د سمون په لټه

(د سیاسي او تولنیزو لیکنو ټولګه)

Download from:aghalibrary.com

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۴ لمریز کال

د سمون په لټه

(د سیاسي او ټولنیزو لیکنو ټولګه)

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۴ل کال

Download from:aghalibrary.com

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: د سمون په لټه

لیکـــوال: محمد اسمعیل یون

خپروندی: د افغانستان ملي تحریك، فرهنګي څانګه

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

کمپوز: ضیاء الرحمن ضیاء

پښتی ډیزاین: فیاض حمید

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال/ ۲۰۱۵م

د تحریك د خپرونو لړ: (۹۸)

لیکوال د خپرونو لړ: (۴۳)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

Download from:aghalibrary.com

د تحریک یادښت

د افغانستان ملي تحریک د (۱۳۹۳ل) کال په پیل کې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهیر کې به (شل عنوانونه) ببلا ببل دیني، علمي، ادبي او ټولنیز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحریک دا ژمنه د یاد کال د کب پر (۲۸) مه نېټه پوره او د یوې پرتمینې غونډې په ترڅ کې یې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحریک په یاده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ل) کال په بهیر کې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه ببلا ببل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبیعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېر زیات زیار او زحمت ته اړتیا لري، خو ملي تحریک ټینګ هوډ کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملی کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحریک هیله لري چې له دې اثر څخه به زمور هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته کړي. ملي تحریک له ټولو هغو لیکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندویانو او چاپ چارو څخه چې د دې اثارو د چاپ په دې ټول بهیر کې یې یو بل سره مرسته او ملګرتیا کړې او دا فرهنګي بهیر یې بریالی کړی، د زړه له کومې مننه کوي او کور ودانې ورته وایي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هیله
د افغانستان ملي تحریک فرهنګي څانګه

Download from:aghalibrary.com

نیولیک

لیکنه مخ

- د مظلوم اکثریت چغه ۱
- ولې د سمون په لټه ۵
- په ولسي جرګه کې د یوه درېیم قوت د جوړولو اړتیا..... ۱۰
- د افغانستان اوسني حالات ۱۵
- د کاندیدانو مارکیټ..... ۲۴
- مقابله که مفاهمه؟ مناظره که محاسبه؟..... ۴۵
- اوسنۍ پارلماني ټاکنې= نوی سیاسي سرطان ۶۷
- په ننګرهار کې د ولسي جرګې د ټاکنو ۷۶
- پښتانه او د هالبروک تعبیر..... ۸۶
- افغانستان او عربي متحده امارات ګډې وجې..... ۹۸
- د طالبانو له مشرتابه څخه څو هیلې..... ۱۰۵
- یو تریخ او خوږ لیک..... ۱۰۸
- (ښېنوا) او (ټول افغان)..... ۱۱۴
- د انتخاباتو کمیسیون او درغلي..... ۱۱۶
- راځئ چې حقیقتونه بیان کړو!..... ۱۲۲
- خپلو هېوادوالو ته یو ډاډ (د حقیقت په لټه)..... ۱۴۱

Download from:aghalibrary.com

- د افغانستان او پاکستان پارلمانونه او ګډه غونډه..... ۱۵۱
- امریکایان او پښتانه، تقابل او تفاهم..... ۱۵۴
- افغانستان او د ایران لاسوهنه..... ۱۶۹
- په تراژیدیِ کې ژوندی قوم..... ۱۷۷
- ډیورنډ مړ دی، کرښه یې مړه ده..... ۱۸۱
- شل دلایل ۱۹۵
- ژوندون ټلوېزیون او لویه ځارنوالي..... ۲۰۲
- یوه ناقانونه پرېکړه او زمورِ مدني غبرګون..... ۲۰۸
- د ملت حماسه..... ۲۱۹
- بیا هم افغانیت او ملي هویت..... ۲۳۳
- د اختر نوي کالي دې مبارک! ناکامي دې مبارک!..... ۲۸۰
- غوڅ سړی او پڅ کارونه..... ۲۹۳
- هوډ، تکل او خپلواکي..... ۳۰۸
- په تراژیدیِ کې لمانځنه او یادونه..... ۳۱۸
- اسلامیت، افغانیت او ملي اجماع..... ۳۳۰

Download from:aghalibrary.com

د مظلوم اکثریت چغه

د ولسواکۍ له ټولو ستونزو سره سره، د هغې یو لوی ارزښت د بیان د ازادۍ ارزښت دی. د افغانستان د اساسي قانون پر اساس هر افغان د بیان حق لري، د پخواني ولسمشر (حامد کرزي) د حکومتولۍ د دورې تر ټولو ستره لاسته راوړنه د بیان د ازادۍ ساتل و. په دې مانا چې رسنیو (چاپي، غږیزو او تصویري) ټولو تر یو حده د بیان د ازادۍ له برکته، له سانسوره پرته د ولس د غږ د پورته کولو وړتیا پیدا کړه.

د بیان د خپلواکۍ په برخه کې له ځینو بریاوو سره سره په هېواد کې د اوږده سیاسي اختناق، په واقعي بڼه د ولسواکۍ نه عملي کېدل او په پای کې د ملي مصلحتونو تر نامه لاندې د ملي خیانت د دسیسو برلاسی او داسې نورې ستونزې د دې سبب شوې چې لا هم ډېر مسایل د رسنیو له انعکاس او شخوند څخه پټ پاتې شي. که قدرمن او ویاړلي استاد پوهنوال محمد اسمعیل یون صیب ورته ژور پام نه وای کړی، نو د خاموش اکثریت په زړه کې به ډېرې ناویلې خبرې همداسې پټې پاتې شوې وای.

Download from:aghalibrary.com

استاد یون د تنظیمونو او طالبانو په دورو کې د ګڼو داسې مسایلو په باب چې د ولس درد او فریاد و، خو چا یې د اوچتولو جرئت نه شو کولای، په اخلاقي جرئت لاس پورې کړ او د هغوی فریاد یې د یوه ملي رسالت په توګه پورته کړ. تر هغه وروسته په تېره څه د پاسه یوه لسیزه کې استاد یون په لسګونو مقالې، مرکې او ویناوې په همدې پار ترسره کړې چې د مظلوم اکثریت غږ نړیوالو ورسوي.

قدرمن استاد د وهم چوپتیا ماته او د حق چیغه یې پورته کړه او دادی نن له همدې شور او ځوږ څخه د را پورته شویو مقالو یوه ښکلې ټولګه تاسو قدرمنو لوستونکو ته وړاندې کوي. ددې ټولګې (د سمون په لټه) ارزښت په دې کې دی، چې ګڼې داسې لیکنې په کې ځای پر ځای شوي چې له تخنیکي او علمي پلوه به په راتلونکې کې هم د ورته غلطیو د سم سمکي او د نورو غلطیو د مخنیوي لپاره تر کار واخیستل شي. ګڼو محصلینو ته به د تحقیق او شننې لپاره مواد برابر کړي او ګڼو مضرو احتیاط کارو ته به پر خولې سوک شي چې که د ولس غږ نه غبرګوي، دوی به هم له معقول غبرګون سره هرو مرو مخا مخ شي.

د ټاکنو (ولسمشرۍ او ولسي جرګې) په اړه په کې ګڼ شمېر داسې حقایق په ګوته کړي چې هغه وخت په یو نه یو ډول تر سانسور لاندې راغلي وو، له ولسه پټ پاتې شوي وو، خو استاد یون په مېړانه د خپلو لیکنو له لارې هغه خپاره کړل، پخواني ولسمشر (حامد کرزي) ته د پرانیستي لیک محتوا د چوپ اکثریت چیغه ده چې د وخت ولسمشر یې د بټه مجبور کړ، له

استاد یون سره له نړۍ وګوري، د کار او عمل لپاره یې میکانیزمونه جوړ کړي، چې د ورته ستونزو د تکرار مخه پرې ډب شي.

تر ټولو مهم غړی چې استاد یون په مبړانه په لومړي سر کې د لیکنو په بڼه را غبرګ کړ او وروسته له دې غړه ولسي مبارزه راوټوکېده او د تاریخي مسولیت په بڼه یې د ګڼو نورو مبارزو ځوانانو له خوا ملاتړ وشو، هغه د هویت د تذکرو په اړه د قدرمن استاد یون شننه وه. افغان د نبمنه عناصرو زمونږ ولس ته د ورکاوي داسې یوه توطیه جوړه کړې وه چې هم تر ملي هویت تر ړل کېده او هم اسلامي، خو د استاد یون مبارزې او د دې مبارزې د ملاتړ په مټ عامه پوهاوي ولس د بته چمتو کړ، چې لارو کوڅو ته را ووځي او ګڼ نور ځوان مبارزین ورسره یوځای شي. همدا مبارزه وه چې افغاني روښانتیا ته یې لاره هواره کړه. د افغان هویت د ملاتړ او ذکر په اړه یې (شل) داسې دلایل د وخت حکومت ته وړاندې کړل، چې حکومت هم په مجبور شو، د ولس دې غوښتنو ته غوږ ونیسي، خو عملي کېدو ته یې لا هم لاره پاتې ده.

په لنډه توګه (د سمون په لټه) کتاب به له لوستونکو سره مرسته وکړي چې د ګڼو پټو خبرو، رازونو، او غړونو له شور او ځوږه خبر شي، له ګڼو سره به د ژور تحقیق او څېړنې په برخه کې مرسته وکړي او ځینې به د بته وهڅوي چې حقیقت که هر څومره تریخ وي، باید چې د بیان هوډ یې وشي او له ولس سره شریک شي. نور نو دا ټولګه خپله ستاسو مخې ته پرته ده، هره لیکنه یې مشخص حالات او حوادث تشریح کوي، د دې ټولګې پر هره

لیکنه، لیکنه او لیکنې کېدلای شي، خو زه نه غواړم د لوستونکو او ددې ټولګې ترمنځ خنډ شم، ښه به وي چې هر څوک په خپله ژر (د سمون په لټه) کې شي. دا هم تاسو او دا هم (د سمون په لټه) د څېړنیزو او شننیزو لیکنو دا ټولګه.

په درناوي

پوهنیار فیض محمد ځلاند

۲۰/۱۰/۱۳۹۴

کابل پوهنتون

ولې د سمون په لټه؟

(د سمون په لټه) زما د هغو بېلابېلو لیکنو ټولګه ده چې ما تر (۱۳۸۷ل) کال وروسته لیکلې دي. یوه نیمه لیکنه به د یاد کال د وروستیو وختونو هم په کې وي، خو نورې لیکنې تر یاد کال وروسته لیکل شوي دي. ددې لیکنو زیاته برخه پر خپل وخت د چاپي او برېښنایي رسنیو له لارې خپره شوې ده او یو څو داسې لیکنې په کې دي چې هغه لاتر دې دمه نه دي خپرې شوي او لومړۍ ځل به په دې اثر کې خپرې شي. دا لیکنې تر ډېره حده سیاسي او ټولنیز رنګ لري او پر همدې موضوعاتو رڼا خپروي. البته ما تر دې د مخه هم یو شمېر سیاسي او ټولنیزې لیکنې کړي چې هغه پر (۱۳۸۷ل) کال هغه مهال چې ما د خپلې (۲۳) کلنې لیکوالۍ ټول راټول کړې کار سره منظم کړ چاپ شوې، تر هغه وروسته نو بیا داسې لیکنې او یا هم ځانګړې اثار نه وو چې هغه د تېر په شان د یوې بستې یا پیکېج په شکل وړاندې کړم، تر (۱۳۸۷ل) کال وروسته مې بیا وپتیله، کله هم د ځانګړو او متفرقو اثارو او لیکنو شمېر زیات شي، نو بیا به یې د یوه پیکېج په بڼه خپل ولس

ته ډالۍ کوم. اوس چې د (۱۳۹۴ل) کال مې وروستي وختونه دي، غواړم بیا خپل ولس ته خپل ځینې ځانګړي اثار او همدارنګه د ببلابلو لیکنو ټولګي وړاندې کړم، البته پر (۱۳۸۹ل) کال مې دوه عنوانه مستقل اثار هم چاپ کړل، خو نور کارونه لاروان وو. اوس بیا خپل ولس یو ښه پیکېج ډالۍ کوم، په دې پکېج کې هم نږدې لس عنوانه ببلابېل اثار شامل دي چې دا ټولګه هم د همدې پیکېج یوه برخه ده. دا د هغو سیاسي او ټولنیزو لیکنو یوه ټولګه ده چې تر (۱۳۸۷ل) کال وروسته بیا د (۱۳۹۴ل) کال تر وروستیو پورې په ببلابلو وختونو کې، پر ببلابلو موضوعګانو لیکل شوي دي. ددې لیکنو هدف دادی چې حقیقت بیان شي او د واقعیتونو د بیان په نتیجه کې رغاوی او سمون رامنځته شي. په دې کې هم شک نه شته، چې له دې لیکنو سره یو شمېر خلکو مخالفت هم کړی او لابه یې نور حساسیت هم راوپارېږي، خو پر دې هم پوهېږم چې پر عام ولس ښې لګي او د هغوی د ټپونو لپاره به یو تسکین وي، طبیعي خبره ده چې د بلې هرې مظلومې ټولنې په شان زمونږ په ټولنه کې هم اکثریت مظلوم دی او ډېرو کمو ډلو او یا اشخاصو تر خپل استحقاقه زیات امتیاز ترلاسه کړی او دې لړۍ ته لاهم دوام ورکوي. دا ډول اشخاص طبعاً پر داسې لیکنو نه یوازې دا چې خوابدي کېږي، بلکې منفي غبرګون هم ښیي، خو که د یو

لوی او عظیم اکثریت لپاره یو څو محدودې ډلګی او اشخاص خفه هم شي، تورو بربښې هم وکړي ودې کړي.

په تېرو درېو څلورو لسیزو کې زه له ډېرو زیاتو ګوابنونو او خطرونو سره مخامخ شوی یم، خو څوک چې د دې ډول خطرونو او ګوابنونو د رفعې او دفعې اصلي واک ورسره دی، پر هغه مې ډډه لګولې. «د خوشال خټک تکیه پر ذوالجلال ده»، د ملکیار بابا خبره «څښتن مو مل دی» چې څښتن دې مل وي، نوره پر چا رایه مه وهه، پر لوی الله مې توکل کړی او خپل هوډ او تکل مې غښتلی کړی، نو ځکه مې دا دومره اوږد او ستونزمن مزل تر دې دمه رارسولی دی.

دا هره لیکنه د یوې خاصې موضوع پر چورلیز راڅرخي او دا موضوع یا پېښه بیا د خپل زمان او مکان د حالاتو او نورو حوادثو زېږنده ده. ما د هرې پېښې په اړه پر خپل وخت غبرګون ښودلی دی. د لیکوال غبرګون به څه وي؟ پرته له لیکنې! همدا مې په وس کې و، همدا مې کړي او اوس ډېر خوشاله یم چې دا هر څه مې لیکلي او ثبت کړي او که نه نو ډېر حالات او پېښې به همداسې د تاریخ له حافظې وتې وي. یوازې دا لیکنې نه دي، نور ډېر مثبت شیان هم شته، «دا خو ته ولوله په سترګو کې دي- نورې خبرې مې په زړه پاتې دي.» یو بل «زر مخیزه» کتاب هم راروان دی چې اوس یې

ډاګیزول نه دي په کار: «نه دي د ویلو هغه څه چې ما لیدلي دي» ډېر مرموز، پټ او نیمه ښکاره شیان به تاسو په هغه اثر کې ولولئ، خو لږ وخت به غواړي، لږې رڼایي ته به منتظر شو، دومره رڼایي ته چې لوستونکي یې د لوستلو پر مهال په تکلیف نه شي.

لکه څنګه چې د مخه مو یادونه وکړه، دا لیکنې د خپل وخت او خپلو شرایطو محصول دي او د همدې خپلو حالاتو انځورنه کوي، ماضي کې چې څه وو او راتلونکي کې چې څه پېښېږي؟ په هغو معیارونو دېته نظر نه شي کېدی، البته ماضي، حال او راتلونکي یو بل سره ارګانیک اړیکي لري، «پرون» د «نن» پلار او د «سبا» نیکه دی او «نن» د «سبا» پلار، خو په دې لیکنو کې یوازې د «نن» اړوند مسایل څېړل شوي دي. ځکه چې موږ په «نن» کې ټوکېدلي یو، «پرون» خپل پښت درلود او «سبا» خپل نسل لري، د هر لیکوال او اندیال دا دنده ده چې د خپل وخت د ناخوالو انځور وکاږي.

کاشکې دا لیکنې او په ټوله کې دېته ورته اثار د راتلونکي لپاره د ښه پیغام رسولو وسیله شي او یا لږ تر لږه راتلونکي ته خو د حال یو انځور ورکړي: «شهیدو! تاسو نه که هلته چا پوښتنه وکړه-ورته به وایئ چې وطن کې بهېدلې اوښکې» زه غواړم د همدغو اوښکو او اوسېلو انځور راتلونکي نسل ته ولېږدوم. دا چې ما به ددې ټولنیزو، سیاسي پېښو او ناخوالو په انځورنه کې څومره موثره هڅه

کړې وي، دا قضاوت ددې اثر لوستونکو او راتلونکي پښت ته پرېږدم، خو کوم څه چې څرګند دي هغه دادي چې څه مې په وس کې وو هغه مې له خپل ولسه نه دي سپمولي. که نیوکه مې کړې، که مې د چا د خبرې تردید کړی او یا مې پر یوې خبرې ټینګار، یوازې په دې نیت و چې حقیقت څرګند شي او سمون رامنځته شي، د سمون په لټه کې وم او لا به دې مبارزې ته دوام ورکوم. نور نو تاسو او دا هم (د سمون په لټه)، تاسو پوهېږئ او (سمون) مو او زه به درنه د نور سمون په هیله (د سمون په لټه) کې شم.

په درنښت

ستاسو سمونپالی (یون)

په ولسي جرګه کې د يوه درېيم قوت د جوړولو اړتيا

(دا ليکنه د ولسي جرګې د (۱۵) مې دورې د لومړي کال پر مهال شوې ده او د همغه وخت د حالاتو او غوښتنو انځورنه کوي.)

په افغانستان کې د ولسي جرګې يا په عمومي ډول د اوسنۍ ملي شورا له عمر څخه يو کال تېرېږي. خو د شورا تر جوړېدو دمخه او د شورا د يو کلن ژوند په بهير کې چې د ولس کومې هيلې او غوښتنې وې، هغه نه دي پوره شوي دا کار ددې سبب کېږي چې پر حکومت سربېره پر ولسي جرګه هم د خلکو باور کمزورى شي او په نتيجه کې د دولت او ولس ترمنځ د باور او اعتماد يو لوی بحران رامنځته شي. د داسې يو بحران د احتمالي راټک يو عامل دادی چې ولي جرګې دحکومت او ولس ترمنځ د ارتباطي پل او د قانون او اصلاح د يوې سرچينې په توګه خپل رول ادا نه کړ.

ولسي جرګه د يو شمېر اشخاصو د شخصي او تنظيمي غوښتنو او د حکومت د سياسي نفوذ پر ميدان بدله شوه او په دې ډول په ولسي جرګه کې د مثبت خو متفرق اکثريت رول هم پيکه شو. د مثبت اکثريت مهمه ناروغي همدا وه چې په خپل منځ کې يې منظمه او سيتماتيکه همغږي نه لرله او د ګډ او مشترک فعاليت پر محور راټول نه و. همدا وجه وه هغو اشخاصو چې پخوا يې هم د

مشروعو او نا مشروعو ائتلافونو یوه اوږده او پخه تجربه لرله، له حکومت سره د مشروع او نا مشروع سازښت لاره ونیوله په دې ډول یې هم په حکومت کې خپل امتیاز خوندي کړ او هم یې په ولسي جرګه کې د حکومت پراخ نفوذ ته لاره اواره کړه. اوس چې موږ ولسي جرګې ته نظر کوو نو د حکومت پر وړاندې د یوه مثبت غوښتونکي او مشروع همکار اپوزیشن ښه نه لري، بلکې په ولسي جرګه کې یو شمېر داسې اشخاص شته چې ظاهراً ځان د حکومت اپوزیشن ګڼي خو په حکومت کې یې تر ټولو زیات امتیازات ترلاسه کړي دي. که حالات همداسې روان وي نو موږ به د هېواد په کچه د اصلاحاتو کوم بهیر ونه وینو او تر دې دمه لاسته راغلي اصلاحات او بریالیتوبونه به هم له ستونزو او خنډونو سره مخ شي. نو ددې په خاطر چې موږ په هېواد کې تېر بریالیتوبونه هم خوندي ساتلي وي او د نویو اصلاحاتو لپاره مو هم لاره پرانیستې او اواره کړې وي، نو تر ټولو دمخه په کار دي چې د افغانستان ملي شورا په تېره بیا ولسي جرګه چې قانوناً د خلکو د ارادې ممثله ګڼل کېږي عملاً یې د خلکو د غوښتنو او ارادو د تمثیل پر مرکز بدله کړو، دا کار په ولسي جرګه کې د یوه مثبت اصلاح غوښتونکي ګروپ یا هم مثبت اپوزیشن د جوړېدو له لارې ممکن دي. څرګنده خبره ده چې په ولسي جرګه کې د امتیاز غوښتونکو وکیلانو په اړول اصلاح غوښتونکي وکیلان زیات دي. خو دا وکیلان څه ناڅه متفرق او تیت او پرک دي. ددې ریفورمیست یا سمونپال اپوزیشن د جوړولو په اړه دلته څو

نظرونو او وړاندیزونو یادونه کېږي چې کېدی شي نور نظرونه هم پرې ورزیات شي او دا طرحه لاښه شي:

۱- اکثرو وکیلانو سره دې مشوره وشي او د یوه مثبت اپوزیشن د جوړېدو ضرورت دې ور په ګوته شي.

۲- د نظر تر توافق وروسته دې یو اصلاحي ګروپ د تشکیلاتي جوړښت د څرنګوالي په باب نظریې راټولې کړي.

۳- له نظریو څخه دې مشترک ټکي راټول او هغه دې ډلبندي شي.

۴- که چېرې په تشکیلاتي جوړښت کې پر یوه واحد شخص د راټولېدو لپاره د نظریو پوره توافق نه وي، کېدی شي د مشرتابه هئیت ته دوراني بڼه ورکړل شي.

۵- د یوه مثبت اپوزیشن د جوړېدو ضرورت او اهداف دې په لیکلي بڼه د نورو د قناعت او د هغوی د نظریاتو د جذب په خاطر تیار او ترتیب شي.

٦- تر ټولو دمخه دې یو مشورتي ګروپ دنده پر غاړه واخلي او د ولسي جرګې له ټولو اصلاح غوښتونکو وکیلانو سره دې هر اړخیزې مشورې وکړي.

۷- طبیعي خبره ده چې د سلامشورو پر وخت ددا سې یو اصلاحي اپوزیشن د جوړولو د ګټو او زیانونو په اړه ګڼې پوښتنې مطرح کېږي، دلته کېدی شي ددې اصلاحي ګروپ احتمالي ګټو او زیانونو ته اشاره وکړو:

۱- په ولسي جرګه کې د یوه ربښتیني منظم، سیستماتیک او څرګند اصلاحي اپوزیشن کمی دی دا خلا به ډکه شي.

۲- اوس چې ځینې کسان د اپوزیشن په توګه مطرح دي او له حکومت څخه نا مشروع امتیازات اخلي د هغو د نامشروع امتیازاتو مخه به ونیول شي.

۳- د هغو ډلو او اشخاصو مخه به هم ونیول شي چې هم په حکومت کې زیات واک و ځواک لري او هم په ولسي جرګه کې د اپوزیشن امتیازه تر لاسته کوي.

۴- د سالم او مثبت اپوزیشن له لارې به په حکومت کې د اصلاحاتو لړۍ پیاوړې شي او ولس ته په کې زیاته ګټه ورسېږي.

۵- د ملت د استازو او د قانون د یوې مرجعې په توګه به د ولسي جرګې باور او اعتبار زیات شي.

٦- متفرق او تیت و پرک مثبت وکیلان به پر یوه محور راټول شي او د یوه مثبت قوت په توګه به څرګند شي.

۷- د قانون حاکمیت به د قانون له مرجعې څخه پیل شي.

۸- د یوه مثبت اپوزیشن له لارې کېدی شي د ولسي جرګې مشرتوب ترلاسه او یا هم په سالم ډول کنټرول شي.

ب- زیانونه: هره مثبته پدیده د خپلو ګټو ترخنګ یو څه نیمګړتیاوې او زیانونه هم لري، د مثبت اپوزیشن د جوړېدو هڅه کېدی شي د خپلو ګنو ګټو ترخنګ یو څه ضمني زیانونه هم ولري چې دلته یې د ځینو احتمالي زیانونو یادونه کوو:

۱- که چېرې اوس د یوه مثبت اپوزیشن هڅه وشي او دا هڅه ناکامه شي نو اوسني امتیاز غوښتونکی اپوزیشن به لا پسې پیاوړی شي.

۲- که چېرې د یوه مثبت اپوزیشن دجوړېدو خطر محسوس شي نو د هغه مخالفین به له هر ډول مشروع او نا مشروع امکاناتو او مالي سرچینو ناوړه ګټه پورته وکړي د هغه مخه به ونیسي. دا کار به په ولسي جرګه کې د یوه ناسالم رقابت زمینه برابره کړي او یو شمېر ضعیف النفسه وکیلان به د پیسو په زور وخت پر وخت خپل سیاسي لوری رد وبدل کړي.

۳- که سالم اپوزیشن جوړ او وروسته بیا ناکام یا ړنګ شي نو دا به داسې وانګیرل شي چې په افغانستان کې د مثبتو پدیدو په اندول د منفي پدیدو د کامیابۍ چانس زیات دی او دا کار به د مخالفینو روحیه پیاوړې کړي. خو په هر ترتیب که د مثبت اپوزیشن مثبتې او منفي نتیجې سره پرتله کړو، منفي یې د مثبتو هغو په اندول د نشت برابر دي.

د افغانستان اوسني حالات
څېړنه او ارزونه

دا تحليلي ليکنه او ارزونه د (۱۳۸۷ل)کال په وروستيو کې شوې وه، جمهور رييس، نورو مطرح شخصيتونو او اړوندو ارګانونو ته ورلېږل شوې، خو چا پرې سر ونه ګراوه، دادی دلته يې دهغه وخت د حالاتو د يوه تحليل او ارزونې په توګه وړاندې کوم.

الف- امنيتي حالات:

په افغانستان کې د امريکامتحده ايالاتو په پوځي زور د طالبانو د نظام تر ړنګېدو وروسته امنيتي حالات پر دغو دريو برخو وېشلای شو:

۱- د طالبانو تر سقوط وروسته پړاو: دا هغه مرحله وه چې طالبان د امريکايانو په زيات پوځي زور او د هغو د کورنيو متحدينو (شمالتلوالې) په مرسته له نظامي پلوه مات او ړنګ شول، د طالبانو او القاعدې نيټورک زيانمن او دوی د افغانستان په کليو، باندو، لرې پرتو سيمو او تر ډيورنډ کرښې اخوا په قبايلو سيمو کې تيت و پرک او پټ شول. دا هغه مهال و چې طالبانو له بهرنيو ځواکونو او د هغوی د متحدو کورنيو وسلوالو ډلو پر وړاندې جګړه نه شوه کولای. دې پړاو نږدې دوه دوه نيم کاله دوام وکړ، دا همغه وخت و چې اضطراري لويه جرګه، اساسي قانون لويه جرګه، د جمهوري رياست او ملي شورا انتخابات ترسره شول.

۲- د طالبانو د دفاعي حالت پړاو: د جمهوري رياست تر انتخاباتو وروسته حکومت بياهم ائتلافي بڼه غوره کړه، اداري

فساد او د جنګسالارانو واک په حکومت کې لازیات شو، د خلکو رایو او نظریو ته چندان ارزښت ور نه کړل شو، همدغه و چې د خلکو او حکومت ترمنځ فاصله زیاته شوه، له دې خلا څخه طالبانو ګټه پورته کړه، ببرته یې ځانونه منظم کړل او په ډېرو ساحو کې یې د دولتي ځواکونو او ان د بهرنیو ځواکونو پر ضد د دفاع او خرپ او ترپ جنګ توان پیدا کړ، طالبانو او د هغوی بهرنیو ملاتړ کوونکو ته دا وخت، د دولتي او بهرنیو ځواکونو نیمګړتیاوې او جنګي ظرفیت هم معلوم شو.

۳- د طالبانو د تعرضي حالت پراو: څومره چې دولت په اداري او مالي فساد کې غرقېده او د دولت جوړونکي بېلابېل او مختلف تنظیمونه او اشخاص په حکومت کې پر امتیازاتو ورانېدل، نو همغومره طالبانو ته د تنفس او ودې زمینه برابرېده، دا مهال طالبانو خپل بهرني روابط هم سره منظم کړل او له ځینو ګاونډیو هېوادونو په تېره بیا له ایران او پاکستان څخه یې وسلې هم واخیستې او د وسلو د هغو دولتي او نادولتي قاچاق وړونکو له لارې یې هم وسلې ترلاسه کړې چې د افغانستان له شمال څخه تر جنوبه د وسلو پر قاچاق بوخت وو. طالبانو ددې وس پیدا کړ چې د ځان وژونکو حملو او ګوریلایي جنګونو تر څنګ پر منظمو جبهه یي جنګونو هم لاس پورې کړي او له حکومت څخه د ولسوالیو په ګډون پراخې سیمې لاندې کړي. د نړیوالو رپوټونو پر اساس اوس د افغانستان حکومت د افغانستان په سلو کې یوازې پر (د برش) برخې خاورې حاکمیت لري اوکه په دې پاتې برخه کې د دولت د دولتي مخالفو قوتونو د واک وېش سره محاسبه کړو، نو دا

حاکمیت لاپسې متلاشي کېږي، ځکه چې دا واک هم د بېلابېلو جنګسالارانو او تنظیمونو ترمنځ وېشل شوی دی.

۴- اوسني امنیتي حالات: اوسني امنیتي حالات په تېرو اوو کلونو کې تر بل هر وخت څخه ډېر خراب شوي، په ښارونو کې اختطاف، وېره او تښتونه عامه شوې او له لویو ښارونو د پانګوالو فرار روان دی. روښنفکران او د قلم خاوندان هم ځان مصئون نه ګڼي، نادولتي موسسې او بهرني وګړي ټول ځان په خطر کې احساسوي.

د دولتي پولیسو او ملکي مامورینو تلفات زیات شوي او د ملي پوځ د سرتېرو د مرګ ژوبلې کچه هم اوچته شوې، ددې ترڅنګ نړیوالو پوځي ځواکونو، ملکي وګړو او همدارنګه د مخالفو طالبانو ټولو د مرګ کچه اوچته شوې ده. دا ددې مانا ورکوي چې د جګړې ساحه پراخه شوې، جګړه درنه شوې او لا د درنېدو په حال کې ده.

ب- راتلونکي حالات او پرمختګونه:

د راتلونکو حالاتو په اړه مخکې تر مخکې خبرې او وړاندوینه کېدی شي پوره دقیقه نه وي، خو هغه څه چې د اوسنیو حالاتو له مخې یې احتمال کېدی شي، حالات په مجموعي ډول د ښه والي پر لوري روان نه دي. د راتلونکو حالاتو پر وړاندې دا ستر سیاسي چیلنجونه پراته دي:

۱- د جمهوري ریاست انتخابات: ځینې سیاسي ډلې لکه پخوانی شمال ائیتلاف او نور د ۱۳۸۸ ل کال د جوزا پر میاشت د

انتخاباتو ترسره کېدل غواړي، خو حکومت د ميزان پر مياشت او ان تر هغه وروسته د انتخاباتو ترسره کېدل غواړي، په دې ډول دا يو سياسي بحران دی، امنيتي وضعه هم داسې ده چې د عادلانه انتخاباتو ترسره کېدل ناشوني کوي. کله چې داسې حالت کې انتخابات ترسره هم شي، نو دهېواد اکثريت (پښتانه) به په کې ګډون ونه کړای شي، د پښتنو د نشتوالي په حالت کې به انتخابات مشروعيت ونه لري.

۲- که انتخابات ترسره نه شي: که انتخابات ترسره نه شي نو بيا به هم هېواد له يو سياسي بحران سره مخامخ شي، د حل يو ضمني او نسبي لاره (لويه جرګه) ده چې نوی زعامت ټاکلای شي، خو پر لويه جرګه هم کېدلای شي ځينې کورنۍ او بهرنۍ موثره سرچينې خپل اغېز وشيندي او په ښه او عادلانه ډول پرېکړه ونه کړای شي.

په هر حال افغانستان ته په راتلونکي کې د يو سياسي بحران د ورپېښېدو قوي وېره شته.

ج- د افغانستان د اوسنيو سياسي او پوځي ځواکونو تناسب:

په رسمي ډول خو په افغانستان کې له عدليې وزارت سره تر (۹۷) زيات سياسي ګوندونه ثبت دي او يو زيات شمېر لاتراوسه ثبت شوي هم نه دي، خو فعاليت کوي، دا ټول ثبت او ناثبت شوي ګوندونه او ډلې له يوې مخې ولسي، سياسي او پوځي قوت نه لري، مور دلته يوازې هغو ډلو ته لنډه اشاره کوو چې سياسي،

قومي، مذهبي، ولسي، پوځي او اقتصادي قوت يې محسوس دی.

۱- طالبان: يوه مذهبي او نظامي ډله ده چې اوس د دولتي او نړيوالو ځواکونو پر وړاندې ستر چيلنج دی، که چېرې نړيوال ځواکونه نه وي، نو نوري دولتي او نا دولتي سياسي ډلې د طالبانو د نظامي زور او قوت تاب نه لري، د نړيوالو ځواکونو د نشتوالي په حالت کې کېدی شي اوسنی حکومت د څو ورځو په بهير کې د طالبانو له خوا ړنګ شي. د يادونې وړ ده چې طالبان مذهب پلوه ډله ده، سياسي تفکر يې کمزوری او نظامي فعاليت يې زيات دی، قومي تفکر نه لري، خو د دوی مخالفين (پخوانۍ شمالتلواله) دوی پر قومي او قبيله يي تمايلاتو تورنوي.

۲- اوسنۍ ملي جبهه (پخوانۍ شمالتلواله): د برهان الدين رباني اسلامي جمعيت ددې جبهې اصلي محرکه قوه او د ثقل مرکز دی، له نا متجانسو سياسي ډلو جوړه ده، هره شېبه يې د وېشل کېدو امکانات شته، دا ائتلاف اساساً قومي تمايلات لري، خو ظاهراً ملي او اسلامي رنګ لري، د افغانستان د دولت اساسي رګونه د همدې ائتلاف په لاس کې دي، دا ائتلاف پراخې کورنۍ او بهرنۍ مالي سرچينې لري او د افغانستان د ازادې ميډيا درنه برخه يې په لاس کې ده، په ځينو سيمو کې رسمي او په ځينو کې نا رسمي ملېشې لري او همدارنګه قانوني او نا قانونه وسلې، د حکومت په داخل کې تر دې ډلې بله قوي ډله نه شته، دې ائتلاف پخوا هم له روسيې او ايران سره اړيکي درلودل او اوس يې هم لري.

۳- شیعه ګوندونه: د خلیلي په مشرۍ د افغانستان اسلامي وحدت ګوند ، د محقق په مشرۍ د افغانستان د خلکو د اسلامي وحدت ګوند ، د مصطفی کاظمي د ورور په مشرۍ د ملي اقتدار ګوند ، د محسني په مشرۍ د اسلامي حرکت او د صادق مدبر په مشرۍ د ملي انسجام ګوندونه، د شیعه ګانو غټ ګوندونه دي چې مذهبي، سیاسي او اقتصادي قوت لري، ددې ګوندونو تفکر اساساً پر قومي، مذهبي او ژبنیو ګټو راڅرخي.

۴- د حکمتیار اسلامي حزب او د انوارالحق احدي افغان ملت: دحکمتیار حزب اوس هم یو سیاسي، مذهبي او نظامي قوت دی چې د دولت او بهرنیو ځواکونو پر وړاندې جنګېږي، ځینې پخواني غړي یې په حکومت کې هم شتته، خو له اقتصادي پلوه کمزوری شوی، که چېرې بهرني قوتونه نه وي، نو تر طالبانو وروسته کېدی شي د دویمې سیاسي، پوځي او مذهبي ډلې په توګه څرګند شي.

افغان ملت یو دیموکرات ګوند دی چې ملي افکار لري، نظامي ډله نه ده، یوه سیاسي ډله ده چې په حکومت او تر حکومته بهر یې یو شمېر غړي فعال دي. ددې ډلو ترڅنګ نورې لویې وړې ډلې هم شته چې افکار یې همدې ډلو ته ورته دي او د هېواد په سیاسي ډګر کې یې اغېز ډېر زیات نه دی، نو ځکه د ټولو له یادونو تېرېږو.

د پورتنیو ستونزو د یادونې ترڅنګ د افغانستان دولت له ځینو نورو ستونزو سره هم مخ دی چې دلته یې په لنډیز سره یادونه کوو:

۱. **دولتي اپوزيسيون:** د دولت په داخل کې پر مهمو پوستونو کار کوي، د دولت امتيازات اخلي، امکانات يې کاروي او بهرته د دولت د ريفورمونو مخالفت کوي. ملي جبهه د هغې بېلابېل غړي، د جمهور رئيس لومړی مرستيال، ځينې وزيران. د امنيتي سکتور ځينې مهم غړي ددې اپوزيسيون برخه ده.

۲. **نا دولتي اپوزيسيون:** په دولت کې کار نه کوي، خو تر دولته بهر د دولت مخالفت کوي لکه طالبان ، د حکمتيار اسلامي حزب ، يو شمېر پخواني جهادي قومندانان او داسې نور... تر نا دولتي اپوزيسيون څخه دولت ته دولتي اپوزيسيون ډېر خطرناک دی.

۳. **دولت د سياسي انحاصر په منګولو کې :** که څه هم د دولت مشرتابه (جمهور رئيس) د خلکو له خوا ټاکل شوی، خو له جمهوري رياست پرته نورې اکثره څوکۍ او مهم دولتي پوستونه د اسلامي جمعيت په لاس کې دي او په اسانۍ سره نو رڅوک نشي زغملای.

۴. **قومي انحصار:** دا دولت که څه هم د ديموکرات دولت په نامه يادېږي، خو پر دولت د يوې قومي ډلې(تاجکانو) زيات انحصار نورې قومي ډلې خفه کړي او په دې ډول د دولت او خلکو تر منځ واټن رامنځته شوی دی. د اوسني دولت په مهمو پوستونو کې ۲۲,۲% (شپږ شپېته اعشاريه شپږ سلنه) تاجک،

۲۵,۳% پښتانه، ۴,۳% هزاره او پاتې نور قومونه وېنډه لري. دا په داسې حال کې ده، یو شمېر رسنۍ چې ګڼې د تاجکانو ننګه کوي، هغوی پر دې سهم هم قانع نه دي او کرزی پر «فاشیزم» تورنوي، خو دې خوا بیا پښتانه د خپل کمیت له مخې په دې حکومت له خپلې کمې وېنډې څخه نا راضه دي.

۵. امنیتي سکتور: امنیتي سکتور هم تر ډېره حده د اسلامي جمعیت په لاس کې دی، دا تنظیم نه غواړي د افغانستان په ډېرو سیمو په تېره بیا په جنوب، جنوب غرب او شرق کې امن وي، ځکه که هلته امن راشي نو په کابل کې ددې ډلې انحصار ختمېږي او نور خلک هم په حکومت کې شاملېږي.

۶. اداري فساد: د حکومت پر وړاندې بل غټ چلنج اداري فساد دی، چې اکثره لوړ او ټیټ رتبه مامورین پرې ککړ دي.

۷. امنیتي حالت: د خلکو او دولت غټ ستونزه دا ده چې دهېواد په اکثرو سیمو کې امنیت ورځ پر ورځ خرابېږي، په ملکي او امنیتي ارګانونو کې د یو شمېر بې کفایته او د دولت د دولتي مخالفو سیاسي ډلو واک ددې سبب کېږي، چې امنیت لا پسې خراب شي.

۸. د ګاونډیو هېوادونو مداخله: ایران او پاکستان په افغانستان کې تر هر چا زیاته مداخله کوي، په تېره بیا

ایران. اوسمهال چې ایران په افغانستان کې څومره واک او ځواک لري د نړۍ هېڅ هېواد يې نه لري، ایران له یوې خوا د حکومت په داخل کې خپل پلویان تقویه کوي او بل پلو ته دولت مخالفو طالبانو ته هم وسایل او پیسې ورکوي او په دې ډول غواړي ناامني دوام وکړي. د ایران لپاره دا یو طلایي چانس دی، چې له خپلو پخوانیو مخالفینو (طالبانو) څخه د امریکا پر ضد ګټه پورته کړي. که طالبان وژل کېږي هم ایران ته یې ګټه رسي، که امریکایان وژل کېږي هم دوی ګټه اخلي او که سیمه ورانېږي هم د پښتنو سیمه ده، چې له مذهبي او ژبنۍ پلوه د ایران مخالفه ده.

۹. منفي میډیا: د افغانستان د اوسنۍ ازادې میډیا زیاته برخه د ایران له خوا کنترول او تمولېږي، د افغانستان د پېښو په منفي ښودلو کې ددې میډیا نقش زیات دی، دا میډیا په افغانستان کې د مثبتو پرمختیاوو په اړه منفي پېښې زیاتې ښیي.

د کاندیدانو مارکیټ

یادښت: دا لیکنه پر (۱۳۸۸ل) کال د جمهوري ریاست د ټاکنو لپاره د نوملیکنې د بهیر د بشپړېدو پر مهال لیکل شوې وه او د همغه وخت د سیاسي انتخاباتي بهیر انځورنه کوي.

ټاکل شوې ده، د روان (۱۳۸۸ل) کال په بهیر کې د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره عمومي ټولټاکنې ترسره شي. طبعاً د هرو دا ډول ټولټاکنو پر وړاندې ستونزې پرتې وي. د هېواد امنیتي حالات، رقابتونه، ګډوډي، درغلي، د زر و زور استعمال، یو پر بل د تورونو پورې کول، د سپکو او سپورو الفاظو کارول، له انتخاباتو نه د ځینو کاندیدانو بایکاټ، په زور، چل او هنر د ځینو کاندیدانو ګوښه کول، د ټاکنو د نتیجو نه منل، د ځینو کاندیدانو چغې و فریاد، د کاندیدانو د پلویانو ترمنځ حق و ناحق جنجالونه، ناندرۍ او داسې نور ګڼ مسایل د ټاکنو د بهیر طبیعي ځانګړنې دي.

خو زه په دې لیکنه کې دې پورتنیو ځانګړنو یوې ته هم نغوته نه کوم، یوازې غواړم د افغانستان د جمهوري ریاست د راتلونکو

ټاکنو لپاره د کاندیدانو ظرفیت، کفایت او اخلاقي جرئت ته د لوستونکو پام را واړوم او دې ته اشاره وکړم، چې ددې ګڼ شمېر کاندیدانو د کمښت لاړې چارې هم شته او که نه؟ نو تر ټولو لومړی دا پوښتنه مطرح کوم، چې څوک کاندیدان دي او څوک نور کاندید ښې؟

سریزه:

په مجموعي ډول د هر چا ذوق او شوق چې پارېدلی، احساس يې په څپو راغلی، نو پرته له دې چې له عقل سره مشوره وکړي او ځان یو ځل د خپل وجدان په تله وتلي، ځان يې کاندید کړی، کومې نمونې چې اوس يې ځانونه نوماند کړي، پر دې نمونو سربېره نورې څېرې او نمونې هم په راټوکېدو دي، چې په نږدې راتلونکي کې به يې شاهدان یو، که هغه نمونې مو ولیدلې، نو پر دې اوسنیو به شکر وکاږئ! ښه به وي، چې دلته ددې کاندیدانو پر ډلبندۍ لږه رڼا واچوو:

۱- د کور و کلي کاندیدان:

دا هغه ډول کاندیدان دي، چې ان د خپلې مېرمنې او د کور د نورو غړو خبره هم پرې بره ده، د هغو ځواب هم نه شي ویلی، خپل کلي کې يې هم څوک نه پېژني، سیمه، ولسوالۍ او ولایت خو لاځه کوې. دده لپاره، نو دا تر ټولو ښه وسیله ده، چې ځان کاذب شهرت ته ورسوي، لومړی خپلې مېرمنې ته خپل حیثیت اوچت کړي، چې دا دی زه خو هم دومره یم، چې ځان مې ان د افغانستان جمهوري ریاست ته کاندید کړ، بیا به په خپلې ټولنې، کلي او ولس کې هم

په پنځو کې یاد شي، غم، ښادي، واده، خیرات او فاتحې کې به د ګډون جوګه شي او دشهرت په دې وړیا وسیلې به دکاذب شهرت پورې ته ورسېږي.

۲- سیمه ییز کاندیدان:

یو شمېر کاندیدان په کې داسې دي، چې یوازې د یوې سیمې یانې د یوې ولسوالۍ د یوې برخې یو څه کسان پېژني او یو شمېر کسان دی پېژني، دوی فکر کوي، چې ټول افغانستان همدا دی، ځکه چې دومره خلک دی پېژني. ددې ډول کاندیدانو د فکر دایره ډېره تنګه وي، دوی افغانستان په همدې دایره کې ګوري. اصلاً د خپل هېواد له جغرافیایي، سیاسي او ملي جوړښت څخه ناخبره دي. یو وخت زمونږ په کلي کې یو نداف و، خورا خدمتګاره او صادقه سړی و، خو په خپل ټول عمر کې له کلي لرې چېرته نه و تللی. د اعلیحضرت محمدظاهرشاه وخت و، یوه ورځ د کلي مشر یا خان ځان سره (الینګار) ولسوالۍ ته بوتله، دا لومړی ځل و، چې ده الینګار ولسوالۍ لیدله، نو لومړی ځل یې د ولسوالۍ پر پنځه لس تنو عسکرو سترګې ولګېدې، چې د ډېوال غاړې ته منظم ناست وو او سپینې خولۍ یې پر سرو وې. دا د ټولې ولسوالۍ عسکر وو، چې ((قوۀ- ضربه)) یې ورته ویله. ده چې دا دومره عسکر ولیدل، نو خپل مشر ته یې وویل: ((او باداره عسکر ګوره عسکر دا چې ما سره وای، نو ما پاچاهي نیوله...))

نو پر دې سیمه ییز کاندیدانو هم همغه کانه شوې، چې په څو عسکرو ټوله پاچاهي نیسي، دوی د خپلې سیمې په حساب، ټول افغانستان محاسبه کوي.

۳- د ولسي جرګې په ټاکنو کې ناکام کاندیدان:

د جمهوري ریاست ټاکنو ته یو شمېر داسې کسانو هم ځانونه کاندید کړي، چې د ولسي جرګې لپاره په ټېرو انتخاباتو کې یې ولایتي څوکۍ هم نه ده ګټلې، چې ورته ووایې هغه دې ونه ګټله، نو دا به څنګه وګټې؟ نو سم له لاسه ځواب درکړي، والله نو هلته خو ډېره درغلي وشوه، اوس خو حالاتو هم تغیر کړی، کرزي نه هم ټول خلک خفه دي، نو ځکه مو ځان کاندید کړی، نو چې ورته ووایې: کرزي نه چې خفه دي، نو له تا څخه خوشاله دي که څنګه؟ نو بیا وایي چې انتخاباتو کې د ځان کاندیدي د هر چا حق دی، مورږ هم له همدې حقه ګټه اخلو او داسې نور دلایل به بیان کړي.

۴- د ولسي جرګې په ټاکنو کې بریالي کاندیدان:

د اوسنیو کاندیدانو په ډله کې بیا یو شمېر داسې هم دي، چې اوس د ولسي جرګې غړي دي، له هرې لارې چې تللي، خو تللي او اوس د ولسي جرګې غړیتوب لري. دوی هم ځانونه کاندید کړي، ددې یوعلت دادی، چې د ولسي جرګې لپاره په راتلونکو ټاکنو کې په هېڅ وجه خپل سیټ نه شي ترلاسه کولای، نو په همدې پلمه ځان جمهوري ریاست ته کاندیدوي، که سبا څوک ورته ووایي چې ولې دې ولسي جرګې ته ځان کاندید نه کړ؟ نو دی به ورته ووایي، چې

دا نو زما لپاره شرم دی، چې ځان ولسي جرګې ته کاندید کړم، ځکه چې زه خو جمهوري ریاست ته کاندید وم. په همدې کسانو کې زه داسې یو څوک پېژنم، چې د ولسي جرګې په انتخاباتو کې یې نږدې (۸) لکه ډالره مصرف کړل، چې ایله (۸) زره شاوخواو کې رایې پرې پوره کړي، یانې ټول مصرف شوي ډالر تقسیم دده پر وټرانو، هر وټر ته (سل امریکایي ډالره) رسېدل. اوس یې نو بیا ځان د جمهوري ریاست څوکۍ ته کاندید کړی دی، دې بناغلي، د ولسي جرګې د کار په بهیر کې څو نامشروع قراردادونه ترلاسه کړل او یو څه پیسې یې اوس زېرمه کړي، غواړي په هغو د خلکو ضمیرونه واخلي، خو له دې ناخبره چې که یوه رایه (سل ډالره) رانیسي، نو یو لک رایې چې د مجموعي رایو له جملې څخه په سلو کې یوه هم نه جوړوي، مجموعي لګښت یې لس ملیونه ډالره کېږي، خو خدای دې دا وطن دومره نه ذلیلوي، چې یو لک ضمیر پلوري په کې پیدا شي. د ولسي جرګې اوسني غړي چې د جمهوري ریاست کاندیدان دي، نور ډېر ګڼ شمېر مرضونه او غرضونه هم لري، چې د لیکنې د اوږدوالي له امله ورځخه ډډه کوم.

۵- د لفظي ملي ګوندونو نا ملي کاندیدان:

یو شمېر ګوندونو، چې په ځان پورې د ((ملي)) روستاړی تړلی و، له هغو څخه هم ځینې کاندیدان ودرېدلي دي، خو نه ګڼې د ګوندونو په استازی، بلکې په مستقل ډول او د ((ملي کاندید)) په توګه. دلته دا پوښتنه پیدا کېږي، چې که دا بناغلي کاندیدان رښتیا هم ((ملي)) وي، نو بیا یې په هغو ګوندونو کې غړیتوب او

مشرتوب ته څه حاجت و، چې لا «ملي» شوي نه دي، خو تش لفظاً ملي دي، بله خبره دا چې که چېرې ددوی ګوندونه «ملي» وي، نو بيا خو دې د خپلو ګوندونو له خوا ځان کاندید کړي او که چېرې يې ګوندونه «ملي» نه وي، نو بيا دې ترې د «ملي» روستاړی يا اصطلاح لرې کړي. عجيب منطق دی، ګوندونه يې ملي دي، خو کانديدان يې ملي نه دي، يا کانديدان يې ملي دي، خو ګوندونه يې ملي نه دي، خو په الفاظو کې هر ځای «ملت» او «ملي» لفظ او اصطلاح نه ګټه پورته کوي. دا کانديدان هم په واقعيت کې هېڅ نه دي، هسې په اصطلاح سترګې تورول کوي، دوی اکثره پر دې پوهېږي، چې په هېڅ ډول، انتخابات نه شي ګټلای، خو غواړي په انتخاباتو کې د شهرت له لارې ځان او خپله ډله مطرح کړي او بيا د تېر حکومت په شان، چې د مضر مصلحت منفور دود پرې واکمن و، يو ځل بيا خپل ځان او بيا خپله ډله له امتيازه برخمن کړي.

۲- بهر مېشتي افغان کانديدان:

يو شمېر بهر مېشتو افغانانو هم د کانديدۍ شوق کړی، په دې کې په الحادي او جهادي ډلو پورې ترلې اشخاص هم شته او همدارنګه ناپېيلي اشخاص هم، په دې کې بيا يو شمېر داسې دي، چې هسې نوم يې په پنځو کې ياد شي، هم ورته کفايت کوي، په لويديزو او متمدنو ټولنو کې، خو د جمهوري رياست يو کانديد، بريالی وي که ناکام، خاص موقف لري، نو دوی غواړي که ناکام هم شي، نو په افغاني ټولنه کې خو هسې هم ژوند نه کوي او خپله

دویمه ټولنه یې چې ده، په هغو کې خو به خپل موقف مستحکم کړي، په مجلسونو کې خو به یې کله کله یادونه کېږي، چې: ((پلانکی خان د افغانستان جمهوري ریاست پخوانی کاندید...)) په دې کې بیا بله کتله ګوري هغه کاندیدان دي، چې په تېرو حکومتونو کې هم د ښه شان و شوکت او دبدبې خاوندان وو، خو له بېلابېلو وجو یې په حکومت کې د کار دوام تضمین نه شو، دا ډله په ولس کې هم یو څه وزن لري، د هغې یو علت دا دی: یو زیات شمېر خلک فکر کوي، چې د دوی تر شا امریکا ولاړه ده، که دا فرضیه رښتیا وي، نو کېدی شي دوی د حامد کرزي پر وړاندې قوي کاندیدان وګڼل شي، خو که چېرې د دوی پر سر، رښتیا هم د امریکا د لوړپېنې سیوری نه وي او ولس هم پر دې پوه شو، چې دوی یوازې په خپل سر راغلي، نو بیا خو د دوی په خپلو اوسنیو کمپاینرانو کې هم په اصطلاح یو سل و اتیا درجې بدلون راتللای شي. د دوی مثال عیناً لکه د عبدالستار سیرت په شان دی، چې له خپل علمیت او سړیتوب سره سره یې د جمهوري ریاست په تېرو ټاکنو کې د ((لوی عالم او د ودانۍ د سمبول))(!) (جنرال دوستم) پر وړاندې سخته ماته وخوړه او له سیاسي پلوه یې ((سیرت)) ته سخت زیان ورسید. زمور په ټولنه کې یو اوسنی ناعادلانه واقعیت دادی، چې اکثره خلک هغه چا پسې ځي، چې زر و زور ولري، شان و شوکت ولري او خلکو ته همدا اوس د یو څه د ورکړې توان ولري. یوازې علمیت زمور د ټولنې په اوسنیو شرایطو کې د قدرت معیار نه دی، د سړیتوب معیار به وي، خو د قدرت معیار نه دی.

۷- تنظیمي کاندیدان:

تنظیمونو بیا انډوخر جوړ کړی، خپل خپل کاندیدان یې هم ودرولي، خو له نورو قوي کاندیدانو سره هم غوږ جنګوي، د ارګ دروازې یې هم ستړي کړي او بیا لکه د غنمو راشه چې وښي، د وښ تله یې په لاسو کې ده. دوی کې هم داسې د توري سړی او کاندید نه شته، خو مقصد اوربدلي یې دي چې: «زیارت کې بندارہ ده خوري ته هم په کې راځه...» نو دې حالت ته چې سړی ګوري، یوه خوا په تله کې دې کاندیدانو خپل ضمیرونه اینبي او بله خوا امتیازونه، نو د تېرو تجربو په رڼا کې چې موږ ګورو، د امتیاز په مقابل کې دا ډول ضمیرونه همېشه مات شوي دي.

۸- جبهه یي کاندیدان:

نظار شورا ،اسلامي جمعیت او پخوانۍ شمالتلواله چې اوس ورته «متحده ملي جبهه» وایي. په واقعیت کې نه متحده ده او نه ملي، دوی تر نورو ټولو کاندیدانو، د کاندیداتورۍ مارکیټ زیات ګرم کړی دی، له نورو کاندیدانو څخه یې توپیر دادی، چې نورو اکثرو ضعیفو کاندیدانو د یوه، دوه یا درېو قوي کاندیدانو دروازې ټکولي، خو دوی د ټولو دروازې ستړي کړي دي. دوی له هر چا سره دي، خو له هېڅا سره نه دي، لکه ازادۍ راډیو کې چې کله کله وایي: «ازادي راډیو د هر چا ده، خو د هېڅا نه ده.» او یا هم د دیني متنونو ملایي ژباړه چې کله کله وایي: «انسان نه دی پیداشوی مګر پیدا شوی دی...» نو دوی هم، «له هېڅا سره نه دي، خو له هر چا سره دي، یا هم له هرچا سره دي، خو له هېڅا سره نه

دي.» د جبهې منګی خو لاهغه وخت تصنعي ښکارېده، چې د ببلابېلو ماتو شویو ډلو او اشخاصو کودړي یې سره په مصنوعي پتري ټینګ کړل او د «متحدې ملي جبهې» په نوم یې یوسست منګی جوړ کړ، چې د یوه ګوزار تاب هم نه لري. د جبهې د منګي د ماتېدنې د همدغې وېرې له امله جبهه تراوسه پر دې نه ده بریالۍ شوې، چې یو واحد کاندید وړاندې کړي، سره له دې چې له دوو کلونو راهیسې یې په وارو وارو ویلي نن او سبا به خپل کاندید معرفي کړو، خو «دا نن او سبا» تر(ننه) راونه رسېدل.

جبهه یان د هغو مدارینو په شان دي، چې له سهاره تر غرمې پورې، خلک ځان سره په دې پلمه مصروف ساتي، چې زه، مار او موشخورما په جنګ اچوو، خو په پای کې خپل ځادر او کڅوړې راټول کړي، خپل مار په کې وروا چوي او خلکو ته وایي: «خو څه لېونی نه یم، چې دا په جنګ واچوم، زما ګټه خو همدا ده، چې تاسې مصروف وساتم، پیسې درنه راټولې کړم، که دا په جنګ واچوم، نو یو خو ضرور له منځه ځي، نو زه به بله ورځ څه کوم؟» نو دا جبهه یان هم همداسې دي. دوی وېره لري، پر کومه ورځ چې خپل کاندید معرفي کړي، نو جبهه چې له پخوا څخه هم چندان متحده نه وه، یو دم به وپاشل شي او خلک به یې له اصلي ماهیته خبر شي، نو ځکه خو متفرق او ځینې ځواکمن غړي یې د هر قوي کاندید په دروازو کې ولاړ دي او د لومړي مرستیال د څوکۍ پر تجارت بوخت دي. په واقعیت کې د جبهې څو مطرحو غړو ټولو همدا مزي ځغلولي دي. کېدی شي یو څوک وروسته د جبهې د کاندید په نامه معرفي شي، خو هغه به په واقعیت کې د نظار شورا

او یا هم اسلامي جمعیت کاندید وي؛ په دې جبهه کې نورې راټاله شوې نامتجانسې ډلې او افراد به یې ونه مني.

۹- متفرقه کاندیدان:

د پورتنیو ډول ډول کاندیدانو ترڅنګ یو شمېر نور کاندیدان هم شته، چې د جنس، مذهب او نورو نومونو په شعارولو سره یې ځانونه کاندید کړي او یا یې کاندیدوي. دا ټول د کاذب شهرت او نامشروع امتیاز په لټه کې دي، د قوي کاندیدانو په ډله کې نه راځي، خو پر انتخاباتي فضا پرازیت خپرولای شي.

۱۰- اوسنی ولسمشر حامد کرزی:

که حالات همداسې روان وي، د اساسي او قوي کاندیدانو له جملې څخه یو هم اوسنی ولسمشر حامد کرزی دی. دده تېرې اووه کلنې واکمنۍ که څه هم ډېرې نیمګړتیاوې لرلې، خو بریاوې یې هم ډېرې زیاتې وې. د جمهور رئیس په توګه دده د واک دوام هم د انتخاباتو په معادله کې دده وزن زیاتوي. یو تریخ او نا عدالته واقعیت چې اوس زمونږ د ټولنې د سیاسي ژوندانه یو منفي دود ګرځېدلی، هغه له مشروع، نامشروع ډلو او اشخاصو سره مثبت یا منفي ایتلاف دی، چې په افغاني ټولنه کې د سیاست لوري ته بدلون ورکولای شي. حامد کرزی په دې ډول ایتلافونو او سازشونو کې تر نورو اوسنیو مطرح کاندیدانو زیاته تجربه لري. دی د نورو کاندیدانو په انډول خپلو ایتلافي ملګرو ته تر حده زیات امتیاز ورکوي، دا کار هم ددې سبب کېدی شي چې د نورو کاندیدانو پر

وړاندې دده مټ غښتلی کړي، دا پورته ایتلافونه طبعاً د عدالت پر بنسټ ولاړ نه دي، خو د ټولنې د یوه منفي واقعیت په توګه یې په پام کې نه نیول، د انتخاباتي بهیر نا سمه ارزونه ده.

د پورتنیو مختلف الشکله او متضادو ایتلافونو او ګڼ شمېر کاندیدانو شتوالي، ولس ته ګڼ شمېر اندېښنې پیدا کړي دي. تر ټولو ستره اندېښنه د همدې ګڼ شمېر کاندیدانو شتوالی دی، چې د ولس د ذهني پاشنې اونارامۍ سبب ګرځي او هغوی نه شي کولای، تر ټولو غوره کاندید په اسانۍ سره په ننبه کړي.

د ګڼ شمېر کاندیدانو شتوالی به ددې سبب شي، چې ټاکنې احتمالاً دویم پړاو ته وغځول شي او په دې حالت کې به افغانستان له سختو قومي، شخړو، بحرانونو او ملت ضد ایتلافونو سره مخامخ شي، د ګاونډیو هېوادونو لاس به لا را اوږد شي، په ایتلافونو کې به د پیسو نقش او امتیاز لازیات شي او په نتیجه کې به د ولس رایې په ډول ډول امتیازونو، رشوتونو او مهارتونو وترڼل شي، داسې یو حکومت به رامنځته شي، چې د ولس به خوښ نه وي، خو د ولس خوښې نظام نوم به ورکول کېږي. دغو تشویشونو ته د حل کومه لاره او یا لارې شته که نه؟

زه فکر کوم چې طبعاً هره ستونزه یوه یا څو حل لارې لري. دا اوسنۍ ستونزه هم حل لارې لري، دلته به یې ځینو ته نغوته وکړم:

۱ - د اساسي قانون محتويات:

اساسي قانون په خپله دوه شپېتمه ماده کې له محتوايي پلوه، جمهوري رياست ته د کاندید دغه لاندې ځانګړنې په ګوته کړي دي:

«۱ - د افغانستان تبعه، مسلمان، له افغان مور او پلار څخه زېږېدلی وي او د بل هېواد تابعيت ونه لري.

۲ - د کاندیدۍ پر ورځ يې عمر تر څلوېښتو کلونو لږ نه وي.

۳ - د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو او جنايت ارتکاب او يا له مدني حقوقو څخه په محرومۍ محکوم شوی نه وي...»

دا مشخصات طبعاً اکثره کاندیدان او ان عادي افغانان پوره کولای شي. خو ددې مادې درېیمه فقره د غور وړ ده. ایا یو څوک چې: «د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو او جنایت په ارتکاب او یا له مدني حقوقو څخه په محرومۍ محکوم شوي وي...» هغه به ازاد ګرځي که په زندان کې به وي؟ که چېرې د محکمې په حکم له محکومیت سره سره یو څوک ازاد وګرځي بیا خو دلته نه قانون شته نه حکومت، نو ایا په داسې یوه قانوني خلا کې ، هغه هم «قانوني تاکنې» شوني دي؟ بله خبره داده، چې د روانې درې لسیزې سیاسي جګړې په بهیر کې کوم غټ جنایتکاران، محکمې په همداسې کوم حکم محکوم کړي؟ له دې څخه معلومېږي، چې دلته هېڅ مجرم او جنایتکار نه شته، نو دا کابل بیا «پرېښتو» وران کړی او دومره خلکو خپله ځانونه وژلي دي؟ ستره محکمه باید ددې مادې په رڼا کې د کاندیدانو دوسیې وڅېړي او تر هغه

وروسته، چې هر کاندید سپین شو، د انتخاباتو کمیسیون ته دې وړاندې کړي.

یوه عجیبه انتیکه خو دا وه، چې د جمهوري ریاست په تېرو تاکنو کې، چا چې د سترې محکمې ودانۍ په درنو وسلو غلبېل غلبېل کړې وه، نه یوازې قاضي القضات، بلکې عادي قاضیان هم په منظم ډول خپلو دندو ته، د جګړه مارو او جګړو له وېرې نه شو ورتللای، بیا همدې سترې محکمې له همغو ښاغلو څخه سپینې او بېګناه کوترې جوړې کړې او په تاکنو کې یې ورته د ګډون حق ورکړ. که چېرې ستره محکمه جنایتکارانو ته بیا د ګډون سپین سند ورکړي، نو دا به د افغان ولس پر وړاندې ستره جفا وي او د سترې محکمې رنګ او ماهیت ته به ډېر زیات زیان واړوي. که چېرې د دوه شپېتمې مادې محتوا تطبیق شي، نه د هغې پروسیجر یا کاغذي بهیر، نو پوره باور دی، چې یو شمېر کاندیدان به همدلته راکم شي، که ستره محکمه جرئت وکړي، نو یو شمېر کسان به اصلاً هېڅ ځان کاندید نه کړي. ستره محکمه باید ددې کاندیدانو پر وړاندې، د خلکو له خوا مستندو شواهدو او اسنادو ته هم پام وکړي او کاندیدان تر کاندیدۍ مخکې د خلکو د سمو او نا سمو ادعاوو له مخې وارزوي.

۲- د انتخاباتو قانون کې د تخنیکي معیارونو اوچتول:

د انتخاباتو قانون چې په دیارلسو څېرکو کې ولسي جرګې ته وړاندې شوی، تراوسه لا ولسي جرګې تصویب کړی نه دی. په دې

قانون کې دې تخنیکي معیارونه یو ځل بیا وارزول شي. دلته کېدی شي دغه څو وړاندیزونه موثر واقع شي.

الف- د باور کارتونو یا لاسلیکونو د معیار لوړاوی:

د جمهوري ریاست په تېرو انتخاباتو کې د هر کاندید لپاره (لس زره کارتونه) په کار وو، چې کاندید یې باید راټول کړي او د اعتبار په توګه یې د نوماندۍ لپاره وکاروي او هم (پنځوس زره افغانۍ) د تضمین لپاره وې.

د کارتونو شمېر او د پانګې تضمین او د هغو د کچې لوړاوی او ټیټاوی، د اساسي قانون له محتوا سره هېڅ ټکر نه کوي، دا د انتخاباتو د قانون په جزئیاتو کې راځي، د انتخاباتو خپلواک کمیسیون کولای شي دا رقم زیات او کم کړي. اوس چې د کاندیدانو ګڼه او ګوڼه جوړه ده، نو نه یوازې یې ولس ته ګڼ شمېر ستونزې راولاړې کړي، بلکې خپله د انتخاباتو کمیسیون ته یې هم ستر مشکلات راټوکولي دي. نو که د انتخاباتو کمیسیون، د انتخاباتو په قانون کې یوازې همدغه تضمیني معیارونه لوړ کړي، په یودم به د سلګونو کاندیدانو شمېر لسګونو ته راټیټ شي او له لسګونو به لسو ته او تر هغه به د ګوتو شمار کسانو ته راټیټ شي. دا کار به نه یوازې د انتخاباتو کمیسیون ته کار اسانه کړي، بلکې د ټاکنو په لګښت کې به هم زیات کمی راشي او ولس ته به هم د انتخاب او غوراوي شرایط ډېر اسانه کړي. د یاد وړ خبره داده، چې د انتخاباتو قانون تراوسه پورې د ملي شورا له خوا هم پاس شوی نه دی، نو دوی کولای شي د تخنیکي معیارونو په برخه کې هر ډول

تغیر راولي. د ساري په توګه که چېرې پخوانی معیار (لس زره کارته) پر (دوه لکه کارته) واړوي، نو مشکل به سلو کې لسو ته راټیټ شي، تراوسه پورې د پخوانیو او اوسنیو وټرانو د کارتونو شمېر پنځه لس ملیونه کسان اټکل شوی، نو که موږ یې اوسط محاسبه کړو (لس ملیونه کارته) به شي. (دوه لکه کارته) ددې لسو ملیونو کارتونو په سلو کې (دوه برخې) جوړوي، نو یو څوک چې له سلو څخه دوه برخې تش باورکارتونه نه شي ترلاسه کولای، نو بیا به (په سلو کې پنځوس جمع یو) رایې څنګه ترلاسه کړي؟ د باورکارتونو ترلاسه کول ډېر اسانه دي، ځکه چې یو کاندید مخامخ له یو چا څخه کارت اخلي او ښېرته یې ورکوي. مخامخ څوک، څوک نه خفه کوي، نو که یو څوک چاته د ډېر کم احترام وړ هم وي، کارت ورکوي، خو رایه بیا بل شی دی. هلته د وټر ضمیر او د کاندید کیفیت او نور ګڼ مسایل رول لري. نو یو څوک چې په سلو کې دوه کارته نه شي ترلاسه کولای، نو بیا به په سلو کې (پنځوس جمع یو) وټونه څنګه ترلاسه کړي؟ دا کار به د ټولو هغو کاندیدانو مخه ونیسي، چې څوک دې څوکۍ ته د نوماندۍ لیاقت، ظرفیت او کفایت نه لري، یوازې د ځاني او دروغجن شهرت او نامشروع امتیازونو په لټه کې دي، غواړي له دې انتخاباتي بهیر څخه ناوړه ګټه پورته کړي او ځان په پنځو کې حساب کړي.

ب- د مالي تضمین د معیار لوړاوی: په ټېرو انتخاباتو کې د جمهوري ریاست لپاره (پنځوس زره افغانۍ) د تضمین په توګه ټاکل شوې وې. د ولسي جرګې د هر کاندید لپاره (لس زره

افغانۍ) ټاکل شوې وې. شرط داو: که د ولسي جرګې هر کاندید د همغه ولایت په ټاکنوکې د ټولو استعمال شویو رایو له جملې څخه، په سلو کې (دوه رایه) ترلاسه نه کړي، نو لس زره افغانۍ یې بېرته نه ورکول کېږي.

د جمهوري ریاست راتلونکو انتخاباتو کې هم په کار دي، چې داسې یو شرط کېښودل شي. د ساري په توګه: که هر کاندید د ټولو استعمال شویو رایو له مجموعي شمېر څخه په سلو کې (۵ رایې) ترلاسه نه کړي، نو د انتخاباتو ټول لګښت تقسیم پر ټولو ولاړو کاندیدانو، د هر کاندید لپاره چې څومره لګښت راغی، دا کاندید به یې پرېکوي او یا هم لږ تر لږه هغه لګښت چې له نورمال حالت پرته د زیاتو کاندیدانو د ودرېدو له املې پیدا شوی دی، همدا لګښت دې پر کاندیدانو تقسیم شي او هر کاندید چې معیار پوره نه کړ، د خپلې برخې لګښت باید وزغمي.

دلته بیا کېدی شي، د کاذب شهرت او د نورو ډول ډول امتیازونو غوښتونکي کاندیدان له دې نظر سره مخالفت وکړي او ووایي: «غریب کاندیدان ددې وس نه لري او دا د ولسواکۍ د اصل مخالف کار دی» د بشر حقوقو تش په نامه سازمانونه هم کېدی شي له دې طرحې سره مخالفت وکړي او د تش په نامه سیاسي او ملي ګوندونو، بې کفایته او نا ملي کاندیدان هم ورسره سخت مخالفت ښیي. ددې ډول احتمالي مخالفتونو پر وړاندې باید وویل شي: دا ښاغلي کاندیدان، چې د انتخاباتو د لګښت د لوړاوي سبب ګرځي او په پای کې دا بار د ولس پر اوږو پرېوزي، نو بایده دي، چې د لګښت د ټیټاوي سبب هم شي. بله خبره داده، چې

اوس یو څوک دومره کمزوری دی، چې په سلو کې (پنځه) رایې نه شي اخیستلای، نو بیا ولې ټاکنو ته ودرېږي؟ د خپل ځاني شهرت لپاره د ولس د وخت د ضایع کېدو او د انتخاباتو د لګښت لوړاوي سبب ګرځي؟ که چېرې د کاندیدانو دا بهیر سم او مهار نه شي، نو شمېر یې کېدی شي ان تر سلو تنو پورې ورسي او که پورتني وړاندیزونه عملي شي، کېدی شي کاندیدان تر لسو تنو هم زیات نه شي. په دې حالت کې د ووټ کارت لګښت له سلمې برخې څخه لسمې ته راټیټېږي، د صندوقو شمېر، د ټرانسپورت لګښت، د کارت کارونې او کارت شمېر وخت، همدارنګه نور ګڼ لګښتونه تقریباً په سلو کې (۹۰) راټیټېږي، خو که دا خبره عملي نه شوه، پر پورتنیو لګښتونو سربېره د مامورینو د شمېر زیاتون ته هم اړتیا ده او تر ټولو بده یې لادا چې زموږ لوستو، کم لوستو او نا لوستو خلکو ته به ډېره ګرانه وي، چې په دومره ګڼ شمېر کاندیدانو کې د خپلې خوښې کاندید غوره کړي او ټبروتنه په کې ونه کړي. ددغو ټولو ستونزو اصلي مسولین همغه کاندیدان دي، چې څوک یې په کلي کې نه پېژني، خو دی د ټول هېواد د مشرتوب دعوه کوي. بل په مالي تضمین کې خو څه حقوقي نقیصه ځکه نه شته، چې دا د چا د کاندیدۍ حقوق نه سلبوي، که چېرې کاندید په سلو کې تر پنځو زیاتې رایې وګټلې نو مالي تضمین خو یې هسې هم نه سوزي، نو بیا یې مخالفت ته څه حاجت دی؟ که هر څوک له دې طرحې سره مخالفت کوي، نو له ورایه معلومېږي، چې دی پر ځان باوري نه دی، چې په سلو کې پنځمه برخه رایې به وګټي او که ګټلای یې شي، نو بیا خو یې طبعاً مخالفت هم نه کوي. ددې مالي

تضمین ترڅنګ نور تضمینونه هم کېدی شي په دې برخه کې موثر تمام شي، خو دا دوه تضمینه: یو د (دوه لکو کارتونو) راټولول او پر هر شوي کاندید کېدونکی انتخاباتي لګښت، ډېر څرګند دي.

۳- د مخورو او پوهانو منځګړتوب: د کاندیدانو د کمولو یوه بله لاره چاره داده، چې یو شمېر نېک، ناپېیلي مخور اشخاص او پوهان سره په خپل منځ کې جرګه شي او له ببلابېلو کاندیدانو سره وګوري او دسلا مشوري له لارې ځینې یې له خپل کاندیدې تېر کړي، دا کار کېدی شي یو څه تاثیر ولري، خو ډېر تاثیر به ځکه نه لري، چې تر اوسه لا اکثره کاندیدان د خپل غرور پر نیلي سواره دي. که څه هم همدا اوس یو شمېر لیکوال او پوهان له ځینو کاندیدانوسره پر خبر اترو بوخت دي، چې هغوی له خپلې کاندیدې منصرف کړي، خو هر یو سره چې ناست دي، ټول من دي، نیم منی په کې نه شته، هر یو همدا خبره کوي: چې ما شا وخوا وکتل، داسې د کار سړی مې ونه لید، نو ځکه مجبور شوم، ځان مې کاندید کړ، زه پر نورو یو څه خوبې لرم، عقل و پوهه لرم، بهرنیان مې پېژني، داخل کې محبوبیت لرم، قرباني مې ورکړې، سیاسي پوهه لرم، تر نورو یو څه زیات پوهېږم، له هر قوم سره تماس لرم او سل نورې ځانګړنې به ځان پورې وتړې، دې سره سره وایي: خوښیا هم زه ستاسو مخورو پوهانو خبرې شاته نه غورځوم، تاسې لاړ شئ! نورو کاندیدانو سره هم خبرې وکړئ، که تر ما مو بل غوره، پوه، هوښیار او لایقه کاندید پیدا کړ، داسې کاندید، چې داخل او خارج کې یې خلک ملاتړ وکړي، نو بیا به زه هغه ته،

ستاسو په غوښتنه تېر شم،خو که تر نورو زه هوښيار او په سياسي مسايلو پوه يم، بهر او داخل کې هم ملاتړ لرم، نو به بيا دا ډېره بې انصافي وي، چې تاسې ماته وايئ، چې ته تېر شه او هغه ته وايئ چې مه تېرېږه!

په دې باب ماته يوه کيسه رايادە شوه: د ولسي جرګې لپاره په تېرو ټاکنو کې په يو ولايت کې همداسې يو څوک کاندید و، چې د زور پر اس سور و،خو له عقل او منطقه پلی و، د ليک لوست له نعمت سره يې هم جوړه نه وه، پر خلکو يې د خپلې واکمنۍ يوه توره او جاهلانه دوره هم تېره کړې وه. د کمپاين پر وخت يې د خپلې سيمې او خپل تېر ګڼ خلک هم راټول کړي وو، ډېر پسونه يې حلال کړي وو او خلکو ته يې ښه ډوډۍ تياره کړې وه، کله چې د ستېج سر ته پورته شو، نو خلکو ته يې وويل: «او خلکو تاسو ته وايم، ښه پوه شئ، زه کاندید يم پارلمان ته! نو اوس تاسې ته وايم دلته هر سړی ولاړ دی، تاسې خو پوهېږئ، چې زه هم مجاهد يم، قومي سړی هم يم، تر نورو هم زيات پوهېږم، دا ځايونه ټول راته معلوم دي، تر نورو هوښيار هم يم، خو بيا هم که تاسو تر ما دلته بل هوښيار پيدا کړ، چې هم مجاهد وي، هم ښه سړی وي، هم تر ما هوښيار وي، نو تاسې هغه ته رايه ورکړئ او که نه، چې زه خو هم مجاهد يم او ستاسې خپل سړی يم، هم پوهېږم، نو بيا خو بايد ماته رايه راکړئ!» د غونډې په برخوالو کې يو سپين ږيري مخور له يوه ګوټه ګوته ورته کړه، ويې ويل: «حاجي صېب قوماندان صېب! دا خبره خو مورږ نه شو کولای، چې په دې ولايت کې به تر تا بل هوښيار سړی وي، خو خدای دې بېخ د هغه سړي وباسي، چې

په دې ولایت کې اوسېږي او تر تا کم عقل وي))، نو دې کاندیدانو اکثرو ته هم دغسې ځواب په کار دی: خو په هر ترتیب، د ټاکنو کمیسیون کولای شي، نورې متبادلې لارې هم وځېړي چې د کاندیدانو شمېر راکم کړي او زموږ ولس د دروغجنو کاندیدانو له دې غالمغال او جنجال څخه خلاص کړي. د ګڼو کاندیدانو شتوالی نه یوازې ولس او عامه شتمنۍ ته یو ستر جنجال دی، بلکې د قوي کاندیدانو رنګه هم پیکه کوي، د هغوی مخې ته هم تیرې تولوي، رسنۍ هم په خپلو الفاظو ککړوي، د ښه او بد، قوي او ضعیف کاندید توپیر ګرانوي، دا ډول کاندیدان که چېرې په وروستیو شېبو د کوم قوي کاندید په ګټه تېرېږي، نو له هغوی څخه هم بیا ډېر ناوړه نامشروع امتیازونه غواړي. د قوي کاندیدانو د ناکامۍ په حالت کې به قوي کاندیدان د هغوی شوي اقتصادي لګښتونه پرې کوي او د بریالیتوب په حالت کې به له بریالي کاندید څخه د زیاتو هغو دولتي پوستونو ورکړه غواړي، چې قوي کاندید ته به یې هم ورکړه په ګرانه او د ولس د حق د سلبېدوپه بیه تمامېږي.

په هر حال د ګڼو کاندیدانو شتوالی په هېڅ ډول هېواد ته په ګټه نه دی، د ولسواکۍ تمثیل نه دی، بلکې پر ولسواکۍ یو ډول ریشخند وهل دي. دا کار د ولس د ذهني انارشۍ سبب ګرځي، په سیمه ییزه کچه د دښمنۍ او نفاق یو لامل کېږي، د انتخاباتو لګښت څو برابره لوړوي. بل پړاو ته د ټاکنو د وړلو سبب ګرځي او په لسګونو نورې ناروغۍ راټوکوي. همدغو ستونزو ته په پام سره داسې ګڼ شمېر دلایل، چې هغه وځېړل شي او تخنیکي دلایلو اونورو قانوني لارو چارو پر بنسټ پرې د نوماندانو شمېر راکم

شي، تر دې حده چې په يو مناسب او واړه کارت کې ټول قوي کانديدان ولس ته وړاندې شي. په دې لړۍ کې کېدی شي نورې ګڼې ليکنې هم وشي، زه هيله من يم د نظر خاوندان او ملتپال افغانان زما دا وړانديز پوره او کره کړي او په هر اړخيز ډول يې وڅېړي. د انتخاباتو له خپلواک کميسيون څخه هيله لرم، چې د رښو، عادلانه انتخاباتو د ترسره کولو لپاره هلې ځلې وکړي او د ګڼو کانديدانو له اسارته او ناوړه مهارته هم خپل ځان او هم زموږ ولس وژغوري او د کانديدانو پر دې اوسني ګرم مارکيټ د منطق سړې اوبه تويې کړي.

مقابله که مفاهمه؟
مناظره که محاسبه؟

دا لیکنه د جمهوري ریاست د ټاکنو پر مهال د ښاغلي «حامد کرزي» او ښاغلي «ډاکټر اشرف غني احمدزي» د یووالي په باب لیکل شوي ده.

له هغې ورځې چې په افغانستان کې د جمهوري ریاست د ټاکنو موضوع مطرح شوه، نو ګڼ شمېر ملتپالو افغانانو سره د کاندیدانو د تعدد او ډېرښت په باب اندېښنه پیدا شوه او اوس هم دا اندېښنه شته، ما هم خپله اندېښنه او د نوماندانو له تعدد څخه راټوکېدونکي خطرونه، اقتصادي او ټولنیز زیانونه په نورو لیکنو کې په ګوته کړي، نه غواړم بیا پرې بحث وکړم. هره سیاسي او ټولنیزه لیکنه د خپل زمان، مکان او شرایطو محصول ده. اوس چې کومه لیکنه کوم تر ټاکنو وروسته خپل دا اوسنی ارزښت له لاسه ورکوي.

«د کاندیدانو مارکیټ» لیکنه کې زما هدف دا و، چې د کاندیدانو د تعدد مخه ونیسو او «لکه ونه مستقیم په خپل مکان یم» لیکنه کې مې موخه دا وه، له هرې ممکنې لارې چې وي، باید ښاغلی کرزی په دې قانع کړو، چې د مرستیال په توګه د ښاغلي فهیم خان غوراوی خپله ده او زمونږ ټول ملت ته په ټاوان دی، خو

زمور مخامخ خبرو، ليکنو او ويناوو د هغه خطر مخه ونه شوه نيولای او نړدې شل ورځې وروسته کرزي صيب له هرې وجې چې وه خپله پربکړه وکړه. ما د يو افغان په توګه خپله وروستۍ وسه وکړه او خپل وجداني مسئوليت مې رفع کړ او اوس روحاً ځکه ارام يم، څه چې مې په وس کې و هغه مې تر وروستي بريده استعمال کړل. تر هغه وروسته په دې فکر کې وم چې ددې اوسني ترکيب پر وړاندې بل (بنه او ګټونکی) بديل کوم دی؟ (بنه او ګټونکی بديل) په دې خاطر قيدوم چې که يو بديل (بنه) هم وي، خو چې د ګټلو قابليت ونه لري، له سياسي محاسبې وځي. په همدې سوچ کې وم، له ډېرو نيمګړتياوو سره سره يو نسبتاً (بنه بديل) پيدا شو، خو د ګټنې چانس يې ډېر کم او يا هم په نشت حساب و، پر همدې وخت يو بل خطرناک بديل څرګند شو؛ شمالتلواله او د هغې اساسي زړې (نظار شورا) چې د فهيم خان په وجود کې يې د جمهور رئيس د لومړي معاونيت پوست تضمين او له دې لارې يې خپل سياسي حيات خوندي کړ، تر دې لا د لوړ امتياز په لټه کې شوه. د بناغلي ډاکتر عبدالله عبدالله په وجود کې يې يو نوی ترکيب جوړ او د جمهوري رياست لپاره يې کانديد کړ. د اسلامي جمعيت، نظار شورا، ټول ماهيت او محتوا او همدارنګه د ستم او پرچم ډلې اساسي ارکان يې تر شا ودربدل. پر دې وخت بيا يوې دقيقې محاسبې ته اړ شو، چې اوس څه کول په کار دي؟ دې حالته وو: تر اوسني حالته د بنه حالت د بريالیتوب چانس ډېر کم دی، اوسني حالت ته دوام ورکوو؟ که تر دې بدتر

حالت ته غاړه ږدو؟ په دې درېو حالتونو کې بیاهم همدا دوه او اساسي حالتونه ډېر مطرح وو او اساسي مقابله هم د همدې دوو ترمنځ وه.

یو ځل مې بیا د افغانستان ټولې لاسلرې احصایې، د تېرو انتخاباتو نتیجې، په هر ولایت کې د وټرانو شمېر، د انتخاباتو کمیسیون وروستۍ شمېرنې، نا امنه ولسوالۍ، له حکومته د ګڼ شمېر خلکو نا رضایي، په انتخاباتو کې د حکومت د معادلې رول، په دې ټاکنو کې د افغان مهاجرینو نه ګډون، اوسنۍ خپلپاله او پردیپاله میډیا، د کاندیدانو اقتصادي او تخنیکي امکانات، له انتخاباتو سره د یو شمېر پښتنو بې تفاوتي، په پښتنو کې د یو منظم سیاسي سیستم نشتوالی، پښتنو ته د ګاونډیو هېوادونو نیتونه، د کاندیدانو اوسپله، منطق، د پښتنو کاندیدانو د شمېر زیاتون، د حامد کرزي پر وړاندې د کورنۍ او بهرنۍ میډیا چلند، د پردې پر مخ او د پردې ترشا د بهرنیو سیاسي استازو نظرونه او نور ګڼ شمېر عوامل او دلایل مې یو یو د ریاضي او اجتماعي منطق او اوسني سیاسي واقعیت په فورمولونو کې واچول، ښه مې چاڼ کړل، نتیجه همدا شوه چې اوس هم موږ ددې وس نه لرو چې یو ښه ایډیال حالت او یا لږ تر لږه تر دې اوسني حالت ښه حالت، بري ته ورسوو، خو که لږ تر لږه همدا حالت هم وساتو تر هغه بل لوی خطره به مو ولس بچ کړی وي، چې تراوسه لا راغلی نه دی او که مخه یې ونه نیول شي، نو د بري ټینګ احتمال یې شته. خپله ډاکتر عبدالله عبدالله او د هغه

تر شا چې کوم ټیم او سیستم کار کوي، هغوی د وینا او عمل له مخې په افغانستان کې د اساسي بدلون غوښتونکي دي. په نظام کې د «اساسي تغیراتو» په مانا هغه څوک ښه پوهېږي چې شل کاله یې د نظار شورا او ستم ګروپ پر ضد مخامخ او شعوري مبارزه کړې وي. که ډاکتر عبدالله د انتخاباتو تر چتر او ماسک لاندې پر دې ولس واکمن شو، نو هغه لوبې به پر دې ولس او په تېره بیا پر پښتنو وکړي، چې تېر تاریخ کې، شوي جنایتونه به هم درته د حیرت ګوته په غاښ کړي. هغه ډله چې د افغان او افغانستان له نامه سره حساسیت لري، د هغې د حاکمیت تصویر به څه ډول وي؟ ددې ډلې هدفونه په ترتیب سره دادي: لومړی پر پارلماني نظام د ریاستي نظام بدلون، دویم پرې او کې له پارلماني نظام څخه د فدرالي نظام پر لوري حرکت او په وروستۍ نتیجه کې د افغانستان تجزیه. ددې ډلې د نېټونو او عملونو په باب ډېر اوږده بحثونه کېدی شي، خو دې لیکنه کې ټول هغه مسایل نه شي راټولېدلای. اوس راځو دې ته چې د ښاغلي کرزي له خوا ښاغلي فهیم خان ته له دومره غټ امتیاز سره سره بیا هم ډاکتر عبدالله ولې ځان کاندید کړ؟ دې خبرې ته مې مخکې هم اشاره وکړه، خو ددوی محاسبه داده، چې په یو شمېر پښتون مېشته ولایتونو او زیات شمېر ولسوالیو کې جګړه روانه ده، نو دا کار په ټاکنو کې د پښتنو طبیعي اکثریت زیانمنوي، د پښتون نسبه کاندیدانو شمېر هم ددې سبب کېږي، چې د پښتنو رایې ووېشل شي، په انتخاباتو کې د کلتوري ستونزو له املې د پښتنو ښځو

کم ګډون هم دوی ته هیله پیدا کوي. په ځینو سیمو کې د پیسو بې درېغه استعمال، په ځینو سیمو کې په ټاکنو کې درغلي او په ځینو نورو کې د زور استعمال ددوی هوسونو ته هوا ورکوي. همدارنګه په ټاکنو کې له دوی سره د ایران، پاکستان او ځینو نورو هېوادونو پټې او ښکاره مرستې د دوی په فکر، ددې سبب کېږي چې دوی به ټاکنې وګټي. فهیم خان او نور هغه جمعیتیان چې په حکومت کې دي دوی ټول خپل منځ کې تفاهم لري، ددې زیات شواهد شته چې اکثریت دولتي جمعیتیان همدا اوس په زغرده ډاکترعبدالله ته کمپاین کوي. فهیم خان تراوسه پورې یوه خبره هم د ډاکترعبدالله پر ضد نه ده کړې، دوی فکر کوي چې که چېرې کرزی صیب بریالی شو، بیا به اکثریت جمعیتیان او نظار شورا والا دفهیم خان د زور له امله په حکومت کې خوندي پاتې شي او فهیم خان به هم په دې پلمه نور جمعیتیان او د خپلې سیمې خلک په حکومت کې ځای پر ځای کړي، چې ده خو ګنې کرزي صیب ته کمپاین کړی او ډاکتر عبدالله به د زیاتو رایو په لرلو سره د اپوزېشن د مشر په توګه د مخالف د «حیثیت او محتوا» د ممثل په توګه خپل ځان تثبیت کړي. په دې ډول به د ټبرو پنځو کلونو په شان د حاکمیت زیاته برخه او هم څرګند سیاسي اپوزېشن د دوی لاس ته ورشي او له دواړو امتیازونو څخه به برخمن شي. دا هغه حالت دی چې دوی به د «مبارزینو» په توګه څرګند شي او هېڅ ډول زیان به ورته نه رسېږي، یانې په اصطلاح په ژوندوني به هم غازیان وي هم به شهیدان او هم به

ژوندي ګرځي؛ له ښو امتيازاتو به برخمن وي. که چېرې ډاکتر عبدالله بريالی شو، نو فهيم خان به ورسره د يو ستر مشاور او يا هم د دفاع د وزير په توګه په لوړ مقام کې ځای ولري او ټول به په ګډه هغه پلانونه تطبيقوي، چې په زړونو کې يې ګرځي. دوی ټول ددې وس لري چې له سهاره تر مازيګره خپلې ټولې تاکتيکي خوابدی سره هبرې او تېرې کړي، دوی که نه خلکي شته نه ستمي، نه اخواني شته، نه پرچمي، نه طالب شته او نه دا او نه هغه، خو اوس خپل حال ته ګورو چې مور پر څومره ډول ډول ناروغيو اخته يو: هم «حاکم» يو هم محکوم يو، هم «قاتل» يو، هم مقتول او سل نور مرضونه چې ضرور نه دي ټول يې دلته ياد کړو. د دوی روښنفکر او ليکوال به هېڅکله د ډاکتر عبدالله، رباني، مسعود او ان ببرک کارمل سپکه ونه وايي، خو زمور «ليکوالو» د دې هبواد تر ټولو هغو شعوري شخصيتونو پسې قلمونه تېره کړي او هغه څه ورپسې ليکي چې دوی ته ووايې مهرباني وکړه، همدغه ليکنه دې په يو محفل کې په خپله خوله ولوله، نو دی به يې خپله هم د سپوره او کرکجنو الفاظو له امله ونه شي لوستلای، نو په دغسې يو حالت کې چې له هرې خوا د تيارو د غشو بارانونه وي، د رڼا پر لوري د لارې ايستل اسانه کار نه دی. څو څو ځله مې جمهور رئيس ته دا مفهوم د خبرو او ليکنو له لارې ورسولای، چې تېره تجربه بايد تکرار نه شي، د جمهوري رياست معاونيتونه بايد د قوميت د اصل له مخې ونه وېشل شي، لياقت بايد په پام کې ونيول شي او که احياناً قوميت په پام کې

نیول کېږي، نو لیاقت او کفایت دې هم ورسره مل شي او حتمي نه ده، چې همدا قراردادي څېرې او سیمې چې کلیشه شوي دي، همدا دې وي. دا داسې څېرې دي چې هم یې تاسو او هم یې ستاسو پلویان دې ولس ته سپینولای نه شي. ما دا خبره هم ورسولې چې پرته له هغې هم په هلمند، کندهار او ځینو نورو ولایتونو کې تر لسو زیاتې ولسوالۍ د حکومت په ولکه کې نه دي، یو پنجشېر دې هم نه وي، ددې سیمې ټول نفوس د ټول هېواد په کچه (۳، ۰) دی چې دا پر انتخاباتو کوم خاص اغېز نه لري، که ته ترې څوک د مرستیال په توګه هم راولې، بیایې هم رایه خپل بل کاندید ته ځي، ځکه دوی سره داسې یو فکر دی، چې ځه معاونیت خو خوندي شو، اوس راځه د جمهوري ریاست لپاره کار وکړه، خو زما وړاندیزونه یوازې د یو نظر او وړاندیز په توګه پاتې شول.

زه د هغو کسانو له جملې څخه نه یم چې یوه فرضیه یوازې له یوه اړخه مطالعه کوي او یا یوازې د یوه بدیل په فکر کې وي او که هغه ونه شو، نو بیا لاس تر زنې کېښي. اوس زما وړاندوینه داده، چې که چېرې ټاکنې ترسره شي او له ټاکنو پرته پر کوم بل بدیل غور ونه شي، نو دوه کاندیدان به سرته وځي: یو (ښاغلی حامد کرزی) او بل (ښاغلی ډاکتر عبدالله عبدالله) دی. یا به ټاکنې لومړي پړاو کې نتیجه ورکړي او یا به هم دویم پړاو ته ځي، په دې دواړو حالتونو کې به همدا دوه کاندیدان مطرح وي. دا چې ولې دا دواړه کاندیدان تر نورو زیات مطرح دي، د نورو علتونو

ترڅنګ ددې یو علت دادی چې دواړه په حکومت او دولت کې شریک دي. واقعیت خو دادی چې د ټول حکومت نیمایي برخه د ښاغلي کرزي او د هغه د پلویانو په لاس کې ده او د حکومت نوره نیمایي برخه چې قهریه قوه هم په کې شامله ده، د اسلامي جمعیت او د ډاکتر عبدالله د پلویانو په لاس کې ده.

ټاکنو کې دولتي، اقتصادي او قومي عنصر ډېر رول لري، دواړه کاندیدان له دې عناصرو برخمن دي. د ایران د بې درېغه مرستو له امله د ډاکتر عبدالله اقتصادي بېلانس د کرزي صیب په انډول قوي دی، خو د ډاکتر عبدالله ډېره بده پخوانۍ سابقه په عامه افغاني ټولنه کې د هغه د بریالیتوب کمزوری کوي؛ یو زیات شمېر پښتانه له ډاکتر عبدالله څخه د هغه د پخواني چلند له امله یا په خپله خوښه او یا هم د مجبوریت له مخې د ښاغلي کرزي ملاتړ کوي، یو شمېر نورو اقلیتونو ته د زیاتو امتیازاتو د ورکړې له امله، هغوی هم د کرزي ننګه کوي او که دا وفاداري یې تر پایه پاتې شوه، نو په لومړي پړاو کې د کرزي د ګټنې چانس ممکنوي. په مقابل کې ډاکتر عبدالله په پښتون مېشته سیمو کې له نارامیو څخه خوند اخلي او ګټه پورته کوي، د کرزي د ووټ په طبیعي ساحه کې دا ستونزې د هغه رایې راکموي. د اسلامي جمعیت ځینې قانوني او نا قانانونه وسله وال ګروپونه په پښتون مېشته سیمو کې نارامیو ته په شعوري ډول لمن وهي او ځینو اشخاصو ته د پیسو د ورکړې له لارې غواړي د کرزي رایې راکمې کړي. د نظار شورا ټوله پاملرنه اوس کرزي ته متوجه ده،

له ښاغلي ډاکتر اشرف غني سره اوس کار نه لري، ان د هغه له قوت او مرکو څخه خوند اخلي، ځکه چې خپل اصلي رقيب يې نه ګڼي، خو که احياناً د ښاغلي ډاکتر اشرف غني احتمال تر کرزي صيب زيات وای، نو بيا يې ټول کمپاين همغې خواته متوجه کاوه، دوی يو ځل بيا له هغه چلند څخه کار اخلي چې طالبان يې د اسلامي حزب پر وړاندې تقويه کول. کله چې طالبانو اسلامي حزب له چهاراسياب څخه پورته کړ، نو دوی بيا پر طالبانو برید وکړ، هلته د طالبانو عقل سرته راغی چې نه اساسي دښمن بل څوک دی. اوس که نظار شورا اشرف غني سره کوم مستقيم کومک نه کوي، خو د اشرف غني له هغه قوت، قهر، مهارت او لياقت څخه چې د کرزي پر وړاندې يې څرګندوي، سخت خوند اخلي او دواړه د يوه ګډ رقيب پر وړاندې په «مناظره» کې د ګډون لپوالتيا لري. په داسې حال کې چې همدا نظار شورا او اسلامي جمعيت وو چې پر کرزي د زيات ناقانونه فشار له امله، له سياسي او دولتي ډګر څخه د ډاکتر اشرف غني د ګوښه کولو سبب شول، ځکه اشرف غني ددې عامل ګرځېدلی و، چې په دولت کې د نظار شورا په خاص ډول د «مارشال» فهيم خان د ناقانونه مالي امتيازاتو او غوښتنو مخنيوی وکړي. هغه وخت ما د يو افغان په توګه، هم د يوې ځانګړې ليکنې او هم د بي بي سي او نورو راډيوګانو له لارې خپل غږ اوچت کړ او ومې ويل چې ښاغلی ډاکتر اشرف غني « د خپل لياقت قرباني شو» او دی مې يو «ستر ريفورميست» وګاڼه، سره له دې چې نه هغه وخت زه د

ډاکتر اشرف غني د سیاسي او اجتماعي کرکتر پلوي وم او نه هم اوس یم. خو دده د خپل لیاقت او کفایت له مخې او په هېواد کې د اقتصادي سمون له املې ورته هر وخت درناوی لرم. زه پر دې هم پوهېږم چې نظار شورا او نورې افغان دښمنې ډلې د ښاغلي کرزي په انډول ډاکتر اشرف غني ته په ډېر کرکجن نظر ګوري، خو څرنګه چې د واک د اوسنۍ معادلې له مخې په اوسنیو ټاکنو کې د کرزي په انډول د ډاکتر اشرف غني د بریالیتوب احتمال کم دی، نو ځکه یې اوس د خپل لومړي رقیب په توګه نه محاسبه کوي. خو له دې ټولو ویلو او نا ویلو ستونزو، کړېچونو او ابهاماتو سره سره ایا د ملي او شعوري مبارزې د بري لپاره کوم چانس او څرک هم شته که نه لاس تر زنې کېناستل په کار دي؟

زه خو فکر کم چې رښتیني او شعوري مبارزین همغه دي، چې په سختو حالاتو او ابهاماتو کې د سمې لارې څرک پیدا کړي. اوس هم حل لارې شته چې که دقت ورته وکړو او په ټینګه ورته مبارزه وکړو، نو خپل ولس له دې بحرانه راایستلای شو. زما په نظر کېدی شي څو حل لارې یې دا وي:

۱- که انتخابات وشي، نو د اوسنیو امکاناتو، شواهدو او محاسبو له مخې د ښاغلي حامد کرزي او د ښاغلي ډاکتر عبدالله عبدالله له جملې څخه به یو د ټاکنو په اول یا هم په دویم پړاو کې بریالی کېږي.

۲- که ډاکتر عبدالله بریالی شي، نو د زیان اټکل یې همدا اوس مورې کولای شو، په تېره بیا پښتنو ته، نو په کار دي، چې په هر ترتیب وي مخه یې ونیول شي.

ځینې کسان کله کله په خپلو خبرو کې وایي، چې تر کرزي عبدالله ځکه ښه دی چې مخامخ دښمن دی چې څه کوي مقابله به ورسره کوو، دی بیا زمورې حقوق نه شي خوړلای! دا هغه ضعیفه منطق دی، چې باید ژر یې علاج وشي، دې ښاغلو ته باید وویل شي، هغه وخت چې دوی په واک کې وو، تاسې یې څه مخه ونیوله چې بیا به یې ونیسئ، هغه وخت لا د دوی پر وړاندې ځینو نورو مخالفو تنظیمونو سره وسله هم وه، جګړه پیل شوه، دوی یې د خپلو پلانونو تطبیق ته پرېښودل، خو بیا هم یې دې ملت ته دومره زیان واړوه چې بیا جوړونه یې کلونه کلونه وخت غواړي.

بله خبره داده چې یو ځل دوی د انتخاباتو د قانونیت تر چتر لاندې بریالي شول، بیا خو دوی په پنځو کلونو کې په اقتصادي، سیاسي او کلتوري برخه کې دومره ځان رسوي، چې بیا یې د لسیزو په اوږدو کې هم مقابله نه شې کولای. هغه مهال که په پښتنو کې څوک د دوی وسلوال مخالفت ته هم راودانګي، نو دوی دا مخالفین د بهرنیو ځواکونو په زور ځپي او که پښتانه روښنفکران یې مخالفت کوي، هغوی به د ډیموکراسۍ د اصولو خلاف ګڼي، ځکه چې د انتخابي حکومت پر وړاندې ودرېدلي، یو نیم بل مخالف لیکوال او روښنفکر به په کلي ولس کې د نشنلیست او افغان ملتي په نوم په خپله د پښتنو مذهبي ډلو له

خوا له منځه وړي، ځکه چې پر دې حکومت به د مجاهدینو د حکومت ماسک هم غورځېدلی وي. پښتون لیکوال به په (مستعار) نامه د لیکنې جرئت هم له لاسه ورکړي، ځکه چې که بل ((پښتون لیکوال)) ته یې پیسې ورکړې، نو هغه به یې د مستعار نامه کیلي او رمز ور خلاصوي او ورته وایي به چې دا لیکنې پلانکي کړي، ګورئ ورته ښه ویښ شئ! مورږ ټول پښتانه خو داسې نه یو!! دا یو څو تنه دي چې دې ((تعصب)) ته لمن وهي. دا هغه تجربې دي چې پخوا تېرې شوي او بیا باید ورته زمینه برابره نه کړو.

۳- که کرزی صیب بریالی شو، نو دري احتماله دي: ۱- یا به پښتانه په همدې حالت کې وي، ۲- یا به تر دې لږ ښه شي ۳- او یا به تر دې لږ نور هم خراب شي. خو په ټولیز ډول سیاسي واک هغه حالت ته هېڅکله نه ځي، چې د ډاکتر عبدالله د واکمنۍ پر مهال یې اټکل کېږي. خو ایا د کرزي صیب د واکمنۍ دا درې حالته پر یو ښه حالت بدلېدی شي که نه؟ دا هغه پوښتنه ده چې سم ځوابونه باید ورته ورکړل شي، یو څو ځوابونه یې دادي:

۴- د ښاغلي حامد کرزي او ښاغلي ډاکتر اشرف غني مفاهمه: که چېرې په اوسنیو انتخاباتو کې مقابله یوازې د ښاغلي کرزي او ښاغلي غني ترمنځ وای او درېیمګړي قوت ته په کې د بریالیتوب چانس نه وای، نو بیا نو مورږ هېڅ ډول تشویش نه درلود، کېدی شي زما شخصي دریځ هم بل ډول وای. سره له دې چې پر کاندیدانو او د هغو پر پلویانو دا خبره د غشي په شان سخته لګېږي، چې د واقعیت له مخې ورته ووایي چې ستا رایې

د هغه بل په اړه ول کمې دي، خو زه او زما په شان نور افغانان چې د ملي ګټو پر وړاندې د کاندیدانو خیال نه ساتو، د ګټو دلایلو له مخې وایم چې د ښاغلي کرزي او ښاغلي عبدالله په اړه ول د ښاغلي غني رایې کمې دي. د رایو په باب زما محاسبه همداسې ده، خو د لیاقت او کفایت په باب زما قضاوت بیا معکوس دی. څرنګه چې په ټاکنو کې رایې تلل کېږي او محاسبه کېږي، نه لیاقت. لیاقت یو کیفیت دی او د رایو شمېر یو کمیت دی. ټاکنې داسې یو حالت دی چې کمیت په کې ګټونکی ګڼل کېږي، که څه هم دا کمیت ناعادلانه وي، ښه حالت هماغه دی چې کیفیت او کمیت دواړو بریالی شي، نو ځکه زموږ وړاندیز دا دی چې ښاغلی غني باید ښاغلي کرزي سره بشپړ تفاهم ته ورسېږي. دلته یو پوښتنه مطرح کېږي، چې په دې تفاهم کې دې کرزی د غني او که غني د کرزي په ګټه تېر شي؟ لکه څنګه چې دمخه مو وویل د قدرت په اوسنۍ معادله کې د دولت ځواک اساسي نقش لري او دولت هم پنځوس په سلو کې د کرزي صیب او پنځوس په سل کې د هغه د نورو مخالفو ائیتلافینو په ټبره بیا د اسلامي جمعیت په لاس کې دی، چې نېغ په نېغه د ډاکتر عبدالله ملاتړ کوي. نو که کرزی صیب د غني صیب په ګټه تېر هم شي، ډېره ګټه به یې ډاکتر عبدالله ته ورسي، ځکه چې ددې پاتې دولتي ځواک اکثره برخه به هم د خپلو مقامونو د خوندیتابه لپاره د ډاکتر عبدالله پلوي وکړي، په دې ډول به د دولت ډېره زیاته برخه د ډاکتر عبدالله پلویان شي او دا کار به د اشرف غني د بري چانس چې

اوس له دولتي ځواکه او نورو زياتو اقتصادي امکاناتو بې برخی دی، لا پسې کمزوری کړي. هغه ډلې ټپلې به هم د ډاکټر عبدالله خواته تمايل پيدا کړي، چې عادلانه نه دي، خو موثړ دي او کرزي صيب د زياتو امتيازاتو په ورکړه له ځان سره مل کړې دي، هغوی د اشرف غني له قاطع کرکټر سره هېڅکله روغه جوړه نه شي کولای. دغه راز کرزی صيب به هم د دولتي مقام په پام کې نيولو سره هغه وخت د دې وس پيدا نه کړي چې له داسې مقام څخه د يوه مشخص کاندید په ګټه علني کمپاين وکړي، که په پښتون مېشته ولايتونو کې امن وای، بيا هم د اشرف غني د بري چانس لوړېده او يا هم نړيوال په بشپړ او څرګند ډول د غني صيب تر شا ولاړ وای. د نباغلي غني يو شمېر پلويان هغه ته داسې انتباع ورکوي، چې کېدی شي، ټاکنې دويم پړاو ته پاتې شي، په دې پړاو کې به اشرف غني حتمي مطرح وي، بل کاندید به يا کرزی صيب وي يا ډاکټر صيب عبدالله ، له دی دوو به يو وي، نو په دې ډول به د اشرف غني د ګټنې چانس برابر شي. د دوی پټ او څرګند منطق دا دی، چې له کرزي صيب څخه يو زيات شمېر پښتانه خوابدي دي، که د کرزي صيب او اشرف غني مقابله وي، نو زيات شمېر پښتانه به ډاکټر اشرف غني ته رايه وکړي او يا که همدارنګه د ډاکټراشرف غني او ډاکټر عبدالله مقابله وي، نو ټول پښتانه به اشرف غني ته رايه ورکړي او عبدالله به ماتې وخوري. دا د هغو کسانو د روحيې تقويې لپاره چې په ټاکنو کې برخه اخلي يوه نبه هيله ده، خو دوی بايد د دې مقابل حالت هم محاسبه

کړي. زه نه غواړم د هغه درد بدلي حالت جزیات بیان کړم، چې اوس زمونږ متفرق اکثریت له کومو رنځونو سره مخ دی. دا پورته تصور د یوې فرضیې په توګه سم دی، خو د عملي کېدو احتمال یې کم دی. اوس نو دا فرضیه پاتې کېږي؛ که ډاکتر اشرف غني د کرزي په ګټه تېر شي، څه به وشي؟ دا کار به په لومړي ګام کې ښاغلي غني ته د هغه د توند مزاج له املې ګران وي، خو وروسته به یې مېوه بده نه وي.

د اشرف غني او حامد کرزي د مفاهمې شرایط باید پر اصولو ولاړ وي. د ډاکتر اشرف غني حیثیت باید خوندي شي او داسې یو مهم مقام ورته وسپارل شي چې اجرایي ځواک ولري او دی پرې په دولت کې رشوت او فساد مهار کړي. که چېرې ډاکتر اشرف غني له یوه مناسب ځواک سره په حکومت کې وي، نو هغه وېره چې په حکومت کې د فهیم خان په راتګ سره د اداري فساد او د ځمکو د غصب له وجې احساسېږي، هغه به تر ډېره حده راکمه او یا به له منځه ولاړه شي. د اشرف غني غوندې یو کس کولای شي د کرزي صیب په حکومت کې د فساد مخه تر ډېره بریده ونیسي او دا هغه حالت دی چې هم د کرزي صیب حیثیت ته په ګټه دی او هم ملت ته او خپله د اشرف غني حیثیت ډېر اوچتوي.

نه یوازې له کرزي صیب سره باید د ډاکتر اشرف غني د خبرو او مفاهمې لار اواره شي، بلکې ښاغلی پروفیسور علي احمد جلالي او ډاکتر انوارالحق احدي ته که په هر ترتیب سره امنیتي

سکتور او د بهرني سیاست چارې وسپارل شي، نو د حکومت اساسي ستنې به ټینګې شي او دې حالت سره به د یو قوي مرکزي حکومت لمن پراخه شي، نه یوازې دا اشخاص، بلکې نور مهم او موثر شخصیتونه هم باید په حکومت کې راټاله شي. که چېرې اشرف غني، جلالي، احدي او نور موثر او ملي شخصیتونه د کابینې په غونډه کې ناست وي، نو هېڅکله به د ښاغلي محقق په شان خلک له کلي څخه د ولسوالۍ، له ولسوالۍ څخه د ولایت او په پای کې له ولایت څخه د مملکت د جوړولو دعوه او غوښتنه ونه کړي او که میدان ورته همداسې شغالی وي، نو بیا خو به ډېر هغه څه وکړي چې تراوسه یې لا په زړونو کې دي. که چېرې کرزي صیب او غني صیب او د هغوی پلویان یې هر یو ځانته ځانته ډنګوي، نو بیا ټول مسولیت د همدغو کاندیدانو او د هغو د اوسنیو پلویانو پر غاړه دی. که چېرې د مفاهمې لاره رامنځته نه شي نو بیا خو نور نور اټکلونه کېدی شي چې هر یو په خپل وار دې ټولنې او همدې کاندیدانو ته په زیان دی:

۱- کېدی شي د ډاکتر اشرف غني له پخلاینې پرته کرزی بریالی شي، په دې حالت کې به هغه ډلې ټپلې ډېر امتیازات واخلي، چې اوس د کرزي صیب صادقانه او یا هم فریبانه ملاتړ کوي. دوی به په دې پلمه چې ګنې مورږ کرزی بریالی کړی، ډېر ناقانونه امتیازات واخلي. یو زیات شمېر پښتانه به د اشرف غني د کمپاینرانو او یا هم پلویانو په نامه په حکومت کې له دندو محروم شي او یو شمېر نور چې په حکومت کې د خپل لیاقت له

مخې کار کوي، هغوی ته به هم توطیې جوړې او له حکومته به یې په ډېر مهارت بهر کړي، په دې ډول به دوی په راتلونکو پنځو کلونو کې د حکومت اکثره اساسي څوکۍ ونیسي او بیا به تر ې بله دوره کې، که حالات همداسې روان وو، انتخابات ګټل هم اسانه نه وي.

۲- دویم احتمال دادی چې کرزی صیب یې بایلي، ډاکټر صیب عبدالله یې وګټي، د ډاکټر عبدالله د واکمنۍ د حالت وړاندوینه خو مو مخکې هم کړې چې څه به کېږي. په دې حالت کې به ښاغلی کرزی ناکام وي، هغه به خپل غږ نه شي پورته کولای، ځکه د ناکام سړي معقول اواز هم څوک نه اوري. پر میډیا هم پوهېږو چې د چا په لاس کې ده، د نړیوالې ټولنې او ګاونډیو هېوادونو حالات هم موږ ته ښه معلوم دي. ډاکټر اشرف غني به مایوسه وي ځکه چې ولس به ده ته د خپل لیاقت په اندول کمې رایې ورکړي وي. خپل ورور، خپلو کمپاینرانو او نورو ته به په قهر وي، چې ولې یې ده ته غوړه مالي کړې، واقعیت یې ورته نه دی ویلای او دده تقاضا یې ولې ببځایه پورته کړې ده. د داسې یو سړي لپاره چې په لوړ کفایت او لوړو مقامونو کې یې کار کړی وي، د ناکامۍ زغمل د زړه د حملې تر بریده خطر لري، ښاغلی غني به له ډېرې مایوسۍ سره ببرته امریکا او یا کوم بهرني هېواد ته ځي، دی به ځان سره دا فکر کوي، هغه ټولنه چې د باکفایته خلکو پر ارزښت نه پوهېږي، هغو ته کار کول څه ګټه نه لري. ښاغلی میرویس یاسیني به په انتخاباتو کې د خپلو مالي زیانونو د

جبران په لټه کې وي، يا به په حکومت کې ځان ځايوي يا به ازاد کاروبار کوي او يا به هم له انګرېزي او نورو امريکايي کمپنيو سره د ساختماني شرکتونو د معاملاتو له لارې، د خپل اقتصادي زيان جبيره کوي. زمونږ ملت به د تېرو ناخوالو په تعقيب له داسې يو حالت سره مخامخ وي، چې لاس به مروړي، څه به لاس ته نه ورځي او د تېر هغه نيمګړي حالت په ارمان به وي.

ليکوال به يو بل سره پر ناندريو بوخت وي، څوک به يو ملامتوي او څوک به بل، څوک به دا وايي چې تا ولې هغه پسې په خپل نامه مقاله وليکله او څوک به وايي چې تا ولې په بدل نامه دې اور ته لمن ووهله. په انټرنيټ کې د بدل نامه مبارزين به لا ډېر ملامت وي چې ولې يې يو بل پسې د سپکو سپورو خبرو پر خپرولو لاس پورې کړی دی. زه ددې ليکنې په دې برخه کې په زغرده وايم، چې ما د يو افغان په توګه د هغو ضرورتونو له مخې چې مخکې مې ورته اشاره وکړه، د کرزي صيب مشروطه پلوي کړې. سمون راوستل اسانه کار نه دی، هر واکمن خپل خپل مجبوريتونه لري، ځينې مجبوريتونه ډېر ناعادلانه وي، تر کومه ځايه چې ما د يو افغان په توګه وس درلود هغه مې تر سره کړ، خو زه او زما په شان نور ملتپال افغانان په دې بريالي نه شو چې له کرزي صيب سره د معاونيت په پوست کې د فهيم خان مخه ونيسو، که دا کار چاته اسانه برېښي، نو ټول ليکوال، «د انټرنېټ مبارزين»، د اشرف غني خواخوږي او نور دې راټول شي، د اشرف غني له ځنګه دې ښاغلی حشمت غني لرې کړي،

څومره چې فهیم خان د کرزي رنګه بده کړي، همدومره حشمت غني د اشرف غني حیثیت ته زیان رسولی دی. تر انتخاباتو وروسته که کرزی صیب بریالی شو، طبعاً به زما او زما په شان د نورو افغانانو مبارزه د هغه چا پر وړاندې وي، چې هغه د افغانستان ملي ګټو ته زیان رسوي، د فساد سبب ګرځي او عدالت تر پښو لاندې کوي، که هغه فهیم خان وي، که استاد رباني، که محقق وي که رحیم وردګ، که کرزی صیب وي که غني صیب او یا هم نور نور صاحبان او ناصاحبان. په لنډه موده کې زما نظر همدادی چې د جمهوري ریاست د څوکۍ د خوندیتوب لپاره باید د وراثت اصل خوندي وسایل شي او د هغې ډلې د تېرې واکمنۍ مخه ونیول شي، چې په نظر او عمل، ماهیت او کیفیت کې د افغانستان د ملي ګټو مخالف دي. د کرزي صیب او اشرف غني په شمول له ټولو ملي او ملي رنګه کاندیدانو او د هغو د پلویانو څخه مې هیله ده چې په خپلو تشو لاپو شاپو، عقدو او کینو د کاندیدانو ترمنځ واټن دومره مه زیاتوئ، چې د هغوی د پخلاینې ټول پلونه ونړوئ او د بېرته راتګ ټولې لارې یې بند کړئ.

په انټرنېټ کې له ښکاره نومو، پټنومو، بېنومو، ښځنومو او څونومو لیکوالو او نالیکوالو څخه مې هیله ده چې ډېر په احتیاط ګام پورته کړي، د خپلو کاندیدانو په پلوي د فرهنګیانو ترمنځ د کینې زهر مه شیندئ، کاندیدان موسمي دي، که ټاکنې وشي څو ورځې وروسته یې د بریالي او ناکامو کاندیدانو ټولو

دوسیه ترڵ کېږي. ددې (اوو درجنو) کاندیدانو کوم یو نوم که چېرې یاد شي، خو هغه څوک چې د زړه په وینو ددې ولس کلتور ته کار کوي، هغه به بیا هم وي، په همدې ټولنه کې به اوسېږي، تاسې باید هغه خلک هم وپېژنئ چې چا سیاست د فرهنګي خدمت لپاره استخدام کړی او څوک د لیکوالو او ژورنالیستانو د ټولنې په نوم خپل جیبونه ډکوي.

مورږ هغه (ښځنومي) لیکوال یا ژورنالیستان هم پېژنو چې په درباروونو کې د سندرو، کمپوز او نڅاوو تر بریده د واکمنو په خدمت کې دي، خو داسې لیکوال هم پېژنو چې سرکښه جهادي قوماندانان او زورور واکمن یې دې ته رامات کړل چې فرهنګي خدمت ته ملا وتړي او خپله پانګه پر لیکوالو ولګوي، ددې دوو کټګوریو لیکوالو ترمنځ باید توپیر وشي، د یوه په خوله کې دومره لاړې وي چې د زورورو په توصیف یې په خوله کې وچې شي، د بل په زړه کې دومره اور او په خوله کې دومره زور وي چې زورور دېته لېوال کړي چې د کمزوري احترام وکړي او د بېوسو لیکوالو اثار چاپ کړي، علمي مرکزونه جوړ کړي او رښتینې لیکوال ته د درناوي او مرستې لاس ورکړي.

ډېر تفاوت شته په انسان کې د مانا په لحاظ
واړه مشغول دي ځینې ځان ځینې جهان جوړوي

د هوښیارو او پوه لیکوالو کار همدا دی چې په ټولنه کې شته ظرفیتونه د خپلې ټولنې د خدمت مسیر ته سوق کړي، په تېرو دېرشو کلونو کې، هر لیکوال او سیاستوال، هر ژورنالیست او په

نامه ژورنالیست ټولو ځان څرګند کړی، چې چا څه کړي او څه کوي؟ مورږ هیله لرو چې زمورږ لیکوال تر سیاستوالو څو ګامه دمخه وي، لیکوال باید ددې وس ولري، چې سیاستوال د فرهنګیانو د پالنې او فرهنګي خدمت لپاره استخدام کړي، نه دا چې خبره معکوس کړي. اوس مې له ټولو پښتنو لیکوالو څخه هیله داده، له هرې ممکنې لارې چې وي د ملتپالو کاندیدانو د پیوستون لپاره کوښښ وکړي، د ربښتینو او غوړه مالو اشخاصو چې یو د تضاد واټن له منځه وړي او بل تضاد زیاتوي، ددې دواړو توپیر باید وشي.

په پای کې د پخوا په څېر یو ځل بیا خپلو معقولو او سرغندویو پلویانو او ټولو ربښتینو افغانانو ته ډاډ ورکوم، چې زه به هېڅکله داسې کار ونه کړم، چې هغه د افغانستان ملي هویت او د افغانانو ملي ګټو ته زیان ورسوي، له خپلو ټولو ملتپالو او د ملي شعور په ګانه سمبال لیکوالو نه مننه کوم، چې په زغرده یې زما دملي ارمانونو او ملي ایډیالونو ننګه کړې، زه پر دوی ډاډه یم او د دوی دې پر ما ډاډه وي. دا خبره هم د یادونې وړ ده چې کېدی شي په (۴۱) کاندیدانو کې اکثریت یاټول پر سیاسي او علمي مسایلو تر ما ډېر پوهېږي، خو پر دې ویاړم چې د حامد کرزي او ډاکټر اشرف غني په شمول هر یو کاندید، تر خپل ملي درک او احساسه لورې نه بولم. پټونومو، ببنومو او ښځنومو «لیکوالو» او «ژورنالیستانو» ټولو ته مې دا چلېنج دی، چې ددې هېواد په هره رسنۍ، هر علمي ډګر، هره محکمه

او هر ځای کې چې د هر کورني او بهرني جنایتکار پر ضد ، په خوله، په قلم، په لاس، په منطق او هرې وسیلې، مبارزې ته حاضر وي، دا ګز او دا میدان.

په هېواد کې د اوسني بحران د ختمېدو ، د یوه ملي حکومت د جوړېدو او ملي فرهنګ د غوړېدو په هیله.

اوسنۍ پارلماني ټاکنې= نوی سیاسي سرطان

دا لیکنه د (۱۳۸۹ل کال) د ولسي جرګې د ټاکنو د نتیجو تر اعلان وروسته شوې ده، هغه وخت چې یادې ټاکنې له زیاتو اعتراضونو سره مخ شوې، ما هڅه وکړه چې ولسمشر کرزی ددې ناعادلانه ټاکنو پر عواقبو ښه خبر کړم، هغه یې د سمون ژمنه هم وکړه، خو په پای کې هیڅ سمون رانغی او زه یې پر هغه مهال دغه یادښت لیکلو ته مجبور کړم.

د افغانستان د اساسي قانون د (۸۳) یمې مادې د یوې فقرې له مخې: ((د انتخاباتو په قانون کې باید داسې تدبیرونه ونیول شي چې انتخاباتي نظام د افغانستان د ټولو خلکو لپاره عمومي او عادلانه استازیتوب تامین کړي.)) په دې ماده کې د (عدالت) عنصر لاهغه وخت تر پښو لاندې شو چې د اساسي قانون د روحیې له مخې د نفوسو په اندول د پارلماني څوکیو وېش مطرح کېده. د ولسي جرګې د (۲۴۹) څوکیو د وېش پر وخت پښتون مېشتو ولایتونو ته تر اصلي استحقاقه (۱۲) څوکۍ کمې ورکړل شوې او (۵) څوکۍ هم د کوچیانو د نفوسو په اندول د هغوی له اصلي حقه راکمې شوې، په بدل کې پنجشېر، پروان او ځینو نورو سیمو ته د خپل نفوس په اندول زیات امتیاز ورکړل شو.

د ولسي جرګې د څوکيو د وېش د دې څرګند ظلم تر څنګ د مشرانو جرګې د انتصابي څوکيو په برخه کې هم، ولسمشر د اکثريت پر وړاندې خپله بې تفاوتي او د اقليتونو پر وړاندې خپله مهرباني په زبات ورسوله، يانې په قصدي او سياسي ډول د ملي شورا په دواړو جرګو کې د پښتنو سياسي حقوق تر پښو لاندې شول. له پورتني ظلم او نورو ناخوالو سره سره بيا هم پښتنو خپل زغم ته دوام ورکړ او په دې هيله چې په هېواد کې د سولې او ثبات په حالت کې به هر څوک خپلو حقه حقوقو ته ورسېږي، چوپتيا غوره کړه، خو دا هيله هغه وخت لاپسې په نهيلۍ بدله شوه او پر عدالت باندې لانور ګوزارونه وشول چې د جمهور رئيس او څو تش په نامه جهادي مشرانو له خوا د پنجشېر اوسېدونکی اسلامي جمعيت او نظار شورا ته يو منسوب شخص د انتخاباتو د مستقل کميسيون د رئيس په توګه وټاکل شو. دې کار د هغه ماين حيثيت درلود چې جمهور رئيس په خپله د افغانستان د يوې ډيموکراتيکې پروسې تر پښو لاندې کېښود. له دې سره جوخت د ټاکنو خپلواک کميسيون بيا د خپلواکۍ مفهوم له لاسه ورکړ، د تنظيموالۍ او نظار شورا د فاشيستي افکارو پر يو مرکز بدل شو. د فضل احمد معنوي په انتصاب سره ټول هغه ماتې خوړلي ستمي کانديدان، چې په څو ټېرو انتخاباتو کې يې ماتې خوړلې وه، بيا له سره وغوړېدل او له بناغلي معنوي سره په هماهنګۍ يې ځانونه ولسي جرګې ته کانديدان کړل.

د معنوي پر انتصاب سربېره د جمهور رئيس بله غټه اشتباه دا وه، چې د شکايتونو د اورېدو کميسيون يې هم د همدې ډول

اشخاصو په لاس کې ورکړ، احمدضیا رفعت چې د پښتنو پر وړاندې یې تعصب له هېچا پټ نه دی او د څو کلونو په بهیر کې یې د اسلامي جمعیت د سکې د بل مخ (ملي متحدې شورا) د نوبتي رئیس په توګه دنده اجراکوله او هزاره توکمی سلطان شاه عاکفي دواړه یې د انتخاباتي شکایتونو د اورېدو د کمېسون غړي کړل، دوه تنه بهرنیان چې له پښتنو سره یې تعصب څرګند دی هم د کمیسیون غړي شول او یو تن تش په نامه پښتون (قاضي شریفي) یې هم ورسره د مشروعیت په خاطر یو ځای کړ چې هغه نو بیا هېڅ ډول اجتماعي او ملي فکر نه لري او یوازې د یوه مامورګي حیثیت لري. په دې ډول د دوو کمیسیونونو اصلي واک د داسې اشخاصو لاس ته ورغی، چې نه یوازې د هېواد اکثریت پښتنو سره حساسیت او تعصب لري، بلکې د ټول هېواد د ملي هویت او یووالي پر وړاندې هم ترخه سابقه لري. د ټاکنیزو کمیسیونونو د دې ډول ترکیب په شتوالي کې د عادلانه انتخاباتو ترسره کول خپله یوه ناعقلانه او جاهلانه هیله وه. د انتخاباتي کمیسیونونو ددې ډول ترکیب جوړول د افغانستان د ملي یووالي، عدالت او ولسواکۍ پر ضد یو مضر حرکت و. له دې حرکت څخه دا هیله نه کېده چې افغانستان کې دې ګلان وکړي، ملتپالو افغانانو له همغه پیله جمهور رئیس او د هغه درباري غوړه مالانو ته ددې حرکت د منفي نتایجو پیغام ور رسولی و، خو هغوی لکه د نورو مهمو مسایلو په شان دې مسئلې ته هم په مصلحتي او سرسري سترګه کتل. یو افغان لیکوال جمهور رئیس ته لیکلي وو: «هغه ماین چې دې په خپلو لاسو کېښود، کېدی شي تر ټولو لومړی پر تاسو انفجار

وکړي.)) څرګنده خبره ده چې د پاڼوګر مرګ له ماره او د ماین پال یا ماین ایښودونکي مرګ اکثره د خپلو ماینونو له لاسه وي. که چېرې د انتخاباتو ددې تنظیمي کمیسیون دا لومړنۍ نتیجې او یا وروسته د شکایتونو د کمیسیون نورې پېښتون ضد هڅې، توطیې او تصفیې ومنل شي، نو څه عواقب، خطرونه او ضررونه به پېښ شي؟ دې احتمالي خطرونو ته به په لنډ ډول اشاره وکړو:

د اکثریت محرومیت: په دې تاکنو کې اکثریت قصداً له سیاسي حقوقو محروم شو، دا محرومیت همداسې چوپ نه پاتې کېږي، په یو نه یو ډول غبرګون ښیي، دا غبرګون، د سیاسي او نظامي پېښو سبب کېږي او د حقوقو د ترلاسه کولو په دې بهیر کې طبعاً د ټولو لپاره د زیان د پېښېدو اټکل شته.

سیاسي بې ثباتي: د دوو اقلیتونو د ناقانونه او ناطبیعي واک په دې پروسه کې د هېواد سیاسي ثبات له منځه ځي او د دولت مخالفینو او ځینو نورو ګاونډیو هېوادو ته ددې زمینه برابرېږي چې د محرومیت له دې حالت څخه ناوړه ګټه پورته کړي او په افغانستان کې کورنۍ جنګ ته لمن ووهي.

د هویت خطر: په دې تاکنوکې داسې اشخاصو ته د بریالیتوب امکانات برابر کړای شول چې هغوی د افغانستان د هویت مخالفین دي، هغوی به په پارلمان کې عام ولس ته د خدماتو د وړاندې کولو پرځای د افغانستان د هویت د له منځه وړلو لپاره هڅه او هاند کوي، په لومړي ګام کې دوی کېدی شي دغو لاندې مسایلو ته لمن ووهي:

الف- پښتو نومونه او اصطلاحات دې د حکومت له ادارو څخه لرې شي.

ب- بانکنوټونه ولې په پښتو ژبه دي، په دري ولې نه چاپېرې؟ ولې پرې د احمدشاه مسعود او نورو تنظیمواکانو عکسونه نه شته؟

ج- د افغانستان اساسي قانون ځینې مادې نه منو، ولې په اساسي قانون کې پښتو لومړی او دري دویمه ژبه ده؟

د - افغان، د دوی په نظر د یوه قوم نوم دی، په لومړي ګام کې به وړاندیز کوي چې د افغان پر ځای دې (افغانستاني) اصطلاح وکارول شي او بیا به هڅه کوي چې دا نوم چورلټ لرې او د ملت د هر فرد لپاره دې رانه شي او تر هغه وروسته به کوښښ کوي چې د افغانستان نوم پر (خراسان) یا هم کوم بل څه واړوي.

هـ- دوی به هڅه وکړي بیرغ او ملي سرود بدل کړي، د دوی په نظر بیرغ یوه قوم ته منسوبېږي او سرود هم په پښتو ژبه دی.

ط- دا به هم ووایي چې ولې کوچیانو ته د انتخاباتو په قانون کې لس څوکۍ ښایلې شوي، دا باید له منځه لاړ شي لکه مخکې چې یې هم دا هڅه کړې وه او دې ته ورته ځینې نور مسایل چې ملي حساسیتونه راپاروي.

په حکومت کې بشپړ واک: یو شمېر حکومتي چارواکي او د پارلمان دا احتمالي ترکیبي متعصبه ډله به هڅه وکړي چې د خپل منځي ائتلافونو له لارې لومړی هغه وزیران

بریالي کړي چې د دوی له فکر سره همغاړي وي، په پښتنو کې به ځینو هغو وزیرانو ته رایه ورکوي، چې په خپه پښتانه وي خو پښتو یې زده نه وي او یا له پښتنو سره کومه خواخوږي نه لري. دا به په حکومت کې د پښتنو ونډه نوره هم صفر ته نږدې کړي.

ولایتي شوراګانې: دوی به په لومړي ګام کې هڅه وکړي، د ولایتي شوراګانو واک زیات کړي او والیان د ولایتي شوراګانو له لارې جمهور رئیس ته وړاندې او هغه یې بیا یوازې د تقرر لپاره لاسلیک کړي.

پارلماني نظام: د ولایتي شوراګانو د واک د زیاتونې له لارې به دوی د پارلماني نظام لپاره لاره اواره کړي، دا به د دوی په نظر یوه لومړنۍ تجربه وي او بیا به د فدرالي او وروسته به بیا د افغانستان تجزیې ته زمینه برابره کړي.

د اداري واحدونو زیاتول: دوی به هڅه وکړي د محلي ارګانونو د اداري په قوانینو کې داسې بدلون راولي چې د هغو له مخې د خپلو سیمو اداري واحدونه زیات او د پښتون مېشتو سیمو راکم کړي.

لویه جرګه: دا ډله به کوښښ وکړي په پارلمان کې د خپل تصنعي او جعلي اکثریت له لارې جمهور رئیس تر ډېر فشار لاندې راولي چې د دوی هر ډول غوښتنې ومني، د دوی د غوښتنو په حالت کې هم، افغانستان د بشپړ بحران خواته ځي او د نه منلو په حالت کې به هم دوی په پارلمان کې په دوو ثلثو ملت ضد قوانین

تصویبوي او هم کولای شي لویه جرګه دعوت کړي، د جمهور رئیس د محاکمه کولو وس هم پیدا کوي او په یوه عادي پلمه کولای شي جمهور رئیس محاکمې ته راکاږي، د سترې محکمې رئیس او لوی څارنوال هم طبعاً د دوی په مزاج برابر اشخاص راځي، نو که جمهور رئیس د دوی د هیلو مخالفت کوي د محاکمې له انجام سره به مخامخ وي او که نه یې کوي د یو عادي سمبول حیثیت به لري او د خپلې دورې تر ختمېدو پورې به یې، افغانستان د تباهۍ لور ته لاړ شي.

حل لاره څه ده؟ که جمهور رئیس د وروستي چانس په توګه غواړي چې ځان او افغانستان وژغوري، نو حل لاره داده چې دا پارلماني ټاکنې په بشپړ ډول ملغی اعلان کړي. د ملغی کېدو لپاره په لسګونو څه چې په سلګونو داسې قانوني او حقوقي دلایل موجود دي چې د هغو له مخې دا ټاکنې باطلې او ملغی کېدی شي. یو څو دلیلونه به یې دلته د ببلګې په توګه راوړو.

د اساسي قانون د (۸۳) یمې مادې حکم چې په ټاکنو کې د خلکو پر عادلانه ګډون ټینګار کوي او دا د ټاکنو د کمیسیون دنده بولي چې د افغانستان د ټولو خلکو لپاره عمومي او عادلانه استازیتوب تامین کړي، د قانون دا حکم په بشپړ ډول تر پښو لاندې شوی دی.

ـ ټاکنې په ټول افغانستان کې رښې او شفافې نه وې، له پوره درغلیو ډکې وې.

ـ د انتخاباتو د کمیسیون اساسي چارواکي تنظیمي افراد وو، چې د خپل قوم، سیمې، ژبې او سمت لپاره یې قصداً کار کړی، د دوی دغه چلند انتخابات منحرف کړي او د قانون خلاف اجرائت ګڼل کېږي.

ـ د انتخاباتو د کمیسیون یو زیات شمېر غړي په تېره بیا د مرکزي کمیسیون مشر په خپله په درغلیو ککړ وو.

ـ د هېواد په کچه اکثریت قوم د جګړې په پلمه او هم په قصدي ډول په ټاکنو کې له ګډون څخه بې برخې شوی.

ـ د انتخاباتو تر لومړنۍ شمېرنې وروسته هم په قصدي توګه د هېواد د اکثرو پنبتنو کاندیدانو رایې قرنطین او یا باطلې شوې دي.

ـ که د ټولو په اصطلاح ګټونکو او بایلونکو کاندیدانو د رایو شمېر سره پرتله کړو، نو د ګټونکو هغو کېدی شي په سلو کې له (۱۵-۲۰) پورې وي، نورې په سلو کې (۸۰-۸۵) رایې د بایلونکو کاندیدانو دي، په دې کې که بیا هم د همدې ګټونکو کاندیدانو پاکې رایې له ناپاکو هغو جلا کړو، نو کېدی شي په سلو کې لس رایې پاتې شي، ایا په سلو کې د (لس) رایو په خاطر څوک ددې حق لري چې په سلو کې د (۹۰) خلکو حق تر پښو لاندې کړي.

ـ د ټاکنو د خپلواک کمیسیون مشر او نورو چارواکو په مستقیم ډول د قانون خلاف د رایې په شمېرنه کې لاسوهنه کړې او د خپلې خوښې کاندیدان یې بریالي کړي.

ـ د شمېرنې ټوله پروسه له پیله تر پایه شفافه نه وه، د قسمي او ابتدایي نتایجو د اعلان پر وخت هم په ډېټابېس کې شخصاً د کمیسیون رئیس او نورو چارواکو ګوتې وهلي.

ـ د ابتدایي نتایجو تر اعلان وروسته، د شکایتونو کمیسیون له خوا هم همغه ظلم او قصدي عمل بیا تکرار شوی او یو شمېر نور بریالي کاندیدان د هغوی د ظلم ښکار شوي چې هغه هم اکثره پښتانه دي.

ـ د ټولو استعمال شویو رایو په اړه د انتخاباتو د لومړۍ ورځې او د لومړنیو نتایجو د اعلان ترمنځ د رایو تفاوت (یو ملیون رایې) ګڼل شوی، دا د نړۍ د انتخاباتو په تاریخ کې هغه دروغ دي چې ساری نه لري، د یو ملیون کسانو د شمېر په اندول د یو ملیون نورو درغلیو احتمال هم هېڅکله رد ېدلی نه شي.

نو ښه لاره دا ده تر هغه چې په افغانستان کې په بشپړ ډول سوله او ثبات نه وي ټینګ شوي، پارلماني ټاکنې دې نه کېږي.

همدا زړه ولسي جرګه او نوې مشرانو جرګه دې قانوني خلا ډکه کړي. خو که چېرې د اوسنیو ټاکنو دا تقلبي نتیجې ومنل شي نو دا به افغان ولس، افغانستان او دې خاورې سره داسې یو لوی خیانت وي، چې جبیره به یې هېڅ ممکنه نه ښکاري.

په ننګرهار کې د ولسي جرګې د ټاکنو د نتیجو یو احتمالي انځور

دا لیکنه پر (۱۳۸۹ ل) کال د ولسي جرګې د ټاکنو د لومړنیو نتیجو تر اعلان د مخه شوې وه.

د افغانستان د نورو سیمو په شان په ننګرهار کې هم ټاکنې ترسره شوې، لکه څنګه چې د هېواد په هره سیمه کې د ټاکنو په باب د درغلیو غږونه پورته شوي، ننګرهار هم له دې حالته مستثنی نه دی، دا چې په ټاکنو کې شوې پاکي او ناپاکي به سره ببلېږي او که نه دا نو د ټاکنو د شکایتونو د کمیسیون کار دی، وخت ته به منتظر شو، دا احتمال هم شته چې د شکایاتو د کمیسیون له خوا د سیاسي موخو لپاره د درغلیو په نامه نورې درغلۍ هم وشي، خو زه نه غواړم پر دې ټولو جزیاتو دلته وغږېږم، یوازې غواړم دلته تر ټاکنو وروسته پر رامنځته شوي کمیت لنډه رڼا واچوم:

ما خپله په ننګرهار کې په ټاکنو کې ګډون کړی او د یوه څارونکي دنده مې هم اجرا کړې ده، ګڼ شمېر مرکزونه مې کتلي او د نږدې اتو مطرح کاندیدانو غټې رایې مې هم له نظره تېرې کړي، د هغو کمپاینرانو او ناظرینو سره مې هم کتلي او د نتایجو

یو پامور شمېر هغه پانې مې هم کتلي چې له ببلابېلو کاندیدانو سره موجودې وې. په دې وجه په دې لیکنه کې د ټاکنو د څرنګوالي او څومره والي په باب داسې یو اټکل کولای شم چې په (سلو) کې (اویا) واقعیت ته نږدې وي.

هغه ارقام چې اوس د ببلابېلو کاندیدانو په لاس کې دي او په لویه کچه د هغو د خپلو ناظرینو له خوا هغو ته ورکړل شوي، په دې ارقامو کې نیم په نیمه د مبالغې اټکل شته، په همدې خاطر ننګرهار کې ګڼ شمېر کاندیدان ځان بریالي ګڼي. د ارقامو د لوړتیا علتونه ډېر دي، دلته پرې بحث نه کوم، دلته غواړم په ترتیب سره د هغو کاندیدانو د رایو اټکل وکړم چې د هر معقول، نامعقول، مشروع او نامشروع علت له وجې یې تر نورو زیاتې رایې ګټلې دي.

الف- نرینه نوماندان:

۱ - حاجي عبدالظاهر قدیر: د حاجي ظاهر پلویان د هغه د رایو شمېر له (۳۰-۴۰) زرو پورې اټکلوي، خو واقعیت دادی چې کېدی شي حاجي ظاهر له (۹-۱۱) زرو پورې رایې ګټلې وي. د ووټ غټه ساحه یې حصارک، سور رود، جلال اباد ښار، د شینوارو ببلابېلې ولسوالۍ دي او د ننګرهار په نورو سیمو کې یې هم پامور شمېر متفرقه رایې اخیستي دي.

۲ - حاجي حضرت علي: د حاجي حضرت علي ووټ شمېر هم کېدی شي حاجي ظاهر ته ورته وي، د ووټ غټه ساحه یې دره نور، ښېوه، د جلال اباد ښار مربوطات او شینواري دي، د

ننګرهار نورو سيمو کې يې هم متفرقه ووټ اخيستی دی، کېدی شي په ننګرهار کې حاجي ظاهر يا حاجي حضرت علي په لومړي او دويم مقام کې راشي. د يادونې وړ ده چې حاجي ظاهر او حضرت علي په ننګرهار کې د قوم، زور او زر له درېواړو امکاناتو برخمن دي.

۳- حاجي اميرخان يار: د ننګرهار په محلي سياست کې نوې څېره ده چې پراخ اقتصادي او ټولنيز امکانات يې کارولي او په لنډ وخت کې يې ځان ډېر مشهور کړ، د رايو شمېر يې له (۸-۹) زرو پورې اټکل کېدی شي، د ووټ غټه ساحه يې د کامې او بتې کوټ ولسوالۍ او د جلال اباد ښار دي، له شينوارو او نورو سيمو څخه يې هم متفرقه رايې اخيستې دي.

۴- انجنير سيد اکرام: انجنير سيد اکرام د ننګرهار په سياست کې بله نوې څېره ده چې دی هم په ډېر لنډ وخت کې ډېر زيات مطرح شو. انجنير اکرام هم د اميرخان يار په شان پراخ اقتصادي، اداري او تر يوه حده ټولنيز امکانات کارولي. دده رايه هم د (۸-۹) زرو په شاوخوا کې اټکلېدی شي. کېدی شي په دې دوو کسانو کې يو په درېيم او بل په څلورم مقام کې راشي. انجنير سيد اکرام په جلال اباد ښار او د سره رود په مربوطاتو کې ډېره رايه اخيستې ده، خو بهسودو، روداتو، شينوارو او نورو سيمو کې يې هم پاموړ رايه اخيستې ده.

۵- ميرويس ياسيني: ميرويس ياسيني بيا هم پراخ مالي امکانات کارولي، پخوانی شهرت،مالي امکانات او تر يوه حده

سمه ییز اغېز یې ددې سبب شوي چې دی هم په ننګرهار کې ډېره رایه ترلاسه کړي. د ده رایې هم کېدی شي د امیرخان یار او انجنیر سیداکرام د رایو په حدودو (۸-۹) زرو پورې اټکل شي، ددې اټکل هم شته چې کېدی شي یاسیني یا تر دې دوو دمخه او یا وروسته مقام کې راشي.

۶ - فریدون مومند: فریدون مومند سره له دې چې د ټول ننګرهار په کچه مطرح نه دی او په ټېر پارلمان کې یې متواتر غیابت د هغه شخصیت او رایو ته سخت زیان اړولی، خو څرنګه چې یو نسبي خان او دروند سړی دی، په خپله ولسوالۍ، سیمه او قوم کې لاهم تر ده څوک محبوب او غښتلی نه شته، نو ځکه یې یو ځل بیا خپل قوم ورته په زغرده رایه ورکړه. فریدون مومند زور او زر دواړه نه دي کارولي او یا هم کېدی شي ډېر کم یې کارولي وي، دده د رایو شمېر له (۷-۸) زرو پورې اټکل شوی. د رایو غټه ساحه یې ګوشتې، لعل پورې او مومندرې ولسوالۍ دي، خو د ننګرهار په نورو سیمو کې یې هم متفرقه ووټ اخیستی دی.

۷ - ډاکټر حبیب الله زاخېلوال: ډاکټر حبیب الله زاخېلوال زور نه دی کارولی، خو د پیسو په کارونه کې یې بیا لاسنیوی نه دی کړی. زاخېلوال کېدی شي له (۷۰۰-۷۵۰۰) رایو پورې ګټلې وي. د ووټ غټه ساحه یې روداتو ولسوالۍ ده چې ډېرې رایې ورځخه اخیستې، د روداتو له ګاونډیو ولسوالیو او نورو سیمو څخه یې هم پاموړ رایه اخیستې ده.

۸- **انجنیر عبدالغفار**: د اسلامي حزب پخوانی غښتلی قومندان و، اوس یې له زور څخه چندان کار وانخیست، خو د پیسو په استعمال کې یې صرفه ونه کړه، په بهسودو، ښېوه او دره نور کې یې تر نورو سیمو زیاتې رایې اخیستې دي، خو په جلال اباد ښار او نورو سیمو کې یې هم متفرقه رایه اخیستې ده.

د رایو عمومي شمېر یې له (۲۰۰۰-۷۰۰۰) پورې اټکل کېدلای شي.

۹- **فاروق مېرنی**: د زر و زور خاوند نه دی، خو په خپل قوم (خوګیانو) او د ننګرهار په روښنفکره قشر کې محبوبیت لري، ځرنګه چې خوګیانو کې اکثره سایټونه وترل شول، نو دې کار د مېرني ووټ ته سخت زیان ورسوه، خو دې سره سره یې په خوګیانو کې دومره ووټ واخیست چې د خوګیانیو په کچه په دویم یا دریم مقام کې راځي. خو دا ووټ دومره زیات نه دی. له جلال اباد ښار او د ننګرهار له بېلابېلو ولسوالیو څخه یې هم ووټ اخیستی دی، د ووټ مجموعي شمېر یې له (۲۰۰۰-۲۵۰۰) پورې اټکل کېدی شي.

۱۰- **ملک نظیر**: ولسي سړی دی، ملک دی، خو وسله هم ګرځوي، پیسې یې هم کارولي خو کمې، په خپله ولسوالۍ (چېر او اګام) کې یې تر ټولو زیاته رایه ګټلې ده، په خالص فامیلو او د جلال اباد ښار په ځینو نورو سیمو کې یې هم متفرقه رایه اخیستې، د رایو مجموعي شمېر یې کېدی شي له (۵۰۰۰-۲۰۰۰) پورې اټکل شي.

۱۱- **پیربخش ګردیوال**: د حاجي پیرمحمد ګردیوال زوی دی، حاجي پیرمحمد په خپله سیمه کې د خاص نفوذ خاوند دی. پیر بخش د شمال تلوالې پخوانی او اوسنی غړی دی، د ننګرهار په نورو سیمو کې هېڅ محبوبیت نه لري، خو په خپله سیمه کې یې د پیسو او زور په استعمال رایه اخیستې، ډېره زیاته پیسه یې کارولې، په (مومندره ګردي غوث) ، لالپوره او ګوشته کې یې ډېره رایه اخیستې، د رایو عمومي شمېر یې له (۵۵۰۰-۷۰۰۰)پورې اټکل کېدی شي.

۱۲- **عبدالظاهر ملک بابا**: په (دره نور) کې په یوې مشهورې او نسبي کورنۍ پورې اړه لري، له حاجي حضرت علي سره یې سخت رقابت دی. په دره نور کې به یې رایې له حاجي حضرت علي سره یا برابرې او یا لږ څه زیاتې یا کمې وي، یو څه رایه یې له ښېوې او جلال اباد ښار څخه هم اخیستې، لږ څه نوره متفرقه رایه هم لري، د رایو مجموعي شمېر یې کېدی شي له (۵۰۰۰-۵۵۰۰) پورې وي. د یادونې وړ ده چې کېدی شي د پیربخش او ملک بابا رایې د مېړنې او ملک نظیر له رایو سره هم مساوي شي.

تر دې وروسته کتنه ګوری کې اټکل کېږي چې عبدالرحمن شمس، ډاکتر عصمت شینواري، امان خیري، سیدهاشم پولاد ، فضل مولالتون، عزت الله حلیمي، رحمن الله دولتزی، زرخان څارن، شېربهادر همت، معلم عاشق الله او فاروق ندیم تر پاتې نورو کاندیدانو یوځه زیاتې رایې اخیستې وي.

ب- ښځينه نوماندې:

۱ - مېرمن اړين يون: اړين يون په ننګرهار کې د فکري، سياسي، ټولنيز او اخلاقي نفوذ خاونده ده. د ولسي جرګې په ټبرو ټاکنو کې هم د ننګرهار خلکو د خپلې استازې په توګه وټاکله او دا ځل يې هم په ننګرهار کې د ښځينه وکيلانو په ډله کې تر ټولو زياتې رايې اخيستې. اړين يون په ښېوې ولسوالۍ کې تر ډېرو زورورو کانديدانو زياتې رايې ګټلې، د جلال اباد ښار، بهسودو، غني خېلو، بټې کوټ، روداتو، کامې، اچين، مومندرې او کوټ کې هم پامور رايې اخيستې. له خوګيانو، سره رود، حصارک، پچير او اګام، لعلپورې، ګوشتې او دره نور څخه يې هم يو شمېر رايې ترلاسه کړې دي. په مجموعي ډول يې د ننګرهار هرې سيمې څخه يې څه نا څه رايې ترلاسه کړې. د اړين يون د رايو شمېر له (۲۰۰۰-۷۰۰۰) پورې اټکلېدی شي. اړين يون کېدی شي د ټول ننګرهار په کچه په اووم يا اتم پوزېشن کې راشي او د ښځينه کانديدانو په ډله کې په لومړي مقام کې.

۲ - مېرمن صفيه صديقي: صفيه صديقي د ولسي جرګې په ټبرو ټاکنو کې د ښځينه وکيلانو په ډله کې تر ټولو زياتې رايې اخيستې وې، خو هغسې چې د ننګرهار د خلکو هيله وه، دې د هغو غوښتنو ته ځواب ونه شو ويلای، اکثره خلک تري خوابدي وو، حتی پخوانيو کمپاينرانو يې هم ورسره سخت مخالفت وکړ او نورو کانديدانو سره ملګري شول. صفيه صديقي به کاميابه شي، خو د پخوا په انډول په ډېرو کمو رايو. د رايو شمېر يې د (۱۵۰۰-

۲۰۰۰) شاوخوا کې اټکلېدی شي. د ووټ غټه ساحه یې د سره رود ولسوالۍ، جلال اباد ښار و او یو شمېر کمې رایې یې له نورو سیمو څخه هم ترلاسه کړي دي.

۳- مېرمن فرشته انوري: په جلال اباد کې یوه نوې څېره ده، چې پخوا یې د محلي ارګانونو اداره کې د سکرتري په توګه دنده اجرا کوله. د محلي ارګانونو د لومړي لاس چارواکو په مستقیم کمک ننګرهار کې کاندیده شوه. د جلال اباد ښاروال ورته په څرګنده او ښکاره ډول کمپاین کاوه، دکمپاین په بهیر کې یې خپل زیات عکسونه چاپ کړل او له ټکس پرته یې د ښار په حساسو ځایونو کې نصب کړل، بې کچه پیسې یې ولګولې ځینې کتونکي یې مالي لګښت له (۱۵۰) زرو څخه تر (۲۰۰) زرو امریکایي ډالرو پورې اټکلوي.. اوازه وه چې د محلي ارګانونو د اداري له خوا پر محلي ښاروالانو او ولسوالانو فشار راوړل شوی چې هر ولسوال باید ورته لږ تر لږه (۲۰۰) رایې برابرې کړي. داسې اټکل و چې فرشته انوري به په ننګرهار کې تر ښځینه کاندیدانو څه چې تر نارینه وو هم جګه رایه یوسي، خو د انتخاباتو پر ورځ عکسونو، فشارونو او لګښتونو هغسې نتیجه ور نه کړه. چې اټکل یې کېده د. په جلال اباد ښار او د خپل خاوند په پلرنۍ سیمه (هسکه مېنه) کې یې یو څه رایې واخیستلې او نورې یې له ځینو نورو سیمو څخه په متفرقه ډول ترلاسه کړې. د ټولو رایو شمېر یې د (۱۸۰۰) پورته اټکلېدی شي. د فرشتې د کامیابۍ چانس شته، خو نه په هغومره رایو چې اټکل یې کېده.

۴- سایمه خوګیانې: د ولسي جرګې په تېرو انتخاباتو کې يې پامونړ شمېر رايې ګټلې وې، خو ولس ته د پاملرنې پرځای يې خپل شخصي ژوند ته ډېره زياته توجه وکړه، نو ځکه خو ولس ترې سخت خوابدی و. زيات اټکل و چې سايمه خوګيانې به په مطلق ډول ناکامه شي، خو خاوند يې ورته يو ځل بيا مټ ورکړ او په خپله پلرنۍ سيمه (کوټ) ولسوالۍ کې يې ورته په ډېر مهارت په يوه مرکز کې نړدې (۵-۲) سوه رايې ور برابرې کړې. ځينې رايې له خوګيانو او يو شمېر نورې يې له جلال اباد ښار څخه ترلاسه کړې او يو کم شمېر نورې متفرقه رايې يې له نورو سيمو. په دې وجه اوس د سايمې خوګيانې د بيا کامياېدو اټکل هم کېدلای شي.

۵- مېرمن نجيبه سايې: د ننګرهار د ښېوې ولسوالۍ اوسېدونکې ده، يوه درنه او باعزته مېرمن ښکاري، کمپاين يې ډېر مناسب و، باعزته تصويرونه يې چاپ کړي وو، يوې درنې او روښنفکره کورنۍ پورې اړه لري، د خپلې سيمې (نوجو) په نرينه او ښځينه سنټرونو کې يې پامونړ شمېر رايې اخيستې دي. په جلال اباد ښار او ځينو نورو سيمو کې يې هم متفرقه رايې اخيستي، د ټولو رايو شمېر يې د همدې (۱۲۰۰-۱۵۰۰) حدودو کې اټکلېدی شي.

۶- مېرمن ليلما حکمي: مېرمن حکمي د ننګرهار د سره رود اوسېدونکې ده، په ننګرهار کې نوې څېره ده، دومره شهرت نه لري، په کمپاين کې هم ډېره ښه ونه ځلېده، د ننګرهار د خلکو د وکالت لپاره ولاړه ده، خو په پښتو سمې خبرې نه شي کولای،

کمپاین یې د خپل خاوند له خوا، چې د کلیو د پراختیا رئیس دی، د نسب او نفوذ خاوند دی، پرمخ وړل کېدە، د ملي پیوستون د ځینو شوراګانو په مرسته یې ځینې رایې ترلاسه کړي دي. کېدی شي د ټولو رایو شمېر تر (۱۲۰۰-۱۵۰۰) واوړي.

له ارین یون پرته چې د ښځو لومړنی سیټ یې خپل ځان ته خوندي کړی، نور پاتې درې سیټونه: صفیې صدیقي، فرشتې انوري، سایمې خوګیانۍ، نجیبې ساپۍ او لیلما حکمي ته پاتې دي، له دې پنځو مېرمنو څخه به درې تنه نور پاتې درې سیټونه راخپلوي. تر دې پورته مېرمنو وروسته نادره ولي، نورزیه (پخوانۍ نورزیه اتمر)، ډاکتره رمزیه محمدي او حسیبه سادات هغه مېرمنې دي چې ویل کېږي تر نورو پاتې مېرمنو به یې رایې لږ څه زیاتې وي، خو د بریالیتوب چانس یې کم ښکاري.

که د انتخاباتو د کمیسیون او یا د شکایتونو کمیسیون له خوا په ننګرهار کې د کوم یو یا څو کاندیدانو رایې قرتین شي او یا له محاسبې ووځي، نو په هغه حالت کې کېدی شي پورتنی اټکل بله بڼه خپله کړي، خو که رایې لکه څنګه چې کارېدلي همداسې وشمېرل شي، نو په سلو کې (۷۰) اټکل کېږي چې پورتنی اټکل له واقعیت سره سمون وخوري. ددې امکان هم شته چې د پورتنیو کاندیدانو د رایو په یاد شمېر کې څه ناڅه بدلون راشي خو دا بدلون به هم متناسب وي، د یو،دوه یا درېو تنو په تغیر سره کېدی شي بریالي کسان به همدا وي چې پورته یې یادونه وشوه.

پښتانه او د هالبروک تعبیر

دا لیکنه پر (۱۳۸۹ل) کال هغه مهال شوې وه چې (ریچرد هالبروک) د پښتنو په اړه یو ناسم نظر څرګند کړ، دا لیکنه په کابل کې د امریکا سفارت کلتوري برخې ته د بربښنا لیک له لارې ورولېږل شوه. سفارت ډېر ژر د امریکا د حکومت رسمي نظر څرګند کړ، د (هالبروک) خبرې یې د هغه شخصي نظر وبالله، نه د امریکا د حکومت رسمي نظر

د افغانستان لپاره په امریکایي سیاستوالو کې (هالبروک) هغه څېره ده، چې د خپل ماموریت له پیله یې له یوې عقدې او کینې سره کار پیل کړ. هالبروک او د هغه بل ملګری (ګالبریټ) چې په ځینو هېوادونو کې د هغو د طبعي سیاسي جوړښت د بدلولو قهرجنه تجربه لري، غوښتل یې په افغانستان کې هم دا تجربه تکرار کړي. په افغانستان کې د دوی هڅې له څو کلونو راهیسې روانې وې، خو څرکونه یې هغه وخت لاپسې ولګېدل چې د جمهوري ریاست تاکنې پیل شوې. هالبروک او ګالبریټ به په ساعتونو ساعتونو له (ډاکتر عبدالله عبدالله) سره پر مجلسونو

تېرول او لکه د يوې کورنۍ د غړو په څېر به يې يو بل سره مجلسونه کول. هالبروک او ګالبريټ تر دې دمخه په يوګوسلاويا او عراق کې د بحرانونو، قومي او مذهبي شخړو لامل ګرځېدلي وو او ګالبريټ خو د عراق د اختتام لپاره لومړنۍ ذهني نقشه هم انځور کړې وه. هغه کتاب (the end of Iraq) (د عراق خاتمه) چې د ګالبريټ په قلم ليکل شوی، پر ټولو ملتپالو عراقيانو د ناسور ټپ په شان لګېږي، په همدې خاطر خو يې په عراق کې دده د ماموريت کمپله ټوله کړه. ګالبريټ څو موده دمخه د بي بي سي د نړيوال سرويس په يوه مناظره کې چې په (دوحه) کې جوړه شوې وه او په ژوندۍ بڼه له بي بي سي ټلويزيون څخه خپرېدله، يو ځل بيا څرګنده کړه؛ تر څو چې په افغانستان کې د نظام بڼه بدله نه شي، هلته ثبات نه راځي، د ده په نظر د نظام د بڼې بدلون هغه مانا ورکوي چې په ډېرې اسانۍ او مهارت سره د واک طبعي جوړښتونه خپل واک مصنوعي سرچينو ته پرېږدي، يانې د وسايلو او امکاناتو ماهرانه استعمال ددې سبب کېږي، چې سياسي واک په اسانۍ سره له اکثريت څخه اقليت ته ولېږدي، هغه هم په داسې شرايطو کې چې په افغانستان کې د اقليتونو د حقوقو د ساتنې په پلمه د کورنيو او بهرنيو مدعيانو غوا لنګه ده. هالبروک د جمهوري رياست د ټاکنو پر دويمه ورځ چې د رايې شمېرنې اساسي بهير لا پيل شوی نه و، د افغانستان د جمهوري

ریاست په مانۍ کې پر کرزي نیوکه وکړه، چې په پښتون مېشتو سیمو کې درغلي شوې ده. ده په ځانګړې ډول (ننګرهار) ته ګوته ونیوله، دده په نظر په ننګرهار کې اصلاً دومره نفوس نه شته، نو ولې دومره خلک رایه واچوي؟ هالبروک هغه وخت د ډاکتر عبدالله، نظار شورا او نورو هېواد دښمنو عناصرو تر تبلیغاتو لاندې دومره کوچنی شوی و، چې اصلاً د افغانستان لوی او واړه ولایتونه، ګڼ مېشتې سیمې او نور ټول یې له یاده وتي وو، ما چې هغه وخت د هالبروک منطق ته وکتل چې ولې یو لوی او ګڼ مېشته ولایت په کم نفوسه ولایت کې حسابوي، هغه وخت مې اند ښښنه نوره هم زیاته شوه، چې نه والله ددې سړي په ذهن کې نورې خبرې دي. ګالبریټ په خپله مخه لاړ، خو هالبروک لا بیا هم د افغانستان لپاره په امریکایي ماموریت کې د واک و ځواک څښتن دی. ویل کېږي چې د جمهوري ریاست تر ټاکنو دمخه پر ښاغلي کرزي د هالبروک او نورو امریکایي سیاستوالو یو شرط دا و چې یو به (لویه جرګه) نه راغواړي او بل به له طالبانو سره د سولې خبرې نه کوي.

له رښتینې لویې جرګې څخه د دوی وېره دا وه چې کېدی شي دا جرګه د امریکا د پوځي شتوالي د قانونیت خبره راولاړه کړي او له طالبانو سره د خبرو د پیلېدو وېره دا وه چې کېدی شي په دې کار سره سوله راشي، بیا به د دوی اوږدمهالي پاتې کېدو ته

پلمه پاتې نه شي او هغه ستراتیژیک هدفونه چې دوی یې لري، هغو ته به زیان ورسېږي. خیر په هر ترتیب، سره له دې چې نه پر دې وخت د رښتینې لویې جرګې د جوړېدو امکان و او نه هم په داسې شرایطو کې چې د دولت ټول حساس امنیتي ارګانونه د شمالتلوالې په واک کې دي، له طالبانو سره د رښتینو خبرو پیلول عملي بڼه لري. شمالتلواله په هېڅ قیمت دې ته حاضره نه ده چې د سولې او عدالت په بدل کې خپل نامشروع واک له لاسه ورکړي، خو په هر ډول امریکایانو وېره احساسوله.

د ښاغلي هالبروک او ښاغلي کرزي ترمنځ نوري ډېرې داسې ترخې خبرې تبادله شوې چې لاتراوسه د رسنیو مخ ته نه دي راوتلي، خو په هر ډول له دې ټولو خبرو څخه داسې استنباط کېږي، چې امریکا غواړي په سیمه کې د خپلو هدفونو د بري تر وخته پاتې شي او تر هغه وخته د جګړې غځول د دوی یوه اړتیا ده. دا چې لر او بر پښتون ولې د دې جګړې قرباني دی، د دې یو علت دا دی چې د روسانو تر یرغل وروسته د پښتنو سیاسي او قومي اډانه کمزورې شوه، دا قوم د سیمې او نړۍ په کچه داسې کوم دوست نه لري چې د دوی اواز نړۍ ته پورته کړي، سیاسي، علمي کدرونه یې هم کم دي، نړیوال روابط یې هم کمزوري دي، ټول ګاونډي هېوادونه یې دښمنان دي، جګړې یې اقتصاد ډېر کمزوری کړی، له پوهې او عصري زده کړې هم محروم پاتې

شوي، نو ځکه خو هر کورني او بهرني يرغلګر، کس او ناکس ته ددې لاره اواره ده چې پر پښتنو بلوسه وکړي.

د همدې تسلسل په لړ کې ښاغلي هالبروک يو ځل بيا څه نوي زهر وشيندل د پښتنو په باب يې يو ناوړه تعبير وړاندې کړ او يو ځل بيا يې خپله پټه کينه څرګنده کړه. ښاغلي هالبروک د خپلې کينې په څرګندولو سره دومره مخې ته لاړ چې ان روسانو هم د خپل لسکلن اشغال په کلونو کې د پښتنو پر وړاندې دومره سپين سترګي نه وه کړې او دومره ستغ الفاظ يې نه وو کارولي. هغوی سره له دې چې د پښتنو نړۍ دوه مليونه کورونه رنګ، په مليونونو يې مهاجرت ته اړ او په مليونونو نور يې شهيدان کړل، خو بيا يې هم هېڅکله دومره په زغرده خپله کينه د رسنيو پرمخ نه وه څرګنده کړې. د «ګلوبل پوسټ» د راپور له مخې ښاغلي هالبروک د مارچ پر ۵ نېټه «هاروارډ فوروم» ته په خپله وينا کې څرګنده کړې چې: «امريکا د افغانستان د سولې او ملي پخلاينې په پروسه کې شامله نه ده، طالبان د پښتني ټولنې زېرنده دي او په هره کورنۍ کې داسې څوک شته چې له طالبانو سره تړاو لري، افغان ولسمشر حامد کرزی هم پښتون دی، ځکه خو نومورې غواړي له طالبانو سره سوله وکړي.»

په پورته څرګندونو کې هالبروک د سولې بهير ردوي، جګړې ته ترجيح ورکوي، پښتانه طالبان بولي او لازياتوي چې: «طالبان

او پښتانه لکه د غالیو د تارونو په شان یو بل سره اوبدل شوي دي...» او کرزی ځکه له طالبانو سره د سولې بهیر تعقیبوي چې ګڼې پښتون دی. دلته غواړم ښاغلي هالبروک ته د افغاني په تېره بیا د پښتني ټولنې د طبعي جوړښت په باب څو ټکي څرګند کړم: لومړی دا چې پښتانه اساساً افراطي خلک نه دي، غېږه یې پراخه او اوسپله یې د امریکا تر دنګو مانیو هم لوړه ده. افراطیت، اخوانیزم او طالبیزم ستاسو د سیاستونو نتیجه وه، چې دلته خواره شول. اخوانیت او افراطیت مو د روسانو پر ضد د جګړې لپاره د یوې وسیلې په توګه پیاوړی کړ او طالبانیزم مو د خپلو اقتصادي ګټو په خاطر له سعودي عربستان او پاکستان سره په تفاهم کې رامنځته کړ او په دواړو حرکتونو مو زمونږ د ټولنې طبعي جوړښت او مسیر ته زیان ورسوه؛ د واک طبعي سرچینې مو زیانمنې او تصنعي سرچینې مو رامنځته کړې. دا چې ستاسو خپله رامنځته کړې پدیده ټول عمر ستاسو په ګټه نه تمامېږي، دې کې زمونږ د مظلوم ملت ګناه نه شته، دا ستاسو خپله اشتباه ده. اسامه او نور ستاسو د حرکتونو په نتیجه کې پر افغانستان رانازل شوي وو، کله چې پښتنو د همدې جهادي تنظیمونو تر سیوري لاندې د روسانو پر وړاندې جګړه کوله، نو د اتلولۍ فلمونه به یې تاسې په سینماګانو کې ننداري ته وړاندې کول، مهرباني وکړه خپل سینمایي ارشیف ته مراجعه وکړه. اسامه هم

ستاسو په لاربښوونه د روس پر ضد جګړه کې د يو لوبغاړي په توګه مطرح شو. پښتون ببچاره خو د جګړې په سيند کې ډوب و، هغه ميډيا نه لرله چې خپلې اتلولي وځلوي، همدا تاسې وئ چې د هرې پردې رنګ ته مو بل رنګ ورکولای شو. د روس د تپل شوې جګړې داستان چې ختم شو، نو تاسې د شوروي له احتمالي يرغله بې غمه او پر ارام خوب ويده شوئ، خو زمونږ ملت ته مو ددې مجال ور نه کړ چې خپل زخمونه ببرته وګنډي او خپل شلېدلی ګربوان راټول کړي، بيا مو د جهاد په نامه (اوه سري) او (اته سري) ښامارانو پرې رانازل کړل، هره ورځ به يې ددې وطن په سلګونو پېغلې او ځوانان تر ستوني تېرول. بيا چې کله د(يونيکال) او (بريډاس) کمپنيو سيالۍ پيل شوې، په سپين لباس کې مو تور ذهنيت بيا پر دې ټولنه واکمن کړ، خو کله چې ستاسو په اند يې زيان تر تاسو در ورسېد، نو بيا دربانديې ځمکه سره شوه، پرته له دې چې لږ له تعقل او زغم څخه کار واخلئ د هوا تر څپو مو هم تېز پر افغانستان راودانګل. دلته مو بيا هغه مړه او نيم ژواندي لړمان، ماران او ښامارانو بيا راژوندي کړل چې تر دې دمه لا طالبانو دا ولس تري بېغمه کړی و، ټول په څمڅو کې ننوتي وو. تاسو بيا هغه راژوندي کړل، څه مو د الوتکو تر وزرونو لاندې او څه مو د خپلو ټانکونو پر سرونو باندې تر کابله را ورسول. په (بن) کې مو يو تصنعي کنفرانس چې زمونږ د ولس د

چوپ اکثریت اکثره قاتلین په کې ناست وو، جوړ او د سیاسي واک اساسي کیلي مو د هغو په لاس ورکړه. هغوی ته مو وویل چې مورږ مو تر شا ولاړ یو، واک چلوئ، د خپلو پیسو سیلاو مو پرې را خور کړ، خو دوی ددې پرځای چې په دې پیسو زمورږ د ولس زخمونه درمل کړي، خپل ځانونه یې پرې وپړسول؛ د ولسواکۍ په نامه یې دکانونه او مارکیټونه خلاص کړل، نوې ډلې ټپلې یې جوړې کړې، هر چا ببرته خپلې هغه پخوانۍ یارانې راتازه کړې؛ د روس ګوډاګیان د روس، د ایران د ایران او نور د نورو خواوو ته لاړل. هغه وخت دوی ټولو په پټه ستاسو پر ساده ګۍ خندل او په هره خصوصي غونډه کې به یې ویل: «یاره مورږ به فکر کاوه چې دا امریکایان به ډېر هوښیار وي دا خو ډېر ساده خلک دي، پیسې د دوی دي او کارونه زمورږ خپل دي...» خپلو اصلي بادارانو به یې ویل: «ښه طلایي چانس دی؛ امریکا په افغانستان کې زمورږ د هدفونو د پلي کولو لپاره پیسې لګوي...» تاسې کله هم دا موضوع درک کړې چې په افغانستان کې تاسې د ځمکې پرمخ کار کوئ، خو ایران او روسیه تر ځمکې لاندې؟ ایا دا دې کله درک کړې چې د افغانستان په دولتي ادارو په تېره بیا په کابل کې له هرو پنځو کسانو څخه یو یا دوه یې ایران ته ژمن دي؟ ایا ته پر دې پوهېږې چې ستاسو د پیسو په زور په اصطلاح ازاده افغاني میډیا کې ایراني مفکوره ځلېږي؟ تا څخه یې ذهن

دومره اخیستی چې پر دې اصلي خطرونو نه پوهېږې، خو همدا وایي چې: «د هر پښتون په کور کې یو طالب شته» او بل کرزی ولې یادوي؟ ته نه پوهېږې چې هغه څومره واک لري؟ او پښتنو ته یې څه ورکړي؟ د پښتنو له زړه خو کرزي ته وینې څاڅي، د کرزي خو یوازې په انتخاباتو کې پښتانه یادېږي، د واک پر وخت یې نه یادېږي، تاسې خو تل داسې کړي چې د کرزي پر وړاندې داسې یو څوک ودروئ چې زمونږ ولس له مجبوریت او ناچاري څخه کرزي ته رایه ورکړي. ستاسو په خپلو رسنیو کې اعلان وکړ چې د ملي پوځ په سلو کې (۲) عسکر پښتانه دي، څه فکر کوئ هغه پوځ چې په سلو کې یې (۲) عسکر پښتانه وي، نو چې په ټیټه کچه دا حال وي په پورته پوړیو کې به څه حال وي؟ ایا پښتون چې په خپل هېواد کې له دغسې یو محرومیت سره مخامخ وي، څه فکر کوئ چې دا حالت به د نفرت کوم پړاو ته رسېږي؟ له ښاغلي هالبروک څخه مو خو په دې ګیله نه ده چې ولې مو وژني، ولې مو کورونه بمباروي، ولې مو د طالب په نامه ګوانتانامو ته بیایي، ځکه مورږ خو هسې هم له دې ډول غمونو او تراژیدیو سره عادت یو؛ یتیم هسې هم په ژړا پوخ وي، له روسانو څخه مو کله ګیله وکړه چې اوس به یې د «هالبروک» په شان امریکایانو څخه وکړو، خو له ده ښاغلي څخه مو په دې ګیله ده؛ هغه څوک چې زما نه دي نو ولې یې زما په نامه یادوي او یا ولې ما د هغو په نامه یادوي؟

طالبان د پښتنو په سیمه کې ښوونځي سپزي، پلونه نړوي، ښوونکي وژني او پوهنځي له منځه وړي او پښتانه له سلګونو محرومیتونو سره مخامخوي، د ژوند ټول اساسي امکانات ورځخه واخلي، خو تاسې بیا هغه د پښتنو استازي بولئ او یا د پښتنې ټولنې زېرنده پدیده. ایا که امریکا کې کوم ګوند، ډله یا د سرزورو یو ګروپ ستاسو ښوونځی یا پوهنځی او درملځی در وسپزي او مور بیا په نړیواله کچه هغه د امریکایانو په نامه یاد کړو چې دا د امریکایانو استازي کوي، نو تاته به څومره زور درکړي؟

جمهور رئیس کرزی ولې یادوې؟ یو زیات شمېر پښتانه په دې نظر دي چې د ده په واکمنۍ کې خو پښتانه دومره وځپل شول چې د چنګېزخان په عصر کې هم نه دي ځپل شوي، نو د هغه دا سمبولیک واک بیا ولې د پښتون په نامه محاسبه کوې؟ یانې تاسو په خپل هېواد کې د کوم داسې انتخابي ولسمشر چې د خپلې واکمنۍ پر مهال یې د هغو سیمو یا ښارونو خلک چې تر ټولو زیاته رایه یې ولسمشر ته ورکړې وي، خو تر ټولو زیات هغوی په حکومت کې له خپلو حقوقو محروم شوي وي، بېلګه لرئ؟ پوره باور دی چې نه یې لرئ، نو چې نه یې لرئ دا ډول ولسمشران هم باید د پښتنو د استحقاق په جم کې محاسبه نه شي.

ښاغلی (هالبروک)! بله خبره: تاسو چې وایئ: ((د هر پښتون په کور کې یو طالب دی))، نو ایا ستا دا نیت دی، خو دا مانا نه ورکوي چې ډېره تر وروستي افغانه پورې وغځېږي؟ ځکه که ستا په وینا؛ په هره پښتنه کورنۍ کې یو طالب وي، نو پښتانه خو اوس د ځمکې پر مخ تر شپېتو ملیونو تنو پورې رسېږي او تاته خو به زمونږ کلتور معلوم وي، چې د کورنۍ هر غړی په بل سر ورکوي، نو بیا خو ته یوازې له طالبانو سره نه جنګېږې، بلکې شپېتو ملیونو پښتنو سره جنګېږې، ایا تاسو دومره زورور یاست او یا دې له لوی خدای(ج) څخه کوم فرمان راوړی، چې دا شپېته ملیونه خلک به ټول وژنئ، که ددې نیت لرئ نو بیا خو داسې عام وژنه نه هېټلر کړې، نه چنګېز او نه د نړۍ پرمخ کوم بل چا. نو بیا به دې ته هم د بشري حقونو د تامین او دیموکراسۍ الفاظ کاروې؟

ښاغلی هالبروک! تاسې اوس پر همغه خطرناکه لار روان یاست چې تر تاسو شل کاله مخکې روسان پرې روان وو. هغوی هم دلته له اکثریت پښتنو سره دښمني پیل کړه، کورونه او کلي یې ور ویران کړل او تاسو هم همغه کارونه پیل کړي، هغوی هم یوه محدوده ډله او لږکي واک ته ورسول او تاسې هم همغه مسیر تعقیبوئ، د هغوی نتیجه خو هغه شوه چې پښتانه یې هم تباه کړل او خپله امپراتوري یې هم ړنګه کړه، تاسې هم کېدی شي پر همغه برخلیک اخته شئ! هیله ده په افغانستان کې د شوروي لښکرو د

ټولو قطعاتو د مشر ستر جنرال الکساندر مایوروف لیکلی اثر: «په افغانستان کې ربنتیا څه تېرېدل؟» په دقت سره ولولئ، هغه لیکلي وو: «د افغانستان جګړې زمونږ لپاره د هغه خبنس شوي ماین حیثیت درلود، چې یوې لویې امپراتورۍ پرې پښه کېښودە او په پای کې دړې وړې شوه.» نو مخکې تر دې چې ستاسو امپراتوري د شوروي امپراتورۍ پر برخلیک اخته شي، ښه به وي چې په خپلو خبرو، ویناوو او عمل کې پوره دقت وکړئ، د یوه ملت د تباهۍ اسباب مه برابروئ چې ستاسو د تباهۍ اسباب برابر نه شي. مه پښتنو ته غمونه کره او مه خپل هېواد ته!

کوهي مه کنه د بل سړي په لار کې
چېرې ستا به د کوهي په غاړه لار شي
رحمان بابا

افغانستان او عربي متحده امارات
ګډې وجې او مشترکې ګټې

دا لیکنه پر (۱۳۸۵ل) کال شوې وه، هغه وخت مې په کابل کې د اماراتو سفارت اړوندو کارکوونکو ته ورولېږله، خو چا پرې سر ونه ګراوه.

افغانستان او عربي متحده امارات هغه دوه اسلامي هېوادونه دي چې د ګډ کار، تفاهم او ګډو ګټو ډېر زیات مشترک ټکي لري. که د دواړو هېوادونو د سیاستوالو له خوا یوه پراخه، دقیقه او هر اړخیزه ستراتیژي جوړه شي، نه یوازې به ددې دواړو هېوادونو ملي ګټې تامین او غښتلې شي، بلکې د منطقې سیاسي ثبات ته به هم ډېره ګټه ورسېږي. ځرنګه چې د افغانستان په دولت کې له ګاونډیو او اسلامي هېوادونو سره د مناسب چلند په باب یوه دقیقه او ملي ستراتیژي نه شته نو ځکه لکه څنګه چې لازمه ده، د عربي هېوادونو په ټېره بیا د عربي متحده اماراتو له سیاسي، مذهبي او اقتصادي قوت څخه د افغانستان په بیا رغونه او پرمختګ کې لکه څنګه چې لازمه وه، ډېره ګټه نه ده پورته شوې. ددې دواړو هېوادونو ترمنځ ډېر مشترک ټکي شته چې که پاملرنه ورته وشي دواړو هېوادونو ته یې ګټه او خیر رسېدلای

شي. دلته به د ځينو هغو ټکو چې د دواړو هېوادونو ملي ګټو ته زيان پېښوي او هم ځينو هغو ټکو ته چې دواړه هېوادونه سره وصلوي په لنډيز سره نغوته وکړو:

۱- **په سيمه کې د ايران ناکنترولە قوت:** ايران داسې يو هېواد دی چې اوس په سيمه کې د سياسي، اقتصادي او پوځي قوت په توګه مطرح کېږي. د ايران ناکنترولە قوت طبعاً نه يوازي غربي نړۍ، بلکې د ايران ګاونډيو هېوادونو له هغې جملې څخه افغانستان او عربي متحده اماراتو ته غټ ګواښ دی. ايران غواړي د سيمې ګاونډيو هېوادونو ته د شيعه مذهب، فارسي ژبې او ايراني فرهنګ له لارې نفوذ وکړي، افغانستان کې دوی اوس فوق العاده، مذهبي، کلتوري، سياسي او پوځي مداخله کوي، عربي هېوادونه هم په اينده کې له دې مداخلې څخه خوندي پاتې کېدی نه شي، خصوصاً له مذهبي مداخلې څخه، نو که افغانستان او عربي نړۍ په تېره بيا د عربي متحده ايالاتو سياستوال په دې برخه کې يوه اوږد مهالې ستراتيژي جوړه کړي نو د ايران د مداخلې او مضر قوت په مخنيوي کې به مهم رول ولوبوي. د افغانستان او عربي متحده اماراتو لپاره يو ښه طلايي چانس دادی چې اوس د نړۍ اکثره ځواکمن هېوادونه، په تېره بيا غربي نړۍ د ايران مخالفان دي، د هغوی له ملاتړ او پاملرنې څخه هم په دې برخه کې ښه مرسته اخيستل کېدلای شي.

۲- **د پاکستان پوځي قوت او د پراختيا غوښتنې سياست:** يو شمېر عربي هېوادونه، پاکستان سره د " اسلامي

اخوت" له مخې سره مناسبات لري او پاکستان هغوی ته ځان داسې معرفي کوي چې د اسلامي نړۍ يو قوت او طاقت دی. خو پاکستان د عربي نړۍ له اسلامي روحيې څخه د خپل ځان د تقويې او ګاونډيو هېوادونو کې د پراختيا غوښتنې سياست د پرمخبيولو لپاره کار اخلي. دوی د افغانستان تضعيف غواړي او بيا له دې لارې د منځنۍ اسيا سرچينو ته ځان رسوي. پاکستان په خپله اينده ستراتيژۍ کې دا هم غواړي چې د چين په مرسته " ګوادر بندر" جوړ کړي او دا بندر د دوبۍ په شان د يوه ازاد بازار او مارکيټ شکل غوره کړي او په دې ډول د منځنۍ او سويلي اسيا اقتصادي مارکيټ راخپل او کنترول کړي. دا کار به اينده کې ددې سبب شي چې له پاکستان څخه يو غټ اقتصادي قوت جوړ شي او له دې قوت څخه به د افغانستان د کمزورۍ لپاره لازياته ګټه پورته کړي. د " ګوادر بندر" نه يوازې د پاکستان د اقتصادي تقويې سبب ګرځي، بلکې ددې عامل هم ګرځي چې د (دوبۍ) او د اماراتو د نورو بندرونو اقتصادي ارزښت کمزوری کړي او په اوږده مهال کې هغو ته ډېر زيان واړوي. نو پاکستان او ايران دواړه افغانستان او عربي متحده اماراتو ته په اوږده موده کې پراته خطرونه دي چې مخکې تر مخکې ددې خطرونو علاج په کار دی.

۳- د افغانستان او عربي متحده اماراتو مذهبي پيوستون:

افغانستان هغه سني مذهبه مسلمان هېواد دی چې له مذهبي پلوه له عربي نړۍ او عربي متحده اماراتو سره پيوستون

لري. که څه هم ایران غواړي په افغانستان کې د شیعه اقلیت د تقویې له لارې د افغانستان د سني مذهبه ټولنې رنګ بدل کړي او له مذهب نه د یوې سیاسي وسیلې او د خپلې پراختیا غوښتنې سیاست د یوې الې په توګه ګټه پورته کړي، خو اوس هم د افغانستان خرڅګند اکثریت له عربي نړۍ او عربي متحده اماراتو سره خپل مذهبي او پخوانی دودیز پیوستون غواړي او عربي نړۍ د خپلو مذهبي لارښوونو لپاره د تقلید مرجع ګڼي. سږ کال په کابل کې په دوو بېلابېلو ورځو کې د شیعه او سني مذهب پر بنسټ دلوی اختر او نورو ورځو لمانځل د ایران د مذهبي مداخلې او پرمختګ بل غټ ثبوت دی. عربي متحده امارات چې اوس په عربي، اسلامي او ټوله نړۍ کې د ښه لوړ موقف او ښه اقتصاد خاوند هېواد دی او له سیاسي پلوه با اهمیته ملک ګڼل کېږي، له افغانانو سره په افغانستان کې د ایران د مذهبي – سیاسي نفوذ د مخنیوي په لاره کې ډېره مرسته او هم نورې نړۍ ته د دپلوماتیکو چینلونو له لارې د ایران دمداخلې او د افغانانو د مظلومیت حالت ور په ګوته کولای شي.

۴- ژبني او کلتوري روابط: افغانستان او د عربي متحده امارات او ټوله عربي نړۍ پر مذهبي پیوستون سربېره ژبني او کلتوري روابط هم لري. افغانستان کې د نړدې ټولو مقدسو مذهبي ځایونو، شخصیتونو او مسجدونو نومونه، دهمغو نومیالیو دي چې عربي نړۍ پورې اړه لري او د اسلام د مقدس دین په خپراوي کې یې ډېر زیات زیار ګاللی دی، عربي ژبه نه یوازې د ټولې اسلامي نړۍ د پیوستون ژبه ده، د افغانانو لومړۍ مذهبي

ژبه هم ده او د افغانانو هر کور او کلي ته يې لاره پيدا کړې.
ايران غواړي په افغانستان کې د اکثريت ژبې (پښتو) او د اسلامي نړۍ د ژبې (عربي) دواړو پر ضد هڅې پيل کړي، په مذهبي برخه کې يې د لسګونو مدرسو ترڅنګ د لسګونو مليونو ډالرو په لګښت د شيخ محمداصف محسني تر چتر لاندې د " جامعه خاتم النبين" په نامه يوه لويه مدرسه جوړه کړه او د خپلې فارسي ژبې د پراختيا لپاره پر لسګونو اخبارونو سربېره، د يو شمېر تلويزيونو له لارې غواړي خپله ايرانۍ ترمينالوژي او ايراني فارسي په ټول افغانستان کې مروجه کړي.

ايران هر کال په لسګونو مليونه ډالره د خپل کلتوري سياست د پراختيا او تطبيق لپاره په افغانستان کې مصرفوي. نو داسې يو هېواد چې په نورو اسلامي هېوادونو کې د ناوړه مداخلې او پراختيا غوښتنې نيت لري، د هغه پر وړاندې د ګډې مبارزې ترسره کول پر ټولو اسلامي هېوادونو په تېره بيا پر افغانستان او متحده عرب اماراتو لازم دي.

۵- د افغانستان په دولت او سياسي ډلو کې د عربي نړۍ مخالفين:

د افغانستان په دولت کې او تر دولته بهر يو شمېر داسې اشخاص، کړۍ او ګروپونه شته چې هغه هم د افغانستان د ملي ګټو، هم د هېواد له اکثريت پښتنو او هم له عربي نړۍ سره سخت مخالفت لري. دا کسان اکثره د ايران، روسيې او ځينو نورو ګاونډيو هېوادونو له خوا تمويلېږي، او هغوی يې سياسي او اقتصادي ملاتړ کوي، مرکزي دولت دېته نه

پرېږدي چې پر ټول هېواد واکمن شي، د افغانستان بهرنی سیاست د ایران، روسیې او ځینو نورو له خوا څارل کېږي او نه غواړي چې عربي نړۍ سره د افغانستان روابط ډېر ښه او پیاوړي شي. ایران په دې برخه کې دومره بریالی شوی چې د خپلو افغاني شبکو، ګروپونو یا تنظیمونو پواسطه یې غربي نړۍ هم د اکثریت پښتنو او عربي نړۍ پرضد له ځان سره ملګرې کړې ده. دوی داسې یوه فضا رامنځته کړې او غربي نړۍ ته یې هم دا تصور ورکړی چې هر (پښتون) یا هر (عرب) مانا (طالب) او یا (القاعده) دی. د تروریزم له دغې ناوړه ټاپې څخه اوس تر ډېره حده ایران او په هغه پورې ځینې ټرلې افغانې ډلې ګټې پورته کوي، افغانستان او عربي متحده امارات باید داسې مشترکې هلې ځلې وکړي چې هم د غربي نړۍ ذهنیت بدل کړي او هم هغه ناوړه ګټه چې ایران یې له دې حالت څخه اخلي، ددې ناوړه ګټو مخنیوی وکړي.

که په افغانستان کې د ایران او روسیې د پټو او ښکاره مداخلو د مخنیوي لپاره د افغانستان دولت د خپلو ملي ګټو او عربي هېوادونه، په تېره بیا عربي متحده امارات د خپلو ملي ګټو پر بنسټ چې دا دواړه له یوې واحدې مرجعې څخه تهدیدېږي، د یوې اوږدې، ژورې او واقعي ستراتیژۍ د جوړولو له لارې هڅې ونه کړي، نو نه یوازې به افغانستان د ایران تر سخت سیاست، کلتوري او مذهبي نفوذ لاندې راشي، بلکې عربي نړۍ ته به هم سخت ګوابنونه او خطرونه پېښ کړي.

مورِ دلته څو مهمو ټکو ته اشاره وکړه چې دواړو هېوادونو ته د ورپېښو خطرونو پر بنسټ په ګوته شوي دي ، د افغانستان او عربي متحده اماراتو ترمنځ د ښو همکاریو او نېکو روابطو ډېرې خواوې شته چې کېدی شي د عمومي ستراتیژۍ دیوې برخې په توګه نورو جزئیاتو ته هم اشاره وشي، خو دلته یوازې څو مهمو ټکو ته اشاره وشوه.

د طالبانو له مشرتابه څخه څو هیلې

دا لیکنه پر (۱۳۸۸ل) کال هغه مهال وشوه چې یو پخوانی تیټ پوړی طالب چارواکی له زابل څخه کابل ته راغلی و، ما سره یې وکتل، شونډې یې وچې، رنګ یې الوتی او تور ژبړي نیولی و، سخت ناروغه و، طالبي یې پرې ایښې وه، په خپل کور کې اوسېده، ما تري د پخوانیو لوړ پوړو چارواکو پوښتنه وکړه، هغه وویل، اکثره یې ژوندي دي، زیاتره یې په کوټه کې دولتي خو له داخل سره هم تماس لري، که کوم پیغام لري د بېلابېلو اشخاصو په لاس یې ورسولای شم. ما دغه لیک ورته ورکړ چې متن یې دلته کټ مټ وړاندې کوم.

د طالبانو مشرانو ته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته!

لکه څنګه چې ټولو ته څرګنده ده افغانستان له یو لړ داسې مشکلاتو سره مخامخ دی، چې ټول افغانان باید د هغو په حل کې یو بل ته لاسونه سره ورکړي. افغانان که په هر نظر وي خو چې د لویو مشکلاتو په حل کې یو بل سره همکاري ونه کړي، هېواد یې له لاورانۍ او ویجاړۍ سره مخامخېږي. ځینې مشکلات داسې دي چې طالبان او د هغو مشران یې په حل کې مرسته کولای شي، نو ځکه خو د طالبانو او د هغو د مشرانو پام دې لاندې مشکلاتو ته را اړوو او هیله ورڅخه کوو، چې د هغوی په حل کې خپل اسلامي او ملي مسولیت ادا کړي:

۱- **د قومي مشرانو وژنه:** د افغانستان په یو شمېر سیمو کې چې هلته طالبان هم حضور لري، د قومي مشرانو د وژنې

سیستماتیکه لړی روانه ده، که چېرې دا کار د طالبانو له خوا کېږي، نو د طالبانو له مشرانو څخه هیله کوو چې دا لړی ژر تر ژره بنده کړي، ځکه د قومي مشرانو وژنه هېواد له سخت بحران سره مخامخوي او که چېرې د طالبانو په نامه د نورو کړیو له خوا دا ډول عمل ترسره کېږي، نو طالبان او د طالبانو مشران یې باید مخنیوی وکړي او په دې اړه دې خپل نظر په ډاګه څرګند کړي.

۲- د ښوونځیو سوځونه: د ښوونځیو سوځونه او ټرنه د هېواد لویه تباهي ده. له طالبانو څخه هیله کوو چې په جدي ډول د ښوونځیو د ړنګولو او سوځولو مخه ونیسي.

۳- د ماینونو ایښودل: په ځینو سیمو کې په زراعتي ځمکو، لارو، کوڅو او نورو استوګنو سیمو کې ماینونه ایښودل کېږي، ماین د انسان د دایمي او پټ دښمن په توګه پاتې کېږي، هیله ده طالبان ددې ډول کارونو مخه هم ونیسي.

۴- د امریکایانو پوځي اډې: که چېرې طالبان په افغانستان کې د امریکا د پوځي اډو مخالفت وکړي، نو امریکایان به د طالبانو د پخوانیو مخالفینو په مرسته او همدارنګه د ګاونډیو هېوادو د ځینو کړیو په ګډو هلو ځلو دا کار وکړي، نو په داسې یو حالت کې به دا کار د افغانانو لپاره په ډېر زیات زیان تمام شي، خو که طالبان ددې کار مخالفت ونه کړي او یا ځان غلی کړي، نو کېدی شي دا کار افغانستان ته په ګټه تمام شي.هدف دادی چې د طالبانو د مخالفت ګټه باید د طالبانو او افغانستان مخالفینو ته لاړه نه شي. که د امریکایانو تر پاتې کېدو

وروسته طالبان وروسته بیا د اډو مخالفت کوي پر هغه مهال بیا مخالفینو ته ډېره ګټه نه رسېږي.

۵- افغانستان کې د سعودي او ترکیې رول: سعودي عربستان او ترکیه ستر اسلامي هېوادونه دي، د سولې په برخه کې د دوی رول د افغانستان په خیر دی، طالبان که دې هېوادونو ته په درنه سترګه وګوري، نو دا کار افغانستان ته په ګټه دی.

۶- نوی پارلمان: افغانستان کې د نوي پارلمان له جوړېدو سره نوې ستونزې راتوکېږي، یو شمېر کړۍ شته چې افغانستان د فدرالیزم خواته بیایي، طالبان باید دې ډول لویو خطرونو ته متوجه وي.

په درناوي

محمد اسمعیل یون

یو تریخ او خوږ لیک

یادښت: د غبرګولي پر اتمه نېټه؛ د شنبې ورځ د غرمې ډوډۍ پرمهال خبر شوم، چې جمهور رئیس له ځینو ډلمشرانو سره تر سلامشورو وروسته پرېکړه کړې، چې ښاغلی برهان الدین ربانې د سولې د ملي مشورتي جرګې د رئیس په توګه انتصابوي، ددې خبر په اوږدو سره د غرمې ډوډۍ راباندې ډېره ترخه شوه، سملاسي مې دا لیک ولیکه، جمهور رئیس ته مې پر همغه ورځ د څو تنو هغو اشخاصو په لاس ولېږه، چې هغه ته هر وخت د ورتګ لاسرسی لري، له نېکه مرغه جمهور رئیس ته پر همغه ورځ دا لیک ورسېد او ښه خبره لادا چې ولسمشر په خپل کور کې دا لیک له پیله تر پایه لوستلی و، مانبام راته د تلېفون په ذریعه خبر راکړ شو، چې رئیس صیب ډېر په قهر دی او سبا (یکشنبې ورځ غرمه) یې غوښتی یې.

د یکشنبې ورځ غرمه له ښاغلي سرمحقق زلمي هېواد مل سره یوځای ورغلم. د توقع خلاف جمهور رئیس ماسره دومره نېک او صمیمي چلند وکړ، چې ما یې هېڅ هیله نه لرله، له اخلاصه ډکه غېږه یې راکړه او په غوږ کې یې راته وویل: «ډېر ګلالی لیک دې راته رالېږلی و، اوس نو راځه چې زه درته خپله کیسه بیان کړم». ولسمشر ډېرې اوږدې او دردونکې خبرې وکړې، خپل مجبوریتونه یې یو په بل پسې بیان کړل، کورنۍ او بهرنۍ توطیې، خپل امکانات او ځواک یې ټول موږ ته څرګند کړل. د جمهور رئیس مجبوریتونه او د افغان ولس پرضد د پټو توطیو څرنګوالی یو ښه بحث دی چې بیان یې ښه زمان

او مکان غواړي، د کتنې وروستي ټکي دا وو، چې ولسمشر خپلو مجبوریتونو ته ګوته نیوله او ما د عدالت د تطبیق غوښتنه کوله، د ظالمانه او ناعادلانه مجبوریت او سالم عدالت ترمنځ ډېر واټن او تضاد موجود و. یوه نیمه بجه د جمهور رئیس له دفتره راووتم او د سولې ملي مشورتي جرګې د دفتر پر لوري لاړم، ټوله ورځ راباندې غمبدلې تېره شوه.

د دوشنبې ورځ د لویې جرګې کېږدی. ته یو زیات شمېر راغلي استازي له دې احتمالي پرېکړې خبر شول، ټولو سخت تشویش څرګند کړ او دا کار یې جرګې ته یو ستر ګواښ وبالله.

د چار شنبې ورځ د ملي مشورتي جرګې لومړی. پرانیستونکې ورځ ده، که چېرې جمهور رئیس د استاد رباني په باب خپلې احتمالي پرېکړې ته عملي بڼه ورکړي، نو پوهېږم چې زیات تشویشونه او اندېښنې به راوټوکوي. ما خپله اندېښنه لاوار دمخه د خپل لیک او کتنې له لارې جمهور رئیس ته څرګنده کړې ده. غواړم خپل ملت سره هم په دې اړه خپل درد شریک کړم او په دې ډول د یوه عادي افغان په توګه تر خپل وروستي وسه خپل مسولیت ادا کړم. دا دی دا لیک له دې یادښت سره یوځای ستاسو مخې ته ږدم.))

یو تریخ او خوږ لیک

د افغانستان د اسلامي جمهوریت قدرمن جمهور رئیس ته!
تر ټولو دمخه سلامونه او نېکې هیلې!

له ښلابښلو سرچینو څخه خبر شوي یو، چې ستاسو له خوا، ښاغلی پروفیسور برهان الدین رباني د سولې د ملي مشورتي

جرګې لپاره د رئیس په توګه انتصابېږي. کـه دا خبره واقعیت ولري، نو دا کار به نه یوازې د سولې د ملي مشورتي جرګې ارزښت له صفر سره ضرب کړي، بلکې د جرګې د کار دوام به هم ناممکن کړي، داسې یو شخص چې د کابل په ورانۍ او د افغانستان په تباهۍ کې پوره پوره لاس لري، د جرګې د رئیس په توګه د هغه انتصاب، خپله د جرګې له ارزښت، عنعنې او ماهیت سره سل په سلو کې تضاد لري.

دې جرګې ته د ((سولې ملي مشورتي جرګې)) نوم ورکړل شوی، دا تنظیمي جرګه نه ده چې کوم تنظیم سالار او جنګسالار یې په راس کې واقع شي. د جرګې د رئیس په توګه د رباني انتصاب به د مخالفینو او نړیوالې ټولنې هغه منطق لاپسې قوي کړي، چې وایي: ((ستاسو حکومت د څو تنو فسادګرو او جنګسالارانو په لاس کې دی.)) طالبان او د اسلامي جمعیت نور پخواني او اوسني مخالفین به په ډېر پیاوړي دریځ کې راشي او دا جرګه به هسې د باد بڼکه وبولي، ټول پښتون قوم به چې هسې هم ستاسو په اته نیم کلن حکومت کې د محکومیت د اور بټۍ ته لوېدلی، د جرګې په راس کې د رباني غوندې د یوه متنازعه شخص انتصاب پر خپلو حقوقو یو بل تېری وګڼي او نور به هم په سیاسي انزوا کې راشي. ستاسې په حکومت کې تراوسه پورې درې مهمې جرګې (ببړنۍ لویه جرګه، د اساسي قانون لویه جرګه او امن ګډه جرګه) تېرې شوي، ددې درې واړو جرګو مشري له پښتنو څخه واخیستل شوه، دا ددې مانا ورکوي چې پښتانه د افغانستان په سیاسي صحنه کې د فعال حضور حق نه لري. د قوم په نوم اسلامي

جمعیت او ځینو نورو اقلیتونو ته چې کوم امتیازات ستاسو د واک په اته نیم کلنه دوره کې ورکړل شوي، د افغانستان څه چې د نړۍ په تاریخ کې ساری نه لري، ستاسو معاونین چې د جمهوري ریاست په دواړو دورو کې ستاسو تر وزرونو لاندې د پښتنو په رایو راغلل، پر هره تنګه او سخته ورځ ستاسو پر وړاندې ودرېدلي، خو پښتون قوم چې یوازې په انتخاباتو کې تاسو ته د رایو اچونې پر وخت تر بل هر چا زیات ظاهرېږي، په حکومت کې یې ونډه په واقعي مانا د بل هر چا په تناسب کمه ده، حتی ټوله نړیواله ټولنه هم پر دې اعتراف کوي، چې د جګړې یو علت په حکومت کې د پښتنو محرومیت دی. دا حالت نور په هېڅ وجه د زغملو نه دی، چې مخالفین دې ستاسو په حکومت او سیاست کې دومره امتیاز واخلي، چې هم ستاسو مخالفت وکړي او هم د افغانستان ملي ګټو او ملي یووالي ته زیان واړوي، تر ټولو دردوونکې خبره بیا لاداده؛ دا ټول امتیازات ستاسو له خوا ستاسو په قلم او ګوتو هغوی ته ډالۍ کېږي، هغوی له دې سیاسي، اقتصادي او پوځي امتیاز څخه ګټه اخلي، خپل موقف قوي کوي او بېرته ستاسو او ټول ملت د ملي ګټو پر وړاندې ودرېږي. که رباني، محقق، اکبري، انوري، عطامحمد او نور ستاسو خپلېدلی، نو په تېرو اتو کلونو کې به دې په دې بې شمېره امتیازاتو راخپل کړي وای، ستاسو په لاس د افغانستان دې ډول مخالفینو ته په ورکړل شویو امتیازاتو کې د ټول ملت حق دی، هیله ده دا امتیاز پر ملت ووېشل شي، نه پر څو تنو جنګسالارانو

او تنظیم سالارانو، چې تلویزیونونه یې د نورو په پیسو او دسیسو چلېږي او افکار هم په کې د نورو خپرېږي.

دا یو بل تریخ حقیقت هم باید درته په ډاګه کړم: کوم پښتانه چې ستاسو په حکومت کې دي او د ملي شعور خاوندان دي، هغوی هم ځان په دې حکومت کې دومره محروم احساسوي چې حد او برید نه لري، هیله ده د هغو رایه ورکوونکو د حیثیت اعادې ته هم لږ پام وکړئ چې د جمهوري ریاست د دواړو دورو په ټاکنو کې په سرومال تاسو سره ودربدل، خو ستاسو په حکومت کې د همدې جنګسالارانو د زیاتې ونډې له امله یې اوس نه سر خوندي دی او نه مال، عجیبه خبره داده: همغه جنګسالاران او تنظیم سالاران، چې په هره مهمه سیاسي او اداري غونډه کې یې تاسو حضور حتمي بولئ، سهارنۍ او غرمنۍ هم درسره یو ځای خوري او ستاسو پر دسترخوان راټول دي، همغوی تر هر چا زیات په خپلو رسنیو کې ستاسو پر ضد نیوکې کوي او هغه ډول الفاظ درته کاروي چې قلم یې له لیکلو شرمېږي، خو دې سره سره هره ورځ بیا هم په دربار، امتیاز او کاروبار کې ډېر محترم دي. زه د هغو کسانو په جمله کې یم چې په تېرو اتو کلونو کې مې د خپل وس تر وروستي بریده په هېواد کې د سیاسي عدالت د تامین په خاطر منډې ترړې کړي او اوس لاستاسو په حکومت کې د یو «مامورګي» په توګه ستاسو «ترځنګ» خو تر تا «ډېر لرې» کار کوم، دا ماموریت دې ماته زهر شي چې زه به یې د افغانستان د ملي ګټو خلاف کاروم او خپلو شخصي ګټو ته به ترجیح ورکوم، زه حاضر یم چې لومړی ما د دربار له دې عذابه خلاص کړې او بیا

ورپسې متصل ټول جنګسالاران، تنظیم سالاران، فسادګر او د اووګونو، اته ګونو او نورو لسګونو تنظیمونو پنډتان او سیاسي سوداګر، په چټکۍ سره له دې حکومته رخصت کړې، چې خلک په ارامه فضا کې تنفس وکړي او د سوکالۍ وړمه پرې ولګېږي. اوس د افغانستان پنځه ویشت ملیونه وګړي، نږدې دوه زره زورواکو، رسمي او نارسمي ټوپکوالو یرغمل کړي، ددې دوه زره کسانو زیاترو د همدې حکومت په امکاناتو ددې ولس پر ستوني پښه ایښې ده، که دوی سره د حکومت امکانات نه وي، نو ولس په ډېره اسانۍ سره د دوی سابه په مالګه کولای شي.

وخت کم و، د تنظیم سالارانو غوندې وخت پر وخت ستا د ملاقات زمینه مورې ته نه میسرېږي، نو ځکه مې درته دا (تریخ) خو (خوږ) لیک ولیکه، هیله ده لومړی د سولې ملي مشورتي جرګه له رباني، رباني خپلو او نورو تنظیم سالارانو وژغورئ او بیا نور ټول افغانستان.

په ډېر درنښت

محمد اسمعیل یون

د ګران او خوږ افغانستان یو خواخوږی

۱۳۸۹ل کال د غبرګولي ۸ مه

ببنوا او ټول افغان

دا لیکنه د (۱۳۸۹ل) کال په بهیر کې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له خوا د (ببنوا) او (ټول افغان) د وېبپاڼو د بندولو په اړه شوې او پر همغه مهال ولسمشر کرزي ته ورلېږل شوې وه.

د افغانستان محترم جمهور رئیس ته!

ټاکل شوې ده د اطلاعاتو او کلتور وزارت د وزیر له خوا، په دې پلمه چې (ببنوا) او (ټول افغان) وېبپاڼو یو ناسم خبر خپور کړی، دا سایټونه وترل شي. که دا نېت او هیله عملي شي، نو دا به نه یوازې د رښتینو او ازادو رسنیو پر فعالیت یو درونډ ګوزار وي، بلکې د قومي او ژبني تبعیض داسې یوه څرګنده بېلګه به وي، چې هېڅوک به پرې بیا پرده ونه شي غوړولای. عجیبه خبره داده چې (ببنوا) او (ټول افغان) سایټونه په دې پلمه ترل کېږي چې یو ((ناسم خبر)) یې خپور کړی، که څه هم همغه خبر ببرته همدې سایټونو اصلاح کړی هم دی. خو بیا یې هم د دې سایټونو د ترلو پرېکړه کړې ده. د دې سایټونو د بندولو خبر په داسې حال کې خپرېږي چې په دې بله خوا کې بیا هره ورځ په لسګونو راډیوګانې، چاپې خپرونې، شخصي ټلویزیونونه او وېبسایټونه د افغانستان د هویت

د تخريب، د هېواد د تجزيې او ملي شخصيتونو د سپکاوي په باب خپرونې کوي، هغو ته هېڅ نه ويل کېږي. دا نو بيا د تبعيض داسې يوه بېلګه ده چې په جنوبي افريقا کې يې هم ساری نه دی لیدل شوی. که چېرې ددې وېبسايټونو د بندولو په باب د اطلاعاتو او کلتور وزير دا نېت يا پرېکړه عملي شي، نو د هېواد د اکثريت فرهنګيانو او قلموالو غوڅ غبرګون به راوپارېږي، په هغه حالت کې به يې ټول مسوليت د څو زورواکو او څو پرديپالو فرهنګي چارواکو پر غاړه وي.

وما علينا اللبلاغ

محمد اسمعيل يون

د افغاني فرهنګ

يو مينوال او لېوال

د انتخاباتو کمیسیون او درغلي

دا لیکنه پر (۱۳۸۹ل) کال د ولسي جرګې تر ټاکنو وروسته شوې او په یادو ټاکنو کې د ټاکنو د کمیسیون درغلیو ته نغوته کوي.

۱- استعمال شوې رایې هغومره نه دي چې دوی ویلي دي.

۲- د هر ولایت مجموعي استعمال شوې رایه، په هغو کې باطله، قرنطین شوې او پاکه رایه له یو بل څخه نه ده تفکیک شوې، د پاکو رایو مجموعي شمېر هم نه دی معلوم او د ټولو رایو مجموعي شمېر هم.

۳- که له سره په هر ولایت کې د ټولې استعمالو شویو رایو شمېر قید شوی وای، کېدی شي د درغلیو مخه تر یوه حده په دې نیول شوی وای، چې د انتخاباتو کمیسیون د خپلې خوښې کاندید ته په اسانۍ رایه نه نه شوه زیاتولای، دا کار به ورته ډېر مشکل و، خو اوس ورته لاره خلاصه ده.

۴- د انتخاباتو د کمیسیون د لومړۍ او وروستۍ ورځې ارقامو ترمنځ یو ملیون تفاوت او د کابل د رایو په شمېر کې هم جوت توپیر ښکاري.

۵- ډېټابېس له تخنیکي پلوه نیمګړی دی، د ډېټابېس دویم سرور د جمهوري ریاست د رایو مرکزونو او رایو محلونو په حساب برابر شوی، خو اوس چې په پارلماني ټاکنو کې په رایو محلونو کې

یو څه تغیر راغلی، د ډېټابېس لومړی سرور ټول محلونه جذبوي، خو دویم همغه محلونه جذبوي چې په ډېټابېس کې قونسل (ځایګی) یا خونه لري.

۶- یوازې د څو لومړنیو ورځو په بهیر کې د (T.B) فورمو سکېن شوې بڼه په انټرنېټ وښودل شوه، چې هغه هم په ډېر تکلیف ډاونلوډ کېدله او په ټول افغانستان کې د (فیفا) په شمول چا ددې امکان نه درلود چې د (T.B) فورمو دا بڼه ځانته پرنټ کړي او بیا یې له اعلان شویو رایو سره پرتله کړي. ان خپله د انتخاباتو او شکایاتو د کمیسیون مسولین هم ددې وس نه لري چې له خپل دفتره بهر د T.B فورمو اصلي بڼه له اعلان شویو رایو سره پرتله کړي.

۷- د انتخاباتو کمیسیون په تېره بیا په مرکزي دفتر کې په سلو کې (۷۵) کارکوونکي د تنظیمي او قومي ملاحظاتو پر بنسټ غوره شوي، چې دا برخه یې اکثره د نظار شورا، جمعیت فکري خط تعقیبوي چې اوس یې ډاکتر عبدالله عبدالله په یوه نوې بڼه استازي کوي.

۸- د انتخاباتو کمیسیون د انتخاباتو د قانون د محتویاتو خلاف په اکثرو مهمو پوستونو کې خپل خپلوان، خپل تنظیمیان او د خپلې سیمې خلک مقرر کړي چې دلته یې یو څو د بېلګې په توګه یادوو:

- د IT سرپرست رئیس، شفیق احمد د کاپیسا له ولایت څخه.

- محمد سميع، د ډيټاسنټر کوارديناتور يا مسول له پنجشېر څخه.
- ډاکټر کامران، د ډېټابېس ډيولفر، چې د شفيق احمد خپلوان او د کاپيسا ولايت دی.

د يادونې وړ ده چې دا درېواړه موقتي کارمندان دي، په داسې حال کې چې دا حساس پوستونه د اداري اصلاحاتو د کميسيون له خوا مقررېږي، خو بناغلي فضل احمد معنوي دا له دې پروسيجر پرته په خپل زور مقرر کړي دي.

- د معنوي حقوقي مشاور، سرير برمک له پنجشېر څخه.
- امنيتي مشاور، له پنجشېر څخه.
- بشير فاروق يو بل چارواکی، له پنجشېر څخه
- امنيتي ياور، مبين خيرخواه، له پنجشېر څخه
- حفيظ هاشمي، د دفتر رئيس له پنجشېر څخه.

په مجموعي ډول يوازې په ډېټا انټري کې د بناغلي معنوي خپل خپلوان او د پنجشېر سيمه وال تر پنځوسو کسانو پورې رسېږي.

- ډاکټر مهدي چې پنجشېر څخه دی تېر ځل يې له کابل څخه ځان کانديد کړی و او د معنوي نږدې خپلوان دی، دا ځل يې د معنوي په ملاتړ له بغلان ولايت څخه ځان کانديد کړ، د ډاکټر مهدي يو ورور (امان الله تجلي) د شکايتونو د اورېدو کميسيون د تحقيق د رئيس په توګه مقرر شو، چې د ډاکټر مهدي پر درغليو پرده وغورځي.

۹- لومړني نتايج د ورځې تر مابنامه تکميل شول، ځينې کانديدان چې په دې لست کې شامل وو، په انتخاباتو کې د ځينو

مامورینو له خوا ورته خبر راغی چې سبا لست اعلانېږي، خو لست کې د شپې یوولس بجې تغیر راوړل شو او سبا اعلان شوي لست بله بڼه غوره کړې وه.

۱۰- حفیظ منصور د معنوي سیمه وال او د یوه تنظیم خلک دي، زیات اسناد موجود دي چې هغه رایې نه درلودلې، خو معنوي د «مارشال» فهیم او نظار شورا د نورو مشرانو په مخکښي تفاهم او غوښتنه هغه په وچ زور په بریالیو کاندیدانو کې راوړ.

۱۱- د سیدحسین انوري په اړه د لوی څارنوال رسمي غوښتنلیک د معنوي له خوا رد شو، لوی څارنوال غوښتي وو چې انوري ناقانونه وسلې لري، تر هغه چې دا وسلې تسلیم نه کړي، په ټاکنو کې د ګډون حق نه لري، خو معنوي د هغه ملاتړ له امله چې انوري له ډاکتر عبدالله څخه په تېرو ټاکنو کې کړی و، انوري له لیسته حذف نه کړ او هم یې په ټاکنو کې هغه سره ډېره مرسته وکړه.

۱۲- په ګڼ شمېر ولایتونو کې د اکثریت پښتنو پر وړاندې رهبري شوي حرکتونه ترسره شوي، د هغو رایه په قصدي ډول له محاسبې وتې، د اکثریت پښتنو ترڅنګ د ازبکو، ترکمنو، بلوڅو او ځینو نورو قومي لړکیو پر وړاندې هم له تعصب څخه کار اخیستل شوی. یوه انتخاباتي حقوقي پروسه پر یوه منظم سیاسي جریان بدله شوې ده.

۱۳- لکه څنګه چې د انتخاباتو کمیسیون د سیاسي او تنظیمي اشخاصو په منګولو کې پرېوت، دغسې د شکایتونو کمیسیون هم له سیاسي غرضنو او مرضونو خوندي پاتې نه شو. ښاغلی

احمدضیا رفعت ددې کمیسیون د غړي او ویاند په توګه خپل سیاسي غرض او مرض پټ نه شو کړای، رفعت مخکې تر دې د (ملي متحدې شورا) په اصطلاح نوبتي رئیس و. دا شورا د حفیظ منصور، ډاکتر مهدي او ځینو نورو له خوا جوړه شوې ده، احمدضیا رفعت د معنوي ترځنګ د دې کسانو په ناقانونه کامیابۍ کې لوی لاس درلود. رفعت په هرات او د افغانستان په نورو سیمو کې د تقلب په نامه په لوی لاس او د تبعیض له مخې یو شمېر بریالي کاندیدان ناکام او د یو شمېر نورو ملتپالو د بریالیتوب مخه ونیوله.

۱۴- د انتخاباتو ټوله پروسه په تېره بیا د انتخاباتو تر ورځې وروسته چې د انتخاباتو واک له ولس څخه د انتخاباتو د کمیسیون لاس ته ورغی د دوو میاشتو په بهیر کې ډېره زیاته درغلي وشوه، د یوه کاندید د بریالي کېدو قیمت تر (۴) لکو ډالرو پورې ورسېده، په شهزاده سرای او دوبۍ کې معاملې شوي، په شهزاده سرای کې «خدمات پولي عقاب تابان» کې چې د پنجشېریانو یوه صرافي ده، له لسګونو کاندیدانو سره پټې معاملې وشوې.

یادښت:

د رایو غټ توپیرونه:

- لومړۍ ورځ مجموعي: (۵۷۷۲۱۰۵)
- څو ورځې وروسته: (۴۳۳۲۸۷۱)
- لومړۍ ورځ: (۷۲۲) محلونه قرنطین وګڼل شو

- لږ وروسته: (۵۴۲) محله
- د غزنـي د ابتـدايي رايـو پـه شـمول اوسـنۍ بـا اعتبـاره رايې: (۳۹۵۵۸۴۹)
- په نهايي نتيجه کې باطلې شوې رايې: (۱۸۲۲۸۵)
- له باطلو رايو پرته د نهايي او ابتدايي رايو توپير: (۲۰۵۲۵۲)
- د بـاطلو رايـو پـه ګډون د نهـايي او ابتـدايي رايـو تـرمنځ تـوپير: (۱۸۹۷۱)
- د ناکامو کانديدانو د ټولو رايو مجموعه: (۲۵۷۴۴۳۳)
- د بريـالي ګڼـل شـويو کانديـدانو د ټولـو رايـو مجموعـه: (۱۴۰۲۵۸۲)
- د ناکامو او بريالیو ګڼل شويو کانديدانو د رايو ترمنځ توپير: (۱۲۰۹۷۳۹)
- د لومړۍ ورځې د ټولو اعلان شويو رايو او د بريـالي ګڼـل شـويو کانديدانو د ټولو رايو ترمنځ توپير: (۴۳۳۲۸۷۱)

پـه مجمـوعي ډول د لـومړۍ ورځـې د اعـلان شـويو او د دويمـې ورځې د اعلان شويو رايو تـرمنځ څرګنـد تـوپير ليـدل کېـږي، لـه دې پرته د دويمې ورځې د اعـلان شـويو رايـو او همدارنګـه د وروسـتيو با اعتباره رايو ترمنځ هم ډېر توپير موجود دی.

او داسې نورې ګڼې نيمګړتياوې او درغلۍ چې هره برخه يې پـوره څېړنه غواړي، خو که دا هر څه په ډاګه هم ثابت شي څه نتيجـه ځکـه نه ورکوي چې د کميسيون مشر له داسې سياسي ملاتړه برخمن دی چې په هر حکومتي او سياسي کار کې د ويتو حق لري.

راځئ چې حقیقتونه بیان کړو!

پر (۱۳۹۰ل) کال مـا لـه (افغـان جرمن انلایـن) وېبپـاڼې سره یـوه ځانګړې مرکه کړې وه، ددې مرکې ځوابونه تر یوه حده د لیکنې بڼه لري. دلته یې کټ مټ وړاندې کوم.

پوښتنه: تاسو په یوه لیکنه کې د رسنیو تنظیمي امپراتورۍ ته اشاره کړې، دغه امپراتوري څومره پیاوړې ده؟ د بیان د ازادۍ لپاره څومره ګواښ جوړوي او کوم ډول سیاسي یا تنظیمي ډلې په کې ګډون لري؟

ځواب: د طالبـانو نظـام تـر ړنګولـو وروسـته پـه مطلـق ډول هغـه اشخاص او ډلې واک ته ورسول شول، چې د طالبـانو مخـالفین او د امریکـایي ائیـتلاف کـورنۍ غـړي وو، دوی مخکـې تـر مخکـې د پښتنو د سیاسي، ټولنیزې او کلتـوري کمزورۍ لپـاره کـار کـاوه او یو شمېر ګاونډي هېوادونـه یـې تـر شـا ولاړ وو. د (طالـب) لـه نامـه او (امریکایي) ځواکه یې نـاوړه ګټـه پورتـه کـړه او د پښـتنو د ځورولـو، کړولو او کډوالولو لپاره یې تر وروستي بریده کـار وکـړ، دوی پخـوا هم له رسنیز ځواک او تبلیغاتو څخه ډېره ګټه اخیستله او دا ځل نو سیاسي او پوځي واک هـم ورسـره مـل و، لکـه د نـورو واردو شـویو شیانو په څېر یې لـه وارد شـوې ډیموکراسۍ څخـه هـم اعظمـي ګټـه

پورته کړه او د رسنیو ډګر یې هم راخپل کړ. څو ډوله رسنۍ په دې ترڅ کې راوټوکېدې: حکومتي رسنۍ، انجویزې رسنۍ، ازادې رسنۍ، د ازادو رسنیو په نوم نا ازادې رسنۍ او تنظیمي رسنۍ. له شکلي پلوه اوربدنۍ رسنۍ، لیدنۍ رسنۍ، چاپي رسنۍ او کتنۍ یا انټرنټي رسنۍ وې. تنظیمي او حکومتي رسنۍ خو هسې هم د دوی خپلې وې، ځکه چې په همدې شمال ټلوالې کې راټاله تنظیمونه په حکومت کې د اساسي واک خاوندان شول، انجویزې رسنیو خو هسې هم ډېر سیاسي فعالیت نه درلود او که درلود یې هم د خپلو ګټو د خوندیتابه په خاطر یې له تنظیمواکانو سره ټکر نه کاوه، اکثره همغه انجیوګانې فعالې وې چې له همدې تنظیمونو سره یې قومي تړاو درلود، ازادې رسنۍ هم داسې وې چې اکثره په همدې ډلو پورې د فکري تمایلاتو لرونکو اشخاصو له خوا رامنځته شوې وې. دا مهال داسې یوه فضا حاکمه وه چې یوازې همدې ډلو او اشخاصو ته زمینه برابره وه، یو کم شمېر واقعي رسنۍ هم رامنځته شوې چې ځینې حقیقتونه یې بیانول، خو د حاکم جبر د افشا جرئت یې نه کاوه، نورو ازادو رسنیو د ټولو شیانو د بیان صلاحیت درلود، خو د حاکمو ډلو د مصنوعي اتلانو، د هغو د ظلمونو او غداریو، نه یوازې دا چې غندنه یې نه کوله، بلکې د تنظیمي رسنیو ترڅنګ یې اوږه په اوږه د هغو ستاینه هم کوله.

بله ډله رسنۍ بیا هغه وې چې د ازادو رسنیو په نامه خپربدلې او یا یې په دې نامه جواز ترلاسه کړی و، خو په واقعیت او حقیقت کې همغه تنظیمي رسنۍ وې چې ځینو تنظیمي اشخاصو نه غوښتل په

تنظیمي نامه فعالیت وکړي او یا یې په دې نامه فعالیت موثر نه ګڼه، نو د ازادو رسنیو په نامه رامنځته شوې. په ټولیز ډول په تېرو اتو نهو کلونو کې رسنۍ دولتي وې که ازادې او یا د ازادو په نامه نا ازادې، اکثره یې د څو تنظیمونو، په تېره بیا د جمعیت او په جمعیت کې هم د نظار شورا په انحصار کې وې. ددې رسنیو مالي ملاتړ بیا بله موضوع ده چې دلته یې ټول بیان ممکن نه دی. په عمومي ډول ددې رسنیو مالي لګښت د ایران او د امریکا متحده ایالتونو له خوا ورکول شوی، نورې سرچینې یې هم وې، خو په لویه کې دا دوه هېوادونه وو، ټول پوهېږو چې له سیاسي او کلتوري پلوه دا دوه هېوادونه د چا تر شا ولاړ وو. دا په تېرو اته نهو کلونو کې د رسنیو یو عمومي تصویر و. په لنډیز سره ویلای شو په دې تېر بهیر کې اکثرو رسنیو؛ ازادې وې که ترلې، د دې جرئت ونه کړ چې په کابل کې د نظار شورا، اسلامي جمعیت او اسلامي وحدت ډلو د اوسنیو او تېرو ظلمونو لږ تر لږه یو داستان بیان کړي، خو همدې رسنیو بیا ددې توان درلود چې د بناغلي کرزي په شمول د بل هر چا د مچ وزر قدر ته عیب د غر په شان غټ کړي. یوه ډله وغندي او بله ډله د اتلانو په څېر وستایي، دې سره سره بیا هم یو شمېر رسنیو خپل ټولنیز مسولیت او رسالت ترسره کړی، خو ددې رسنیو شمېر خورا کم دی.

دلته نه شو کولای د رسنیو ټول حالت په یوه لیکنه کې بیان کړو. ما د خپلې ماسټرۍ دورې تېزس د همدې رسنیو په اړه لیکلی دی. درانه لوستونکي کولای شي د زیاتو معلوماتو لپاره (د افغانستان اوسنۍ رسنۍ (۱۳۸۰-۱۳۸۷) ولولي.

پوښتنه: څرنګه کېدی شي رسنۍ له دغه فاشیست او متعصب تنظیمي انحصار څخه ووځي، څوک او څه ډول فعالیتونه ددغه فاشیست خوځښت مخه نیولای شي؟

ځواب: ددې انحصار د ماتېدو لارې چارې شته. سره له دې چې له محتوایي او فکري پلوه زموږ زیاتې رسنۍ لاهم په انحصار کې دي، خو یو شمېر رسنۍ داسې هم شته چې خپل مسولیت یې ترسره کړی دی. لکه څنګه چې دمخه مې وویل؛ ددې رسنیو شمېر زیات نه دی خو اوس ورځ پر ورځ په زیاتېدو دی.

پر رسنیو د تنظیمي انحصار د ماتېدو لپاره یو اخلاقي، سیاسي او علمي جرئت په کار دی، د تېرو څو کلونو پرمهال په ببلابېلو برخو کې ځینو اشخاصو دا جرئت وکړ، یو څه ازادي رامنځته شوه، هغه کسان چې د انتقاد وړ وو، خو له انتقاده معاف وو، پر هغوی هم نیوکې وشوې، د معافیت کلتور تر یوه حده مخ په ړنګېدو شو. زه کولای شم دلته له ټولو هغو اشخاصو مننه وکړم چې ددې انحصار د ماتېدو لپاره یې په یو نه یو ډول هڅه کړې، خو زه خپله تجربه دلته بیانوم: {د تېرو څو کلونو په بهیر کې د اسلامي جمعیت او نظار شورا او یا په مجموع کې د شمال ټلوالې سیاسي، فرهنګي او ټولنیز مبصرین او «مفکرین» کابل کې پر میډیا حاکم وو. هېڅوک داسې نه و چې د دوی خبره ورتاوه کړي او دوی ته مستقیم ځواب ورکړي، دې خلا دوی دومره زړور کړي وو چې هر څه یې خپل حق ګانې او د خبرې د منطق وړاندې وروسته حالت ته

يې هم نه کتل، لومړی سړی چې ما يې خبره ورتاوه کړه، هغه ښاغلی صالح محمد ریګستانی و، چې د طلوع ټلویزیون په یوه ګرم سیاسي بحث کې ورسره برابر شوم. ښاغلی ریګستانی نه حق په جانب و او نه يې هم منطق قوي و، په داسې یو مرحله کې چې ته د حق پلوی يې او د منطق وسله هم درسره وي، د مقابل لوري ماتول یا قانع کول اسانه خبره ده. هغه بحث (یو د څلورو په مقابل کې) و، بحث د حقیقت په ګټه پایته ورسېد. کله چې بحث خلاص شو، نو زه پوه شوم چې دوی نه غواړي دا بحث نشر شي. ما (طلوعوالو) ته وویل چې بحث باید حتمي نشر شي، هغوی وعده راکړه. د (ګفتمان) دا پروګرام د اوونۍ پر ټاکلې نېټه نشرېږي. ماته پته ولګېده چې ښاغلی ریګستانی نه غواړي دا بحث نشر شي، د کابل طلوعوالو ته مې بیا وویل، هغوی وویل: ((مونږ تر سیاسي فشار لاندې یو، زمونږ مشر، محسني صیب په دوبۍ کې دی، هغه سره تماس ونیسه)) هغه ته مې ټلېفون وکړ، هغه دا مهال استرالیا ته روان و، خو په پای کې مې ورسره اړیکي ټینګ کړل، هغه وعده راکړه چې بحث به نشرېږي، خپل پرسونل ته يې بربښنالیک ولیکه چې بحث نشر کړي. بیا دا وېره راسره وه چې له بحث څخه زما اساسي خبرې غوڅې نه کړي، زما په ډېر ټینګار په خبرو کې کمی رانغی، بحث دوه اوونۍ وروسته نشر شو، خلکو به خپل قضاوت کړی وي، له هغې راهیسې ښاغلی ریګستانی بیا ددې څو کلونو په بهیر کې ما سره په بحث کې ناست نه دی او یا سره برابر شوي نه یو. هغه بحث چې (یو د څلورو په مقابل کې) وي او بیا هم دوی د بحث د سانسور غوښتنه کوي، د رسنیو واقعي تصویر له همدې

څخه څرګند ېږي. د څو کلونو په بهیر کې زه همېشه په یوه نا انډوله بحث کې د تنظیمیانو پر وړاندې ودرېدلی یم. هغه څوک چې ډېر زیات په همدې رسنیو کې مطرح دي له هغو اکثرو سره زه مخامخ شوی یم. ما له (بناغلي رېګستاني، ببڑن، فهیم دشتي، حفیظ منصور، واقف حکیمي، سردارمحمد رحمان اوغلي، انجنیر عاصم، جارالله منصوري، احمد بهزاد، رهنورد زریاب، پرتو نادري، احمدضیا رفعت، صدیق چکري، منیژه باختري) او ځینو نورو سره په بحثونو کې ګډون کړی، دا چې ما څه ویلي او دوی څه ویلي دا قضاوت خلکو ته پرېږدم او خلکو به هم خپل قضاوت کړی وي، خو یو شی چې درنو لوستونکو ته وایم هغه دادی چې ما د دوی خبره بې ځوابه نه ده پرې ایښې. همدې حرکتونو پر رسنیو د تنظیمي انحصار د ماتېدلو لړۍ پیل کړه، خو د تنظیمي انحصار ماتېدا د یو تن او یا څو تنو کار نه دی، دا ډېر کار، ډېر وخت او داسې ډله ییز کار ته ضرورت لري چې د فکر او امکاناتو له دواړو وسایلو برخمن وي، د متبادلو رښتینو ازادو رسنیو رامنځته کول، د زیاتو کدرونو روزل، د اخلاقي او سیاسي جرئت کارول، د دولتي ځواکونو او نړیوالو ځواکونو قانع کول، ټول هغه عوامل دي چې کولای شي زمونږ رسنۍ رښتیا هم د ازادو رسنیو لور ته سوق کړي. تراوسه چې کومه مبارزه شوې د دې زیاته برخه بیا هم په شعوري ډول، د همغو رسنیو له لارې شوې چې اکثره تنظیم پلوه وې، تنظیم پلوه رسنیو په دې خاطر چې د ازادو رسنیو تمثیل وکړي د څو تنظیمپالو اشخاصو ترڅنګ به یې یوه ازاد شخص ته هم بلنه ورکوله چې راشي او بحث کې ګډون وکړي. پر ما څو ځله د هغو

اشخاصو له خوا نیوکه وشوه چې نه خپله کار کوي او نه بل کار ته پرېږدي، د هغوی انتقاد دا و چې (طلوع) او دېته ورته نورې رسنۍ افغانستان کې ملي نفاق ته لمن وهي، هغوی بحث هسې هم په خپله ګټه جوړوي، ستاسو ګډون هلته پرته له دې چې هغوی ته مشروعیت ورکړي، نوره ګټه نه لري؟ زما ځواب ورته دا و: ((تر هغه چې ربښتینې ازادې رسنۍ رامنځته کېږي، دا هم یوه وسیله ده چې خپل پیغام خلکو ته ولېږدو، دا چې (یو د ځلورو په مقابل کې) په بحث کې ګډون وي، خلک خپله پرې پوهېږي، که زمونږ پیغام کې حقانیت وي، نو خلک به سم قضاوت وکړي. زمونږ وظیفه د حقیقت بیان دی او قضاوت د خلکو کار دی)} اوس وایم مونږ باید د سیاسي، علمي او کلتوري کډرونو یو نسل وروزو چې هغوی د افغانستان د ملي ګټو او ملي ارزښتونو ټینګ ملاتړ وکړي، دا اشخاص باید فوق العاده علمي او اخلاقي جرئت ولري، د ربښتینو ازادو رسنیو شمېر باید زیات شي او دوی باید د هغو رسنیو هر اړخیزه مقابله وکړي چې ازادې نه دي، خو د ازادو رسنیو په نامه فعالیت کوي. د ازادو رسنیو یو عنصر د هغو د مالي سرچینو شفافیت دی، د ساري په توګه که د رسنیو مالي سرچینې څرګندې شي، نو د ښاغلي شیخ محسني (تمدن) ټلویزیون به په څو ورځو کې له فعالیته وغورځي، همداسې ځینې نور یې هم در واخله.

پوښتنه: تاسو په حکومت کې د تنظیمي برخې یادونه کړې، کېدی شي ووایاست دغه ډله تر ټولو ډېره د حکومت پر کومو برخو واکمنه ده او څوک دي؟

ځواب: د طالبانو د نظام تر ړنګېدو وروسته په یو ځایي ډول د شمالتلوالې وسلوال او ناوسلوال پر کابل راخواره کړای شول. د دولت له واړه ماموریته بیا تر جمهوري ریاسته ټول د دوی لاس ته ورغلل، ښاغلی برهان الدین رباني چې نږدې پنځه کاله یې د کابل مخ نه و لیدلی، یو ځل بیاد «جمهور رئیس» په توګه راڅرګند شو، د یوه فرمان په ترڅ کې یې هغو کسانو ته چې د دوی په اصطلاح یې په «مقاومت» کې ګډون کړی و، د غیابت پنځه کلن امتیازات وروبښل، دا داسې یوه مرحله وه چې رباني باید همدا سبا په اصطلاح واک نوي موقت رئیس ته لېږدولای وای. کله چې د بن د توافقاتو پر اساس موقت حکومت جوړ شو، بیا هم په کې نظار شورا ته مطلق واک ورکړل شو، د کورنیو، بهرنیو چارو او دفاع وزارتونو، د ملي امنیت ریاست او جمهوري ریاست معاونیت او نور مهم پوستونه نظار شورا او یا هم پنجشېر درې ته ورکړل شول. په موقته اداره کې یوازې (۱۲-۱۷) تنه مسلکي او دیموکرات افغانان له حکومت سره یو ځای شول، دوی یوازې د افرادو په توګه مطرح وو، نه د یوه سیستم او د ټولنې د کوم قشر د استازو په توګه. په دې ډول که دوی د کومې اداري په راس کې هم وو، لاندې نورې چلوونکې او اساسي اداري د همدې اسلامي جمعیت تنظیم په لاس کې وې. د همدې موقتې اداري په بهیر کې د ملګرو ملتو د یوه کارکوونکي وینا «هیلې مجلې» همغه وخت رانقل کړې او د هغه له خولې یې لیکلی وو چې یوازې په کابل کې د حکومت د (۱۱۰۰) حساسو پوستونو له جملې (۸۳۲) یې د نظار شورا یا د پنجشېر ولسوالۍ د وګړو په لاس کې دي.

په بېړنۍ لویه جرګه کې یو شمېر هېوادپالو افغانانو هڅه وکړه چې دا تنظیمي انحصار ختم کړي، یو څه پرمختګ وشو، خو د قناعت وړ نه و، تر هغه وروسته په انتقالي دوره کې یو شمېر روښنفکران په حکومت کې داخل شول، خو بیا هم د عدالت د تامین لپاره لاډېر واټن پاتې و. په انتخابي اداره کې ټولو فکر کاوه چې د تنظیمي انحصار د ختمېدو وخت راغلی، خو د خلکو د هیلو خلاف د دولت مشرتابه بیا هم د مضر مصلحت عنصر ته ترجیح ورکړه، بیا هم تنظیمي او قومي انحصار په حکومت کې په قوت پاتې شو. د جمهوري ریاست د دویمې دورې تر ټاکنو وروسته بیا هم د دې تنظیمي عنصر پر وړاندې هر اړخیزه مبارزه ونه شوه، که څه هم د پخوا په انډول تنظیمي انحصار یو څه کمزوری شو، خو ختم شوی لانه دی، اوس هم په حکومت کې د بل هر قومي او سیاسي ګروپ په پرتله د خپل نفوس او سیاسي اغېز په انډول، د اسلامي جمعیت ونډه زیاته ده.

پوښتنه: په افغانستان کې د اسلامي جمعیت یا نظار شورا یو شمېر غړي همېشه وایي موږ د حکومت سیاسي اپوزېشن یو، دا اپوزېشن څه مانا او څومره واقعیت لري؟

ځواب: په افغانستان کې اپوزېشن په مروجه مانا او عملي ډول نه شته. د دولت هر مخالف د سیاسي او حقوقي مخالف په توګه نه شي انګېرل کېدلای. په نورو ټولنو کې اپوزېشن د حکومت په مقابل کې یو فعال سیاسي جریان ته ویل کېږي، چې د دولت پر

نیمګړتیاوو نیوکه کوي او د سمون لاره وربنیي، خو په خپله د حاکمیت برخه نه وي او نه له حاکمیت څخه د انتقاد په مقابل کې د واک امتیاز اخلي، کله چې بیا اپوزېشن واک ترلاسه کړي، نو حاکمیت بیا د اپوزېشن دریځ ته راځي، خو په افغانستان کې هغه څوک چې د اپوزېشن په نامه ځانونه مطرح کوي، هغه د اپوزېشن رول نه اجرا کوي. دلته حکومت څو ډوله مخالفین لري: یو هغه وسلوال ګروپونه دي چې د حکومت وسلوال مخالفین دي او په حکومت کې څه خاص امتیاز نه لري، لکه طالبان، د حکمتیار د اسلامي حزب وسلواله برخه او ځینې نور. بله هغه ډول مخالفین دي چې هم پټې او ښکاره وسلې لري، هم په حکومت کې دي او هم یې یوه برخه تر حکومته بهر ده. اسلامي جمعیت، وحدت حزب او یو شمېر نور ګروپونه شته چې هم له حکومتي امتیازاتو تر هر چا زیاته ګټه اخلي او هم په میډیا کې د همدې ګروپونو یوه برخه تر هر چا زیات د دولت مخالفت کوي، دا په حقیقت کې د حکومت حکومتي مخالفین دي دې ډول اپوزېشن ته زه حکومتي اپوزېشن وایم. دا ډلې یا اشخاص تر یوه وخته د حکومت تونډ مخالفت کوي، خو کله چې بیا ورته کوم مقام ورکړل شي، له مخالفته لاس اخلي، بیا د همدې ډلې بل ګروپ یا نور اشخاص مخالفت ته رادانګي، یانې دا ډلې ډبل رول اجرا کوي؛ نه حکومت پرېږدي او نه مخالفت. دا یو ډول امتیاز غوښتونکی اپوزېشن دی، چې اکثره د دولت په دننه او یا د هغه ترڅنګ فعالیت لري. په خواشینۍ سره باید ووایو دې ډول اپوزېشن چې رسنیز ځواک هم ورسره دی، د اصلي سمونپال اپوزېشن مخه ډب کړي، دوی د خلکو او نړیوالې

ټولنې په سترګو کې خاورې شيندي او په دې ډول د کاذب دريځ له لارې له نړيوالې ټولنې څخه سياسي امتياز هم ترلاسه کوي. د نظار شورا غټ غړي ددې اپوزېشن ښکاره بېلګې دي. ما په يوه مناظره کې چې ښاغلي ډاکټر اشرف غني، ډاکټر احدي، ډاکټر سپنتا او ښاغلي ډاکټر عبدالله عبدالله ټولو په کې ګډون کړی و، ښاغلي ډاکټر عبدالله ته ددې امتياز غوښتونکي اپوزېشن څرنګوالی تشريح کړ، زما خبرې پر هغه ښې ونه لګېدې. ما ورته وويل: «هغه څوک چې په دولت کې د ولسمشر مرستيال ولري، وزيران ولري، پارلمان کې مشرتوب ولري، د امنيتي سکتور غټه برخه يې هم په لاس کې وي، والیان، ولسوالان، قومندانان، سفيران او نور مهم پوستونه ولري، نو هلته اپوزېشن څه مانا؟»

ښاغلي ډاکټر عبدالله په داسې حال کې چې ددې کار ټوله پړه پر کرزي اچوله، د اپوزېشن ټول حق يې ځانته خوندي وبالـه. د ښاغلي عبدالله د ظاهري دليل له مخې سره له دې چې ښاغلی کرزی په مسوليت کې پوره شريک ګڼل کېږي، خو اصلي محتوا چې عملي واقعيت لري، په هغې کې هم کرزی خپل خپل مسوليت لري او هم دا په اصطلاح اوسنی اپوزېشن د اپوزېشن په دريځ کې خپله مانا له لاسه ورکوي. د نظار شورا ظاهري مهارت په دې کې دی چې غواړي هم په حکومت کې خپل حضور وساتي او هم د مخالفت له لارې نور امتيازات راخپل کړي. له کرزي سره د دوی ډاګيز مخالفت له هغه ډاډ او قوت څخه الهام اخلي، چې دوی يې په حکومت کې لري. د بريالیتوب او ناکامۍ په دواړو حالتونو کې دوی ځانونه خوندي ګڼي. که چېرې په هر ډول ټاکنو کې ناکام شي،

نو بیا هم د دولت دویمه څوکۍ د دوی په لاس کې ده، بیا دوی اکثره د همغه مقام پر محور راټولېږي، هغوی یې بیا په اصطلاح د خپل سهم له لارې په حکومت کې په حساسو ځایونو کې ځایوي او یو څو تنه بیا د اپوزېشن چیغې پورته کوي او که چېرې احتمالي بریالیتوب یې په نصیب شو هغه خو نو بیا نور اعلی نور، بیا نو هغه څوک چې حکومت یا کرزي سره ظاهراً ملګري وو، هغوی به بیا نو د دستوري اشخاصو په توګه په اتومات ډول په اصطلاح له همدې اپوزېشن سره یوځای کېږي. ما شخصاً د یوه افغان په توګه د تېرو اتو کلونو په بهیر کې هم د میډیا او هم د حکومت د ولسواکې برخې له لارې، د اسلامي جمعیت او ځینو نورو تنظیمونو او اشخاصو د دغه ډول رول د رسواکولو او ختمولو لپاره تر وروستي بریده مبارزه کړې، یو څه نتیجه یې هم ورکړې ده. په همدې خاطر په یوه مناظره کې ښاغلي ډاکتر عبدالله عبدالله د اپوزېشن ددې ډول رول په هکله زما د نظر د تردید په هکله شدیده لهجه وکارولې: «خبر داریم این گپها را هر روز در گوش اقای کرزی پوف میکنی». د ښاغلي کرزي کتنې ته خو هر وخت زمونږ لاسرسی نه شته، خو کله چې مو ورسره کتلي، نو ربنتیا هم چې همدا خبره مې ورته کړې ده. د ښاغلي کرزي په تېره دوره کې زما د یوې مرکې پر وړاندې چې د جمهور رئیس پر لومړي او دویم مرستیال نیوکه شوې وه، د جمهور رئیس دواړو مرستیالانو شدید غبرګون وښود. سهار وختي جمهور رئیس خپل دفتر ته وغوښتلم، په تونده لهجه یې وویل: «ته د دولت مامور یې، ته حق نه لرې چې زما د معاونانو پر ضد انتقادونه وکړې، د دولت یو مامور حق نه

لري د بل مامور په ضد دا ډول نيوکې وکړي.» ما وويل: «رئيس صاحب که دا فورمول رښتيا وي، نو ستا مرستيالان خو هم د دولت لوړ رتبه مامورين دي، دوی ولې يو په مخالفه جبهه کې ناست دی او بل هم وخت پر وخت ستاسو پر وړاندې نيوکې کوي؟» همدې سره هغه بحث پايته ورسېد. لنډه دا چې ددې ډول کاذب اپوزېشن پر وړاندې چې د يوه تنظيم غړي دي ډبل ډول رول کاروي او په دواړو لوريو کې دې امتياز اخلي، ما د يوه افغان په توګه خپل غږ پورته کړی او لابه دې لړۍ ته دوام ورکوم.

پوښتنه: لکه څنګه چې ويل کېږي، کېدی شي نړيوال يا امريکايي ځواکونه له افغانستانه ووځي، که دا کار وشي، عواقب به يې څه وي؟

ځواب: پر افغانستان د يرغل پر مهال هم امريکايانو له ډېرې ښې کار واخيست، دا د دوی د هغه وخت غټه اشتباه وه. مخکې تر دې چې د طالبانو نظام د سقوط لپاره يوه عادلانه سياسي بديل جوړ کړي، دوی عجله وکړه او پر همغو جنګي جنګسالارانو يې ډډه ولګوله، چې طالبانو تر کولابه رسولي وو او د افغانانو ورسره تر وروستۍ بريده نفرت درلود. د همدې جنايتکارانو بيا واک ته رسول، په افغانستان کې د عدالت او ښې حکومتوالۍ پروسه په پوره ډول زيانمنه کړه او دا لړۍ لاتراوسه روانه ده. که په داسې ترينګلو حالاتو کې امريکايي يا په مجموع کې نړيوال ځواکونه افغانستان پرېږدي، نو دلته به د نويمو کلونو جګړې يو ځل بيا تکرار شي. کومه ابادي او پرمختګ چې د تېرو څو کلونو په بهير

کې رامنځته شوي، ټول به له خاورو سره برابر شي. افغانستان به په لومړي ګام کې د پاکستان او ایران د سیالیو ډګر شي او نور نړۍ او لرې هېوادونه به هم د خپلو اجنیسو له لارې په یو نه یو ډول بیا په جګړه کې راټاله شي. مذهبي افراط به بیا اوج ته ورسي، نه یوازې افغاني جغرافیه به راونغاړي، بلکې تر دې حده به هم واوړي، د متمدنې اروپا او امریکا وزرونه به هم وسبزي. اوس نړۍ د یوه کلي حیثیت لري، چې اور لګېدنه په کې له یو ګوټه بل ته په اسانۍ سره سرایت کولای شي. لکه څنګه چې افغانستان ته د امریکایانو په ببړه راتګ یوه ستره اشتباه وه، دغسې یې په ببړه تګ هم یوه لویه اشتباه ده. تر هغه پورې چې په افغانستان کې یو واقعي عادلانه، مستحکم مرکزي او قوي حکومت نه وي رامنځته شوی او د افغانستان د ګاونډیو د مداخلو ټول ډولونه نه وي کنټرول شوي، له افغانستانه د نړیوالې ټولنې وتل داسې یوه اشتباه ده چې افغانستان او نړیواله ټولنه به ټول په کې پوره پوره زیانمن شي.

پوښتنه: ستاسو په وینا، ستاسو د حقیقتونو د لټون او بیان یوه لړۍ پیل کړې ده. لطفاً په دې هکله معلومات راکړئ چې د حقیقتونو د لټون او بیان لړۍ یانې څه؟ فردي که ډله ییز کار دی؟ موخه یې په دقیقه توګه څه ده؟ د کومې کړنلارې پر بنسټ پرمخ ځي؟

ځواب: پر خپل وخت د حقیقتونو بیان اسانه خبره نه ده، قرباني غواړي، د طالبانو تر سقوط وروسته پر افغاني میډیا د جنګسالارانو او د هغو د اړوندو ویندویانو د وهم سیوری خور و. د

کاذبو فاتحینو د کاذب منطق ماتول یوه افغاني او انساني جرئت ته اړتیا لرله، څو تنو ملتپالو افغانانو دا جرئت وکړ، ما هم تر خپله وسه خپله وندې په کې واخیسته، اوس د هغو د تکبر د ټبو په ګونډو شوی، یو نوی نسل په زرغونېدو دی، چې د حقیقت له لټون او بیان سره مینه لري. موږ هیله لرو چې دا نسل د منطق او جرئت په وسله سمبال شي. د دې کار د سمبالښت لپاره یو فعال رسنیز مرکز ته اړتیا ده، داسې رسنیز مرکز چې د میډیا له اوسنیو عصري امکاناتو برخمن وي. له ورځپاڼې نیولې، تر راډیو، تلویزیون، ویبسایټ، اژانس او نورو پورې ټول په کې شامل وي. دا مرکز کولای شي، په بېلابېلو ډګرونو کې په زرګونو افغان کدرونه وروزي. د داسې یو مرکز له لارې موږ کولای شو خپل ملتپال پیغامونه په څو دقیقو کې خپل ملت ته ورسوو. میډیا اوس یو موثر قوت دی، بېلابېل تنظیم سالاران او جنګسالاران اوس له دې قوت څخه د خپل ځان د بقا او د ملت د کمزورۍ لپاره کار اخلي، خو ملتپال افغانان لاتراوسه پورې له داسې یو موثر قوت څخه برخمن نه دي. موږ په ډله ییز ډول د داسې یو موثر رسنیز مرکز د جوړولو نیت کړی، که لوی رب یې پر جوړولو بریالي کړو، نو بیا به د حقیقتونو په لټون پسې لاخراغونه بلوو او حقیقتونه به روښانوو.

پوښتنه: د افغانستان دښمنان او دوستان څوک دي؟ د دښمنانو د دسیسو د مخنیوي په خاطر باید څه وشي؟

ځواب: افغانستان په سیمه او نړۍ کې ډېر دښمنان لري، خو خواخوږي هم لري. د ټولو سپړل او یادول یې ډېر وخت غواړي. په

ګاونډیو هېوادونو کې د پاکستان او ایران د پراختیا غوښتنې ستراتیژۍ افغانستان ته ډېرې خطرناکې دي. ددې هېوادونو پټې اجنسۍ روغ رمټ افغان ملت او سوکال افغانستان نه شي زغملای، ددې ترخنګ پخواني شوروي اتحاد افغانستان کې ډېرې قومي تفرقې ته لمن ووهله، ایران او پاکستان هم همغه لرې په ببلابېلو رنګونو تعقیب کړه، ددې لرې کورنۍ تعقیبوونکي او پالونکي د افغانستان کورنۍ دښمنان دي، دوی په ډېره سپین سترګۍ سره په رسنیو کې د افغانستان پر ملي وحدت، جوړښت او ملي هویت په زغرده ملنډې وهي، دا کورنۍ ډلې او اشخاص له بهره الهام اخلي. زه هیله لرم چې رښتیني افغانان به ان شاالله د وخت په تېرېدو سره ددې وس پیدا کړي چې خپلو نړیوالو خواخوږو سره د تفاهم له لارې خپل دوستان نور هم زیات او د یوې ملي ستراتیژۍ له لارې خپل مغرض ګاونډیان مهار کړي. کورنۍ تالیښتې کېدی شي د اصولي منطق او یا هم په نړۍ کې د یوه هېواد د کورنیو مخالفینو د مهارولو د دودیز منطق له لارې اصلاح او کنټرول شي.

پوښتنه: د خپلو فرهنګي فعالیتونو په باب لږه رڼا واچوه؟

ځواب: خپلو فرهنګي کارونو ته مې ډېر پام دی، په داسې یو دفتر کې کار کوم چې خپله ډېره پاملرنه مې همدې برخې ته ده، په سیاسي مسایلو کې خو ځکه په اصطلاح ډېر مطرح او رابنکېل شوی یم، چې زه د یو محسوس او نامحسوس سیاسي ظلم پر وړاندې ژر غبرګون ښیم، سیاسي مرکې او د حقیقت بیان د وخت

یو ضرورت او د خپل مظلوم ولس یو حق ګنم. دا غبرګون کله کله د یو سیاسي فعالیت په توګه انګېرل کېږي، که نه نو نور نه په کوم سیاسي ګوند کې وم او نه اوس یم، د ملي ګټو پالونکي سیاسي ګوندونه ډېر فعال نه دي، نو ځکه د هغوی د مسولیت پېټی هم د ازادو ملتپالو افغانانو پر اوږو بار دی. دا ډول سیاسي- فرهنګي فعالیت د خپل هېواد د هویت د خوندیتابه او د فرهنګ د بډاینې په خاطر ترسره کوم، غواړم سیاست د فرهنګ په خدمت کې شي، نه فرهنګ د سیاست په چوپړ کې. کله چې مو په شعوري ډول په ارګ کې وظیفه واخیسته، نو یو شمېر تنګنظرو او لنډ فکرو په ماپسې پټ او ښکار تبلیغ پیل کړ، ځینو به د زیار صیب په اصطلاح ((سوی تبسم)) هم وکړ: همدا به یې ویل: ((والله نو خلک خو درباریان شول، مورږ خو سیاست نه کوو فرهنګ ته کار کوو...))

خو ما د فرهنګي کار لپاره ځان سره پټ پلان جوړ کړی و. د نړۍ درې کلونو په ترڅ کې مې شلکلن فرهنګي کار او ثمر سره منظم کړ؛ (۳۳) عنوانه کتابونه مې یوځل چاپ کړل. نړۍ (۳۵) زره مخه ایډېټ مې وکړ، پر دې ټولو کتابونو نړۍ (پینځه ملیونه افغانی) لګښت راغی، چې اکثره زما د فرهنګي او فرهنګپالو دوستانو له خوا ورکړل شو او یوه برخه یې زما د څو کلونو معاشونو زېرمه کړې پیسې وې چې سختې ورځې ته مې ساتلې وې، په دې ټولو د کتابونو لګښت پرې شو. دا ټول کتابونه مې د افغانستان ګوټ ګوټ ته، د روزنځیو، ښوونځیو، پوهنځیو او نورو علمي مرکزونو کتابتونونو ته په وړیا ډول ورکړل، سي ډیانې مې هم تر دې جوړې کړې او انټرنېټ ته مې هم پورته کړل، دا کار د هغو کسانو پرمخ

یوه درنه څېړه وه چې پښتانه یې نالوستي او بې کلتوره ګڼل او هم د هغو تنګنظرانو پر وړاندې چې هېڅ کار یې له واکه نه کېږي او خپله ټوله انرژي د نورو پر تخریب لګوي؛ په اصطلاح شفاهي لیکوال دي. اوس هم د خپلو او نورو دوستانو د فرهنګي کارونو لپاره یو پلان لرم خو افشا کوم یې نه، کله چې دا پلان ثمر ته ورسېد ، دوستان به خپله تري خبر شي.

پوښتنه: د وروستۍ پوښتنې په توګه خپلې لوېې او کوچنۍ هیلې راته بیان کړه!

ځواب: لوېې هیلې خو لوېې وي، هغه ایډیالونه وي، مهمه نه ده چې پر یوه ورځ، کال، لسیزه او یا سلیزه کې دې پوره شي. لوېې هیلې مې دا دي چې افغاني واکمنۍ خپلو طبیعي سرحدونو (له امو څخه تر اټکه) ته ورسېږي، دې سره به د (اقلیت) او (اکثریت) مقولې خپل اوسنی کړېدونکی مفهوم له لاسه ورکړي. بله هیله مې داده چې طبیعي اکثریت پر طبیعي کیفیت بدل شي. تر هغه چې په اوسني او راتلونکي هیله من لوی افغانستان کې طبیعي اکثریت پر طبیعي کیفیت بدل نه شي، په ټولنه کې ماهر اقلیت کولای شي ټولنه اخلال او د اکثریت حقوق ولوټي.

د یو داسې لوی، مستحکم، غښتلي او پرمختللي افغانستان جوړېدنه مې لویه هیله ده، چې عدالت په کې واکمن وي، فردي خپلواکي په کې تضمین وي، سړیتوب او لیاقت د ژوندانه معیار وي، نړۍ سره سیال وي، نه د چا په چارو کې مداخله وکړي او نه بل چاته په خپلو چارو کې د مداخلې حق ورکړي. کوچنۍ هیله مې

داده چې خپلې مېرمنې او ځلورو ګلالیو ماشومانو او خپلې مور سره په مینه او صمیمیت ژوند وکړم، کور کې دې خدای کوم غم نه راکوي چې د ملت او هېواد کارونو ته وخت او ځواک پیدا کړم.

یون صیب ستاسو له دې اوږدې او هر اړخیزې مرکې ډېره مننه.

د افغان جرمن انلاین له وېبپاڼې هم ډېره مننه چې د واقعیتونو په بیان کې یې وخت پر وخت خپل مخکښ رول ادا کړی، ټولو کارکوونکو ته یې کور ودانی وایم. مننه

ستاسو ټولو یون

خپلو هېوادوالو ته یو ډاډ
(د حقیقت په لټه)

دا لیکنه د کابل کنفرانس د جوړېدو پر مهال (۱۳۸۹ل) کال شوې او د یوې ټلوېزیوني مرکې په پای کې د یوې پېښې انځورنه کوي.

د ټلویزیوني بحثونو په لړ کې څو موده دمخه (اریانا) خصوصي ټلویزیون د کابل کنفرانس په اړه یو ګردی مېز جوړ کړی و. زه له نږدې څلورو پنځه میاشتو راهیسې ټلویزیوني بحثونو ته نه وم تللی. که څه هم په دې موده کې په لسګونو ځله او په ډېر ټینګار سره ببلابېلو خصوصي ټلویزیونونو بللی یم، خو نه مې غوښتل په ټلویزیونونو کې ډېر څرګند شم. اریانا ټلویزیون په دې ترڅ کې څو څو ځله بلنه راکړې وه، خو ما خپل عذر وړاندې کړی و. دا ځل د اریانا ټلویزیون یو ویاند ښاغلي (لطیف محمود) په ډېر ټینګار راته وویل او د ښاغلي احسان الله ارینزي سپارښتنه یې هم راته وکړه، راته یې وویل چې ښاغلی (فاضل سانچارکی) د ((اپوزېشن)) او ښاغلی (وحید عمر) د دولت په استازۍ او تاسې د پوهنتون د یوه استاد په توګه په دې ګردي مېز کې ګډون کوئ. که څه هم ما ښاغلي لطیف محمود ته وویل چې زه جلال اباد ته په سفر یم خو هغه ډېر ټینګار وکړ او هیله یې څرګنده کړه. لنډه دا چې اریانا

ټلویزیون ته لاړم، زه (یون) او ښاغلی سانچارکی تر ټاکلي وخت لږ دمخه ورسېدو. تر بحث وړاندې مو پر فرهنګي مسایلو یو څه شخصي بحث وکړ، ګردي میز ته لالږ وخت پاتې و چې ښاغلی (عبدالحفیظ منصور) هم ستوډیو ته راننوت، که څه هم ښاغلي محمود ماته د منصور په اړه نه وو ویلي، خو ما ځکه په بحث کې ګډون وکړ چې بیا دا ښاغلي فکر ونه کړي چې دی (یون) ګنې زموږ د ځواب نه دی. تر دې دمخه ما له ښاغلي منصور سره دوه بحثونه یو په (اریانا) او بل په (طلوع) ټلویزیون کې تېر کړي وو، هلته ماته د ښاغلي منصور د منطق وزن معلوم و چې په کومه کچه دی. هغه دواړه بحثونه د منطق، زغم، استدلال او سیاسي پرنسیپ له مخې دې ښاغلي بایلولي وو. هغه وخت ماته د منصور منطق او اوسېله ښه معلوم شوي وو؛ هر ځل چې بحث پای ته رسېدلی، نو ده له خدای پامانۍ پرته یو څو ترخې خبرې خوشې کړي او بیا همداسې په منډه له ستوډیو څخه وتلی دی. یو ځل یې په اریانا ټلویزیون کې تر بحث وروسته په ډېره ترخه او مسخره ییزه لهجه وویل: «او یک کتاب شما را خواندم». ما ورته وویل: «ما هم او دوکتاب تانرا خواندیم» ده وویل: «ما خو هشت کتاب نوشته کردم، تو کدام اش خوانده اید؟» ما ورته وویل: «ما سی و سه عنوان کتاب نوشته کردیم تو کدام اش خواندی؟» همدې سره په ډېره بېړه له ستوډیو څخه ووت.

په طلوع ټلویزیون کې د (صد روز نخست) پروګرام کې هم له سختې ماتې سره مخامخ شو، هلته هم کله چې بحث خلاص شو له خدای پامانۍ پرته له ستوډیو څخه ووت، په تلو تلو کې همداسې

ځان سره ګړېږده. خدای حاضر دی چې دا دواړه ځله زه تصادفاً له ده سره مخامخ شوی یم، کېدی شي دی دمخه خبر و، خو زه خبر نه وم، دا درېیم ځل هم همداسې و.

کله چې د بحث وخت نږدې شو، نو د پروګرام چلوونکي ښاغلي (نصیر احمد فیاض) ښاغلي لطیف محمود ته وویل: ((څنګه شو د دولت نماینده؟)) هغه وویل: ((راروان دی)) څو دقیقې وروسته ښاغلی (رفیع فردوس) چې د حکومت د رسنیو مشاور دی، رانتوت، بحث پیل شو، دا بحث کېدی شي اکثرو لیدونکو لیدلی وي، قضاوت به یې هم پرې کړی وي، زه نه غواړم هغه خپرې شوې خبرې بیا تکرار کړم، خو زه غواړم هغه څه چې سانسور شول او نشر نه شول او دا چې تر بحث وروسته څه پېښ شول؟ پر هغو لنډه رڼا واچوم:

لومړی، سانسور شوې برخې ته راځم:

ما د خپلو خبرو په ترڅ کې وویل: ((حکومت په عمومي ډول له دوو کټه ګوریو خلکو جوړ دی: یوه تنظیمي برخه ده او بله د روښنفکرانو برخه، تنظیمي برخه د تنظیمي ملاحظاتو او روښنفکره برخه د خپل ظرفیت او کفایت له مخې په حکومت کې ونډه لري.)) کله چې ښاغلي منصور ته بل ځل نوبت ورسېد، نو ویې ویل: ((اګر جامعه جهانی در افغانستان حکومت درست میخواست چرا یک شخص (کرزی) بیسواد سر مردم تحمیل کرد)) و اینها (یون) که از روشنفکران نام میبرد، این روشنفکران را ما (دزدان کمپیوتری) میګویم)).

ده نورې هم ډېرې خبرې وکړې چې اکثره هغه نشر شوي، خو دا پورته دوه غټې خبرې يې نشر نه شوې، زما هم ډېرې خبرې نشر شوي، خو دده د دې پورته دوو خبرو «بيسواد» او «دزدان کمپيوتری» ځواب يې نشر کړ. ددې دوو سپوره الفاظو په باب زما ځواب داسې و: «سواد په دوه ډوله دی: يوه ته رسمي سواد وايي او بل ته نارسمي، رسمي هغه ته وايي چې يو څوک له لومړي ټولګي څخه بيا تر فاکولټي پورې پروسه طی کړي او نا رسمي هغه ته وايي چې يو څوک له خپلې ټولنې څخه سم برداشت ولري او هغه سمه تحليل کړي، مهمه نه ده چې دی دې رسمي سواد ولري. اوس خو ټوله دنيا پوهېږي چې کرزی د سواد دا دواړه ډولونه لري، دا چې ته يو باسواده سړي ته بېسواده وايې، زما ستا پر سواد شک پيدا شو چې ته سواد لرې که نه؟ هو کرزی دا سواد نه لري چې کعبه کې قسم وخوري او بيا يې تر پښو لاندې کړي، که دا د سواد برخه وي نو تاسې بيا په دې کې اول ياستئ. دا چې ته د هېواد روښنفکرانو ته، چې خپل فکر او ټول توان د هېواد د ابادۍ لپاره لګوي «دزدان کمپيوتری» وايې دا نو ستا د اخلاقو نمايندګي کوي. پاتې شوه اصلي موضوع، ننني موضوع کابل کنفرانس ته ځانګړې شوې ده، حاشيې ته بايد لاړ نه شو، پر اصلي موضوع بايد بحث وکړو...»

کله چې مې د شپې «اريانا» ټلويزيون تعقيب کړ، زما د خبرو پر پورتنۍ برخې سربېره يې زما د خبرو يوه بله اساسي برخه هم سانسور کړې وه. د شپې مې لطيف محمود، نصيراحمد فياض، حاجي صيب اسمعيل «د اريانا ټلويزيون سرپرست» او احسان الله ارينزي صيب ته چې دا مهال په هالنډ کې وو، ټلېفونونه وکړل،

حاجي صيب اسمعيل وويل: ((مورې ته ټلېفون وشو چې دا بحث بايد قطع کړو.)) دا چې چا ټلېفون کړی و، معلوم نه شو، زما په ډېر ټینګار يې بحث سهار لس بجې بيا کېښود، زما د ځوابونو يوه برخه يې ورسره کېښودله، خو هغه برخه چې پورته مې ورته اشاره وکړه او ځينې نورې بيا هم ترې کټ شوې وې.

اريانا ټلويزيون بيا د بهر لپاره دا مرکه نوره هم کټ کړې وه او هغه برخه چې اوس (You Tube) ته پورته شوې، هغه هم نيمګړې ده. د اريانا ټلويزيون سرپرست ښاغلي حاجي اسمعيل په دې پلمه چې هغه (منصور) جمهور رئيس ته سپکې سپورې کړې وې او دا زمورې پاليسي نه ده چې دا ډول کنځلې نشر کړو. د مرکې د مهمې برخې د قطع کېدو علت وګانه. ما ورته وويل: ((تر دې دمخه هم همدې ښاغلي منصور د همدې اريانا ټلويزيون له لارې تر دې ډېرې سپوره کلمې، هم ښاغلي کرزي او هم خپلو نورو مخالفانو ته کارولې، هغه تاسې نشر کړې، خو دا ځل يې چې منطقي ځواب ويل شوی، هغه نه نشروئ؟.

زما دلايل که هر څومره پرځای وو، خو د سانسور مخه يې ونه شوه نيولای.

اوس راځم دويمې برخې ته!

کله چې بحث خلاص شو، ما له خپلې کورتۍ څخه ميک خلاصوه، زه پر څوکۍ ناست وم، دا وخت منصور ودرېد، په ډېره قهرجنه لهجه يې وويل: ((تو وجدان داری؟)) ما وويل: ((مشکل دې څه دی؟)) دی نور هم ګرم شو ((به خدا می کشم ات)) ما وويل:

«اعصاب دې پرځای دي که نه؟» بیا یې ما ته وویل: «تو انسان هستی؟» ما ورته وویل: «زمونږ او ستاسې اختلاف تر دې مېزه پورې و، ته چې بحث ته راځې باید د بحث اوسپله ولرې، د یوه افغان په شان، د یوه انسان په شان او د یوه مسلمان په شان باید خبرې وکړې!» دی نور هم ګرم شو، له خولې یې لاړې بادبدلې، ویې ویل: «گوش کو! من افغان نیستم، کسی که مرا افغان میگوید، بد میکند.» ما وویل: «خیر که افغان نیستی ما همرایت هیچ مشکل ندارم ما خو همرای پاکستانی و ایرانی گپ نمیزنم، تو که افغان نیستی خیر چرا یکبار خود را به ریاست جمهوری انتخاب کردی و دوبار هم به پارلمان؟ قانون اساسی افغانستان میگوید کسی که افغان باشد حق دارد رایه بگیرد و رایه بدهد، به خارجی ها این حق را نداده». دې سره نور هم په جوش شو، رابرګ شو، زما کورتۍ ته یې لاس راوړ، ما ورته وویل: «چې منطق درسره نه وي او د بحث اوسپله نه لرې هېڅ بحث ته مه راځه، اول خپل کور کې مشوره وکړه بیا بحث ته راشه او که ته رښتیا هم د منطق خاوند یې له اریانا ټلویزیون څخه به لایف وخت واخلو، دواړه به ازاد بحث وکړو.» ده نور هم خپل کنټرول له لاسه ورکړ، غوښتل یې زما غاړې ته لاس راوړي، ما یې لاس ونیو، دا مهال په ستوډیو کې ولاړ کسان (فیاض، سانچارکی، محمود، فردوس او څو تنه نور ترمنځه شول، سره جلا یې کړو، دی د دېوال خواته دوو تنو له لاسونو نیولی و او زه هم دوه تنو نیولی وم. دی که څه هم دوه تنو نیولی و خو خوله یې ټرلې نه وه، د یوه کوڅه ډب شخص په توګه یې چې څه خولې ته ورتلل، هغه یې بادول، هغه کنځلې چې ده کولې د کاغذ پرمخ یې

لاتراوسه د لیکلو کلتور نه شته، یو ځل یې بیا کنځلې تکرار کړې او غوښتل یې پر ما ګوزار وکړي، دې کې نو زه هم پرځان پوه شوی نه یم چې څنګه مې ځان له دې دوو تنو خلاص کړی، زما یوه لغته خدای پاک دده پر سینه ور برابره کړه، جک یې ناري کړ او دی د بوال سره وموښت.

ګوره حمزه خوله په خوله چې نه شې لـه رقیب سره
تـاتـه دي ښـکاره چـې د سړو خبرې نورې دي.

دې کې خلکو سره خلاص کړو، دی له ستړیو څخه په وتو شو، خو تر اخره یې کنځلې کولې، ما ورته وویل: «ستا کرکتر ستا له دې خولې څخه معلومېږي» ښاغلي سانچارکي ته مې وویل: «دغه دي ستاسې د جبهه یانو اخلاق، کله چې د بحث اوسپله نه لرئ ولې بحث ته راځئ؟» ستړیو کې ټول اته نهه کسان وو، پر ټولو مې غږ کړ: «وګورئ اخلاقو ته یې، په دې به هم سبا څوک ملامت وي چې خوله یې ورسموي، تاسې ټول د دې شاهدان یاست چې نن ده دلته کوم الفاظ استعمال کړل؟» لطیف محمود ته مې وویل: «زه دوه غوښتنې لرم: یو دا چې دا شوی بحث به کټ مټ نشروئ او بل تر بحث وروسته چې ده کوم حرکت کړی ددې فلم به ماته راکوئ!» هغه وویل: «بحث خو کټ مټ نشروو، خو تر بحث وروسته جریان نه دی ثبت شوی، ځکه چې مور خپلې کمرې ګل کړې وې.» ما ورته بیا وویل: «هسې نه چې سبا خپله دا ملامتي پر بل چا وانه چوي؛ دوی همداسې دي.»

په دې کې ده نورې هم ځینې سپوره ترخې خبرې باد کړې خو غټ ټکي یې همدا وو. دا چې ولې ښاغلی منصور د انفجار دې مرحلې

ته ورسېد ، اوس راځم دې خبرې ته: ددې کار یو علت شاید دا وي چې کېدی شي د هغه کرکټر او اخلاق همداسې وي؛ د یوه منطقي دوه اړخیز بحث اوسپله نه لري، بل علت دادی چې د اوو اتو کلونو په بهیر کې د نظار شورا او اسلامي جمعیت،ویندویانو، خبرلوڅو او ((مفکرینو)) د ازادې میډیا تر چتر لاندې د رسنیو یوه تنظیمي امپراتوري جوړه کړې وه، یوازې دوی د خبرو فاتحین وو، په هر بحث کې به هم ځانته او هم جوړه جوړه راڅرګند ېدل او چا یې خبره ورتاوه کړې نه وه.

د تېرو درې څلورو کلونو په ترڅ کې څو تنو ملتپالو افغانانو خپل هېواد او ملت سره د مینې او پر لوی الله(ج) د توکل په قوت د دوی دا امپراتوري ونړوله، دا چې ددې نامشروع رسنیزې امپراتورۍ په نړولو کې چا اساسي نقش درلود ، دا قضاوت لوستونکو ته پرېږدم؛ کاغذي فیلان او کاغذي اتلان نور د حقیقت د ویندویانو پر وړاندې د منطقي بحث د تداوم جوګه نه دي، نو ځکه دوی دې ډول عمل ته لاس اچوي. هر کله چې ته یو څوک د منطق په توره مات کړې، نو د ماتې خوړلي لومړی حرکت به بې ځایه احساسات وي، دویمه مرحله به یې کنځاوې او سپوره خبرې وي او درېیم حالت یې همدا فزیکي لاس اچونه ده. پر ښاغلي منصور او د نظار شورا پر نورو ((بلبلانو)) دا درې پړاوونه اوس اوس د تېرېدو په حال کې دي، د دوی غټه وسله چې نور به یې پرې په اصطلاح لاڅوابه کول هغه (جهاد) و، ما له ده سره په یوه ټلویزیوني بحث کې د جهاد له اصلي او فرعي، حقیقي او جعلي یا پروتوکولي څېرو څخه پرده پورته کړه، نور دوی هغه وسله د دې مجاهد ولس پر ضد نه شي

استعمالولای، همداسې د «مقاومت»، «اپوزېشن»، «دیموکراسي» او نورو اصطلاحاتو څخه د ناوړه ګټې اخیستنې ټولې لارې مې پرې وترلې، نو کله چې پر دوی د منطق ټولې لارې بندې شوې، نو ځکه یې دې ډول عمل ته لاس واچوه.

ښاغلي منصور هلته په سپکو سپورو بسنه ونه کړه، تر هغه وروسته بیا د ښاغلي رفیع فردوس په وینا، هغه ته یې هم سپکې سپورې وکړې، تر هغه وروسته یې بیا خپلو تنظیمي انډیوالانو ته هم ځان ور رسولای و، غوښتي یې وو، دې پېښې ته بله بڼه ور کړي. دې ښاغلي د جمهوري ریاست او په ټېرو پارلماني انتخاباتو کې تر ناکامۍ وروسته یو ځل بیا له کابل څخه ځان ولسي جرګې ته کاندید کړی دی، غواړي په دې ډول یوه ماجرا پیدا کړي او خپل ځان په کې د پخوا په څېر کاذب شهرت ته ورسوي. ما نه غوښتل د وړو اشخاصو دا ډول چلندونه د رسنیو مخ ته راوباسم، خو څرنګه چې دوی له دې حالت څخه هم ناوړه ګټه پورته کوي او پېښې ته بل ډول رنګ ورکوي، نو ځکه مې دا لیک ولیکه. اکثره ملتپال افغانان هم د وخت د نزاکت په پام کې نیولو سره د سیاسي چارو د کارپوهانو په بڼه د ځینو جنګسالارانو چلندونو ته په ژوره توګه متوجه دي، هغوی ته د وضاحت او ډاډ په خاطر مې هم دا کار غوره وبالله.

واقعیت دادی چې افغانستان کې د اوسنیو ازادو رسنیو اکثره برخه په مستقیم او نامستقیم ډول د یوه فاشیست او متعصب تنظیمي انحصار په منګولو کې راګیر ده. دوی غواړي خپل دې ډول انحصار ته دوام ورکړي، نو که یو څوک له یوې وړې کړکۍ

څخه هم ددې نامعقول تنظیمي انحصار د ختمولو او د هېواد د ملي ګټو د خوندیتابه لپاره کار کوي، د دوی له خوا به له ډول ډول ګوابنونو سره مخامخېږي، ان په مستقیم او نامستقیم ډول به د ځینو رسنیو له خوا هم تکول کېږي. زه خپلو مظلومو هېوادوالو ته ډاډ ورکوم چې نور نو د منطق په ډګر کې د افغانستان د ملي هویت د مخالفینو زور اوبه شوی، یوازې د پردیو تر سیوري لاندې یې خپل څه ناڅه جنګسالاریز قوت او خصلت ساتلی، هغه به هم د لوی رب په فضل یو وخت د باد بڼکه شي. موږ د حقیقتونو د لټون او بیان لړۍ پیل کړې، هیله ده دا حقیقتونه یو وخت پر واقعیتونو بدل شي. د افغانستان د لاسرلوړۍ او د هغه د دښمنانو د لا سرټیټۍ په هیله.

ستاسو ټولو

یون

د افغانستان او پاکستان پارلمانونه او ګډه غونډه

په کابل کې د افغانستان او پاکستان د امن ټرون جوړېدو (۱۳۹۱ل) ل کال نږدې دوه کاله وروسته د هېواد ملي شورا ځینو وکیلانو د مدني ټولنو او ازادو رسنیو استازو د یوه هیئت په ترکیب کې د پاکستان اسلام اباد ته سفر وکړ او هلته یې په یو علمي کنفرانس کې ګډون وکړ، ما په دغه کنفرانس کې لنډه وینا وکړه، چې لیکلی متن یې دا دی دلته وړاندې کوم.

تر هر څه دمخه د افغانستان او پاکستان د پارلمانونو د غړو، مدني ټولنو او د رسنیو د استازو ددې مهم کنفرانس برخوالو ته سلامونه او احترامونه وړاندې کوم. هیله لرم، دا کنفرانس او علمي او مشورتي غونډه د نورو دا ډول غونډو ښه پیلامه شي. دا ډول غونډې د دواړو هېوادونو د مخورو، سیاستوالو او قلموالو د خلوص ښکارندوی کوي، نن چې اسلام اباد ددې پرتمیني غونډې کوربه دی، موږ هیله من یو چې بل وخت کابل او د افغانستان نور

لوی ښاروونه د دا ډول غونډو کوربه شي. دا راشه درشه طبعاً د زیاتې مینې او خلوص سبب کېږي. زموږ د ادبیاتو یوه ښکلګه ده وایي: مینه په تلو راتلو زیاتېږي --- کله راځه کله به زه درځم مینه له نن څخه نږدې دوه کاله دمخه چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ د امن ګډه جرګه جوړه شوه، د دواړو ولسونو تاریخ کې یې د وروړ یو نوی باب پرانیست، ولسونو ثابته کړه چې که د حکومتونو ترمنځ وخت ناوخت سیاسي اختلافونه هم وي، خو هغه ولسونه چې د ګډ دین، مذهب خاوندان دي او تر ډېره حده کلتوري مشترکات لري، سیاسي اختلافات او د نظریاتو توپیر د ولسونو طبیعي پیوستون او وروري له منځه نه شي وړلای ولسونه چې کوم پیوستون وکړي، نو حکومتونه هم مجبور دي چې هغو پرېکړو ته غاړه کېږدي. خوشال بابا فرمایي:

ولسونه چې سند یو بله وکا بادشاهان ورله سجود کاندي افتاد

د افغانستان او پاکستان د امن ګډې جرګه هم د دواړو ولسونو د نظریاتو د پیوستون او توافق ښکاردنوی وه، د یادې جرګې په پرېکړه لیک کې ګڼې پرېکړې هم راغستلي چې هر یوه یې د دواړو هېوادونو د ولسونو لپاره د سوکالۍ زېری لري. د دغو پرېکړو په جمله کې د دواړو هېوادونو ترمنځ پارلماني روابط، په ښلابښلو کلتوري، علمي، اقتصادي، تجارتي، صحي او نورو ډګرونو کې د هئیتونو تبادله شامله ده. ننني غونډه د همغې لویې غونډې د هیلې او پرېکړې د عملي تطبیق یوه ښلګه ده، خو په خواشینۍ سره باید وویل شي چې د امن ګډې جرګې ډېرې پرېکړې لا تراوسه پورې عملي شوې نه دي.

که څه هم د افغانستان خوا د امن ګډې جرګې د پرېکړو تطبیق ته تیاره ده او په دې برخه کې یې ددې جرګې د پرېکړو مطابق د جرګې لپاره کمیسیون هم جوړ کړي، خو په پاکستان کې حالات داسې راغلل چې دا خوا ددې جرګې د پرېکړو د تطبیق په لار کې ستونزې لري. که څه هم دې خوا د جرګې لپاره خپل کسان معرفي کړي، خو په پاکستان کې لا هم د دویمې جرګې د جوړېدو پروړاندې لپاره ستونزې شته.

موږ هیله من یو چې افغانستان او پاکستان دواړه په دې هېوادونو کې پر پرتو جګړه ییزو ستونزو او نورو ډول مشکلاتو لاسبرې پیدا کړي.

نه یوازې په پاکستان کې د افغانستان او پاکستان د امن جرګه جوړه شي، بلکې د دا ډول نورو کنفرانسونو، علمي او مشترکو غونډو جوګه هم شي.

د همدې ورځې په ارمان

امریکایان او پښتانه
تقابل او تفاهم

دا تحلیل پر (۱۳۹۲ل = ۲۰۱۳م) کال لیکل شوی و، ځینو سیاستوالو ته مې هم ورکړ او همدارنګه مې ځینو هغو افغانانو ته چې امریکایي تابعیت یې درلود، هدف مې دا و چې که امریکایي مقاماتو ته یې ور ورسولای شي. دا چې چا به دا نظرونه اړوندو مسولینو ته ورسولي وي که نه، په درک یې پوه نه شوم.

امریکا په نړۍ کې د یو ستر ځواک او پښتانه په سیمه کې د یو لوی قوم په توګه ډېرې ګډې ګټې لري، یو بل ته زیات ضرورتونه او یو له بل سره د همکارۍ او ملګرتیا ښه فرصتونه، خو په تېرو لسو کلونو کې نه یوازې له دغو ګډو فرصتونو، ضرورتونو څخه مثبته او لازمه ګټه نه ده پورته شوې، بلکې د امریکا د متحده ایالتونو او پښتنو د نړیوالو او سیمه ییزو غلیمانو له خوا، په پټه او ښکاره، قصدي او شعوري توګه له هر ډول توطیو څخه کار اخیستل شوی، چې د نړۍ او سیمې دا ستر پوتنسیال او ځواک یو د بل په مقابل کې وکاروي. په نتیجه کې دواړو ته زیان واړوي، دواړه کمزوري

شي، امريکا له سيمې څخه وتلو ته اړه کړي او د پښتنو د کمزوري کېدو لـه وجې دوی پـه سـيمه کـې خپلـه واکمنـي ټينګـه او خپـل ستراتيژيک هدفونه تعقيب کړي.

د پورته سريزې هدف دادی چې د يوه نړيوال قوت او يو سيمه ييز بشـري ځـواک تـرمنځ بايـد مفاهمـه، همکـاري او همغـړي رامنځتـه شي. دا همکـاري بايـد د دواړو خـواوو تـرمنځ د دوه اړخيـزو ګټو پر بنسټ وي او يو بل په دقيقه او سالمه توګه درک کړي. زمونږ په نظر پښتانه په سيمه کې د امريکا متحده ايـالتونو طبيعـي دوسـتان دي او دواړه په سيمه کې مشـترک رقيبـان او سيالان لـري. دلتـه کېـدی شي د پښـتنو او امريکايـانو د ګډو سيالانو او نـورو مشـترکاتو پـه باب يو څو مهمو ټکو ته اشاره وکړو:

الف- د سيمې هېوادونه:

۱ - روسـيه: روسيه يـا پخـوانی شـوروي پـه نړۍ کـې د امريکـا پخوانی او ان اوسنی سيال دی. د روسيې پـه اسـتخباراتو، دولتـي کړيـو او سياسـي ډلـو ټپلـو کـې اوس هـم داسې اشـخاص شـته چـې غـواړي امريکـا پـه افغانسـتان کـې ماتـه شـي او پـه دې ډول پـه افغانسـتان کـې لـه امريکـا څخـه خپـل غـچ واخلـي. روسـان پـر دې پوهېږي چې په افغانسـتان کې د دوی د مـاتې سـتر علـت، د پښـتنو

سرسختانه مقاومت او د امریکا او غربي هېوادونو بې درېغه مرستې وې. سره له دې چې د روسانو په ماتې کې ټولو افغانانو خپله ونډه اخیستې، خو د پښتنو افغانانو ونډه په کې تر ټولو زیاته او ټاکونکې وه. روسان غواړي په یوه نه یو ډول پښتانه له سیاسي صحنې څخه ګوښه کړي او خپلو پلویانو ته، چې د منځنۍ اسیا له قومیتونو سره قومي اړیکي لري او له څو لسیزو راهیسې په افغانستان کې د دوی د ګټو پلوي کوي، د واک زمینه برابره کړي. په سیاسي او اقتصادي صحنه کې د پښتنو حذف، په افغانستان کې د بې ثباتۍ سبب ګرځي، دا بې ثباتي امریکا او افغانستان دواړو ته ستونزې راولاړوي.

۲ - **چین**: په سیمه کې بل ځواکمن هېواد دی، سره له دې چې په افغانستان کې یې سیاسي لاسوهنه ډېره پراخه نه ده، خو په افغانستان کې یې د امریکا حضور په هېڅ وجه پر زړه نه اوړېږي. چین په تېرو لسیزو کې له هغو سیاسي ډلو ټپلو سره اړیکي درلودل چې اکثره ناپښتانه وو او چې افکار یې درلودل. چین د پاکستان د ګټو په پام کې نیولو سره نه غواړي له پښتنو سره ډېر نږدې اړیکي وساتي.

۳- ایران: ایران په سیمه کې یو بل ځواکمن او امریکا دښمنه هېواد دی. لکه څنګه چې د ایران رژیم په تېرو دوه دېرشو کلونو کې له امریکا سره خپله دښمني نه ده پټه کړې، دغسې یې د پښتنو پر وړاندې هم هر وخت خپله دښمني په ډاګه ثابته کړې ده. له امریکا سره د ایران د دښمنۍ تاریخ ایله دوه دېرشو کلونو ته رسېږي، خو له افغانستان او په تېره بیا له سني مذهبه پښتنو سره یې دښمني سوونو کلونو ته رسېږي. له پښتنو څخه کرکه او د تاریخ په اوږدو کې له هغوی سره متواتره دښمني اوس د ایران د تاریخ او تفکر یوه برخه ګرځېدلې ده. ایران په هېڅ وجه په افغانستان کې یو سني مذهبه او ملي افغاني حکومت نه شي زغملی، په همدې خاطر په افغانستان کې هغو قومي، مذهبي او ژبنیو ګروپونو ته وده ورکوي، چې د ایران پلویان دي. ایران اوس غواړي، د افغانستان د دولت او امریکایانو مخالف ځواکونه وسلوال کړي، جګړه د پښتنو سیمې کې جاري وساتي، په دې ډول که یو سني مذهبه پښتون افغان وژل کېږي هم د ایران په ګټه ده، که پښتون مېشته سیمې ورانېږي نو هم د ایران په ګټه ده او که امریکایي عسکر وژل کېږي نو هم د ایران په ګټه ده، په افغانستان کې اوسنۍ روانه جګړه په واقعیت کې د ایران لپاره یو طلایي مثلث دی چې ایران یې له هرې

ضلعې ګټه او خوند اخلي او زيات زيان يې پښتنو او امريکايانو ته دی.

۴- پاکستان: کله چې پخوانی شوروي ژوندی و او په تېره بيا د افغانستان د اشغال پر وخت، هغه وخت پاکستان، امريکا او غربي نړۍ ته خاص ارزښت درلود، په همدې خاطر يې پاکستان سره ډېرې زياتې مرستې وکړې. د پخواني شوروي له خوا د افغانستان د اشغال پر وخت، پاکستان ته ددې لاره اواره شوه چې د امريکا او غربي نړۍ له پراخو مرستو څخه ګټه پورته کړي او افغانستان کې خپل ستراتيژيک اهداف تعقيب کړي. د پاکستان د پوځيانو په ذهن کې د استعمار نشه وګرځېده او افغانستان کې يې پراخه لاسوهنه پيل کړه. د سپټمبر تر (۱۱) نېټې وروسته حالات بدل شول، امريکايان خپله افغانستان ته راغلل، نور نو پاکستان هغه پخوانی ارزښت او رول نه لري، چې امريکا او غربي نړۍ ته يې پخوا درلود. پاکستان لکه څنګه چې د پخواني شوروي پرضد يې په افغانستان کې د جګړې پخه تجربه ترلاسه کړې وه، د همغې تجربې په رڼا کې يې د امريکايانو پر ضد هم په مهارت سره جګړه پيل کړه. طالبان يې په ببلابېلو پلمو وسلوال کړل، دا جګړه يې ټوله په پښتون مېشتو سيمو کې متمرکزه کړه، له دې څخه د پاکستان هدف دا دی چې يو خو نړيوالو ته وښيي چې پښتانه (د طالبانو په

لباس کې، د نړۍ د پوځي حضور مخالف دي او له بلې خوا يې اصلي هدف دادی چې ددې سيمې خلک دومره کمزوري شي چې د نړيوالو ځواکونو تر وتلو وروسته، د ځان د انسجام او عصري دولتمندۍ ټول ځواک له لاسه ورکړي، نو يو ځل بيا به د دوی تر مستقيم او نامستقيم واک لاندې راشي. د پاکستان د پراختيا غوښتنې سياستوال او نظاميان فکر کوي چې که په افغانستان کې پښتانه سوکاله وي او د سياسي واک خاوندان وي، نو په افغانستان کې ثبات د افغاني ټولنې د سوکالۍ او پرمختيا سبب کېږي، کله چې د ډيورنډ تر کرښې اخوا، د پاکستان تر واک لاندې سيمو کې پښتون مېشتې سيمې د افغانستان د پښتنو سوکالي وګوري، نو په اتومات ډول په هغو کې له افغانستان سره د پيوستون انګېزه پياوړې کېږي او يا هم د پښتونستان داعيه بيا راژوندۍ کېږي، نو پاکستان غواړي د پښتونستان د داعيې د له منځه وړلو لپاره همېشه په افغانستان کې پښتانه کمزوري وساتي. دوی نه يوازې په افغانستان کې د پښتنو کمزوري غواړي، بلکې د پاکستان تر چتر لاندې پښتانه يې هم نه خوښېږي، هغوی په پاکستان کې د لاس د اضافي ګوتې په توګه ګڼي. هلته يې هم د تروريزم په نامه جګړه د پښتنو په سيمو کې ګرمه ساتلې، علت يې دادی چې دوی غواړي په دايمي ډول پښتانه د ژوند له اساسي

اساتیاوو بې برخې وي. دا څه تصادفي خبره نه ده چې په پاکستان کې د ټولو مذهبي ګوندونو مشران له قومي پلوه پښتانه دي، د سیکولرو او نورو ګوندونو مشران ناپښتانه، د پاکستان استخبارات غواړي، په پښتنو کې مذهبي افراط تر وروستي حده پورته کړي، داسې افراط چې د ژوند د هر ډول پرمختګ مخه ونیسي، پښتانه د مذهب د دفاع په نامه په جنګ اخته کړي او د دوی د ژوند لاره خپله کړي. پښتانه لر دي او که بر په مجموعي ډول د پاکستان له پنجابي واکمنو او استخباراتي کړیو سره مشکل لري. د پاکستان همدا استخباراتي کړۍ دي چې امریکا او ټولې نړۍ ته یې سردرد پیدا کړی دی.

تېروتنې:

دلته غواړم ځینو هغو نیمګړتیاوو، تېروتنو او ناسم پوهاوي ته هم اشاره وکړم چې په دې تېرو درېو لسیزو او په تېره بیا په تېرو لسو کلونو کې په افغانستان کې پېښ شوي دي.

لومړۍ تېروتنه: د غربي نړۍ او په تېره بیا د امریکایانو لویه تېروتنه دا وه چې د پخواني شوروي تر ماتې وروسته یې افغانستان

یوازې پرېښود او دا کار د سیمې هېوادونو په تېره بیا ایران او پاکستان ته لاړ اواره کړه چې افغانستان کې پراخه مداخله وکړي.

دویمه تېروتنه: مخکې تر دې چې پر طالبانو برید وکړي، بدیل حکومت یې جوړ نه کړ او په ډېره عاجله توګه یې د طالبانو نظام رنګ کړ، دې کار ددې زمینه برابره کړه چې د طالبانو پخواني وسلوال مخالفان (شمال ټلواله) چې تر طالبانو یې هم د افغانستان خلکو ته بدرنګه ماضي درلودله، یو ځل بیا واک ته ورسېږي، شمال ټلواله اساساً د روسیې او ایران طبیعي دوستان وو او د امریکا له واک و ځواک څخه یې د خپل واک لپاره ناوړه ګټه پورته کړه. په دې ډول مخکې تر دې چې د (بن لومړی نړیوال کنفرانس) جوړ شي، شمال ټلواله عملاً په واک وه، په دې مانا چې د افغانستان واک په نامستقیم ډول د روسیې او ایران لاس ته لوېدلی و. امریکایانو ته د سپتمبر د یوولسمې نېټې د پېښې له امله سخت درد ور رسېدلی و، نو له هرې هغې ډلې ملاتړ یې کاوه چې د طالبانو مخالف وو، که څه هم دا ډله جنایتکاره وه، یا یې له روسیې او ایران سره نږدې اړیکي درلودل. په دې ډول نظامي پروسه تر سیاسي هغې نږدې دوه میاشتې دمخه شوه او دې کار افغانستان کې سیاسي عدالت سخت زیانمن کړ.

درېيمه تېروتنه: درېيمه تېروتنه بن کنفرانس کې وشوه؛ هغه دا چې واک په کې په عادلانه ډول ونه وېشل شو، هغه نظامي ډلې چې يوازې په سلو کې پر پينځه برخې خاورې يې واک درلود، د واک اکثره برخه ورکړه شوه، دا هغه ډلې ټپلې وې چې د افغانستان په کورنيو جګړو کې يې لاس درلود او د بشر حقونو ناقضين ګڼل کېدل، خو فقط په دې خاطر نامعقول امتياز ورکړای شو چې د طالبانو پر ضد يې جنګ کې برخه اخيستې وه. د ساري په توګه د پنجشېر ولسوالۍ زورواکانو ته هغه وخت د جمهوري رياست مرستيالي، کورنيو، دفاع، بهرنيو چارو وزارتونه، د ملي امنيت رياست او نور مهم پوستونه ورکړای شول، دا په داسې حال کې وه چې په مرکز کابل کې ددې ولسوالۍ کسانو (۸۳۲) نور مهم رياستونه هم نيولي وو. ددې ولسوالۍ وګړي د ټول هېواد په کچه (۳،۰) سلنه کېږي، خو په بن کنفرانس کې د دوی واک په ناکنټروله ډول زيات شو او په عملي ډګر کې يې د واک کچه تر (۸۵) سلنې هم زياته وه.

څلورمه تېروتنه: څلورمه تېروتنه دا وه چې کله موقت حکومت پايته ورسېد، بايد انتقالي حکومت ته جنګسالارانو لاره نه وای

پیدا کړی، خو دوی بیا هم لاره پیدا کړه، دا کار په حکومت کې د فساد سبب شو.

پینځمه تېروتنه: پینځمه تېروتنه، چې هم د افغانستان د حکومت، په تېره بیا د جمهور رئیس له خوا او هم تر یوه حده نړیوالې ټولنې له خوا ترسره شوه، هغه دا وه چې په تېر لس کلن بهیر کې یې په حکومت کې د پښتنو متناسبه استازي تضمین نه کړای شوه. اوس د افغانستان په ټول حکومت کې د پښتنو ونډه په مهمو پوستونو کې په سلو کې (۲۵،۳) ده، د تاجکو (۲۲،۲) او د هزاره ګانو (۴،۴) ده، په ملي اردو، ملي پولیسو او ملي امنیت کې د پښتنو ونډه تر دې هم کمه ده، یو شمېر هغه پښتانه چې د دولت په حساسو پوستونو کې کار کوي، هغوی هم له سیاسي پلوه له شمال ټلوالې سره تړلي دي او یا د هغو له خوا یې د تقرر اجازه ورکړی شوې ده. په دې ډول په اوسني حکومت کې د جمهور رئیس په شمول پښتانه سمبولیکه ونډه لري.

حل لارې: پورته مو یو شمېر سیمه ییزو، کورنیو او نړیوالو ستونزو او تېروتنو ته اشاره وکړه، خو اوس راځو دې ته چې څنګه د پخوانیو تېروتنو د تکرار مخنیوی وکړو او څنګه مثبت پرمختګ وکړو.

مفاهمه: پښتانه د جرګې او مرکې خلک دي، هره پېچلې مسئله دوی په جرګه او مرکه حلوي، جرګه، مفاهمه او مذاکره په حقیقت کې په افغاني- پښتني ټولنه کې د ستونزو او ټولنیزو لانجو د حل اجتماعي فورمول دی، خو څوک چې غواړي له پښتنو سره د مفاهمې لاره خلاصه کړي، باید د مفاهمې په ژبه پوه شي. هر څومره چې څوک دې قوم سره په نرمه او ملایمه ژبه وړاندې لاړ شي، همغومره زیات امتیاز ترلاسه کوي او څومره چې د زور خبره مطرح کېږي، همغومره مسله ستونزمنېږي. امریکایان چې له څومره زور او طاقت څخه کار اخلي، که د همغې انرژۍ په سلو کې (دوه) برخې پر سوله ییزو لارو چارو ولګوي، نو ډېره ګټه به یې ترلاسه کړې وي. له دې خبرې څخه هدف دادی چې که امریکایان له پښتنو سره د تقابل لاره ونیسي، نو دا کار د روسانو په شان دوی هم له ستړې ماتې سره مخامخ شي.

طالبان: طالبان په افغاني ټولنه کې د ټولنیز موقف له مخې په لومړۍ کټه ګوري کې نه راځي، یوازې په تېرو (۳۰) کلنو جنګونو او په تېره بیا په تېرو (۲۰) کلنو جګړو کې د یو سیاسي او نظامي قوت په توګه مطرح شول. طالبانو د پښتنو اجتماعي جوړښت ته زیان ورساوه، د پښتنو په سوونو قومي مشران یې ووژل، نږدې دوه

ملیونه پښتانه ماشومان یې د زده کړې له نعمت څخه بې برخې کړل او پښتانه یې د تمدن له کاروانه شاته پرېښودل. ځینو نړیوالو سره داسې یو تصور دی چې پښتانه مانا طالبان او طالبان مانا پښتانه. پر اکثرو پښتنو دا تعبیر ډېر بد لګېږي او وایي هغه څوک چې د پښتنو ماشومان ښوونځي ته نه پرېږدي، ښوونکي یې وژني، پر نجونو یې تېزاب شیندي؛ هغه د پښتنو د استازو په توګه یادوي، دا نو له پښتنو سره غټه بې انصافي ده. طالبان یو مذهبي قشر دی او په کار ده چې په خپله د طالبانو په نامه یاد شي.

که امریکایان غواړي له پښتنو سره د تقابل مخه ونیسي او یا ورسره د دایمي ملګرتیا نیت ولري، نو مذهبي او نظامي ډلې باید له پښتنو څخه ببلې کړي او په جلا جلا ډول یې مطالعه کړي.

اوسني واکمن سیاسي مشران: په اوسني حکومت کې اکثره سیاسي مشران د پښتنو استازولي نه شي کولای، د دوی یو شمېر هغه کسان دي چې خپلو سیمو ته هم نه شي تللی، د اوسني حکومت په مهمو پوستونو کې د پښتنو ونډه په سلو کې (۲۵،۳) د تاجکو (۲۲،۲) د هزاره (۴،۴) او پاتې د نورو قومونو ده. د پوځ په درېوړو ارګانونو کې د پښتنو ونډه تر دې حده هم کمه ده، کوم پښتانه چې د حکومت په مهمو پوستونو کې کار کوي، هغوی هم له سیاسي پلوه له شمال ټلوالې سره تړلي؛ تر څو چې د شمال ټلوالې

تائید نه وي، دوی پر هغو پوستونو نه شي مقرربدلای. دې کار ددې زمینه برابره کړه چې د اکثره پښتون مېشتو سیمو رابطه له مرکزي حکومت سره کمزوري شي، دې کار په سیمه کې د قدرت خلا رامنځته کړه او طالبانو یو ځل بیا له دې خلا څخه ګټه پورته کړه. طالبان د پاکستان په لمسون او شمال ټلواله په کابل کې د خپل زیات واک د بقا په خاطر دواړه غواړي، پښتون مېشته سیمې نارامه او پښتانه د پرمختګ له کاروانه شاته پاتې شي. نو که امریکا غواړي، په سیمه کې ثبات ټینګ شي، باید د مرکزي حکومت په امنیتي سکتور کې د عدالت پر بنسټ فوق العاده مثبت تغیرات راشي، د افغانستان پوځ په بشپړ ډول ناتنظیمي او له سیاسي عناصرو خلاص شي، د پښتون مېشتو سیمو په ګډون په ټول افغانستان کې د متوازنې ترقۍ لپاره کار وشي.

رسنۍ: له پښتنو سره د تفاهم یوه لاره داده چې پښتنې ازادې رسنۍ باید پیاوړې شي. رسنۍ دي چې هم د حکومت او هم نړیوالې ټولنې مثبت پیغام پښتون مېشتو سیمو ته رسوي او هم د پښتون مېشتو سیمو له مشکلاتو څخه حکومت خبروي. د افغانستان اوسنۍ ازاده(!) میډیا اکثره د ایران په کنټرول کې ده. دا میډیا اکثره په فارسي ژبه ده، دا رسنۍ نه یوازې په پښتون مېشته سیمو کې ګټوري نه دي، بلکې زیان رسوونکې هم دي.

پښتنو ته په خپله ژبه د رسنيزو خدمتونو وړاندې کول د خلکو د ذهنيت په روښانتيا کې ډېره مرسته کولای شي، که امريکا غواړي د ايران پالې ميډيا د تبليغاتو مخه ونيسي، بايد پښتني ازاده ميډيا او په مجموعي ډول ټوله ازاده ميډيا پياوړې کړي.

د پښتنو مشرانو سراسري جرګه: امريکايان کولای شي له پښتنو سره د ښه تفاهم په خاطر د پښتنو د رښتينو مشرانو؛ هغو مشرانو چې په ولس کې يې خبره وزن لري، يوه سراسري جرګه راوبولي، که د داسې يوې جرګې جوړېدل ممکن نه وي، کېدی شي له ببلابېلو مطرح قومي مشرانو او هغو روښنفکرانو سره، چې د افغانستان حالات ورته په ښه ډول معلوم دي؛ په جلا جلا ډول په انفرادي توګه وګوري، د هغوی نظريات او وړاندیزونه واخلي. دا کار هم کېدی شي د سولې او ثبات په راوستو کې مرستندوی شي.

داسې نورې ډېرې لارې او وړاندیزونه شته چې د دوو لوريو (امريکايانو او پښتنو) ترمنځ مناسبات ښه کولای اود اوږدې مودې لپاره د يو بل ګټې تضمينولای شي، خو موږ يې يوازې څوو ته اشاره وکړه.

که حالات همداسې روان او د تفاهم پرځای د تقابل تله درنه وي، نو دا کار امريکايانو ته هم په درانه زيان تمامېږي او پښتنو ته هم. پښتانه په نړيواله کچه يو ځواکمن ملګري ته اړتيا لري، د داسې يو

ملګري په شتوالي کې پښتانه کولای شي له سیمه ییزو مارانو او لږمانو څخه ځان وژغوري او امریکا هم په سیمه کې یو باثباته او ځواکمن سیمه ییز پارټنر ته. که په دې دوو قومونو پورې اړوند سیاستوال له سیاسي ځیرکۍ څخه کار واخلي، نو کولای شي د یوه بل ځواک څخه د ځان په ګټه کار واخلي او له هغې پرته د حالاتو اوسنی بهیر دواړو لوریو ته ګټور نه برېښي.

افغانستان او د ایران لاسوهنه

دا یو لنډ تحلیل دی چې پر (۱۳۸۸) ل کال لیکلی شوی او په افغانستان کې د ایران د ډول ډول لاسوهنو یو انځور وړاندې کوي.

ایران په افغانستان کې اوږده او ستراتیژیک هدفونه لري، دې هدفونو ته د لاسرسي لپاره دوی ډول ډول پلانونه لري او مختلفې ډلې ، ګوندونه او اشخاص یې د هغو د تطبیق لپاره ګومارلي او هر ډول ملاتړ یې کوي. دلته به په لنډیز سره د دوی د ځینو پلانونو او لاسوهنو یادونه وکړو:

۱- **په سیاسي برخه کې** : د جهاد په کلونو کې د ایران رژیم ته ښه موقع په لاس ورغله چې په ایران کې افغاني شیعه ګوندونه وروزي او ملاتړ یې وکړي، افغانستان ته یې راولېږلي او تر خپل کنټرول او تاثیر لاندې یې راولي. نو ځکه خو یې لومړی په ایران کې ((اته ګوني)) شیعه ګوند جوړ کړل او وروسته یې بیا دوی د عبدالعلي مزاري تر مشرۍ لاندې د ((حزب وحدت اسلامی افغانستان)) په نامه یوه واحد شیعه ګوند کې راټول کړل. په نوییمو کلونو کې دې ګوندونو د کابل په ورانۍ ،تنظیمي جنګونو، ائتلافونو او لوټمارۍ کې غټه ونډه لرله.

۲- **مذهبي برخه کې** : ایران غواړي د شیعه مذهب د تبلیغ او افغاني شیعه ګانو د تقویې او انسجام له لارې افغانستان

ته د يوه شيعه هېواد رنګ ورکړي، يا لږ تر لږه په افغانستان کې د شيعه ګانو رول او اغېز دومره زيات کړي چې د ايران ګټې او غوښتنې د دوی له لارې په افغانستان کې خوندي شي. له همدې کبله دوی د جعلي احصائيو له مخې غواړي په افغانستان کې د شيعه ګانو شمېر پورته وښيي، په ايران کې د ځينو چاپ شويو کتابونو او اثارو له مخې يې په افغانستان کې د شيعه ګانو شمېر تر ۳۵%فيصدو پورې پورته کړ، خو د نورو رښتينو سرشمېرنو له مخې په افغانستان کې دشيعه مذهب د پلويانو شمېر تر ۸% نه پورته کېږي. ايران غواړي په افغانستان کې د حنيفي مذهب او احنافو دوديز واک کمزوری او د شيعه مذهب اوشيعه ګانو رول غښتلی کړي، له همدې کبله هڅه کوي چې په تعليمي نصاب او يا هم د افغانستان په قضايي سيستم کې د جعفري فقهې د ځايونې له لارې دې هدف ته ورسېږي. سربېره پر دې دوی د بېلابېلو مدرسو له لارې چې مستقيماً د ايران له خوا جوړې شوي او جوړېږي غواړي د شيعه مذهب لمن پراخه کړي، غوره بېلګه يې د شيخ محمد اصف محسني تر چتر لاندې د ((حوزه علميه خاتم النبين)) په نامه د يوې مدرسې جوړېدل دي چې په يوه وخت کې به تر لس زرو زيات زده کوونکي په کې د شيعه مذهب او جعفري فقهې زده کړه کوي، مدرسين به يې اکثره افغاني شيعه ګان او لارښوونکي يا مشاورين به يې ايراني شيعه ګان وي. پر دې مدرسې د ايران له خوا تر پنځوس ميلونو ډالرو زيات لګښت راغلی دی.

۳- **کلتوري او ژبني برخه کې:** پر مذهبي او سیاسي لاسوهنو سربېره ایران په افغانستان کې ډېره کلتوري او ژبني مداخله کوي. دوی په مذهبي او ژبني برخه کې د افغانستان د شیعه ګانو ملاتړ کوي خو په کلتوري برخه کې دوی د افغانستان د نورو فارسي ژبو لکه ځینو تاجکو، قزلباشو او ایماقو ملاتړ هم کوي، هغه ګوندونه لکه جمعیت اسلامي او نور چې له ژبني او کلتوري پلوه د فارسي ژبې او کلتور سخت پلویان دي د هغوی ملاتړ هم کوي. دوی د افغانستان د تاجکانو یا فارسي ژبو له لارې غواړي تاجکستان او د منځنۍ اسیا نورو وړو فارسي ژبو سیمو ته لاره پیدا کړي، لومړی هلته خپله ژبه او کلتور عام کړي او تر څنګ یې د شیعه مذهب د تبلیغ لپاره لاره اواره کړي. په همدې خاطر دوی د ((فارسي ژبو تلویزیون)) په نامه یو تلویزیوني چینل جوړوي چې تاجکستان، افغانستان او ایران به یې په ګډه چلوي خو د لګښت او واک اصلي چارې به د ایران له خوا سمبالېږي. که څه هم افغانستان اساساً فارسي ژبی هېواد نه دی خو د افغانستان د بهرنیو چارو مخلوع وزیر له ایران سره د خپل ژبني پیوستون او تمایلاتو له امله دا ټرون لاسلیک کړی او د افغانستان نور قانوني مراجعو لکه وزیرانو شورا، ملي شورا او سترې محکمې لا دا ټرون نه دی تائید کړی، دغه راز تر لسو زیات داسې تلویزوني چینلونه او تر (۴۰) زیاتې داسې چاپې خپرونې شته چې په مستقیم او نا مستقیم ډول د ایران له خوا ورسره مرسته کېږي. له هغې جملې څخه یې د ((تمدن)) په نامه

د شیخ محمد اصف تلویزیون ټول لکښت د ایران له خوا ورکړل شوی او نړۍ سل کسان یې د ایران له خوا روزل شوي دي.

۴- **په اقتصادي برخه کې:** ایراني شرکتونه د افغانستان په دولت کې د خپلو پلوي افرادو په مرسته غواړي په افغانستان کې پر تجارتي مارکیټ خپل کنټرول حاصل کړي، له بشارواليو سره د اعلاناتو له قراردادونو نیولي بیا د ځینو ساختماني چارو په برخه کې پانګه لګوي، ایران د خپلې پانګې لپاره د زمینې برابرولو ترڅنګ غواړي د افغاني سوداګرو ، پانګوالو او د نورې نړۍ د پانګې اچونې مخه هم ونیسي. څو موده وړاندې د ایران ځینو پټو شبکو له خوا په هرات کې ځینو افغان پانګوالو ته وړاندیز وشو چې په هرات کې خپلې جوړې شوې فابریکې بندې او د اسلام‌کلا تر بندر اخوا د پنځه شپیتو کیلومترو په واټن یې د ایران په خاوره کې جوړې کړي او ایران به د دوی د لګښتونو په سلو کې د (۲۵) برخې سبسایډي ومني. که چېرې دا کار عملي شي نو په هرات کې به پر یوه وخت تر سلو زیاتې فابریکې سقوط شي، دغه راز ایران هڅه کوي د نفتو او ګاز نلیکې هغه لویه پروژه له ناکامۍ سره مخ کړي چې ټاکل شوې له ترکمنستان څخه د هغه هېواد نفت او ګاز د افغانستان له لارې پاکستان ، هند او نورې نړۍ ته ولېږدوي. ددې پروژې له لارې افغانستان ته ډېره اقتصادي ګټه رسېږي خو ایران د افغانستان دا ګټه نه شي زغملای.

۵- په نظامي برخه کې: په نظامي برخه کې د ایران پالیسي دا ده چې په افغانستان کې وضعه بې ثباته کړي، یو وخت یې له شیعه ګوندونو سره زیاته او مستقیمه مرسته کوله، بیا کله چې طالبان واک ته ورسېدل نو دوی ټولو طالب مخالفو ډلو په تېره بیا شیعه ګوندونو او اسلامي جمعیت سره زیاته مرسته کوله، خو اوس چې طالبان له واکه غورځېدلي، دوی له طالبانو سره پوځي مرسته کوي. د دې مرستې هدف دادی چې له یوې خوا امریکایانو ته زیانونه واړوي او غربي نړۍ دلته مصروفه کړي، له بلې خوا که طالبان هم زیان ګوري، د دوی په ګټه تمامېږي او که سیمه هم ورانېږي دوی ترې ګټه پورته کوي. دا سیمې په مطلق ډول سني مذهبه پښتون مېشتې سیمې دي چې له مذهبي پلوه او هم له قومي پلوه د ایران له ستراتیژۍ او پراختیا غوښتنې سره مخالفې دي، نو ایران په دې سیمو کې د جنګ دوام د خپلو ګټو د تضمین لپاره یوه ښه طلایي چانس ګڼي نو ځکه غواړي په مستقیم او نامستقیم ډول دولت مخالفو وسلوالو ډلو ته پوځي امکانات ورلېږي. هرات، نیمروز، فراه او دایکنډي کې دایران پوځي لاسوهنو څرګندې بېلګې لیدل شوي.د ایران پوځي کړۍ په تېره بیا ((سپاه پاسداران)) په دې ساحه کې زیات فعال دي.

۶- د ملکیتونو د رانیولو په برخه کې : د ایران یوه بله پالیسي دا ده چې خپلو پلوي مذهبي اوسیاسي ډلو ته پیسې او مالي امکانات برابر کړي چې د افغانستان د ځینو مهمو ښارونو

مرکزونه او حساسې ستراتیژیکې جغرافیایي سیمې ونیسي، د ایران په مالي امکاناتو او سیاسي ملاتړ د تېرو پنځه لسو کلونو په بهیر کې په لسګونو زره شیعه مذهبي له بامیانو او نورو هزاره مېشتو سیمو څخه مزار شریف ښار ته راوړل شول او هلته میشته کړای شول، مزار شریف چې تر دې دمخه یو سني مذهبه ښار ګڼل کېده که په همدې حالت روان وي نو یو وخت به پر یو شیعه مذهبه ښار بدل شي. د داسې لویو پروژو پلي کول د ایران له مستقیم مالي ، نظامي او سیاسي ملاتړ پرته ممکن نه دي، دغه راز ایران غواړي د بامیانو، غور له لارې تر هراته یوه مذهبي او قومي لیکه وغځوي او بیا یې په هرات کې له شیعه مذهبو لږکیو سره وصل او وروسته بیا دا لیکه د ایران تر پولې وغځوي، دغه راز دوی غواړي دلته بیا دا لیکه د بامیانو له لارې له میدان وردګو او بیا له کابل سره وصل کړي، په دې ډول به ایران له خپلې پولې بیا د افغانستان تر مرکزه یو مصئون مذهبي، کلتوري او قومي تونل ځان ته خلاص کړی وي. ایران دغه راز غواړي د افغانستان له هرات څخه نه تر شمال غرب او بیا له شمال غرب نه شمال شرق ته د یوه کلتوري او ژبني تونل له لارې د افغانستان له شمال شرق سره وصل شي او بیا له هغه ځایه سني مذهبي خو فارسي ژبي تاجکستان سره وصل شي، په دې ډول به دوی دا سیمې د مذهبي او ژبنیو عناصرو په کارولو سره تر خپل اغېز لاندې راولي. سید حسین انوري په هرات کې ددې پروژې یوه برخه عملاً پیل کړې او د نویو ښارګوټو د وېش او نورو ځمکو د رانیولو له لارې په لسګونوزره شیعه ګان په

هرات کې مېشت کړي. حاجي محمد محقق او نورو لا دمخه په مزار شریف کې ددې پروژې یوه برخه عملي کړې او کریم خلیلي په کابل کې د خپلو ورونو او نورو له لارې د نویو ښارګوټو د جوړولو له لارې غواړي دا پروژه عملي کړي. کریم خلیلي د خپل ورور حاجي نبي تر چتر لاندې د کابل په غرب کې د یو نوي شیعه میشتې ښارګوټي د جوړونې کار پیل کړی چې لږ تر لږه د پنځه لس زره کورونو د جوړونې ظرفیت لري او همدا اوس پرې کار روان دی. کریم خلیلي او دهغه ورور (حاجي‌نبي) غواړي ددې ښار ګوټي نورې شا او خوا سیمې هم را خپلې کړي. دا ښار ګوټی د کابل د لویدیځ په داسې یو ځای کې موقعیت لري چې نیم کابل یې تر سینې لاندې دی، د سولې پر وخت د سوکالۍ ځای او د جنګ پر مهال د مصئونیت او نور ښار ته د تهدید ظرفیت لري.

ایران په کابل کې د (کمیته امداد خمینی) په نامه یو بنسټ هم لري چې له دې لارې خپلو پلویانو سره ډول ډول مرستې کوي.

۷- د دولتي پوستونو د اشغال په برخه کې : د ایران د پالیسۍ یوه برخه دا ده چې د افغانستان د حکومت په مهمو پوستونو کې خپل پلوي مذهبي او سیاسي اشخاص ځای پر ځای کړي، څوک د ژبې او څوک د مذهبي اړیکو پر بنسټ د افغانستان په اساسي قانون کې د شیعه مذهب ځایول، له رایو پرته د جمهو رئیس د دویم مرستیال څوکۍ نیول، د عدلیې د وزارت او ځینو نورو مهمو وزارتو د پوستونو تر لاسه کول، د ایران پلوه ډلو لوی

بری دی. دا بری د هغه مقیاس په تناسب چې سونې مذهبي مسلمانان یې په ایران کې لري، رښتیا هم د ایران لپاره لویه لاسته راوړنه ده. پر دې هم ټول پوهېږي که د ایران مستقیم ملاتړ نه وي نو دې ډول ډلو او اشخاصو هېڅکله هم تر خپل استحقاقه پورته دومره امتیاز نه شو اخیستلای. د دولت په وړو پوستونو کې حالت نور هم خراب دی. ایراني غواړي یو شمېر خلک له ژبنې پلوه او یو شمېر خلک له مذهبي پلوه په حکومت کې ځای پر ځای کړي، په حکومت کې د ایران پلوه اشخاصو شمېر زرګونو څه چې لسګونو زرو کسانو ته رسېږي، همدا وجه ده چې تر اوسه پورې دولتي او نا دولتي میډیا د ایران د مداخلو یادونه نه ده کړې.

رسنیزه برخه کې:

لکه څنګه چې د مخه مو یادونه وکړه ایران افغانستان کې په رسنیز ډګر کې تر هر چا زیات فعال دی.

ځینې رسنۍ یې په بشپړ ډول ستر واک لاندې او ځینې په نیمه ډول او ځینې نورې تر یوه بریده تر کنټرول لاندې دي. تمدن ټلوېزیون په مستقیم ډول د دوی له خوا جوړ شوی، راه فردا سره یې هم تخنیکي او مالي مرستې کړې دي، خبر ګذاری فارس، پریس ټلوېزیون، صدا و لیما جمهوري اسلامي ایران او د ایران نورې رسنیزې اداري په افغانستان کې فعالیت لري او له دې لارې به د افغانستان خپلې پلوې رسنۍ تقویه کوي. ګڼ شمېر چاپې رسنیو سره هم مرسته کوي.

په تراژیدۍ کې ژوندی قوم

دا د هغې وینا لیکنې بڼه ده چې (پښتون په تراژیدۍ کې) تر نامه لاندې په هغه نړیوال علمي سیمینار کې اورول شوې وه چې د افغانستان د ملي تحریک له خوا پر (۱۳۹۲ل) کال په کابل کې جوړ شوی و.

بسم الله الرحمن الرحیم

درنو او قدرمنو حاضرینو، د سیمینار قدرمنو ګډونوالو، د هېواد له بېلابېلو سیمو او له هېواده بهر راغلو مېلمنو، درنو پښتنو، ښاغلو او اغلو ټولو ته تر هر څه دمخه د افغانستان ملي تحریک په استازۍ سلامونه، درناوی او احترامونه وړاندې کوم.

هر کله راشئ، په خیر راغلئ!

درنو مشرانو، لیکوالو، پوهانو او ددې پرتمین او فکري سیمینار ګډونوالو!

تاسو تر هر چا زیات پوهېږئ، پوره درې نیمې لسیزې کېږي، چې افغان ملت په تېره بیا پښتون ولس په یوه لویه تراژیدۍ کې راګیر دی. دې غمیزې کې د پښتون ولس ایسار بدل، څه تصادفي، او ناقصدي خبره نه ده. په دې تراژیدۍ کې په سیمه

او نړۍ کې د پښتنو لرې او نږدې ټول دښمنان او رقیبان شامل دي. دا داسې لویه تراژیدي ده چې نه یوازې پښتون په کې د رقیبانو له خوا ټکول کېږي، بلکې خپله پښتون یې هم د خپل ځان دښمن کړی دی. قاتل او مقتول دواړه له یوه قوم څخه دي. د پښتنو هغه متل دی چې هم مړ یم هم پرې یم.

پر پښتنو دا راغلې غمیزه دومره څو اړخیزه ده چې څوک په کې پښتنو ته د زګېروي او فریاد ایستلو مجال هم نه ورکوي. که هر شعوري، بادرده او با احساسه پښتون افغان له دې غمیزې څخه د راوتلو فریاد پورته کوي، نو نه یوازې د پښتنو د شعوري دښمنانو او سیالانو له خوا ګواښل کېږي، د نشنلستانو او فاشیستانو ټاپې پرې لګول کېږي، بلکې په خپله د یو شمېر ځانپلورو، ورځچارو، ځانساتو، ځان خوښو او ځانګټو پښتنو له خوا هم پرې په دې پلمه تورونه پورې کېږي چې دا خلک حساسیتونه راپاروي او د دوی په اصطلاح ملي تفرقې ته لمن وهي. دا ډول پښتانه د بې غیرتۍ او مضر احتیاط په وروستي حالت کې ژوند کوي او د پښتنو د ناپښتنو مخالفینو تبر ته لاستي جوړوي.

په هر حالت! همدغو نا اندو له کارونو پښتون قام دې غمیزې ته ټېلوهلی او په دې تراژیدۍ کې یې دا دومره موده ساتلی دی.

د افغانستان ملي تحریک چې له ډېرو شعوري، هېواد پالو، ملتپالو، اسلامپالو او سمونپالو افغانانو څخه رغېدلی دی.

پر پښتون ولس او ټول افغان ملت که لر دی او که بر، هېڅ ډول څرګند او نا څرګند ظلم که له خپل لوري وي که د بل، نه شي زغملای او تر دې زیاته ورته ددې تراژیدۍ غځېدل په هېڅ ډول د زغم وړ نه دي. په همدې خاطر یې (پښتون په تراژیدۍ کې او د ژغورنې لار) دا علمي سیمینار جوړ کړ، ددې سیمینار هدف همدا دی چې په علمي ډول له دې اوږدې غمیزې څخه د ژغورنې لارې چارې په ګوته او بیا یې د یوې تګلارې په توګه پښتنو سیاستوالو او واکوالو ته په لاس کې ورکړي. که چېرې پښتانه سیاستوال ددې تګلارې د پلي کېدو لپاره هڅې وکړي، نو کېدی شی له دې غمیزې څخه ددې قوم د ژغورنې هیله پیدا شي.

د افغانستان ملي تحریک څو موده وړاندې ددې سیمینار د جوړونې وعده کړې وه، دا دی نن یې خپله دا وعده پوره کړه، ملي تحریک په ډېره کمه موده کې د هېواد په کچه ډېر مهم پاموړ کارونه ترسره کړي دي. په سروبي ولسوالۍ کې سېلابځپلو ته د مرستو رسول او نورو مرستو ته د خلکو هڅول، د پښتونستان واټ د نوم تازه کول، ببوزلو او ارمنو هېوادوالو ته د وینې ډالۍ، د زمري د (۲۸) جشن نمانځل او ځینې نور کارونه، چې نه غواړم د ټولو تفصیل دلته وړاندې کړم. د افغانستان ملي تحریک د یوه منظم سیستماتیک او شعوري حرکت په توګه خپل میاشتني، دري میاشتني، شپږ میاشتني او کلني پلانونه لري، چې د همغو په رڼا کې حرکت

کوي. د افغانستان ملي تحريک په پام کې لري د سنبلې پر (۹) مه نېټه له پښتنو او بلوڅو سره د پيوستون ورځ يا د پښتونستان جشن هم په شاندارو مراسمو سره ونمانځي او يو ځل بيا لرې او نږدې رقيبانو او سيالانو ته دا په ډاګه کړي چې دا قوم په تراژيدۍ کې هم ژوندی دی او لا هم خپل ارزښتونه پالي او د مرګ له ګواښه نه وېرېږي.

نور مو ډېر وخت نه نيسم، د لوی، اباد او سوکاله افغانستان د جوړېدو په هيله

په درناوي

ډیورنډ مړ دی، کرښه یې مړه ده
(ابې مړه تبه شلېدلې)

دا د هغې وینا لیکنې بڼه ده چې ما د ملي تحریک او ژوندون تلوېزیون له خوا پر (۱۳۹۲ل) کال له پښتنو او بلوڅو سره د پیوستون د ورځې په ویاړ په جوړه شوې غونډه کې اورولې وه.

بسم الله الرحمن الرحیم

ټول عمر درنه ده سپکېدو ته یې چې پرې نه ږدئ
خاوره پښتنه ده او پردو ته یې چې پرې نه ږدئ
بیا مې د خوشال توره چې تاو هوس د شرنګ لري
تاوه په شرنګ ښه ده چو پېدو ته یې چې پرې نه ږدئ

(اسحق ننګیال)

قدرمنو مشرانو، پوهانو، لیکوالو، ځوانانو، د مدني او سیاسي ټولنو غړو او ددې پرتیمنې غونډې ټولو ګډونوالو ته تر هر څه

وړاندې سلامونه، درناوی، نېکې هیلې او د زړه له تله خپلې پېرزوینې وړاندې کوم، هر کله راشئ!

الله(ج) مو په ټول ژوند کې اباد، سوکال او ښاد لره.

درنو حاضرینو! ننني غونډه د یوه لوی مقصد لپاره رابلل شوې. دا مقصد زمونږ د ملي ارزښتونو پالل، ساتل او ځلول دي.

دا د هر باشعوره، باخبره او بادرده افغان دنده ده چې پر خپلو ملي ویاړونو وویاړي او هغه وپالي، که څه هم (۳۵) کلنې غميزې، د هغې بهرنیو عواملو او کورنیو رزایلو زمونږ ټولو ټولنیزو، ولسي، مدني او ملي ارزښتونو ته پوره زیانونه اړولي او لا یې هم لور په لاس کې دی او مثمر ښاخونه یې ړېبي، خو دې سره سره لا هم په هېواد کې داسې افغانان شته چې غرونو سره سر جنګوي، خپل تندي ماتوي، خو چا ته یې ټیټوي نه:

دا سر ربه مات شوی دی ټیټ شوی چا ته نه دی

خو تاته یې پنځه وخته محراب کې راولم.

داسې سرونه لا ډېر ژوندي دي او داسې سرونه به لا نور هم را وټوکېږي. دې وطن کې لا اوس هم هغه څلي ولاړ دي، چې نه پرې د سکندر زور ورسېد، نه هم د کروش، نه هم د انګرېز، نه هم د روس، نه هم د پنجابیانو او نه هم د صفویانو!

هر کله چې پردیو په مستقیم ډول ددې هېواد پر څلو او نرخونو زور نه دی رسېدلی، نو بیا یې د یو شمېر کورنیو تالیښتو په زور، په

نامستقیم ډول له دې ملتـه خپـل غـچ اخیسـتی دی. د غـچ اخیسـتنې دا لړۍ لا تر دې دمه روانه ده.

خو پښتون ولس او پـه ټولیز ډول ټول افغـان ملت د لـویې اوسـپلې خاونـد دی کـه څـوک پـرې بلوسـپدلی هـم دی، نـو ده ورتـه اوسـپله کړې، دا ځکه چې پښتون د یوه مسـتحکم تهـذیب او کلتـور خاونـد دی، پښتون د شرم او حیا پرتوګ او د شرم پوزه لري.

ورځ دوه مخکې د هند د کشمیر د پښتنو یو خان، (ثنا الله خان لالا) له ژوندون سره په یوه مرکه کې وویل: ((د پښـتون د کلتـور یـوه غټـه نښه داده، چې پښتون د شرم پرتوګ لري، هغـه څوک چې د پښـتنو پخواني او اوسني مخالفین دي، تاسې ورته وګورئ، هغـوی اکثـره پرتوګونه نه لري او یا یې ناغوندي.)) ددې خبرې محتـوا او فزیکـي واقعیت رښتیا هـم حیرانوونکی دی. هغـه قومونـه چې د پښـتنو پـه شان او یا د پښتنو پـه پیـروی پرتوګ لري، هغـوی هـم لـه حیـا څخـه ډک دي او د پښتنو پـه کلتوري محتوا کې خوندي شوي دي.

باچا خان، فخر افغان ته یو ماشوم وویل: ((بابا، پوزه دې ډبره غټـه او جګه ده!)) بابا ورته موسکی شو، ویې ویل: ((بچیه ولې بـه غټـه او جګه نه وي، دا د ټول پښتانه پوزه ده.))

خو نن په پښتنو پسې هغـه څوک ډېرې سپکې سپورې وایي او دا طبیعي سوله ییز قوم د ((ترهګر او وحشي)) په نامه یادوي چې نه د شرم پرتوګ لري او نه هم د شرم پوزه. نن چې موږ کومه غونډه جوړه کړې ده یو پیغام یې همدا دی، چې ځینـو کسـانو تـه د شـرم د جـوهر ځلا ور انتقال کړو.

د بې شمېره پښتون ضد او افغان ضد کړیو له جملې څخه یوه ډله هم (ډیورنډ خپل) دي، دا هغه ډله او اشخاص دي چې د ډیورنډ د مسلې په باب له انګرېزه او پنجابه دوی زیات ګرم دي او لکه راسأ چې ډیورنډ سره جنسي اړیکي لري، تر دې ځایه څمڅی ډېره ګرمه ده. دوی دا څو کاله په رسنیو کې داسې اوتې بوتې ولي، چې ژر تر ژره باید دا کرښه رسمي شي. دوی غواړي، پاکستان او انګرېزان خوشاله شي. دوی وایي دا مهمه نه ده چې مورږ ازاد یو، خو دا مهمه ده چې مورږ اباد یو. د ډیورنډ خپلو مثالونه ډېر دي، خو زه به یې دلته یوازې د یوه تن نوم واخلم. (ښاغلی حاجي محمد محقق)، ده څو موده وړاندې اسلام اباد ته په جلا جلا سفرونو کې د تور پنجاب سپینې پېړۍ ورودلې، کله چې مستۍ واخیست، نو په واز کومي یې وویل: ((مورږ له پاکستان سره د ډیورنډ د کرښې پر سر څه مشکل نه لرو، مورږ حق نه لرو چې دا مسایل یاد کړو او یا د هغې دعوه وکړو.

دا ډول ښاغلي خو له هېڅ خارجي سره مشکل نه لري، اکثرو ته یې لبیک او مرحبا ویلي، مشکل خو زمورږ دی، ډیورنډ واحد پښتون بدن پر دوو ټوټو وېشلې، د ظلم ددې قمچینې داغونه د پښتون پر ملا لګېدلي، نه پر محقق، محقق خپلو او ډیورنډ خپلو. ښاغلي محقق ته باید وویل شي چې که ښاغلی کریم خلیلي، ډاکټر صیب صادق مدبر، حاجي صیب عبده، فاطمه نظري، ډاکټر صیب مهدوي او نور درنه څوک په زوره او د برچې په زور جلا کړي، یا هم د بامیانو او دایکندۍ ترمنځ پوله راکاږي او تاورته له وېزې او اجازې پرته پرې نه وړدي، بیا به هم ورسره مشکل ونه لرې که څنګه؟

او که دا تاته مشکل نه ښکاري، نو راځه دا عملیه پرځان تطبیق کړه. بیا به د دوو ورونو د جبري بېلتون پته درته ولګي !

نو مورږ وایو چې نه ډیورنډ شته او نه یې کرښه، ډیورنډ یو انګرېز و، لاړ مړ شو او خړ شو، کرښه یې هم مړه شوه. (ابی مړه تبه یې شلېدلې) او که احیاناً څوک ځان ته د ډیورنډ وارثان، لمسیان او یا ډیورنډ خپل وایي، د هغه لاره تعقیبوي، نو د هغه د وارثت سند دې راوړي، چې مورږ ورسره خپل نور حسابونه هم تصفیه کړو.

اوس راځم دویمې مسئلې ته !

هغه د افغانستان د جهاد مسئله ده.

پر دې خبره ټول افغان ملت متفق دی، چې د افغانستان جهاد د ټولې نړۍ په کچه یو بې ساري حماسه وه، چې په شلمه پېړۍ کې د مسلمان افغان ولس له خوا رامنځته شوه او ټول ملت په دې حماسه کې شریک و، خو دا چې دا جهاد چا کړی؟ کوم شخص، کوم تنظیم او کومې سیمې؟ او چا زیات کړی چا کم؟ په دې کې د نظر اختلاف موجود دی؟ خو دا په دې مانا نه دی چې د رښتینو مجاهدینو د تثبیت لپاره هېڅ فورمول نه شته !

زمورږ او زمورږ په شان د نورو افغانانو په نظر هغه څوک مجاهد دی، چې د روس د یرغل له پیله بیا تر پایه یې له روسانو سره هېڅ ډول پټه معامله او اوربند ونه کړ او تر اخره پورې په نره وجنګېدل. دا رښتیني مجاهدین دي او هغوی چې اوربند وکړ او روسان یې خوشاله کړل، دا نه مجاهدین دي او نه هم رښتیني افغانان، دا د

روس ګوډاګيان دي او د جهاد بربادوونکي. ددې فرضيې دويمه برخه دا ده چې د روسانو تر وتلو وروسته چې چا وسله پر ځمکه کښښوده او خپل نفس يې تذکيه کړ، نه يې په کورنيو جګړو کې ونډه واخيسته او نه هم په فساد کې دا هم واقعي مجاهدين دي او هغوی چې پر تنظيمي جګړو او فساد اخته شول، هغوی بيا هم د جهاد بدناموونکي او د هېواد بربادوونکي دي.

خو اوس د افسوس خبره داده، هغه څوک د جهاد د وراثت چغې وهي، چې د جهاد په وخت کې يا ماشومان وو او يا هم تر جهاد وروسته د پخوانيو مجاهدينو له کوم ټولګي سره يوځای شول. هغه د چا خبره (جنګ سوړ شو، ميری تود شو).

يوازې دوه کسان به د ببلګې په توګه ياد کړم:

ښاغلی امرالله صالح: دا ښاغلی د جهاد په شپو او ورځو کې ماشوم و، د روسانو تر راتګ وروسته (۳۵) کاله او تر وتلو وروسته يې (۲۵) کال تېرېږي. د نوموړي سن وارزوئ چې هغه وخت کې څو کلن راته؟

خو په سياسي غونډو او ميټنګونو کې دا او دېته ورته ښاغلي د جهاد د وراثت دعوه کوي.

ښاغلی ډاکتر عبدالله عبدالله: پر (۱۳۷۷ل) کال له پوهنتون څخه فارغ شو، همدا کال و چې روسان له افغانستانه وايستل شول، دې ښاغلي لکه چې تر جهاد وروسته جهاد پيل کړ؟

دا او دښته ورته څېرې هغه کسان دي چې د يو نيم مليون شهيدانو پر حماسې يې خښته اچولې ده.

زمونږ په نظر جهاد حکمتيار کړی، جهاد مولوي محمد نبي کړی، جهاد حاجی عبدالقدير کړی، جهاد حاجي عبدالحق کړی، جهاد اسمعيل خان کړی، جهاد تورن امان الله کړی، جهاد کريم کره باغ کړی، جهاد انور خان هردم شهيد کړی، جهاد عبدالسلام راکټې کړی، جهاد شيخ محمد اصف محسني کړی، جهاد عبدالرب رسول سياف کړی، جهاد ملا نسيم اخوندزاده کړی، جهاد کشمير خان کړی، جهاد بشير بغلاني کړی، جهاد احمد شاه احمدزي کړی، جهاد جمعه خان همدرد کړی او جهاد ټول مظلوم افغان ولس کړی، نه دې څو غوږ سرو او ښوی سرو.

اوس چې د څلوېښتو نامسلمانو هېوادونو لښکرې دلته پرتې دي او څوک ځانته مجاهد وايي، دې ډول اشخاصو ته که څوک احمق ونه وايي، نو ساده ګان خو به ورته ضرور وايي:

دربېيمه مسئله د ټلوالو ملوالو او چلوالو يادوم:

پرون راته يو بادرکه افغان وويل: مورږ تېره شلکلنه دوره پر څلورو برخو وېشلې ده:

۱- د شر او فساد دوره، دا هغه دوره ده چې د استاد رباني ګرځنده حکومت په کې راځي.

۲- د رنځ و عذاب دوره، چې د طالبانو د واکمنۍ دوره رانغاړي.

۳- لوټ او تالان دوره، چې د حامد کرزي (۱۲) کلنه دوره په کې راځي.

۴- د حساب او کتاب دوره، چې تر دې وروسته ورته سترګې په لار یو.

زه هم د همدې وروستۍ هیله منتیا له مخې له دې ټلوالو ملوالو سره غواړم یو څه حساب کتاب وکړم.

ددې اوسنیو ائتلافونو اصلي زړی، د پنجشېر په دره کې د نظار شورا پخوانۍ ډله ده، چې په تېرو (۱۲) کلونو کې یې تر (۱۲) زیاتو عنوانو لاندې کار کړی، خو ماهیت کې یې کوم تغیر نه دی راغلی، ملي جبهه، تغیر و امید، جریان سبز، افغانستان نوین، نهضت ملي، ائتلاف ملي، شورای متحد ملي او نور نومونه.

پنجشېر دره کې ټول وګړي د افغانستان د ټول نفوس (۰،۳) سلنه جوړوي او جغرافیایي حدود یې تر دې هم کم وي، خو په حکومت کې مطلق واک لري او د تصنعي ابوزېشن سرلیکونه هم د همدې درې له وګړو څخه دي.

تر (۱۸۰۰) زیات جنرالان، (۱۷) معینیتونه، (۳) وزارتونه، تر (۱۰۰۰) زیات مهم ریاستونه، د جمهوري ریاست مرستیالي، مارشالي، (۸) اداري واحدونه، په بهر کې د افغانستان ګڼ شمېر سفارتونه او په زرګونو واړه ریاستونه او مدیریتونه له همدې (۰،۳) سلنه خلکو څخه د همدې شمېر ښاغلو په لاس کې دي.

د نړۍ په هېڅ هېواد او هېڅ حکومت کې د واک داسې نا اندولـه او ناقانونـه وېش نـه دی رامنځتـه شـوی، خـو پـه اصـطلاح سیاسـي اپوزېشن هم له همدوی سره دی، ښاغلی قانوني، عبدالله، امرالله، منصور، احمدضیا مسعود، احمدولي مسعود، عتیق الله بریالی او نور په اصطلاح اپوزېشن کې دي. فهیم خان، بسم الله خان، دین محمد جرئت، حسام الدین خان، شریفي او نور په سلګونو بیاپه پوزېشن کې، اپوزېشن او پوزېشن دواړو په یوه محدوده جغرافیي دایره کې، یونس قانوني په اپوزېشن کې، ورور یې شریفي صیب په پوزېشن کې، یو وخت یې خسر په اپوزېشن کې و، زوم یې په حکومت کې، بیا یې خسر حکومت ته لاړ، زوم یې اپوزېشن ته!

د نا اندولـه واک پـه دې دایره کې بیـا هم نورې وړې دایرې دي، پـه دایره کې بله دایره ده.

له دغسې یو وړې ذهني، جغرافیـایي، تنظیمي، سمتي، قـومي او له تعصبي چلنده چې هر څه راوټوکېږي، نه د ملت پـه خیـر دي او نـه هم دوام مومي.

د ((انتخاباتي اتحاد)) په نامه چې کوم نوی ائتلاف جوړ شوی، دا هم هغه اومغلن ماشوم ته ورتـه دی، چې اول خو دا ژوندی نـه پـاتې کېږي او که پاتې هم شي تر اخره به معیوب وي.

دا هغه ډول اپوزېشنونه دي، چې امتیـازاتو تـه منتظر دي، یـوازې دوړې ولـي او کـوم واقعـي قـوت نـه دی، دوی د ولسمشـر کـرزي د ضعف پر ټکي تر هر چا ښه پوهېږي، کله چې خپلې سینې وډبوي،

چغې او نارې سورې پورته کړي، نو کرزی صیب پرې پی. پر بږدي، سملاسي څوکی. ورکړي، دا ډله بیا غلي شي، بیا بله ډله پیدا شي.

هغوی هم د خپلې درې همغه خلک راپورته کړي، بیا بل امتیاز واخلي، بیا بل مخالف شي، همدا دوړې کوي، کرزي صیب ته لاس وروړي او ګوړې راباسي، خو کرزی او د هغه په شان نور چارواکي لا په (۱۲) کلونو کې د دې ټلوالې پر اصلي ماهیت او قوت خبر نه شول، چې څوک څوک دي، څومره دي او څه کوي؟

کله کله سړی مجبور بږي دې خلکو ته ځینې داسې مثالونه وړاندې کړي چې دوی سره مناسب دي، خو په پرده کې نه دي. د ډاکتر صیب اشرف غني په اصطلاح چارچوب یې ډبر ښه نه دی، خو د هغو اشخاصو لپاره چې خپله هم چوکاټونه ماتوي، د دې ډول مثالونو راوړل یوه مجبوري وي.

دوی یو ډول خلک تیار ساتلي کله یو له حکومته خفه شي، همغه خلک راوباسي، بیا چې پرې امتیاز واخلي بل بیا همدا خلک راوباسي، دا چې تغذیه شي، بیا بل همدا خلک راوباسي، خو هېڅوک پیدا نه شول چې ورته ووایی په یوه دره کې د (۱۰) جبهو او (۱۰) ګوندونو مشرانو ! مهرباني وکړئ پر یوه ورځ غونډه جوړه کړئ، چې د هر چا خپل خلک معلوم شي، چې کوم یو څومره خلک لري او څومره درباندې رسېږي؟ یو سړی (۱۲) ځله مه خرڅوئ !

تصنعي او کاغذي زمریان هېڅکله د اصلي هغو په شان نه دي، که دوی هر څومره ائتلافونه او د اوسپنې کلاګانې ځانته تاوې کړي،

خو بيا هم وبره يې په زړه کې ده او د حامد کرزي په شان طلايي مرغه بيا په لاس نه ورځي.

دا ائتلافونه هغه د چرسي او ملا کيسې ته ورته دي چې ملا هر تازه اودس د اوسپنې يوه کلا ګڼله، خو چرسي بيا ويل چې دا ټولې کلاګانې په يوه باد الوزي. نو د دوی ائتلافونه هم په يوه باد ختمېدی شي.

اوس به راشو ددې نوي ائتلاف يو ازې (۳) څېرو ته:

۱- ښاغلی حاجي محمد محقق: په (۱۲) کلونو کې تر (۱۲) ځله زيات خپل موقف بدل کړی، پوزښن او اپوزښن دواړه يې خوړلي، محقق (۸۰) باډيګارد ان لري، په تېرو (۱۲) کلونو کې يې لږ تر لږه (۱۴۴) مليونه افغانۍ يو ازې د باډيګارد انو معاش شوی، خو اپوزښن کې هم دی.

۲- ښاغلی جنرال دوستم: د ټول وسلوال پوځ درستيزوال يا رئيس ارکان دی، په تېرو لسو کلونو کې يې يوه ورځ هم حاضري نه ده ورکړې، (۳۵۲۰) ورځې غيرحاضر دی، خو معاش يې هم حواله دی او هره مياشت د (۱۴۰۰) ساتونکو په نامه معاش هم ترلاسه کوي. له قانوني پلوه د سياسي فعاليت حق نه لري، خو هغه ځان نه پېژني نو قانون به څنګه وپېژني.

۳- ښاغلی احمدضياء مسعود: د (۳۳۷) رايو په مقابل کې (۵) کاله د جمهور رئيس مرستيال و. د لوی خدای په فضل دده په پنځه کلنه موده کې په حکومت کې هېڅ ډول فساد او تالان نه و، تر

دې دمخه دوه کاله ډاکتر عبدالله عبدالله د بهرنیو چارو، یونس قانوني د کورنیو چارو، پوهنې وزیران، انجنیر عارف سروري او امرالله صالح د امنیت رئیسان وو.

دې دوره کې هم حکومت د زمزم د اوبو په شان پاک و او هېڅ غلا او درغلي په کې نه وه. اوس چې د (۵) کلونو لپاره ښاغلی فهیم خان مرستیال دی، بیا هم د لوی خدای په فضل او د پرښتو په برکت په حکومت کې هېڅ غلا نه شته.

ښاغلی ضیا مسعود چې د احمد شاه مسعود پر مسند ناست دی او د هغه په نوم چلېږي، تر ټولو لومړی یې د خپل ورور د نظریاتو خلاف ګامونه پورته کړل. قومندان احمد شاه مسعود به د جنګونو پر مهال ویل، عبدالعلي مزاري له ایران او دوستم له ازبکستان سره تړلي او له همغو ځایونو خړوبېږي او ددې دواړو ښاغلو پر ضد تر وروستي حده وجنګېده، خو ښاغلی ضیا مسعود، بیا مزاري یو اتل او جنرال دوستم خپل پوخ اندیوال ګڼي، نو په دې ډول تر هر چا لومړی ده خپله د خپل ورور د نظریاتو پر وړاندې ګامونه پورته کړل.

دا هغه ډول اپوزېشنونه دي، چې په ټاکنو کې مخالفت او تر ټاکنو وروسته په حاکمیت کې خپل واک ته دوام ورکوي. ښاغلی عطامحمد نور یې بله نمونه ده.

هغه یوه مشهوره کیسه ده چې بارانونه چا ودرول او غوبلونه په کې څوک کوي؟ انتخابات چا وګټل او واک په کې څوک چلوي؟

څلورمه او وروستۍ برخه:

د ملي شخصيتونو يادونه بايد تازه وساتل شي.

د څو محدودو اشخاصو د نمانځلو لپاره دې د ملت بودجه نه مصرفېږي.

په تېرو (۱۲) کلونو کې تر (۱۵) مليونو ډالرو زياتې پيسې د يو څو محدودو کسانو په نمانځلو مصرف شوي او لا هم مصرفېږي، که دا د چا شخصي پيسې وي، هېڅوک د اعتراض حق نه لري، خو که د بيت المال په پيسو تنظيمي اشخاص نمانځل کېږي دا له دې ملت سره لويه جفا ده.

د نظار شورا، ستمي ډلو او يو شمېر نورو په اصطلاح کارپوهانو له خوا مو په سلګونو ځله په راډيو تلويزيونونو کې اوربدلي چې (ما يک ملت نيستم) نو کله چې موږ کوم ملت نه يو، نو بيا خو ملي قهرمان څه مانا؟

ملت نه شته او قهرمان يې شته؟ امت نه شته او پيغمبر يې شته؟

نو موږ له ټولو هېوادوالو غواړو چې د خپل ملت ملي ګټې وپالي، څو سرزورو جګړه مارو ته تسليم نه شي او (۳۰) مليونه وګړي د يو نيم زر ټوپکوالو، جنګسالارانو له منګولو وژغورئ.

پر دې هم پوهېږو چې د ملت چوپتيا د بې تفاوتۍ مانا نه لري، د ملت مجبوريت د زورواکو او غلو لپاره يو امتحان دی. که موږ نن د يوه ملت په توګه غلي يو، نو غلي نه يو. ځينې بهرني جبري مجبوريتونه دي:

چې يې وليدم مجبور په لار کې پروت
له څپلو سره مې هر يو پر سر خوت
ما په لار کې و ځان دې ته غورځولی
په دې چل مې د يارانو ايمان کوت

په درنښت
د لوی افغانستان د جوړېدو په هيله

شل دلايل

کله چې پر (۱۳۹۲ل) کال يو شمېر چارواکو په چل او فرېب په ملي شورا کې د هويت په تذکرو کې د ملت او دين ستون د ليکلو مخه ونيوله، نو همغه وخت ملتپالو افغانانو غبرګون وښود، ما هغوی ته د ملت او افغان د کلمو ليکلو لپاره دا لاندې شل دلايل وليکل.

۱. **ملي شورا**: کله چې ملت نه وي نو ملي څه مانا؟ ملي شورا بيا څه مانا؟ د کوم ملت شورا؟

۲. **د ملت کور:** شورا خپل مقر ته د ملت کور وايي. د کوم ملت کور؟ د ايراني، پاکستاني، عرب، روس، هندو کوم يو؟ دا د کوم ملت کور دی؟ که د افغان وي، نو ولې يې نوم نه ليکئ!

۳. **د ملت نوم:** که دا ښاغلي د ملت له نوم سره حساسيت لري، نو بيا يې په شورا کې ولې ناست دي؟

۴- **دين:** د دين، جهاد او اسلام په نامه راغلو اشخاصو، اوس (دين) هم له تذکرې لرې کړ، اوس به مور (بې دينه) تذکرې په جيب کې ګرځوو.

۵- **ملت:** تذکره د يوه شخص د عقيدې او ملي هويت څرګندويه ده، کله چې د يو چا دين او مليت نه وي څرګند، نو تر دې لوړ ارزښتونه او ځانګړتياوې کومې دي چې يو څوک پرې تشخيص شي؟

٦- تخلص: د يوه شخص فردي تشخص د همغې ټولنې له ورته بل شخص څخه پر همدې تخلص سره کېږي، نو چې تخلص دې هم ختم کړ، ملت او دين هم، نو بيا يې يوازې خپل نوم پاتې شو، درې مشخصې له منځه لاړې يوه پاتې شوه.

٧- ملي: کله چې د ملت له مفهوم سره حساسيت ښودل کېږي، نو بيا خو (ملي) کلمه چې ملت ته يې نسبت دی، هم بايد له منځه لاړه شي، ځکه چې اصلي ريښه يې نه شته، نو بيا خو ملي دفاع، ملي امنيت، ملي اردو او په ټوله کې امنيتي سکتور ته هېڅ اړتيا نه شته.

٨- دفاع: کله چې په يوه هېواد کې ملت نه وي، نو د نورو ملتونو له يرغل څخه يې دفاع ته څه اړتيا ده؟ خلاصه دروازه ده هر څوک چې ځي او راځي، دروازه ورته خلاصه ده، مدافع يې هم معلوم نه دی، نو بيا د ملي دفاع وزارت څه مانا؟

٩- د ملت استازی: د کوم ملت استازی؟ د همغه ملت چې دی يې په مقابل کې ولاړ دی؟ هم يې استازيتوب کوي، هم يې هويت ختموي؟ عجيبه استازيتوب، ايا که يو بل څوک د همدې استازو همداشان استازيتوب وکړي، نو دوی به يې ومني؟

١٠- هويت: يوه شخص ته تذکره ددې لپاره ورکول کېږي چې هويت يې مشخص شي، نو کله چې په تذکره کې د يو چا اعتقادي او ملي هويت پټېږي، نو بيا تذکرې ته څه اړتيا ده؟ هر څوک دې همداسې ګرځي.

۱۱- قوميت: (مليت) د قوميت قرباني شو، ايا همدا قومونه نه دي چې ملت تري جوړېږي؟ يو شمېر سمتپالو او قومپالو چې د پردیو په اشاره يې دې مسلې ته لمن وهله، د فکر دايره يې خومره وړه ده. په خپلو خبرو کې د لويو ملتونو يادونه کوي، خو په عمل کې د قوم دايره د ملت پر دايرې لوړه ګڼي. ښه خو دا وه چې دوی د لويو خلکو په شان لوی فکر کړی وای:

څو دې توان رسي په لوی دریاب ګرځه

پـه ویالـه کـې دې زوال وینـم نهنګـه

۱۲- افغانستان: افغانستان له (افغان) څخه رغېدلی نوم دی، د افغان مکان نوم (افغانستان) دی. کله چې يو څوک د (افغان) له کلمې سره حساسيت لري، په حقيقت کې له افغانستان سره هم حساسيت لري، نن يې د پردیو په مرسته او د يو شمېر کورنيو نافکرانو په ملګرتيا د افغان د کلمې پر ضد هڅه وکړه، ډېر ژر به د (افغانستان) کلمې ته هم پورته شي.

۱۳- اسلامي: د (اسلامي) کلمې نسبت (اسلام) ته دی. (ي) ته نسبتي (ي) وايي چې له ماقبل سره د يو مابعد شي نسبت نښيي، خو کله چې ماقبل نفي شوی وي، مابعد څه مانا؟ دې نباغلو چې له تذکرې څخه د دين کلمه حذف کړه، د دين توضيح لپاره به ضرور په سلو کې نهه نوي اعشاريه نهه نوي (اسلام) ليکل کېده، نو (اسلامي) بيا چاته نسبت کېږي؟ دا دا مانا لري چې يوځوک ووايي: زه مسلمان نه يم، خو اسلامي که راته وويل شي پروا نه کوي.

۱۴- یو نیم ملیون شهیدان: مورِ هره ورځ وایو چې زمورِ ملت د اسلام او افغانستان لپاره یونیم ملیون شهیدان ورکړي، ایا دا شهادتونه د همدې لپاره وو چې د شهیدانو په ارمان؛ اسلامیت او افغانیت دې ملنډې ووهل شي او دا دواړه ستر معنوي ارزښتونه دې حتی د هغوی په پېژند پاڼه کې رانه شي.

۱۵- لوری: تش په نامه د ملت استازو (؟) نه یوازې له مظلوم او هر دم شهید ملت څخه لوری او تګلوری ورک کړی، بلکې د هویت په تذکره کې هم یې له خلکو لوری ورک کړ. په نړیوالو تړونونو کې به راتلل: افغان لوری، جرمن لوری، قزاق یا ازبک لوری، افغان لوری، پاکستانی، هندي یا امریکایي لوری. اوس چې له (افغان) کلمې سره حساسیت نښودل کېږي، افغان لوري ته به څه استعمالېږي؟ افغاني او یا د دوی په اصطلاح (افغانستاني) کلمې خو هم له همدې ریښې سره تړلې دي. بیا به څه کېږي؟

۱۶- جنجال ختموو: یو شمېر ډارن، ورځپاڼي او ځانساتي وکیلان او یا هم دولتي چارواکي وایي، مورِ جنجال ختموو. د دوی په نظر جنجال په (افغان) کلمه کې دی، نه په هغو خلکو کې چې جنجال راپوکوي، دوی جنجال په (هویت) کې ګڼي نه په بې (هویتۍ) کې.

۱۷- ملي وحدت: یو شمېر ډارن او مضر احتیاط کاري بیا وایي: مورِ باید د (ملي وحدت) لپاره له ډېرو شیانو تېر شو، او سپله وکړو. دې بناغلو ته باید وویل شي، چې تاسو د (ملي غفلت) او (ملي وحدت) ترمنځ فرق نه شئ کولای. ملي وحدت دې ته وایي

چې د يو هېواد ټول وګړي، په عادلانه او مساويانه توګه د خپل هېواد په برخليک کې شامل شي، نه دا چې ډېر تر لږو قرباني شي او يا د کمو، خو سپين سترګو او جنجالي اشخاصو خبره ومنل شي. زمور په نظر د نامعقولو جنجالونو او نامشروع غوښتنو د ختمولو لپاره ملي وحدت تامينېږي، نه د ناروا امتيازاتو د ورکړې له لارې.

۱۸- قوانين کې جنجال: د ملي شورا دنده داده چې قوانين تصويب کړي او د ولس ګټې خوندي کړي، د اساسي قانون په يو اتيايمه ماده کې راغلي: ((د افغانستان اسلامي جمهوريت دولت ملي شورا د ستر تقنيني اورګان په توګه د افغانستان د خلکو د ارادې ښکارندويه ده او د ټول ملت نمايندګي کوي. د شورا هر غړی د رايې د څرګندونې په وخت کې د افغانستان د خلکو عمومي مصلحتونه او ستړې ګټې د خپل قضاوت محور ګڼي.)) اوس ګورو چې د خلکو کومه اراده دوی تمثيل کړي؟ همدا د ولس اراده ده چې ملي او اسلامي ارزښتونه يې تر پښو لاندې شي؟ او شورا ولس ته نوي جنجالونه پيدا کړي؟

۱۹- خدمات کې تخريبات: د قوانينو د تصويب او اساني ترڅنګ د شورا بله دنده داده چې حکومت اړ کړي، ولس ته خدمات ورسوي، د شورا پرېپالي غړي اوس پر دې مصروف دي چې په ملت کې د نفاق نوي تخمونه وکري، کله چې اساسي قانون حکم کوي: د (افغان) کلمه ددې ملت پر هر فرد اطلاقېږي، نو بيا پر دې خبره بحث په کار نه دی، خو د شورا پردېپالي غړي نه يوازې دا چې

د قانون او ملت طبیعي مسیر او هویت نه مني، بلکې ملت ته لا زیاتې ستونزې ټوکوي.

۲۰- له خیره مو توبه شر مه رسوه: ملي شورا ددې پرځای چې د ملت د یووالي او استحکام لپاره هڅه وکړي، پخواني ارزښتونه او هډونه لاپسې کوشښ کړي، ملت ته نوې ګټې ورسوي، هېواد ته د تجزیې احتمالي خطرونه رفع او دفع کړي، سرکښه زورواکي چارواکي مهار او د فساد جړې وباسي، د ګاونډیو پټې او ښکاره توطیې خنثی کړي، د جګړې ختمولو لپاره لاره چاره پیدا کړي، دې هېواد او ملت ته نوي غمونه ټوکوي او له ګاونډیو څخه نوي رالېږل شوي تعریفونه وړاندې کوي.

په ملي شورا کې د ملتپالو، هېوادپالو او اسلامپالو استازو شمېر هم کم نه دی او رښتیا هم ددې مظلوم ولس رښتیني استازي دي، خو څرنګه چې ملت مظلوم دی دا استازي هم مظلومین دي، دوی هم د ملت په شان نه زرلري او نه زور چې په شورا کې یې وکاروي او د تقلبي، ایرانپالو او پاکستانپالو په اصطلاح وکیلانو د غرضونو او مرضونو مخه ډب کړي.

مور اوس په شورا کې له همدغو مظلومو خو باغروره او باعزته وکیلانو څخه هیله کوو چې خپل تیت و پرک حالت ته د پای ټکی کېږدي. د محدودو، خو منظمو، زورواکو او پردیپالو تش په نامه وکیلانو پر ضد یو ګډ حرکت، تګلاره او انسجام رامنځته کړي، په شورا کې راټوکېدلي زهر په خپله له منځه یوسي او د پردیپالو او هېوادپالو وکیلانو لیکه یوه له بله جلا کړي. له اسکېرلي باغیرته

ملت څخه مو هیله ده لکه څنګه چې مو له چنګښزه تر هلاکو ، له هلاکو تر انګرېزه او له انګرېزه بیا تر روسه او له روسه بیا تر دې نورو ډول ډول انګرېزانو پورې، د هر بهرني پرضد ښکاره مبارزه او جهاد کړی ، دغسې یوځل بیا خپل ملي غرور، عزت او وحدت لا پسې غښتلی کړئ، د هر ګاونډي په تېره بیا د ایران او پاکستان د ښکاره او پټو توطیو او د هغوی د کورنیو تالي څټو پرضد خپله شعوري، ملي او اسلامي مبارزه او جهاد ترسره کړئ ! په پای کې وایم، دې ډول کورنیو او بهرنیو خاینونو ته د دې خبرې یادول هم په کار دي چې:

لا تـراوسه یـې مـاغزه په کرار نه دي
چا چې ما سره وهلی سر په څنګ دی

OOO

ټیټ مې مه بوله غورځنګ راباندې مه کړه
زه پـه دې افـتادګـی کـې لوی ګړنګ یم

ژوندون ټلوېزیون او لوبه څارنوالي

د(۱۳۹۲ل) کال د لیندۍ میاشتې په دویمه اوونۍ کې خبر شوم چې د اطلاعاتو او کلتور وزیر (سید مخدوم رهین) له لوبې څارنوالۍ څخه د ژوندون ټلوېزیون د بندولو امر یا هم د نشراتو د تعلیق غوښتنه کړې ده. ما هم لوی څارنوال سره کتنه وکړه او خپلې غوښتنې مې مطرح کړې.

ددې کتنې جزیات به په لاندې لیکنې متن کې وګورئ!

کله چې زه لوی څارنوال سره کښناستم، نو هغه هېڅ داسې دلایل نه درلودل چې ماته یې وړاندې کړي، زه یې حق په جانب ګڼلم، بیا هغه زه خپلو مرستیالانو ته ورمعرفي کړم، مرستیالانو یې یو هیئت جوړ کړی و، هغوی سره مې تفصیلي بحث وکړ، هغوی هم زما د دلایلو پر وړاندې څه خاص دلیل نه درلود، زمونږ دلایل یې مقنع وګڼل، زه ببرته ټلوېزیون ته راغلم، خو ورځ وروسته لوبې څارنوالۍ د سیاسي فشارونو له امله د (سید مخدوم رهین) غوښتنې منلې وې او په ناقانونه ډول یې د ژوندون د تعلیق حکم کړی و، دلته غواړم درانه لوستونکي لومړی همدا متن او بیا وروسته د ژوندون په څپو زما د وینا لیکنی متن ولولي او بیا تر هغه وروسته د ملت د حماسې له امله له ملت څخه د مننې متن په ځیرتیا سره ولولي.

ژوندون رادیو تلوېزیون لوبې څارنوالۍ ته دافغانیت، اسلامیت، افغان او افغانستان ضد اشخاصو، رسنیو او کړیو د توطیې پر وړاندې خپل غوښتنلیک وړاندې کړ.

په هغه کتنه کې چې نن سهار ما (یون) له لوی څارنوال ښاغلي (محمد اسحاق الکو) سره درلودله، له لوی څارنوال څخه وغوښتل هغه ملي حرکت چې د افغان، افغانیت، اسلام او اسلامیت د خوندیتابه لپاره د مدني ټولنو، افغانپالو او اسلامپالو خوځښتونو له خوا پیل شوی، قانوني او حقوقي ملاتړ وکړي او یو شمېر ایرانپالې کړۍ او رسنۍ پرې نه ږدي چې د هېواد ملي هویت مسخه کړي.

ما له لوی څارنوال څخه وغوښتل چې ملتپالو افغانانو دغه عادلانه غوښتنې د قانون په چوکاټ کې وڅېړي. لوی څارنوال زما غوښتنې هغه موظف هیئت ته راجع کړې چې د اطلاعاتو او کلتور وزارت د وزیر (سید مخدوم رهین) او د یو شمېر نورو کړیو د غوښتنې له امله جوړ شوی دی. دا کمیسون د سید مخدوم رهین په غوښتنه چې په هغه کې د ژوندون ټلوېزیون او یوې بلې چاپې رسنۍ د تعلیق غوښتنه شوې وه، غور کوي. ما دې موظف کمیسون ته خپل وضاحت وکړ او ددې یادونه مې وکړه چې ښاغلی رهین، د مشرانو جرګې مرستیال او د فرهنګي او دیني چارو د کمېسون مشر له ژوندون ټلوېزیون سره سیاسي ستونزې لري او د سیاسي انګېزې له مخې د ژوندون ټلوېزیون پر وړاندې دا حرکت کوي. د رسنیو د سرغړونو کمیسیون هم د ښاغلي رهین تر فشار لاندې دی او ان د عطا محمد نور فشار هم په دې برخه کې احساسېږي.

نو ځکه خو دا مکتوب او نظرونه او دا ډول اشخاص سیاسي انګېزه لري، ژوندون ټلوېزیون ته ددې ډول اشخاصو نظر د منلو وړ نه دی او نه هم قانوني بڼه لري.

له لوی څارنوال څخه مې د (ضمیر) د قاضي کولو غوښتنه هــم وکــړه، ومې ویل مخکې تر دې چې موږ پر یو چا باندې د کاغــذي او فزیکــي اسنادو خبره وړاندې کړو، ضــمیر بایــد قاضــي کــړو. زه هــم پــر دې پوهېږم، ته هم، ولسمشر هم او ټول افغانان هم چې د محسني صــیب مدرسه او تمدن ټلویزیون له ایرانه خړوبېږي،ددې په مقابل کې چوپ پاتې کېدل له ستر افغان او مسلمان ولس سره ستره جفا ده.

مالوی څارنوال ته وویل چې د ښاغلي رهین پر بکړه شخصي، سیاســي او له قومي تعصبه ډکه ده او هېڅ ډول قانوني بنسټ نه لري، د رسنیو د سرغړونو د کمیسیون په نامه یې خپله ذهني پر بکړه رالېږلــې ده او یوه بله کوچنی چاپې رسنۍ یې ځکه له دې مسلې سره یو ځای کــړې چې له ژوندون ټلوېزیون سره خپل پخوانی او اوسنی تعصب پټ کړي.

هغه غوښتنلیک چې مــا د ژونــدو ن ټلوېزیــون پــه اســتازۍ لــویې څارنوالۍ ته وسپاره، په دې ډول دی:

د افغانستان اسلامي جمهوریت د لویې څارنوالۍ محترم مقام ته!

په دې ورځو کې د یو شمېر پردیپالو، ایرانپالو، افغان ضد، اسلام ضد او هېواد ضد کړیو له خوا د افغان، افغانیت، اسلام او ا سلامیت پــر ضــد پټې او ښکاره هڅې زیاتې شوې، یو شمېر پردیپالې رسنۍ هم پــه دې ناوړه هڅو کې شاملې دي.

ژوندون داسې یو ټلوېزیون دی چې د افغانانو په مالي پانګه، بسپنو او مرستو جوړ شوی او د خپل فعالیت له پیله یې بیا تردې دمه د افغــان او افغانیت، اسلام او اسلامیت او هېواد د ملــي ګټــو لپــاره تــر خپــل وروستي وسه کار کړی دی.

ژوندون راډيو تلوېزيون په دې وروستيو کې د يـو شـمېر ايرانپـالو او پنجابپالو کړيو او رسنيو تر پـراخ يرغـل لانـدې دی. دوی غـواړي د هېواد ددې ملي او رسنيز مرکز پر وړاندې خنډونـه پيـدا کـړي، پـه حکومت کې له تنظيمي کړيو، تنګنظرو او هغو اشخاصو څخه هم کـار اخلي چې نه غواړي افغان ملت د ځلانده هويت او قوت خاوند شي، نو ځکه خو د ټولو د فشار تمرکز پر ژوندون راډيو ټلوېزيون بانـدې دی. ژوندون راډيو ټلوېزيون د هغو هېواد پالو، اسلامپالو او ملتپالو افغانـانو غږ په ښه ډول منعکس کړ چې غوښتل يـې د هويـت د تـذکرې پـر لومړي مخ د اساسي قانون له حکم سره سم د اسلام او افغان کليمـې وليکل شي، دې خبرې د يو شمېر ايرانپالو، پنجابپالو او نورو پردېپالو حساسيتونه راوپارول، نو ځکه خو يې له هغو دولتي ارګانونو څخه چې په يو نه ډول يې ځينې اشخاص د افغان ملت لـه ملـي هويـت سـره حساسيت لري، ناوړه ګټه پورته کړه او د ژوندون ټلوېزيون پر ضد يې عرايض وړاندې کړل. دا ډلې غواړي له دې ملي موضوع څخه د خلکـو پام قومي موضوعګانو ته واړوي.

مورِ د افغانستان له لويې څارنوالۍ څخه دغه لاندې غوښتنې لرو:

۱ -له لسو کلونو راهيسې دې ټولې رسنۍ وارزول شـي چـې څـومره نشرات يې د هېواد د ملي ګټو لپاره کړي او څـومره نـوريې د ملـت، اسلام او افغانيت پر ضد دي.

۲ -د ټولو رسنيو د تمويل سرچينې او پرسونل دې په هر اړخيز ډول وارزول شي، هره نا مشروع سرچينه دې رنه شي او هغو رسنيو چې له ايران، پاکستان او يا نورو نا مشروع سرچينو څخه پيسـې تـر ګوتـو کړي، بايد عدليې او قضايي ارګانونو ته معرفي شي.

۳ -د ملي او قومي رسنيو تر منځ دې سره کرښه راکاږل شي: څـوک، افغان، افغانستان، اسلام او د هېواد ملي ګټې غواړي او څـوک قـومي مسایل خپروي. قومپالي اوس دومره سپین سترګي دي چې هم قومي تفرقه اچوي او هم يې پړه پر بل باروي.

۴ -څوک چې په ټلوېزيونونو کې د افغانستان ملي سرود او ملي بيرغ پر ځای نور سرودونه خپروي او نور بيرغونه خپروي، له هغـوی سـره دې قانوني چلند وشي.

۵ -پر ځانګړي ډول د ژوندون، تمدن او يو شمېر نورو ټلوېزيونونو پـه اړه يادونه کوو چې لويه څارنوالي دې يـو بشـپړ، نـاپيښلی، مسـلکي هيئت وټاکي، په دې هيئت کې دې د تمدن ټلوېزيون او ژوندون غړي هم شامل وي. د دواړو ټلوېزيونو او همدارنګـه د ښـاغلي محسـني د مدرسې مالي سرچينې دې وپلټي، هره مالي سرچينه چـې ايرانـی او پاکستانی وه، قانوني چلند دې ورسره وشي.

۶ -لويه څارنوالي دې هغه اشخاص چې په ډاګه د افغـان ، افغانسـتان پر ضد شعار ورکوي او د افغان ملي هويت پر ځای پـر قـومي هويـت ټينګار کوي، هغوی دې هم محاکمې ته راکاږي، که هغه په دې دولـت کې په هره کچه وي، که وکيل وي، که وزير، که والـي او کـه بـل هـر څوک.

۷ -لويه څارنوالي دې هغه ګوندونه او ډلې هم تر څار لانـدې ونيسـي چې د اساسي قانون د روحيې خلاف يې ټول کړه وړه د قوم، سيمې او ژبې پر محور راڅرخي.

ژوندون ټلوېزيون ټول افغان ملت او ددې هېواد رښتينو بچيانو ته ډاډ ورکوي چې دخپل فعاليت او ژوند تر وروستی سـلګی بـه اسـلاميت،

افغانیت او انسانیت پالي، د ایرانپالو، سمتپالو، پنجابپالو، فساد کړو، ناقانونه زورواکو، هر ډول پردیپالو او نورو مکروبونو پر ضد به خپل رسنیز جهاد ته دوام ورکوي او په دې لاره کې به د هر ډول خنډ، مشکل او زور په مقابل کې په نره ودرېږي.

ژوندی او پیاوړی دې وي افغان ملت

مړه او سپېره دې وي د افغانستان دښمنان

رپانده او ځلانده دې وي په سیمه او نړۍ کې

د افغانستان او اسلام بیرغ

په درناوي

پوهنوال محمد اسمعیل یون

د ژوندون رادیو ټلویزیون د امتیاز خاوند

یوه ناقانونه پربکړه او زمورِ مدني غبرګون

د (۱۳۹۲)ل کال د لیندۍ میاشتې په نیمایي کې د اطلاعاتو او کلتـور وزیر (سید محدوم رهین) او لوی څـارنوال (محمـد اسـحق الکـو) د ژوندون ټلوېزیون د نشراتو د تعلیق په هکله ناقانونه پربکړه وکړه، ما (یون) د ژوندون ټلوېزیون په استازۍ د یادو اشخاصو ددې پربکړې پر وړاندې غبرګون وښود، هغه مې په کلکو ټکو وغندله، زما دا وینا همغه مهال د ژوندون ټلوېزیون پر څپو خپره شوه چې دادی دلته یې لیکنې بڼه وړاندې کېږي.

بسم الله الرحمن الرحیم

د لوی، مهربانه، لوروونکي او ښېونکي څښتن تعالی په نامه

هغه ځوان چې د وطن په درد سوځېږي
که سل ځـله پـرمخ لوېږي پورته کېږي
ماتـرې سـل ځله قربان او صدقه کړې
چې د مرګ په پوله ناست وي لا خوځېږي

خپل نجیب، ویاړمن، پرتمین، غښتلي، پیاوړي او سرلوړي ملت ته تـر هرڅه وړاندې د زړه له کومي سلامونه او احترامونه وړاندې کوم.

غواړم د ظلم او استبداد، جبر او اختناق د عواملو، د ایران د شنه او د پنجاب د تور استعمار د پټو او ښکاره افغان ضـد عملونـو او د هغـو د

کورنیو تالیځټو د وروستیو توطیو په باب ستاسو پاملرنه څو مهمو ټکو ته راواړوم:

۱ -له هغې ورځې چې په افغانستان کې ژوندون ټلوېزیون خپل نشرات پیل کړي او په هېواد کې نویو، شعوري او ځوانو مدني خوځښتونو سر راپورته کړی، له همغه وخته راهیسې د ژوندون ټلوېزیون پر ضد توطیې روانې دي. هېڅ بل ټلوېزیون ته پردیپالي، ایرانپالي او پنجابپالي دومره د خطر په سترګه نه ګوري، لکه ژوندون ته چې ګوري.

۲ -کله چې ژوندون ټلوېزیون د افغان او افغانیت، اسلام او اسلامیت د لارویانو او رښتینو افغانانو غږ پورته کړ او د هویت د تذکرو پر لومړي مخ یې ددې سترو ارزښتونو د تثبیت غوښتنه وکړه، نو پردیپالو عناصرو ددې داعیې پر وړاندې دومره تېز غبرګون وښود چې د هېواد په تاریخ کې یې ساری نه و لیدل شوی.

۳ -روس پلوه او ایرانپلوه ډلې چې له پخوا څخه د حکومت په داخل او بهر کې فعالې دي، په ژوندون ټلوېزیون کې د افغانیت او اسلامیت د خوندیتابه بحث، له قومي تعصبونو سره غوټه کړ او د یوه شخص یوه کلیمه یې دهېواد ځینو وګړو ته په ناسم ډلو تعبیر کړه.

۴ -ایرانپالو او پردیپالو رسنیو د ژوندون ټلوېزیون د ژورلیدونو خپرونې یو بحث چې د (اسلام)، (افغان) او (اسلامیت) او (افغانیت) د خوندیتابه لپاره ځانګړی شوی و، کاپي او په هغه کې یې ځینې جملې وړاندې وروسته کړې، مانا یې ورته کړه کړه او بیا یې له خپلو رسنیو څخه خپور کړ او هڅه یې وکړه له دې لارې قومي حساسیتونه

راوپاروي او تر شا يې خپل شوم افغان ضد هدفونه پر ملي او اسلامي داعيې واکمن کړي.

۵ -دې ايرانپلوه تنظيمي کړيو په مشرانو جرګه کې يو شخص چې تر دې وړاندې يې د هويت په تذکرو کې د افغان او اسلام کليمو د ليکنې پر ضد کارت پورته کړی و، د يوې همفکره وسيلې په توګه وکاروه، هغه له اطلاعاتو او کلتور وزارت څخه د ژوندون ټلوېزيون د نشراتو د تعليق غوښتنه وکړه، اطلاعاتو او کلتور وزير ښاغلی (سيد مخدوم رهين) هم چې له پخوا څخه د همدې ډلو ټپلو تر اغېز لاندې دی، ژر تر ژره يې لويې څارنوالۍ ته مکتوب وليکه، له ژوندون ټلوېزيون سره يې د خپل تعصب د پټونې په خاطر د يوې بلې نومورکې چاپې خپرونې د تعليق غوښتنه هم وکړه. حقيقت دادی چې د ژوندون ټلوېزيون مقابل طرف تمدن ټلوېزيون، محسني مدرسه او نورې ايرانپلوه رسنۍ دي، نه يوه لاسپانه او نومورکې چاپې خپرونه.

۶ -د اطلاعاتو کلتور وزارت په تېر لس کلن تاريخ کې هېڅکله داسې پرېکړه نه ده کړې چې پر يوه ورځ، په يوه ګړۍ کې دې هر څه فيصله کړي. رهين صيب ددې پرځای چې د رسنيو د سرغړونې کمېسيون خبر کړي او يا د هغه کمېسيون غونډه جوړه کړي چې هغوی خپل نظر ورکړي او يا مقابل لوری خبر کړي، په ډېرې چټکۍ سره څارنوالۍ ته مکتوب ورولېږه. ښاغلي وزير په ډېر څرګند ډول په خپله هغه کمېسيون چې دوی به له خلکو غوښتل، هغه ته شکايتونه وکړي، په خپل دې عمل، لغوه، پيکه او بې ارزښته کړ.

۷ -لوی څارنوال، ښاغلي (اسحق الکو) هم ددې پرځای چې د خپل ټاکلي هئيت څېړنو ته منتظر شي، لکه قرطاسيه چې حوالې کوې، د

ښاغلي رهين پر وړانديز وليکل: ((متن پيشنهاد منظور است.)) په افغانستان کې په زرګونو خلک وژل شوي، افغان ملي هويت، افغانستان، اسلامي مقدساتو، ملي اتلانو، اکثريت هېوادوالو او ټولو بشري ارزښتونو ته سپکې سپورې ويل شوي، خو نه (رهين صاحب) او نه هم (الکو صيب) سر څه چې غوږ پرې هم نه دی ګرولی، خو څرنګه چې ژوندون ټلوېزيون د ټولو هېوادپالو افغانانو يوه رښتينې رسنۍ ده، ددې پرضد دومره چټک غبرګون او له دولتي امکاناتو څخه د ملي رسنۍ د خپه کولو هڅه څه مانا لري؟

ددې لپاره چې خبرې ډېرې اوږدې نه شي، مور غواړو په دې برخه کې خپل نظر او خپل عقلي، منطقي اصولي، حقوقي او دفاعي دلايل وړاندې کړو:

۱ -در سنيو په قانون کې له رسنيو څخه د سرغړونې کمېسيون تثبيت شوی، ولسي جرګې هم دا کمېسيون تائيد کړی، له ژوندون سره د پرديپالو عناصرو په دې قضيه کې اصلاً دا کمېسيون چا خبر کړی هم نه دی. کوم وزير او يا هم کوم شخص ددې صلاحيت لري چې ددې کمېسيون له پرېکړې او مصوبې پرته د يوې رسنۍ په باب داسې حکم وکړي؟ که چېرې دا د يو اصل په توګه ومنل شي، نو ښه داده چې د رسنيو دا کمېسيون ژر ختم شي او ټول صلاحيتونه يې ځانګړو اشخاصو ته حواله شي.

۲ -دولت چې کوم ارګان تاسيس کړی وي، ولسي جرګې هم تائيد کړی وي، ايا کوم شخص دا حق لري چې تر قانون پورته عمل وکړي او هغه ارګان ته ورکړل شوي صلاحيتونه ځان ته مختص کړي؟

۳ -پر کومه ورځ چې ښاغلي رهين خپل دا غوښتنليک لاسليک

کړی، پر همغه ورځ يې ځان پر يو بهرني سفر مصروف کړی، ځکه چې ځان له دې قانوني تېروتنې وژغوري.

۴ -د اطلاعاتو او کلتور وزارت پرته له دې چې د قضيې ادعا شوی لوری خبر کړي، د يو تنظيمي شخص مکتوب ته يې هرکلی ويلی او څارنوالۍ هم مخکې تر دې چې له ژوندون ټلوېزيون څخه وضاحت وغواړي، يوه اړخيزه پرېکړه کړې ده.

۵ -د رسنيو تعليق د شخص د وظيفې تعليق نه دی، چې بېرته جبران او معاش يې ور حواله شي. رسنۍ په هره ثانيه کې خپل لګښتونه او خپلې مادي او معنوي ګټې لري، که يوه رسنۍ د محکمې له حکم پرته زيانمنه شي او تر تعليق وروسته بېرته اصلي حالت ته وګرځي، برائت هم واخلي، نو کوم اورګان د خسارې د جبران تضمين کولای شي؟ د زيان کچه به څوک تثبيتوي؟ د ادعاوو او واقعيت ترمنځ به عدالت او انصاف څنګه په ګوته کېږي؟

۶ -ايا قوانين ددې اجازه ورکوي چې يوه حقوقي، رسنيزه او يا اعتراضي موضوع دې ژر تر ژره سياسي شي او چارواکي دې په کې ناقانونه مداخله وکړي؟ په دې پرېکړه کې مورِ د ولسمشر د مرستيالانو سياسي فشار او په خپله د ولسمشر همېشنی مضر مصلحت او ځينې خاصو کړيو ته د تېرو سياسي امتيازاتو د ورکړې په تعقيب، د نورو امتيازاتو او خورلنيو د ورکړې عنصر دخيل ګڼو.

۷ -هغه ډلې چې مستقيماً له ايرانه خړوبېږي، پر حکومت او په خپله پر ولسمشر خاص اغېز لري، د هغو ټولو اغېزې په دې ناقانونه بېړنۍ پرېکړه کې دخيلې دي.

۸ -ایا تر دې دمخه د داسې پرېکړو بېلګې شته چې ددې پرېکړې د عملي کېدو لپاره لاره پرانیزي؟ که د یوه کارپوه یوه خبره چې په خپله کارپوه یې د پوره وضاحت ورکولو جوګه دی ایا ددې ډول پرېکړې ایجاب کوي؟

۹ -که د یو چا یوه خبره د یوې رسنۍ پر وړاندې دومره چټک غبرګون ته دلایل برابروي، نو بیا خو په افغانستان کې بېلابېلو اشخاصو او رسنیو په دې برخه کې دومره څه استعمال کړي، چې د ژوندون پر څېړو یې د (جنرال طاقت) خبره په خروار کې د مثقال تر مثاله هم وړه ده. د هغوی پر وړاندې په دې تېرو لسو کلونو کې هم د لوېې څارنوالۍ او هم د اطلاعاتو کلتور وزارت د چارواکو چوپه خولې پاتې کېدل کومې ماناوې لري؟ ایا له هغوی سره د همغږۍ، همفکرۍ، یا بې تفاوتۍ په مانا ده او که نورې مانا لري؟ ښه به وي چې په دې برخه کې د یو شمېر اشخاصو او رسنیو نومونه هم واخلو: دولتي ښاغلي دې پر حافظې فشار راوړي، د ښاغلي لطیف پدرام، عطامحمد نور، عبدالحفیظ منصور، انور سادات، حاجي محمد محقق او نورو څرګندونې دې هم را په یاد کړي. د طلوع ټلوېزیون، نور، نورین، تمدن، راه فردا، ائینه او همدارنګه د نورو ګڼو چاپې رسنیو نشرات دې هم له نظره تېر کړي.

۱۰ -هغه پرېکړه چې له دولتي چارواکو پرته، نه په کې نه عارض معلوم وي، نه په کې مقابل طرف او نه هم د قضیې ټولې خواوې، خپله غوښتنلیک والا هم پښې له میدانه سپکې کړې وي، ایا له قانونه او منطقه د تېښتې په مانا نه ده؟

۱۱ -خپله لوی څارنوال، د اطلاعاتو او کلتور وزیر او نور ټول اشـخاص پر دې پوهېږي، چې پربکړه يې قانوني اساس نه لري. د لوی څـارنوال تر حکم وروسته ما له لوی څارنوال سره تر (۵۰) ځلو زيـات ټلېفـوني تماس ونيو، خو زه چې ددوی په نظر د قضيې يو اړخ ګڼل کېږم، له مـا څخه ځان پټونه کوم حقيقت پټوي؟

۱۲ -لويې څارنوالی او بل هيڅ اورګان د ژوندون له خوا د جنرال طاقت د خبرو اصلي سي ډي (CD) له هغو سي ډي ګانو سره پرتله نـه کـړه چې د ژوندون د مخالفينو لخوا برابره شوې وه. جملې په کې وړانـدې وروسته شوې وې او مانا په کې بدله شوې وه.

۱۳ -کله چې له يوې رسنۍ څخه د يوه شخص يوه خبره چې هغه هـم يوه بل شخص په ځانګړي ډول (لطيف پدرام) چې غازي امان الله خان ته يې کنځلې کړې وې، راجع وه، خو پرديپالي بيا دا د پلمې پـه توګـه قوم ته منسوبوي او د ځينو ناسم تعبير راپاروي او بيا هغه شخص پـه همغه رسنۍ کې د خپلې خبرې وضاحت کوي، نو د دې ډول رسنۍ په اړه چې د پرديپالو پخوانی ذهنيت له کينې ډک نه وي، نو ددې رسنۍ په باب بيا چټک غبرګون له ايرانپالنې او پرديپالنې بله څه مانا لري؟

۱۴ -پر دې هم پوهېږو چـې کـه تـول افغـان ولـس يـوه خـوا وي، جنګسالاران او تنظيمسالاران په تېره بيا ايران پورې تړلي اخونـدان بله خوا، نو ولسمشر ته دا دوه وروستي عناصر ډېـر محتـرم دي، لـه ولس سره د ولسمشر ددې جفا په مقابل کې بـه د قيامـت پـر ورځ د ولس لاس او د ولسمشر کرزي ګريوان وي او دا به هغه وخت وي چـې د جبران لپاره به هېڅ مجال پاتې نه وي.

۱۵ -د هېواد د ټولو عدلي قضايي اورګانونو، دولتي چارواکو، ځانســاتو او څوکۍ پالو اشخاصو پر وړانــدې دا پوښــتنه هــم ږدم چــې د (۱۴۰) افغانانو قاتل (حکیم شجاعي) او د ملي اردو او ملي پولیســو وژونکــي (امیر ګل) او (کمین) چېرته دي او ولې تر قانونه پورته ګرځي او لا هم تر عدالت لرې خوندي ژوند تېروي.

۱۶ -ایا د (۶۵) زره کابل ښاریانو قاتلان په همدې نظام کــې تــر ټولــو محترم، مقدم او واکمن نه دي؟

۱۷ -کله چې د ملي شورا مخې ته د افغان ضد کړیو له خوا لــه قــومي تعصب ډکه مظاهره وشوه او ځینو یې د ایرانپلوه ډلــو پــه لمســون د افغانستان پر ضد او (ما افغان نیستم) شــعارونه ورکــړل، دا ښــاغلي چېرته وو؟ ددې پرځای چې دې ډول اشخاصو او محرکینو ته یې ســزا ورکړي. اوس یې ځارنوال صیب او وزیرصیب غوښتنو ته هرکلی وایي. اوس راځم خپل مسلمان با ایمانه، باوجدانه غیرتي افغان ملت ته!

زه د یوه افغان او مسلمان په توګه د لوی خــدای (ج) پــر نصــرت او د خپل ملت پر غیرت پوره ډاډه یم. په دې پوره باوري یم چــې د واحــد افغان ملت ټولې ځانګې او ګلونه چې د هېواد له هرې سیمې، هر قوم، هر تبر او هرې ژبې سره ټراو لري او له ملي او اسلامي هویت، اسلام او افغان سره مینه لري، په نره د ژوندون ټلوېزیون ملاتــړ کــوي او هــر ایرانپالي، پنجابپالي او پردیپالي ته مناسب ځواب ورکوي.

خو زه د یوه متمدن انسان، افغان او مسلمان په توګه د خپلې ملــي او اسلامي برحقې داعیې د ترلاسه کولو لپاره له تشدد، خشــونت او زور څخه کار اخیســتل نــه تائیــدوم او نــه یــې پلــوي کــوم. زمــوږ او د جنګسالارانو او ناقانونه ایرانپالو کړیو تر منځ د توپیر سره کرښه همدا

ده چې مورِ اسلامیت، افغانیت او انسانیت غواړو او د افغانستان کورنۍ او بهرنۍ مخالفین، وحشت، خشونت او لا قانونیت.
پر دې خبرې بیا ټینګار کوم چې د هویت په تذکرو کې لــه اســلام او افغانه تېرېدونکي نه یو او دا اوسنۍ قرباني هم د همغو ارزښتونو لپاره ده.
د ژوندون ټلوېزیون په ملیونونو هېوادپــالو مینوالــو څخــه پــه ډېــر درنښت هیله کوم، چې په پوره زغم، اوسپلې او ســړې ســینې خپلــو مشروعو او قانوني داعیو ته دوام ورکړي. د ژوندون ټلوېزیون د ملاتــړ لپاره د سړیتوب داسې یوه بېلګــه وړانــدې کــړي چــې هېوادپلــورو، کلتورپلورو، او پردیپالو ته یو بې ساری سبق شي.
مورِ د لویې څارنوالۍ په ګډون د هیواد هرې قانوني سرچینې تــه تــر هغه وخته د قدر په سترګه ګورو چې د قانون د تطبیق لپاره عادلانــه پرېکړې وکړي. دا چې په ځینو عدلي، تقنیني او قضایي اورګانونو کې ځینې اشخاص د سیاسي اغېز تر فشار لاندې قانون تر پښــو لانــدې کوي، ددې کفاره او جبیره به خپله ورکوي.
زه د یوه افغان په توګه ځانته دا حق ورکوم چې د یوه مدني انسان په حیث د پردیپالو پر ضد خپله ملي او انساني مبارزه جاري وساتم، هــر کلي، هر مسجد، هرې باندې او هــرې تپــې تــه لاړ شــم او د ظلــم او استبداد په مقابل کې خپل غږ پورته کړم.
زه حق لرم د ایرانپالو ډلو د سیاسي فشارونو له امله د لویې څــارنوالۍ ددې پرېکړې پر وړاندې سترې محکمې ته خپل غوښتنلیک وړانــدې او ژوندون ته د رسېدونکي زیان د جبران غوښتنه وکړم. کــه احیانــاً سترې محکمه هم د لــویې څــارنوالۍ پــه شــان د مضــر او نامشــروع

مصلحت پر رنځ اخته شي، نو د خپل ملت عدالت او د نړۍ هر بل عدلي اورګان ته به عريضه کوم او د دې ظلم په مقابل کې به ودرېږم.
د خدای نصرت او د ملت همت مې همېشنی ملګری دی او په دې لاره کې د څو ټنګه سرو، ځان پلورو، ضمير پلورو پروا نه لرم، له خپل ولسه د ژوندون د تېر ملاتړ له امله هم مننه وی يم او پر راتلونکي ملاتړ يې هم پوره ډاډه يم.
زه له هغو زرګونو او لکونو افغانانو هم مننه کوم يم چې د لويې څارنوالۍ د ناقانونه حکم د تطبيق په حالت کې يې موږ ته ډاډ راکړی چې د دوی له رسنيو، راډيوګانو، ټلويزيونونو، ټولنيزو خپرونو او د تبليغ له نورو زرايعو څخه پوره پوره ګټه پورته کولای شو.
خپل ملت ته د يو څو نورو راتلونکو احتمالي خطرونو وړاندوينه هم کوم. د افغان کلمې تر حذف وروسته، د پرديپالو دويم يرغل پر (افغانی) دی، چې زموږ د پولې او ملي هويت ښکارندويي کوي او تر هغه وروسته وروستی يرغل او جګړه د خوږ افغانستان د نامه د بدلولو لپاره ده. هېوادپال افغانان دې ټول خبر وي. ځانساتي، ورځچاري به بيا هغه وخت لکه د مچانو په څېر لاسونه مروړي، خو اوبه به له ورخه تېرې وي، ملت به د مملکت د نامه پرسر پر جنجال اخته وي او د ولس د سوکالۍ لپاره به د خدماتو رسولو ته د چا پام نه وي.

په پای کې وایم چې:

نه مې د چا مال خوړلی نه مــې څــوک وژلــي دي
نه مې چاته ورک شه یا ګــم شــو کلــه ویلــي دي
نوره ګناه نــه لــرم پــه دې ګنــاه مــې مــه نیســه
زړه کې چې مې پټ ظالم ته بد غوندې کتلــي دي
وخــت د اعتــراف دی ګنــاه خپلــه درتــه وایمــه
نــه یمــه منکــر پــه مظلومــانو مــې ژړلــي دي
نه ومه خبــر پــرده مــې لــرې ځنــې پورتــه کــړه
نــه دي د ویلــو هغــه څــه چــې مــا لیــدلي دي
رسي لــوړ مقــام تــه چــې بوټونــه پــاکوي د بــل
ډېر پــه دغــه شــغل ریاســت تــه رسـېدلي دي

ژوندی او سرلوړی، متحد او غښتلی دې وي افغانستان
سوکاله، ارام او بریالی دې وي افغان ملت
مړه دې وي د افغانستان پټ او ښکاره دښمنان

ومن الله التوفیق

د ملت حماسه

د (۱۳۹۲)ل کال د لیندۍ پـر (۲۳)مـه نېټـه د ژونـدون ټلوېزیـون د بندولو په اړه د لویې څارنوالۍ او اطلاعـاتو کلتـور وزارت د پرېکـړې خلاف ولس لویې مظاهرې ته راووت او د سـترې محکمـې مخـې تـه راټول شو، خپل مدني اعتراض یې وکړ، سترې محکمـې هـم د ولـس غوښتنه ومنله او د ژوندون ټلوېزیـون د تعلیـق پـه اړه یـې د لـویې څارنوالۍ ناقانونه پرېکړه ملغی کړه. ما پر همغه مانښام د ولس د پـراخ ملاتړ له امله له خپـل ولـس څخـه مننـه وکـړه، دا وینـا د ژونـدون ټلوېزیون پر څپو خپره شوه چې دلته یې لیکنی متن وړاندې کوم.

بسم الله الرحمن الرحیم

د کایناتو د هغه لوی څښتن تعالی په نامه
چې د زرې زرې حساب او کتاب ورسره دی

خپل ولس ته د مننې پیغام
د ملت حماسې ته درناوی

مرګ زما پـه پوهـه نښـه تـر دا ژونـدون دی
له عـزت سـره چـې نـه وي زیسـت روزګـار
ولســـونه چـــې ســـند یـــو بلـــه وکـــا
پادشـــاهان ورتـــه ســـجود کانـــدي اختیـــار

داسې یو حالت کې چې ملت د ویاړ او پرتم، توري او قلم، جنګ او فرهنګ یوه ستره تاریخي او مدني حماسه وټوکوي، سړی نه پوهېږي چې له کومې جملې یې پیل کړي، له چا څخه لومړی مننه وکړي؟ چاته د ستاینې ګلونه او د مننې اوښکې ډالۍ کړي؟ خو ښه بــه وي چــې د مننــو او ســتاینو د معمــول خــلاف، زه د ټولــو ژونـدونوالو، ټولـو اسـلامپالو او ټولـو هېوادپـالو افغانـانو پـه استازۍ له هغو میندو د مننې لړۍ پیل کړم چې مورِ ته یې په پنځه وخته لمانځه کې د دعا لاسونه لپه کړل، مورِ ته یې د دعـا لښکرې راولېږلې، له هغو خویندو به یې پیل کړم چې نه یې په دعاګانو کې هېر کړو، نه یې په عملي ملاتړ کې، د همدې اسکېرلو خو غیرتي خویندو له خوا په سوونو ټلپفونونه راغلل، د مظلومیت د څپو، په ژړغوني، خو لـه ډېر عـزت، عفت او همت نه پـه ډک اواز یې زمورِ ملاتړ وکړ او همدا به یې ویل: که له زلمو نه پوره نه شوه... له هغو سپینږیرو مشرانو او مخورو به یې پیل کړم چې د عمر اوږده برخه یې ددې وطن په غم او درد کې تېره کړې، خو لا هم په سپېرو او دود وهلو خونو کې اوسي او هر یو به همدا ویل:

پام چې وار دې خطا نه شي

مــا مــنــلي غرغــرې دي

له هغو ماشومانو به یې پیل کړم چې له تندي یې سپینې ټوټې تاوې کړې وې او پرې لیکل شوي وو: اسلامیت غواړو، افغانیت غواړو او ژوندون غواړو، ښکلو ماشومانو، لکه د پغمان د سرو منو په شان پر خپلو ښکلو اننګیو د افغانستان ښکلی درې رنګه بیرغ رسم کړی و او مخونـه یې دومـره ښـکلي ښـکارېدل، لکـه د

بوډی ټال د رنګونو په شان دې امتیازاج او ښکلا ته هیڅ با احساسه افغان د خپلو اوښکو سپلاب نه شي ټینګولای.

له هغو مسافرو افغانانو به یې پیل کړم چې د نړۍ په (پنځوسو) هېوادونو کې میشت دي او هره ورځ د وطن د لیدو په هیله اوښکې تویوي، د هغو افغانانو د دعاګانو برکت و چې په مکه معظمه، د خدای په کور کې یې مورِ ته د دعا لاسونه لپه کړل.

له هغو ځوانانو به یې پیل کړم چې له سرونو یې سپین کفنونه ټرلي وو او د خپلو سترو ایډیالونو اسلامیت او افغانیت د ملاتړ لپاره یې د ظلم او استبداد په مقابل کې سر په لاس کې نیولی و.

له هغو میندو او پلرونو به یې پیل کړم چې د خپل ځیګر ټوټې یې، سره له دې چې د ظلم او استبداد له خوا هر ډول خطرونه ورته متوجه وو، خو بیا یې هم د عدالت د تامین لپاره د مبارزې لومړۍ کرښې ته راولېږلې. په نړۍ کې به د قربانۍ داسې بېلګه څوک پیدا کړي چې خپل منصور اولادونه په داسې حال کې د جګړې ډګر ته ولېږي، چې نه توپ لري او نه ټوپک او په تش لاس د ظلم او استبداد په مقابل کې ودرېږي؟

له خپلو قدرمنو علمای کرامو به یې پیل کړم چې په نړه یې د شریعت د منطق په ژبه د اسلامیت او افغانیت ملاتړ ته راودانګل.

د هغو ولایتونو له ځوانانو به یې پیل کړم چې په کابل کې یې تر لویې مظاهرې ځان د مخه کړ، خپله لاس په کار شول، پرته له دې چې د چا منفي نظر، فرمایش او یا زور ته سر ټیټ کړي، په خپل تفکر یې پر لویو لاریونونو لاس پورې کړ.

له هغو زنداني ورونو به يې پيل کړم چې د زندان د تورو تمبو تر شا يې مورچه د ملاتړ پيغامونه راولېږل. زندانيانو خپل ملاتړ د غذايي اعتصاب له ګوابښ سره وصل کړ او ويې ويل چې که چېرې د ژوندون د تعليق پرېکړه ښېرته وانخيستل شي، نو دوی به پر لوی غذايي اعتصاب لاس پورې کړي.

له هغو ځوانو خوځښتونو، مدني ټولنو، سياسي ګوندونو، حرکتونو، صنفي اتحاديو او قومي شوراګانو به يې په پيل کړم چې په پوره يووالي يې په لاريون کې ګډون وکړ.

له هغو ټولو هبواد والو به يې پيل کړم چې په پراخه او سبله يې په مظاهره کې ګډون وکړ، له سهاره تر مازيګره يې له خوراک او څښاک پرته د خپلې برحقې داعيې لپاره چغه پورته کړه.

له هغو ځوانو څارندويانو او د مظاهرې له منتظمينو به يې پيل کړم چې په ډېره سړه سينه يې د مظاهرې نظم خوندي کړ، ډېر فشارونه پرې راغلل، خو خپله او سبله يې په هېڅ ډول له لاسه ورنه کړه.

د مظاهرې له ټولو ګډونوالو څخه به يې پيل کړم چې له ډېرو لوړو کلتوري اخلاقو، سړې سينې او پوره زغم څخه يې کار واخيست او يو ځل بيا يې د يوه متمدن، با کلتوره او غيور ملت په توګه نړۍ ته ځان ثابت کړ.

د سترې محکمې له عالي شورا به يې پيل کړم چې د ژوندون ټلوېزيون د تعليق په اړه يې د لوی څارنوال او اطلاعاتو کلتور وزير ناقانونه پرېکړه ژر تر ژره ملغی کړه او د لاريونوالو د نورو غوښتنو د څېړنو ژمنه يې وکړه.

له خپلو ملي پوليسو به يې پيل کړم چې په پوره نظم، دقت او عزت يې د امنيت په خوندیتابه کې خپله مرسته او همکاري وکړه.

د هېواد له درېو نسلونو څخه به يې پيل کړم چې هم په کې کشر شامل و، هم په کې ځوان او هم په کې د نوي کلونو د عمر خاوندان. د هېواد د سپين ږيرو، مخورو، ځوانانو او تنکيو ځوانانو د درېواړو نسلونو يووالی زمونږ د هېواد والو د اوچت ملي شعور ښکارندوی کوي.

له خپلو ټولو هغو هېوادوالو، خويندو، مينډو، پلرونو، ځوانانو، مسايرو او نورو څخه به يې پيل کړم چې د مظاهرې تر بريا او کتنې وروسته يې له ډېرې خوشالۍ په سترګو کې اوښکې ګرځېدلې او په سلګو سلګو يې د بريا مبارکي وويله.

د ژوندون ټلوېزيون له ټولو کارکوونکو به يې پيل کړم چې دا څو پر له پسې اوونۍ يې شپه ورځ پر ځان يوه کړې او د خپل مظلوم ولس په خدمت کې دي.

له ټولو پورتنيو ښاغلو او اغلو څخه تر مننې او ستاينې وروسته غواړم، له ټول افغان ملت څخه مننه وکړم چې په خپله لمن کې يې داسې ګلالي غمي او سړي روزلي چې د غره په شان خويونه لري؛ هر څه يې په لاس کې دي، خو څوک نه ازاروي، هر څوک ويشلی شي، خو څوک نه ولي:

لمن مې ډکه ده له کانړو خو څوک نه پرې ولم
په عادتونو کې دا يو عادت د غره لرمه

زما ملت يو ځل بيا پرديپالو او نورو رقيبانو ته په ډاګه کړه چې د څومره لويې اوسېلې خاوند دی، د تاترې په شان، د سپين

غره او شمشاد په شان او د پامیر او هندوکش په شان زغم او اوسپله لري، که خپل ناهله زامن یې پر سپینې لمن داغونه هم ږدي، نو تر یوه وخته ورته اوسپله کوي، خو یو مهال بیا سبق هم ورکوي.

زما قدرمن او غیرتي ملته!

پردیپالو او ځینو تالیځتو غوښتل، یو ځل بیا ددې ولس ټولنیز، ملي، اسلامي او هېوادنی شعور امتحان کړي. زموږ ولس چې د سختو ازموینو له ډګره تل بریمن او پتمن وتی، یو ځل بیا له دې ستر ازمېښته پتمن او بریمن راووت. په دې وطن کې خو ځینې مظاهرې د قدرت پر سر وي، د څوکیو پر سر وي، د غوږو او چربو پر سر وي، خو زموږ د ملت مظاهره، د معنوي ارزښتونو پر سر وه او ددې ارزښتونو د ښکلا او ځلا په خاطر وه، د اسلامیت او افغانیت پر سر وه د ژوندون پر سر وه. زما ملت شعار ورکړ چې اسلامیت غواړو، افغانیت غواړو، ژوندون غواړو او قانون غواړو. په مقابل کې یې ایرانپالو شعار ورکړی و، چې نه افغانیت غواړو، نه اسلامیت غواړو نه قانون او نه ژوندون: وګورئ ددې دوو شعارونو د څرنګوالي تر منځ څومره توپیر دی، څوک څه کوي؟

ډېر تفاوت شته په انسان کې د مانا په لحاظ
واړه مشغول دي ځینې ځان ځینې جهان جوړوي

ددې مظاهرې پیغام دا و چې سیمې او نړۍ ته په ډاګه کړي چې افغان ولس یو متمدن، فرهنګپالی او توریالی ملت دی، هغه ډلې او اشخاص چې ددې هېواد پر مظلوم اکثریت کله کله د بې کلتورۍ تور داغ پورې کوي، اوس دې راشي او ودې ګوري چې

څوک د لوړو کلتوري او معنوي ارزښتونو لرونکی دی؟ او څوک د نورو د کلتور د سمالونه پر غاړه ګرځوي؟

دښمنانو غوښتل چې زموږ د ملت چغه خپه کړي، فریاد یې وچ کړي او ژبه یې غوڅه کړي، خو هغوی په دې کار کې لاندې راغلل:

کـه ظالم مې ژبـه غـوڅـه کـړه تـبره شـوه
تـوره څومره چې تبره شوه لا خـوږه شوه
اوس که نر یې نو غوږونه دې خپل پرې کا
چې زمـا نغمه سـړه نـه شـوله سـره شوه

ددې لاریون بل پیغام دا و چې افغان ضد ډلو تـه دا وښیي چې دا مظلوم خو غیرتي ولس له ګنو ناخوالو او ستونزو سره سره لا هم د خپلو سترو معنویاتو د حفاظت په خاطر په خپل منځ کې وحدت، یووالی او پیوستون لري او کـه چېرې وغـواړي هر پټ او ښکاره پردیپالی د نابودۍ په سیند کې ډوبولای شي.

د مظـاهرې بـل پیغـام دا و چـې مخـالفین او نـور مذبـذب اشـخاص کـه غـواړي پـه اینـده کـې سـوله ییـز لاریـون وکـړي او د سړیتوب لاره خپلـه کړي، نو لـه دغسـې مظاهرې دې عبرت او پند واخلي.

ددې سـتر بـریمن لاریـون بـل پیغـام دا و چـې ځانسـاتو، ورځچارو، دولتي او نادولتي مامورینو او مامورګیو تـه دا په ډاګه کړي چې ستاسو له مرستې، همغږۍ، فکر، نظر او ملګرتیا پرتـه او ان له مخالفت سره سره بیا هم دا ولس ددې زور او ځواک لري چې خپل برخلیک او د خپل ژوند تګلوری په خپله وټاکي.

ددې مظاهرې بل ستر پیغام دا و چې اسلامیت او افغانیت داسې سره غاړه غړۍ شول او داسې سره واوبدل شول چې د هېواد په تاریخ کې یې ساری نه دی لیدل شوی، همدا دوه ستر مشالونه دي چې مورږ له تیارو څخه ژغوري، د لومړي ځل لپاره مسجد او هوجره، ملا او معلم، ښوونځی او مدرسه، کشر او مشر پر یوه لاره روان وو او یو بل ته یې د وروری لاسونه سره ورکړي وو، دا په هېواد کې د ملي یووالي تر ټولو ښه سمبول و.

نو اوس د خپل ولس دغه درایت، کفایت، ایمان، هوډ، تکل، فکر او لرلید ته په کتو او له هغو څخه په الهام اخیستو سره، راتلونکي ته ډېره هیله لرلای شو. د همدغه قوت موثریت ته په پام سره مورږ په دې ډاډه یو چې ګام پر ګام به خپلو ملي او اسلامي هدفونو ته رسېږو، د هویت د تذکرې پر لومړي مخ به سل په سلو کې د اسلام او افغان کلیمو د تثبیت په خاطر د (دین) او (ملت) ستون لیکل کېږي، ددې هدف د عملي تطبیق لپاره به لومړی د مشرانو جرګې او ولسي جرګې د ګډ کمیسیون پرېکړې ته انتظار باسو، که بیا هم دا دوه ایډیالونه پکې ونه لیکل شول او یا یې له دې څخه یو ولیکه، یو یې حذف کړ، نو بیا هم ملت ته د منلو وړ نه دي، په دې حالت کې به مظلوم اکثریت، دا ځل د (پښتونستان واټ) ته راټولېږي او مخکې تر دې چې ولسمشر د ملي شورا دا ناقانونه مصوبه لاسلیک او توشیح کړي. په یاد واټ کې به د یوې لویې مظاهرې په ترڅ کې له ولسمشره وغواړي چې هېڅکله باید زمورږ پر ملي او اسلامي هویت خاوري وانه ړوي. ولسمشر باید دا قانون رد او د سمون لپاره یې کورنیو چارو وزارت ته ولېږي،

هغوی باید د افغان او اسلام د تثبیت په خاطر له سره، نوی کارت ډیزاین او د تصویب لپاره یې قانوني مراجعو ته واستوي.

ولس له ولسمشره غواړي چې د څو محدود فسادګرو، غلو، داړه مارو او جنګسالارانو د لوټ او تالان له املې د افغانستان نوم په نړۍ کې د فساد په لومړۍ لیکه کې راځي، حقیقت خو دا دی چې افغانستان یو سپېڅلی نوم دی چې له فساد سره هېڅ اړیکه نه لري، دا خو فسادګر دي چې فساد یې کړی، نه افغانستان، نو په کار خو دادي، هغه کسان چې د افغانستان سپېڅلی او نېک نوم یې بد کړی، د هغوی نومونه دې د رسنیو لهلارې افشا شي چې زمونږ د سپېڅلي هېواد نوم له فساد ګرو جلا شي.

له ولسمشر څخه غواړو په تېرو (۱۲) کلونو کې ټول دولتي تشکیلات د رسنیو پر مخ خواره کړي، چې ولس ته پته ولګي، څوک په کې څومره دي؟ چا د کوم لیاقت پر اساس کومې څوکۍ اخیستي، چا قومي او سیمه ییزو مسایلو ته لمن وهلې؟ د ساري په توګه دې ژر تر ژره یوازې د هغې ولسوالۍ لست خپور کړي چې د (پوزېشن) او (اپوزېشن) دواړه پوستونه یې اشغال کړي، هم ورسره حاکمیت دی او هم تر ټولو زیات د مظلومیت چغې وهي.

له ولسمشر څخه، ددې له دفتره نیولې بیا تر وروستۍ دولتي اداري پورې، په ټولو کې، د اساسي قانون له محتویاتو سره سم د بشپړ ژبني عدالت تامینول غواړو.

ولسمشر څخه دا هم غواړو چې د یوه ناپېیلي هئیت د توظیف له لارې دې د تمدن ټلوېزیون او شیخ محمد اصف محسني مرکز په ګډون ټولې هغه رسنۍ چې په تېره یوه لسیزه کې یې رسنیز فعالیت

لرلی دی. ددې ټولو رسنیو مالي سرچینې او د پرسونل څرنګوالی باید وڅېړل شي او نتیجه یې ولس ته اعلان شي.

د اساسي قانون د ساتندوی او پالندوی په توګه له ولسمشر څخه دا هم غواړو، هغه ټلوېزیونونه چې د هېواد د ملي بیرغ پرځای، نور بیرغونه رپوي او د ملي سرود پرځای نور سرودونه خپروي او همدارنګه د اساسي قانون د (۲۰، ۱۹، ۱۲، ۴، ۳، ۲۲، ۳۴) او نورو مادو د محتویاتو خلاف نشرات کوي، له قانون سره سم سزا ورته ورکړي.

مورږ ټولو هېوادوالو ته ډاډ ورکوو چې زمورږ مبارزه د افغان او افغانیت، اسلام او اسلامیت او په هېواد کې د ټولو افغانانو د ملي وحدت او برابرۍ لپاره ده، مورږ د قومونو د تساوي شعار نه ورکوو، ځکه چې دلته د تساوي د کلیمې په عملي تطبیق کې اصلاً تساوي نه ښکاري، مورږ د ټولو افغانانو ترمنځ تساوي غواړو او دې رښتیني بشري اصل ته د زړه له کومې کار کوو.

مورږ په افغانستان کې هر ټبر، هر قوم او هر ټولنیز ټولي ته ډاډ ورکوو چې د قومي او جنګي ټوپکوالو له اسارت څخه د دوی د خلاصون لپاره هم په ټینګه مبارزه کوو. مورږ خپلو هزاره افغان ورونو ته ډاډ ورکوو چې د څو جنګسالارانو له اسارته مو ژغورو، مورږ تاجک افغان ورونو ته هم ډاډ ورکوو چې د یوې محدودې درې د جنګسالارانو له منګولو څخه ددې قوم د ژغورنې لپاره هلې ځلې کوو.

مورږ ازبکو ورونو ته هم ډاډ ورکوو چې د یو یا څو محدودو جنګسالارانو له ظلمه مو ژغورو.

موږ د هېواد د هر ټبر هر قوم، هر خپل او هرې ژبې افغان وګړي ته وایو چې له مظلومیت څخه د خلاصون لپاره مو هلې ځلې کوو.

موږ د هغې ورځې په ارمان یو، هغه زوروا کي چې د قوم، ژبې، سمت، مذهب او نورو شعارونو تر چتر لاندې یې ناکنټروله او بې شمېره نامشروع پانګه پیدا کړې، داسې ورځ به راشي چې له مشروع او قانوني لارې به د ددې پانګې رنړا وی کښږي.

موږ له ولسمشر څخه هیله کوو چې په ټبرو لسو کلونو کې د هغو لسو ملیاردرانو پانګه ملي اعلان کړي او د بیت المال برخه یې وګرځوي چې له نامشروع لارې یې پیدا کړې ده.

موږ له خپل مومن، مسلمان او مجاهد ملت څخه هیله کوو لکه څنګه چې د جهاد پر مهال، په ملیونونو افغانانو له اسلامیت او افغانیت څخه خپل سرونه قربان کړل، اوس دې یو ځل بیا د خپل ملي او اسلامي هویت د ملاتړ لپاره په ټینګه راودانګي.

درنو او قدرمنو هېوادوالو !

په ټبرو څو اوونیو کې په زرګونو، په لکونو او ملیونونو هېوادوالو د افغان او افغانیت، اسلام او اسلامیت او ژوندون ټلوېزیون پراخ ملاتړ وکړ، په دې کې په لسګونو مدني ټولنو، ځوانو خوځښتونو، قومي شوراګانو، سیاسي ګوندونو، د علماوو شوراګانو، فرهنګي ټولنو او زرګونو مخورو شخصیتونو ډېر مخکښ رول درلود، داسې شخصیتونه هم وو چې د نوم له یادونې پرته یې په نومورکي ډول په دې ملي مبارزه کې ډېره فعاله ونډه واخیسته، موږ کوښښ کاوه چې په ترتیب سره ددې ټولو بنسټونو او ښاغلو نومونه واخلو، مننه ورځخه وکړو، خو څرنګه چې له دې

ټولو نومونو او بنسټونو څخه داسې اوږد لست جوړېده چې بیان یې پوره ورځ غوښته او ددې خطر احتمال هم و چې هم د ځینو مستحقو قدرمنو نومونه به بیا هم له یادونې پاتې شي، نو ځکه مو له ټولو څخه په یوځایي ډول منننه غوره وبلله.

ګران او قدرمن ولسه!

په تېرو څو اوونیو کې په ملیونونو افغانانو که هغو د بهرنیو مساپرو افغانانو په ښه‌ووو، یا په ولایتونو کې د ببلابېلو لاریونونو په ښه، یا هم په ژوندون کې د لسګونو غونډو په شکل، یا هم د لوی لاریون په ترڅ کې او یا هم د ببلابېلو لوبو شخصیتونو له خوا، ماته ببلابېل القاب: لکه خالد بن ولید، سلطان محمود غزنوي، میرویس نیکه، لوی احمد شاه بابا، خوشال بابا، افغان بابا، اسلامیون، افغان یون او نور راکړل شول، زه ددې تر څنګ چې ځان د خپل ولس د احسان پور وړی ګڼم، د خپل ولس ددې پراخه او بې کچې مینې، لوریښې، پېرزویني او ستاینې منننه کوم، خو ددې خبرې یادول هم ضروري ګڼم چې زه په هېڅ ډول ددې ډول القابو او ستاینو مستحق نه یم. زه ددې ټولنې داسې یو وروستی فرد یم چې تر هغه زیات پر کوچني واحد نه تجزیه کېږي، زه د هېواد د یادو سترو او نورو اتلانو د پښو ګرد ته هم نه شم رسېدلای.

زه درې کاله مخکې د هندوستان (پاني پت) ته په دې خاطر لاړم چې د لوی احمد شاه بابا دمېرانې، توري او سړیتوب څلی وګورم او تر هغې ونې لاندې ودرېدم چې (۲۴۷) کاله وړاندې تړې احمد شاه بابا لاندې ولاړو او تر همدې ونې لاندې یې د جنګ قومنده ورکړې وه. هلته ماته داسې یو ارمان راغی چې کاشکې زه

هم د هغه وخت افغان او د احمد شاه بابا د لښکرو یو قلموال وای، چې ما د بابا د تورې، مېرانې او سړیتوب کیسې ټکي په ټکي لیکلې وای او د تاریخ حافظې ته مې سپارلې وای.

زمونږ د اتلانو کیسې نورو مونږ ته لیکلي او هغه یې اکثره تر یوه مضر فلتر وروسته مونږ ته رارسولي دي. احمد شاه بابا د نړۍ په (۷) امپراتورانو کې هغه شخصیت دی چې هم یې تورې وهلې، هم یې قلم چلولی او هم یې په مفتوحو سیمو کې خپل رایت او عزت ساتلی دی، دا خصلتونه بیا په دې نورو اوو امپراتورانو کې نه وو.

زه نه غواړم چې د شهرت په داسې څپو کې ډوب شم چې ورځ نه یې یم، کارونه رانه پاتې شي او دا کار په ما کې د ځانپالنې، ځان غوښتنې غریزه وټوکوي او نورو ته د تنګنظرۍ پلمه په لاس ورکړم، له خپل ولس څخه مې هیله ده چې زما او د خپلو ارمانونو ملاتړ وکړي، زه که د پورته یاد شویو او نورو اتلانو د لارې په لارویانو کې حساب شم نو دا به زما لپاره د لوی ویاړ ځای وي، زه ځان د هېڅ ډول القابو او ویاړنو مستحق نه ګڼم.

خو د خپل ولس د یوه خدمتګار په توګه د تل لپاره د خپل مظلوم ملت خدمت ته چمتو یم، د خپلو مشرانو له خوا به امر وي او زمونږ له خوا به چټک ګامونه.

درنو هېوادوالو او د رسنیو د بیان پلویانو !

زمونږ په اوسنۍ مبارزه کې دا په ډاګه شوه چې کومې رسنۍ هېوادپالې دي، کومې پردیپالې او کومې تنظیم پالې؟ پردیپالو رسنیو د ملت ددې ستړي حماسې پروړاندې تبلیغات وکړل، خو له شرمه یې تصویرونه نشر نه کړای شول. ان ملي ټلوېزیون چې په کار

وه د ټول ملت ټلوبزیون وای، یوازې د اسلامي جمعیت او په هغه کې هم د نظار شورا د ډلګۍ د یوې انحصاري رسنۍ په ګوته یې خپله څېره څرګنده کړه. د ژوندون ټلوبزیون پر ضد یې ډبرې وړې مظاهرې هم نشر کړې، خو د ژوندون، اسلامیت او افغانیت په ملاتړ یې د ډبرو لویو مظاهرو خبر هم خپور نه کړ. د خپل مظلوم ولس په استازۍ له ملتپالو رسنیو مننه کوم او د تنظیمپالو او پردیپالو رسنیو غندنه کوم، د هغو پروړاندې به زموږ مبارزه دوام لري.

درنو هېوادوالو !

یو ځل بیا له خپل ټول مظلوم، غیرتي، بااحساسه، بادرکه، بادرده، بانظمه، مفکر، مدبر، اوسپله ناک، صابر، باکلتوره، باشهامته ملت څخه د زړه له کومې مننه کوم، مننه مننه او بیا هم مننه، د خپلو مینډو، خوینډو، علمای کرامو، مسایرو، کورمېشتو او بهرمېشتو افغانانو د دعاګانو او ملاتړ په هیله.

ژوندی دې وي افغانستان
سر لوړی دې وي افغان ملت
رپانده دې وي د افغانستان درې رنګه ملي بیرغ
تل دې وي اسلامیت او افغانیت
مړه او سپېره دې وي د افغان او افغانیت
اسلام او اسلامیت پټ او ښکاره دښمنان
مړه دې وي پردیپال
ژوندي دې وي هېواد پال

بیا هم افغانیت او ملي هویت

دا لیکنه په واقعیت کې یوه وینا ده او تر هغه یوازې یوه شپه وروسته د ژوندون ټلوېزیون پر څپو خپره شوه چې ښاغلي ډاکټر اشرف غني تر خپل حاکمیت وروسته په پټو سترګو په رسمي جریده کې د نفوسو د احوالو ناقانونه مصوبې د خپرېدو امر ورکړ. په دې کې د بې هویته تذکرې مسئله هم راغلې وه.

د کایناتو د هغه ستر رب په نامه چې د زرې زرې حساب او کتاب ورسره دی، نه له چا پیدا دی او نه ترې څوک پیدا دي، خو لکه څنګه چې یې دا ټول موجودات پیدا کړي د سترګو په رپ کې یې فنا کولای شي، له امیر څخه فقیر، له فقیر څخه امیر، له غریب څخه غني او له غني څخه غریب جوړولای شي، هغه چې د غرور په نیلي سپور وي او د پاچاهۍ نشې یې د عقل وزرونه ټرلي وي، خو دی د دې توان لري چې:

په یوه ګرد بنت یې پرېباسي له برمه
نه یې غشی نه لېندۍ وي نه یې سپار

ګرانو هېوادوالو! زه نن نه د کومې ډلې، نه د کوم ګوند، نه د کوم تنظیم، نه د کوم ولایت، نه د کوم سمت، نه د کوم رسنیز مرکز او نه هم د کوم زور او کومو زرو له ادرسه او نه هم د کوم چا په استازۍ تاسې ته مخاطب یم، زه یو عادي افغان یم او پر دې ویاړم چې د

خپل عمر په نړۍ (۴۷) کلن بهير کې مې نه د چا مال خوړلای او نه مې څوک وژلي دي، نه مې چاته ورک شه يا گم شو کله ويلي دي، خو وخت د اعتراف دی گناه خپله درته وايمه، نه يمه منکر په مظلومانو مې ژړلي دي.

گرانو او خوږو افغانانو !

له هغې ورځې چې د پخواني شوروي اتحاد لښکرو زمونږ پر هېواد يرغل وکړ، نو نو له همغې ورځې راهيسې هېڅ افغان ښه ورځ نه ده ليدلې، د روسانو په يرغل کې نه يوازې زمونږ هېواد ته درانه زيانونه ورسېدل، بلکې ستر معنوي او کلتوري زيانونه يې هم واړول. د کلتوري او ملي زيانونو په لړ کې زمونږ ملي هويت ته هم سخت زيان ورسول شو. روسانو او د هغو کورنيو تاليښتو د ملي هويت او واحد افغان ملت لپاره نوي، متضاد او بېلابېل تعريفونه وړاندې کړل، خو هغه هېواد پال افغانان چې د روسانو پر غرضو او مرضونونو پوهېدل، پر خپل وخت يې د روس پلوه ډلو د شومو حرکتونو پر وړاندې مبارزه وکړه، کله چې شوروي لښکرې ماتې شوې، نو بيا يې ځای د فارس او پنجاب نويو راتوکېدلو قوتونو او عربي شېخانو ونيو او روس غچ اخيستونکي ورسره يو ځل بيا ملګري شول او بيا هم زمونږ پر ملي هويت او ملي وحدت له څو خواوو يرغلونه پيل شول. ددې مثلث او مربع لمبې لا سړې شوې نه وې چې د طالبانو د ترخه نظام او نړيوالو اړيکي د اور ليکې ته ورسېدل او يو ځل بيا هېوادوال د اور پر تبې کېنول شول، د بن په کنفرانس کې يوې محدودې سيمې، يوې ولسوالۍ او يوه روس پلوه او ايران پلوه متعصب ګروپ ته سياسي واک وسپارل شو، د ولسواکۍ انګازې او اوازې

هرې خواته خپرې شوې، خو په نظام کې د واکمنو جنګسالارانو پر خلاف چا د نیوکې چغه نه شوه پورته کولای، یو تن د ولس په اصلي رایو نړۍ درې ځله ولسمشر شو، خو (ولس) شاته پاتې شو او (مشر) د ارګ د دېوالونو دننه د جنګسالارانو په ډول ډول ناقانونه معاملو پوره دیارلس کاله تېر کړل، هر ملتپال او هېواد پال شخص چې په دې بهیر کې د عدالت چغه پورته کوله او په نظام کې د واکمن فساد او سیکتاریزم پر وړاندې به ودرېده، هغه به په ببلابېلو فاشیستي او نشنیلستي تورونو تورنېده او د فعالیت ساحه به یې محدودېدله. په (۱۳) کلونو کې د پخواني فارس او اوسني ایران، فاشیستي مکروب دومره د دولت په رګونو کې ننوت چې نړۍ هر رګ یې د ایران د هیلو تمثیل کاوه، له هرې خوا پر افغاني هویت بلوسې روانې وې، د پنجاب فاشیستي کړیو چې لا له نیمې پېړۍ راهیسې یې له افغاني هویت او ملي وحدت سره اساسي کینه لرله، د ایران له خاینو کړیو سره هماهنګ عمل ته راودانګل. ایرانپالې رسنۍ په حکومت کې دومره فعالې وې چې معاش او مادي امتیازات یې له نړیوالو ټولنې په تېره بیا له غربي نړۍ څخه ترلاسه کول، خو فکر، انګېزه او عقیده یې د ایران اخوندانو پالله. د هېواد اکثریت چې د طالبانو د افراط قرباني شوی و، په قصدي ډول حاشیې ته راکاږل شو او په هېواد کې د ځمکنۍ بشپړتیا او د ملي هویت د حفاظت لپاره دوراثت خلا رامنځته شوه، له دې خلا څخه ایرانپالو او پنجابپالو کړیو په سرعت سره ګټه پورته کړه او د یادو شویو کړیو د نفوذ لپاره یې پراخه زمینه برابره کړه، پر ملي ترمینالوژي او نومونو د ایران د

فارس ژبنی یرغل پیل شو او په زره بین یې هغه کلمه یا لغت څارل چې له کلونو کلونو دلته دود وو او د افغانیت رنګ یې لاره، نو اتومات به یې ورته ایرانی لغت د متبادل په توګه غوره کړ او ایرانپالو رسنیو به یې پر تبلیغ لاس پورې کړ. په تېرو دیارلسو کلونو کې تر (۵) زیات ټلوېزیوني چینلونه او تر (۲۰) زیاتې چاپې رسنۍ په مستقیم ډول د ایران له خوا وچلېدل او لا هم چلېږي، د دغسې یو حالت په مقابل کې چې هر مسلمان او هېواد پال افغان سر پورته کړی، نو هغه ته د سر تر وېښتانو زیات دښمنان راټوکول شوي دي. زه د هغو افغانانو له جملې څخه یم چې له تېرو (۳۰) کلونو او په تېره بیا د تېرو (۱۳) کلونو په بهیر کې د روس، ایران او پاکستان دې شیطان مثلث ته ښه په ځېر سره متوجه وم او څه چې مې له واکه شوي، هغه مې د هېواد د ملي ګټو او ملي هویت د خوندیتابه لپاره کارولي دي.

کله کله داسې هم شوي چې زمونږ د ملي، اسلامي او انساني مبارزې پر وړاندې مورچه خپل خلک لمسول شوي، تطمیع شوي، سپکې او سپورې یې راته ویلي، په سلو نومونو یې یاد کړي یو، خو مورچه خپله او سبله او زغم له لاسه نه دي ورکړي.

له هغې ورځې چې په افغانستان کې د هویت د تذکرو یا الکترونیکي تذکرو د جوړېست او وېش خبره مطرح شوې، نو له همغې ورځې ایران او ایرانپالې کړۍ په هڅه کې دي چې هم د هویت د تذکرو په بڼه او ژبه کې تغیر راوړي او هم یې په محتوا کې، د دوی د شومو هڅو پر وړاندې له همغه پیله ما او مورچه هم خپلې ملتپالې هڅې پیل کړي، هره دروازه، هر ور مو ټکولی، د هر

ملتپال، هېواد پال چارواکي، زورواکي، کمواکي، کورواکي، ډېرواکي، مفکر او نا مفکر زنې او لاسونه مو نیولي، عذر ونه مو ورته کړي چې د خدای لپاره لږ متوجه شئ، د ملت پر هویت یو سپلاب راروان دی. پخواني ولسمشر حامد کرزي ته شپږ میاشتې منتظر شوم چې د هویت د تذکرو په باب ورته خپل نظر ووایم، سره له دې چې دده د دفتر په لس متري کې مې دفتر و، خو وخت یې را نه کړ، بیا مې ورته لیک ولیکه، ویل یې هېڅکله به داسې نه کېږي چې هویت ته زیان ورسېږي، خو اخر یې هغه څه وکړل چې هیله ترې نه کېده، د نفوس د احوال ثبت قانون په داسې یوه بڼه ملي شورا ته لاړ چې د وزیرانو شورا او عدلیې وزارت تر منځ هم په متنونو کې توپیر و! وزیرانو شورا یو متن تصویب کړی و او عدلیې وزارت بل څه لېږلي وو، ملي شورا کې ایرانپالي او پردیپالي ګروپونه له ببلابېلو لارو، چل، فریب، مهارت، توطیې، تطمیع او دولتي زور څخه په ګټې اخیستنې د (دین) او (ملت) د دواړو کلمو په مخنیوي کې بریالي شول، دې خبرې نو هغه وخت زور واخیست چې په شمال کې یو میلیاردر زورواکي چارواکي پښې ودربولې چې د هویت په تذکرو کې دې د (افغان) پر ځای د هر چا (قومیت) ولیکل شي، نو په کابل کې د سمبولیک ولسمشر زړه هم سست شو. کله چې په ولسي جرګه کې یو شمېر ماهرو پردیپالو منافقینو په چل او فریب د ملي شورا اکثریت هېواد پال، خو کم کفایته او بې کفایته وکیلان غافلګیر کړل او د هویت له تذکرې یې د (دین) او (ملت) دواړه ارزښتونه حذف کړل او د یوې (بې دینه) او (بې ملته) تذکرې د وړاندې کولو هڅه یې وکړه، نو یو زیات شمېر هېواد پالو

او ملتپالو ، اسلامپالو افغانانو د هغوی پروړاندې لاریون وکړ. کله چې ایرانپالو کړیو د ولس د غبرګون زور ولید ، نو بیا یې ژوندون ټلوبزیون ته پلمې جوړې کړې او په دې کړې کې ټولې ایرانپالې او پنجابپالې کړۍ سره راټاله شوې، خو د لوی خدای (ج) په فضل او د خپل ولس په ملاتړ ژوندون لکه څنګه چې ازاد و ، هماغسې ازاد پاتې شو ، ستړې محکمې لاریونوالو سره ژمنه وکړه چې کله هم حکومت دا قانون ستړې محکمې ته محول کړي، نو د هېوادوالو دې قانوني غوښتنو ته به قانوني جامه ور واغوندي. کله چې ملي شورا د هېوادوالو غبرګون ولید ، نو په خپل ګډ کمیسیون کې یې پربکړه وکړه چې د (دین) ستون دې ولیکل شي او په مقابل کې دې ټولو ته (اسلام) ولیکل شي خو پر (ملت) یانې (افغان) یې بیا خاورې واړولې. موږ بیا ستړې محکمې ته لاړو ، قاضي القضات وویل چې ستاسو داعیه قانوني ده، خو ولسمشر باید موږ ته دا قانون راولېږي چې له اساسي قانون سره یې تطابق وڅېړو ، ټولې هڅې مو وکارولې چې ولسمشر کرزي سره باید وګورو ، خو هغه، هغه مهال موږ ته وخت راکړ چې ولسمشر ته ددې قانون د مصوبې پنځه لسمه ورځ وه، دا چې پر دې ورځ څه تېر شول او څوک په دې مجلس کې شامل وو ، دلته یې کټ مټ د ټولې ناستې راپور وړاندې کوم. دا ناسته د ۱۳۹۲ ل کال، د دلوې میاشتې پر (۶) مه نېټه شوې وه.

ملي هويت او ولسمشر
(له ولسمشر حامد کرزي سره د اسلاميت او افغانيت په باب د ځانګړې کتنې جزيات)

((مخکې تر دې چې ولسمشر حامد کرزي سره د افغانيت او اسلاميت په باب د ځانګړې کتنې جزئياتو ته راشم، مجبور يم، لږ لنډې تېرې ماضي ته ورستون شم.
له تېرو څو مياشتو راهيسې د ملي هويت يا د تابعيت د تذکرو پر سر جنجال روان دی. خبره ان تر مظاهرو، خوابدیو او ډېرو زړه بدا ويو پورې هم ورسېده. په دې بهير کې ربستيني، اسلامپال، هېوادپال او ملتپال افغانان هم معلوم شول. ورځچاري، ځانساتي، ځان ګټې او افغان ضد اشخاص او ډلګي هم ټول په ډاګه شول. خبره له شف شف څخه شفتالو ته راووته!
د افغانستان ملي تحريک په ګډون ګڼ شمېر مدني ټولنو، ځوانو خوځښتونو او مدني حرکتونو يوځل د ملي شورا او بيا د سترې محکمې مخې ته لويې مظاهرې وکړې. دا مظاهرې که څه هم پر ځينو پرديپالو او ځانساتو ښې ونه لګېدې، خو د ولس روحيه يې تر دې حده پياوړې کړه چې سړی ورته يو نسبي، فرهنګي، مدني او حقوقي وړوکي اوښتون ويلای شي. دې مظاهرو د ټولو هېوادوالو په تېره بيا د مظلوم اکثريت ولوله راوپاروله او روحيه يې ورته دومره قوي کړه چې هېوادوال يې د لا لويو مظاهرو لپاره جوګه شول.

د لاريونوالو غټ هدفونه همدا وو چې د هويت په تذکره کې د (دين) او (ملت) ستون وليکل شي او په دې ډول دې د اسلام او افغان د تثبيت لپاره له اساسي قانون او ټولو بشري او مدني قوانينو سره سم اقدام وشي. ددې دوو ارزښتونو پټو او ځينو څرګندو مخالفينو هڅه وکړه پر (ژوندون ټلوېزيون) او شخصاً پر ما (محمد اسمعيل يون) فشار راوړي چې له دې سترو ارزښتونو او ايډيالونو څخه لاس په سر شم، چې د ملي داعيې دا خبره همداسې ګونګه پاتې شي. پر ژوندون ټلوېزيون له فشار راوړلو څخه هدف همدا و چې ددې رسنۍ له لارې د خلکو پيغام رسول کښړي او د ولس غږ پورته کښړي، که دا رسنۍ ټکنی او يا وترپل شي، نو پر اوسني وخت دا کار د افغانيت او اسلاميت د داعيې د ترلو او يا هم ددې ايډيالونو د ټکنې کولو په مانا ګڼل کښړي. د دوی بل هدف دا و چې د خلکو ذهنيت له اصلي موضوع (اسلاميت او افغانيت) څخه څنګزنې موضوع (ژوندون ټلوېزيون) او د هغه تعليق ته راواړوي. خو زمونږ باغيرته ملت د شعوري هڅو او لاريونونو په ترڅ کې هم د ژوندون د تعليق او ترلو خطر ډېر ژر دفع کړ او هم د خپلو ايډيالونو د بريا په لټه کې شو. د ولس رښتينو بچيانو د مشرانو او ولسي جرګې له مشرانو او ببلابېلو غړو سره د خپلو کتنو په ترڅ کې هغو ته په ډاګه کړې او دا خبره يې تعقيب کړې وه چې دوی له دې دوو ارزښتونو څخه تېرېدونکي نه دي. سترې محکمې ته يې د خپل (۱۳) ماده يي پرېکړه ليک په ترڅ کې هم دا په ډاګه کړې وه چې د اساسي قانون د رېيمې او څلورمې او نورو مادو له محتوياتو سره سم دوی سل په سلو کې د (اسلام) او

(افغان) د کلیمو لیکل غواړي. د ګرانو هېوادوالو د ګڼو فشارونو له امله د مشرانو او ولسي جرګې ګډ کمېسیون پرېکړه وکړه چې د هویت په تذکرو کې دې د نوم ترڅنګ (تخلص) او د (دین) ستون زیات شي، خو د ملت په نامه راغلو په اصطلاح استازو یوځل بیا د (ملت) ستون تشا واړوله، خو زمونږ ګرانو هېوادوالو، تحریکوالو، ژوندونوالو، لیکوالو او نورو مخورو پر دې فشاري پرمختګ بسنه ونه کړه، دوی وویل که څه هم دا یو پرمختګ دی خو لا هم په سلو کې پنځوس برخې مزل پاتې دی، مونږ نه غواړو د یوه ارزښت په لیکلو سره بل له منځه یوسو؛ اسلام ولیکو، ملت هېر او نفې کړو او یا ملت ولیکو اسلام له سره تېر کړو، مونږ دا دواړو ایډیالونه غواړو او دواړه د تذکرې پر لومړي مخ غواړو.

تحریکوالو، ژوندونوالو، مدني او فرهنګي ټولنو او ځوانو خوځښتونو یو ځل بیا د ببلابېلو غونډو او متواترو اعلامیو له لارې له ولسمشر، سترې محکمې او د اساسي قانون پر تطبیق د څار کمېسیون څخه وغوښتل چې د ملي شورا د ګډ کمېسیون دا نیمګړې او ناقانونه پرېکړه رد او د تعدیل لپاره یې پرېکړه وکړي.

زه (یون) په خپله د افغانستان ملي تحریک او ګڼو فرهنګي ټولنو په استازي، سترې محکمې ته عارض شوم او د ببلابېلو ټولنو ګډه اعلامیه او غوښتنه مې د سترې محکمې سرپرست (قاضي القضات پوهاند عبدالسلام عظیمي) ته ورسوله له هغه سره مې په دې اړه رسمي ملاقات وکړ او د ټولو هېوادوالو غوښتنه او اندېښنه مې ورسره شریکه کړه، ما له قاضي القضات صیب څخه وغوښتل څرنګه چې د ملي شورا وروستۍ پرېکړه د اساسي قانون

د څلورمې مادې له پنځمې فقرې سره په تضاد کې ده، ستره محکمه باید د نفوسو د احوالو د ثبت دا مصوبه د اساسي قانون له محتویاتو سره وڅېړي چې سمون ورسره لري که په ټکر کې ده؟ او په دې باب خپله پرېکړه ولسمشر ته صادره کړي، قاضي القضات پوهاند عبدالسلام عظیمي ماته وویل ((ستاسو خبره سمه ده د ملي شورا پرېکړه د اساسي قانون د محتویاتو او په تېره بیا له څلورمې مادې سره سمون نه لري مور له اساسي قانون سره د نورو قوانینو مطابقت څېړو، په دې شرط چې حکومت یې له مور څخه وغواړي، نه په خپل سر د قوانینو مطابقت څېړو او نه هم له دولت یا حکومت پرته د نورو نادولتي، سیاسي، ټولنیزو او نورو ټولنو په غوښتنه د قوانینو مطابقت مطالعه کوو))، پوهاند عظیمي چې د اساسي قانون د تدقیق د کمېسیون غړی هم و، دا هم وویل: ((کله چې اساسي قانون جوړېده، نو فکر وشو چې که د هر چا په غوښتنه له نورو قوانینو سره د اساسي قانون د تطابق څېړنه مطرح شي، نو له ستړې محکمې څخه به خپل ټول اساسي کارونه پاتې وي، همدا قوانین به څېړي، نو ځکه د دې غوښتنې اعمال حکومت ته محول شو.)) پوهاند عظیمي بیا قانون ته لاس کړ په دې باب یې یوه ماده ولوستله چې ستره محکمه د حکومت په غوښتنه له اساسي قانون سره د نورو قوانینو مطابقت څېړي. پوهاند عظیمي وویل: ((که تاسې غواړئ چې د ملي شورا دا پرېکړه له اساسي قانون سره په مطابقت کې وڅېړل شي، باید حکومت ته خپل عرایض وراندې کړئ چې هغه یې مور ته راولېږي او مور به بیا دا موضوع د ستړې محکمې د عالي شورا په غونډه کې مطرح کړو.)) کله چې زه د

قاضي القضات له دفتره راوتلم، نو پر همغه ورځ مو جمهوري رياست ته د همغې اعلاميې د متن يوه کاپي ورولېږله: يوه کاپي مې د ولسمشر فرهنګي چارو مشاور ښاغلي (سرمحقق زلمي هېواد مل) او بله مې هم د ولسمشر د دفتر رئيس ښاغلي (کريم خرم) ته ،چې دوی يې ولسمشر ته ورسوي ددې اعلاميې په متن کې راغلي وو: ((تر هغه پورې چې جمهور رئيس له سترې محکمې، د اساسي قانون پر تطبيق د څار کمېسيون او نور حقوقپوهانو سره سلا مشوره نه وي کړې، بايد د ملي شورا ناقانونه مصوبه توشيح نه کړي)) له نېکه مرغه چې اعلاميه ولسمشر ته رسېدلې وه، يوه ورځ وروسته ورته د توشيح لپاره د ملي شورا مصوبه هم راغله، ولسمشر د اعلاميې د متن منطق ته په کتو سره د ملي شورا مصوبه معطل او له توشيح څخه يې ډډه وکړه. خو د هېواد پالو، ملتپالو، اسلامپالو بنسټونو اعلاميه ساعت په ساعت د (ژوندون ټلويزيون) پر څپو خپرېدله او هېڅ وقفه په کې نه راتلله. دې سره مورِ جوخت له ببلابېلو لارو او اشخاصو، لکه ښاغلي (سرمحقق زلمي هېواد مل)، (کريم خرم)، (ډاکتر رنګين دادفر سپنتا)، (ډاکتر صادق مدبر) او نورو اشخاصو له لارې هره شېبه او پرله پسې ډول هڅه کوله چې له ولسمشر سره ليدنه وکړو او د بې هويتۍ ددې سترې غميزې په باب ورته خپل دلايل ووايو، خو په خواشينۍ سره چې بريالي نه شو، يوه اوونۍ وروسته ولسمشر د عدلي او قضايي چارو کمېسيون په غونډه کې دا موضوع مطرح کړه. په دې غونډه کې قاضي القضات (عبدالسلام عظيمي)، د عدلي او قضايي چارو د کمېسيون غړي نصرالله ستانيکزی، د

عدلیې وزیر (حبیب الله غالب)، د ملي امنیت شورا سلاکار (ډاکتر رنګین دادفر سپنتا)، د جمهور ریس دفتر رئیس (کریم خرم)، د اساسي قانون پر تطبیق د څار کمیسیون رئیس (ګل رحمن قاضي) او ځینې نور اشخاص شامل وو. په دې غونډه کې هم د هویت پر تذکرو بحث وشو، داکتر سپنتا او نصرالله ستانیکزي د هویت په تذکرو کې د (افغان) کلیمې پر لیکلو ټینګار کړی و او په دې برخه کې یې ګڼ شمېر دلایل راوړي وو، خو غونډې کومه پایله نه لرله، یوه خبره په کې دا شوې وه چې د (سردار محمد داودخان) د وخت تذکره دې په بام کې ونیول شي، همغه تذکره یې غونډې ته راوړې وه. څرنګه چې هغه وخت (ملت) نه و لیکل شوی، نو د (ملت) د کلمې مخالفینو ته دا یو غټه پلمه په لاس ورغله، د غونډې عمومي په تېره بیا د ولسمشر روحیه دا وه چې همدا تذکره ښه ده. کله چې موږ خبر شو نو بیا له کریم خرم، ډاکتر سپنتا او هېوادمل صیب سره په تماس کې شو او ورته ومو ویل چې په هېڅ وجه دا خبره د منلو وړ نه ده، تاسې د داودخان د وخت په تذکره کې یوازې همدا د (ملت) د یوې کلمې نه لیکل معیار نیسئ او که ټوله تذکره؟ ما له ښاغلي کریم خرم او هېوادمل صیب سره ډېر تېزې خو له ډاکټر سپنتا سره په ټول تللې خبرې وکړې:

کریم خرم راته وویل: ((د داودخان د وخت تذکره څنګه ده؟ هلته خو ملت نه شته؟)) ما ورته وویل: ((د داودخان د وخت په تذکره کې خو نورې ژبې هم نه شته، هغه کاغذي وه، دا الکترونیکي، هغه ټوله پښتو وه، دا په څو ژبو ده؟ ایا دا حکومت هم د داودخان د حکومت په معیارونو برابر دی؟ د داودخان په وخت کې کوم والي له

افغانیته انکار کولای شو؟ شورا ددې جرئت درلود چې افغان ضد او اسلام ضد حرکت وکړي، داودخان خو قومي او سیمه ییز تخلصونه هم په همدې خاطر لغوه کړي وو چې واحد ملت جوړ او قوي شي، اوس خو ټول حکومت پر سیمو او قومي ډلو وېشل شوی، کوم کار مو د داودخان د حکومت پر معیار برابر دی، چې یوازې هلته د (ملت) کلمې له نشتوالي څخه ناوړه ګټه اخیستل کېږي، که د داودخان تذکره معیار وي، نو بیا ټوله تذکره معیار کړئ، نه یوازې یوه کلمه. په هغه تذکره کې خو (دین) هم ذکر و، خو د اوسني حکومت په طرحه کې خو نه (دین) و او نه (ملت).

له ښاغلي هېواد مل سره مې همدا خبرې وکړې، ډاکتر سپنتا راته په ټلېفون کې د قضایي کمېسیون د غونډې په باب وویل چې زما نظر له پخوا څخه په دې باب معلوم دی، زه د افغان د کلیمې پلوی یم (افغان) زمونږ ملي او سیاسي هویت دی، تاسې کولای شئ له ښاغلي کریم خرم څخه چې په هغه جلسه کې ناست و، خو په جلسه کې یې هېڅ خبرې ونه کړې، زما د نظر په باب وپوښتئ. سپنتا وویل: ((باوجودیکه ما یک فارسی زبان هستم، مسله قوم برایم مطرح نیست اما باید یک هویت داشته باشیم ان هویت ملي افغان است، صرف نظر از اینکه بعضی ها از کلمه افغان تعبیر دوگانه دارد، بعضی ها افغان به معنی پشتون تلقی میکند، اما ما افغان نه به معنی پشتون، بلکه به معنی هویت ملی و سیاسی و مدرن ان تلقی مینمایم. ما درجلسه قضایی به رئیس جمهور گفتم که در فرانسه (۳۵) درصد (فرانس) زندگی میکند اما همه باشنده گان فرانسه (فرانس) را به حیث هویت ملی خویش قبول کردند، در

افغانستان هم کدام مشکلی وجود ندارد که افغان را به حیث هویت ملی خود قبول نمایم.)) سپنتا زیاته کړه: ((په دې مسله کې زه تاسره هم نظره یم، سره له دې چې په ډېرو برخو کې زما او ستاد نظرونو ترمنځ اختلاف و او شته. خو په دې مسله کې زه ستاد نظر پلوی یم)) البته ډاکتر سپنتا د (دین) په انډول د (ملت) پر عنصر زیاته تبصره وکړه او پر همدې توکي يې ټینګار کاوه، ځکه بحث هم د (ملت) پر کلیمې و.

له ډاکتر سپنتا، سرمحقق زلمي هبواد مل او کریم خرم سره زما ټلیفوني ارتباطات له دې امله وو چې همدا کسان جمهور رئیس ته لاسرسی لري.

ددې خبرې یادول هم ضروري دي چې نصرالله ستانیکزي هم ډېر زیات معقول حقوقي دلایل وړاندې کړي وو، خو چا ورته څه خاص ارزښت نه و ورکړی. موږ چې د جمهوري ریاست دې حالت ته پام وکړ؛ نو خواشیني شو، د ملي تحریک په ګډون مو د ببلابېلو مدني ټولنو، قومي شوراګانو، ځوانو خوځښتونو او فرهنګي ټولنو مطرح اشخاصو ته بلنه ورکړه، له هغوی سره مو مشوره وکړه او د یوې بلې لویې مظاهرې په لټه کې شو، یو شمېر ولایتونو کې هم له مطرح شخصیتونو سره په تماس کې شو او پر یوه وخت مو په ګڼو ولایتونو کې د لویو مظاهرو د جوړولو تکل وکړ. د مظاهرې لپاره مو د تدارک کمېسیون هم په پام کې ونیو، خو یو شمېر ملګرو وویل: ((یوځل بیا به له ولسمشر سره تماس ونیسو، که نتیجه يې ورنه کړه، نو بیا به خپل وروستی زور په مظاهرو کې راټولوو او څرګندوو)) بیا بیا مو کوښښ وکړ، خو زموږ د څو ځلي

او پرله پسې هڅو سره سره له ولسمشر سره پر ملاقات بریالي نه شو. یوه اوونۍ وړاندې راته هبوادمل صیب زنګ ووا هه چې رئیس صیب وایی تاسې د ملاقات لپاره خپل لبسټ راولېږئ، رئیس صیب ماته ویلي چې ملاقات برابر کړه. ما ویل څومره کسان؟ هغه ویل، لس پنځلس متخصص او پوه کسان چې له هر قومه وي، ما د (۲۲) کسانو لبسټ وربرابر کړ، چې د ببلابېلو سیمو او ببلابېلو قومونو مخور شخصیتونه پکې وو، لبسټ مې ورولېږه، دوه ورځې وروسته له جمهوري ریاسته رنګ راغی، ستاسو لبسټ ډېر اوږد دی، رئیس صیب وایي، د (یون) په شمول یوازې پنځه تنه بیا مې په لبسټ کې کمښت راوړ: یو (شېرعلم املهوال) چې په قوم پشه یي او بنه لیکوال دی، بل (جنرال غلام حسین هزاره)، د سیاسي چارو کارپوه، بل (عبدالحکیم تورسن)، په قوم تاجک او د سیاسي چارو کارپوه دی، څلورم شخص (چرند سنګ) د خوست د افغان سکانو له جملې څخه دی، او پنځم زه خپله وم، دا لست مې ورکړ، د دلوې پر (شپږمه) د یکشنبې پر ورځ مازیګر څلورنیمې بجې ملاقات برابر شو. کله چې په ګلخاني مانۍ کې د ملاقات ځای ته ورسېدو، نو لوی څارنوال (اسحاق الکو)، قاضي القضات (پوهاند عظیمي)، ډاکتر مدبر، ډاکتر سپنتا، کریم خرم، او نور هم راغلي وو، پوه شو چې دوی هم دې غونډې ته راغلي دي، ولسمشر هم تشریف راوړ، تر سترې مشي وروسته یې ټول د کابینې د غونډو خونې ته دعوت کړو.

ولسمشر پر خپله څوکۍ او نورو په مشترک ډول دواړو خواوو ته کېناستو، د غونډې ټول ترکیب په دې ډول و:

۱- ولسمشر حامد کرزی
۲- قاضي القضات پوهاند عبدالسلام عظیمي
۳- لوی څارنوال محمد اسحق الکو
۴- عبدلیې وزیر حبیب الله غالب
۵- د علماوو شورا رئیس مولانا قیام الدین کشاف
۶- د ملي امنیت شورا سلاکار ډاکتر رنګین دادفر سپنتا
۷- د اساسي قانون پر تطبیق د څار کمیسیون رئیس ګل رحمن قاضي
۸- د چارو د اداري لوی رئیس ډاکتر صادق مدبر
۹- د ولسمشر د دفتر رئیس کریم خرم
۱۰- پوهنوال محمد اسمعیل یون
۱۱- جنرال غلام حسین هزاره
۱۲- شپر علم امله وال
۱۳- عبدالحکیم تورسن
۱۴- چرند سنګ

غونډه ولسمشر په دې ډول پیل کړه: ((بسم الله الرحمن الرحیم)).
ورونو دا غونډه یوه غیر رسمي مشورتي غونډه ده، چې د یوې خاصې موضوع یانې د تذکرو په باب جوړه شوې ده.
یو شمیر ورونه چې د ببلابلو فرهنګي، مدني ټولنو نمایندګي کوي (همداسې ده که نه؟ (ماته یې وویل، ما وویل هو) ماته عارض شوي وو او خپلې پانې یې رالیږلې وې، په هغو کې یې له ما غوښتي وو چې په تذکره کې دې د (دین) او (ملت) یا (اسلام) او

(افغان) کلمې ولیکل شي، دا ورونه اوس راغلي د دوی دلایل به واورو چې دوی څه وایي، بیا به په دې موضوع غور وکړو)).
ماته یې وویل: ((شروع یې کړه، !)) ما وویل: ((زه یې پیل کړم؟ ده وویل: ((هو !)) ما خپلې خبرې په دې ډول پیل کړې: ((بسم الله الرحمن الرحیم. د قدرمن ولسمشر، قاضي القضات صیب او نورو ټولو قدرمنو مشرانو او د غونډې د برخوالو په اجازه !... ما سره د هویت په تذکره کې د (دین) او (ملت) یا (اسلام) او (افغان) کلیمو د لیکلو لپاره ډېر زیات دلایل شته، خو نه غواړم دلته ټول بیان کړم، نه وخت ددې ایجاب کوي او نه دلته داسې خلک ناست دي چې هغوی پر دې موضوع او یا ددې موضوع پر باریکۍ نه پوهېږي، بلکې دلته ټول داسې خلک دي چې پر دې موضوع او د دې موضوع پر حساسیت، نزاکت او ضرورت ډېر زیات او ښه پوهېږي، نو ضرورت نه شته چې ډېر زیات توضیحات ورکړل شي. خو غټو ټکو ته مجبور یم اشاره وکړم: زمونږ لرې ماضي، نږدې تېرې ماضي او حال ته په کتو سره (افغان) او (اسلام) داسې ارزښتونه دي چې دا ملت ورځخه په هېڅ وجه تېرېدونکی نه دی، دې ملت پرې قرباني ورکړې، دا دواړه ارزښتونه نه د رایګرۍ موضوع ده، نه په رایګرۍ راغلي، نه پرې بحث او نظر غوښتنه کېدی شي. او نه څوک ددې حق لري چې پر هغو بحث وکړي. ټول بشري او زمونږ انساني قانون ددې حق راکوي چې دا ارزښتونه خوندي وساتو، د افغانستان اساسي قانون (قانون مې ورونبود) د څلورمې مادې پنځمه فقره او نورې مادې واضح کوي چې ددې ملت پر هر وګړي د (افغان) کلیمه اطلاقېږي او تذکره مونږ فرد ته

ورکوو ، د هر فرد هویت (افغان) دی، هېڅ قانون، هېڅ شخص حق نه لري چې له ماڅخه په چل او فریب او یا د قوانینو د دوران له لارې دا حق سلب کړي. افغانستان کې هېڅ قانون د اساسي قانون له محتویاتو سره په ټکر کې وضع کېدی نه شي. کوم قانون چې اوس ملي شورا له ببلابېلو لارو او یا هم د څو اشخاصو او کړیو د چالاکۍ او فریب له لارې تاسو ته رالېږلی، دا د همدغه اساسي قانون د محتویاتو مخالف دی، نو ځکه مردود دی. د افغانستان نورو تبرو تذکرو ته په پام سره چې هلته په اکثرو کې (دین) او (ملت) راغلي، د اسلام او افغان کلیمې یې تسجیل کړي دي، د همدې اوسني حکومت په تذکره کې هم د (دین) او (ملت) کلیمې لیکل شوي، ریس صیب ! تاسو په خپله غالباً پر ۱۳۸۲ ل کال یو فرمان صادر کړ چې د هویت په تذکرو کې دې د ټولو لپاره افغان کلیمه ولیکل شي))، پر دې مهال ولسمشر وویل ((بې شکه، ما په همدې خاطر دا کار وکړ چې ملي وحدت تامین شي)) ما ورته وویل: ((نو دا څوک و چې هم یې (دین) له تذکرې څخه وویست او هم (ملت)؟)) ما ورته ټولې تبرې تذکرې ورښکاره کړې. ((بله خبره داده چې د نړۍ نورو مطرح هېوادونو د هویت تذکرې کې هم وګورئ، اکثرو په کې خپل ملي هویت درج کړی دی))، د لسو هېوادونو لکه قطر، کویټ، نایجریا ، المان، برېتانیا او ځینو نورو هېوادونو تذکرې مې هم ورته ښکاره کړې، مخکې تر دې چې زه تذکرې وښیم، ولسمشر وویل، ((نور هېوادونه څنګه دي؟)) ما ورته وویل ((د اکثرو هېوادونو په تذکرو کې نشنیلتي ذکر ده)) ده وویل: ((پاسپورت مه یادونه، تذکره رانبیه، ما ورته د لسو

هېوادونو تذکرې راوړې وې، هغه مې ورته لاس په لاس مخې ته کښېنودې، د المان هم په کې وه په نشنیلتې کې یې لیکل شوي وو (ډوچ) او د نورو هېوادونو هم، ولسمشر وویل: (سپنتا ته یې ورښکاره کړه) ډاکټر سپنتا د ولسمشر ښي لاس ته په وروستۍ لیکه کې ناست و. هغه ته یې لاس په لاس ورکړې. هغه چې تذکرې وکتلې، د تائید سر یې وخوځوه.

جمهور رئیس د داود خان د وخت تذکره په لاس کې ونیوه، ویې ویل: ((دا دی دلته خو یې ملت نه دی لیکلی؟ څو ورځې مخکې مورږ په جلسه کې همدا د داود خان د وخت تذکره معیار ونیوله، څرنګه چې هلته ملت نه و، نو مورږ وویل چې دلته هم ورته ضرورت نه شته)).

ما ورته وویل: ((رئیس صیب د داود خان په تذکره کې مو همدا یو معیار په پام کې نیولی، چې ملت په کې نه شته که څنګه؟ هلته خو (دین) هم شته، تاسو ولې دین کښلی و، ایا د اوسنۍ تذکرې ښه هم د هغې تذکرې په شان ده؟ شکل، ژبه او محتوا یې ټول په همغه شان دي؟ بله خبره داده چې د داود خان په وخت کې خو ملت ته هېڅ خطر نه و او نه چا ددې جرئت کولای شو چې د ملت پر وړاندې ودرېږي، د داود خان په تذکره کې (دین) معیار نه نیسئ، خو (ملت) چې په کې نه شته بیا همغه راتینګوئ؟)) دې وخت کې یوځل عدلیې وزیر غالب صیب غږ کړ، ((در تذکره ما دین بود)) ما ورته وویل: ((نه و، چېرته؟ نه دین و، نه ملت، دین بیا دویم ځل د مولوي صیب تره خپل په وړاندیز ولسي جرګې تصویب او په تذکره کې یې ځای کړ، د مشرانو جرګې په مصوبه کې نه دین شته نه

ملت)) غالب صیب بیا ټینګار وکړ، ما وویل: ((زه دوه ځله نورو ملګرو سره شورا ته په همدې خاطر لاړو چې تذکره کې نه (دین) و نه (ملت)،)) غالب صیب بیا ټینګار وکړ: ((دین بود تو خبر نداری)) ما وویل: ((لاړ به شو د ولسي او مشرانو جرګې لومړیو بحثونو او تائید شویو طرحو ته)) دې وخت کې پوهاند صیب عظیمي د غالب صیب د نظر په باب وویل: (دین و، خو په ارشیف کې پاتې شوی)) دا چې د ارشیف مانا دلته څه ده؟ په دې پوه نه شوم، خو څه ناڅه پته ولګېده، هغه طرحه چې وزیرانو شورا پاس کړې وه، په هغې کې د (دین) کلیمه وه، خو کومه طرحه چې د عدلیې وزارت له خوا شورا ته لېږل شوې، په هغې کې د (دین) کلیمه نه شته او یا هم ددې خبرې یادونه نه ده شوې چې د تذکرې پر لومړي مخ دې (دین) ولیکل شي.

دې وخت کې ولسمشر بیا وویل: ((نو چې پورته لیکل شوي د افغانستان اسلامي جمهوریت د تابعیت تذکره، نو بیا خو دواړه په کې راغلل، افغانستان او اسلامي، نو بیا (ملت) او (دین) ته څه اړتیا ده؟)) ما وویل: ((رئیس صیب د افغانستان اسلامي جمهوریت د دولت عنوان او رسمي نوم دی، نه د (ملت) نوم دی، نه د (دین). دا عنوان وخت پر وخت بدلېږي، خو زمونږ (دین) او (ملت) نه بدلېږي، (اسلام) او (افغان) نه بدلېږي. یو وخت دلته د افغانستان شاهي دولت و، بیا جمهوریت، شو، بیا دموکراتیک جمهوریت شو، بیا اسلامي دولت، بیا اسلامي امارت، بیا موقته اداره، انتقالي اداره او دادی اوس اسلامي جمهوریت دی، یو څو فیصده ددې احتمال هم شته چې سبا ته بیا اسلامي امارت شي. د

دولتونو عنوانونه بدلېږي، خو(ملت) او (دين) نه بدلېږي. زمونږ (دين) اسلام او (ملت) مو (افغان) دی، دا د دولت په عنوانونو پورې نه تړل کېږي. بله خبره داده چې دې ته د ملي هويت تذکره هم وايي، نو چې زما ملي هويت په کې معلوم نه وي نو د څه شي تذکره ده؟ هغه تذکره چې ستا ملي او عقيده يي هويت نه شي څرګندولای، هغه نو د څه شي تذکره ده؟ څه ارزښت لري؟ لنډه دا چې مونږ (بې دينه) او (بې ملته) تذکره نه غواړو او نه يې زغملای شو. دلته يو دولت په دې پلمه سقوط شو چې په تذکره کې يې د (دين) ستون نه و ليکل شوی، اوس به يو حکومت په دې پلمه سقوط کېږي چې په تذکره کې يې د (ملت) ستون نه دی ليکل شوی، نن چې يې د (افغان) کليمه له تذکرې وويستله سبا ته به يې له پاسپورته باسي، بل سبا بيا د افغانستان کلمه هم نه مني، پر هغې به هم راسره بحث کوي. بل په دې کې تاوان څه دی، که وليکل شي؟)) جمهور رئيس وويل: ((هېڅ تاوان نه لري، بلکې ګټه لري، اته نوي فيصده ګټه لري.)) دې وخت کې يې عدليې وزير ته مخ وروړوه، ويې وويل: ((شما بگويد!)) هغه وويل: ((او جا گفته شد که جمهوری اسلامی افغانستان امده، ديگر ضرورت نيست، همين افغانستان ملت ما است ديگر ضرورت نيست که ملت نوشته شود يا نه شود، همانجا همين فيصله شد.)) دا چې چا چېرې او څنګه دا فيصله وکړه مونږ ته پته ونه لګېده، خو دومره اخيستنه مو وکړه چې د کابينې تر غونډې وروسته نور خلک هم شته چې ځانګړې پرېکړې کولای شي او (ملت) د خصوصي اشخاصو کار دی چې راوړي يې او که نه، دا خلک معلومېږي نه خو کارونه

کولای شي. ما سملاسي وزیر صیب ته وویل: ((افغانستان زمونږ د هېواد نوم دی، د ملت نوم مو (افغان) دی، مونږ باید د ملت او هېواد ترمنځ فرق وکړو. افغانستان رغېدلی له افغانه دی، نو څوک چې (افغان) نه مني (افغانستان) خو اتومات نه مني)).

ما وویل: ((زه نور دلایل هم لرم که وخت و، وروسته به یې ووایم، خو اوس خپلو ملګرو ته نوبت ورکوم.)) جمهور رئیس، (حکیم تورسن) ته اشاره وکړه چې خبرې پیل کړي! تورسن صیب وویل: ((به اجازه رئیس صاحب جمهور و تمام حاضرین محترم در این مجلس، ما میخواهم گفته های خود را در چند کلمه مختصر عرض بدارم، تنها در مورد همین موضوع، شخص سری تذکره تابعیت بحث میکنم گر چه موضوعات دیگر نیز وجود دارد که فعلاً وقت اش نیست، اکثر رئیس صاحب لازم دید، در یک فرصت مناسب دیگر باز بحث میکنم، رئیس صاحب محترم! باید عرض شود که در طول سی، سی و پنج سال بسیاری ارزشهای مهم به این و ان عنوان از ما گرفته شد، تنها افتخار که مانده، همین افغان و افغانیت ما و شما است، که تمام ملت را وصل کرده، کلمه افغان به همه اقوام، خورد و کلان و هر فرد این مملکت اطلاق میشود، این مشخص به یک قوم نیست، افغان افتخار ماست، این افتخار از ما گرفته شود، دیگر خو چیز نه مانده، که گرفته شود، همین هویت ملی ما (افغان) و (افغانیت) مانده اگر این هم گرفته شود، دیگر چیزی نمی ماند، حالا که خارج میروم، همه ما به افغان یاد میشویم، اگر تاجک و ازبک، پښتون و اینها نوشته شود در خارج برای ما چه بگوید، تاجک کجا استی؟، تاجک تاجکستان،

ازبک ازبکستان، پشتون پاکستان، ما قرغیز هم داریم، تاتار هم دارم، اینها را چه بگوید؟ قرغیز قرغزستان یا قرغیز افغانستان، تاتار روسیه یا تاتار افغانستان، در روسیه چندین قوم زندگی میکند ولی همه انها را روس میگوید، در تذکره هویت شان برای همه شان روس گفته میشود. همین هندو های افغان ما، اینقدر وطنپرست هستند، که ما هندوستان رفته بودیم، یک هندو افغان مارا تابعیت هندوستان میداد، یک شرط برایش مانده بود، که فقط جای تولد تانرا افغانستان نوشته نکو، هندو افغان ما برایش گفت، ما در افغانستان تولد شدم، ما افغان هستم، افغان و افغانستان افتخار ما ست، به خدا قسم که او هندو ما خاص از خاطر نام افغان و افغانستان تابعیت هندوستان را قبول نکرد، این وطن خانه مشترک ما است ما به هیچ وجه از افغان و افغانیت تیر شدنی نیستم و این افتخار باید از ما گرفته نه شود ونه ما به کسی به شمول شخص خود شما را حق میدهم، که هویت ملی ما از ما سلب شود، یک مورد دیگر را نیز میخواهم جناب رئیس جمهور به شما بگویم، که شما همیشه در مبارزه جاری تان به خارجیها ازدید کوچه اهنگری انتقاد مینماید، خوب است که از کوچه اهنگری به کوچه زرگری هم قدم بزنید از زرگران هم مشوره بگیرید، زرگران مشوره بسیار باریک و ظریفانه را میدهد، خوب است، کارشناسان و افراد چیز هم را نیز وقت به وقت دعوت نماید و از انها نیز مشوره بگیرید!) د تورسن صیب په خبرو کې د (کوچه اهنگری) کلیمې جمهور رئیس ته ډېر خوند ورکړ، ویې

ویل: ((چون جنگ جنگ اهنگری است، از این خاطر از کوچه اهنگری داخل میشم))
تورسن صیب وویل: ((ما گپهای دیگر رانیز دارم خو فعلاً وقتش نیست که همه شان رابیان کنیم، فعلاً به همین گپهای خود اکتفا مینمایم، تشکر از توجه شما !))
د تورسن صیب په خبرو پسې بیا جمهور رئیس خبرې پیل کړې:
((گپهای تورسن صیب راست است، ما یک وقت در (شمله) بودیم، در شمله هندوستان، یک روز در یک کوچه بازار پیاده میرفتم، یک دو سه تا طفل پشت ما می امد ، خیرات میخواست، ما به یکی از انها یک چند روپیه دادم، فکر کردم که هر سه اش از یک فامیل است، چند قدم دیگر که رفتم از همین سه طفل یک دختر پشت ما میدوه، به اواز بلند میگوید که به او پیسه دادی برای ما هم بدهید ، ما پیسه ندادم، در اخر به اواز بلند دوزدن شروع کرد ، عجیب این که دشنام زدنش به پشتو بود ، داسې ترخې کنځلې یې کولې چې ای ستا پلان او مدان چې هېڅ د یادولو نه دي، زه حیران شوم چې دا جلی ځنګه پښتو وایي، دلته دا جلی او پښتو؟ بیا مې ورپسې ورمنډه کړه چې ویې نیسم، پیسې ورته ورکړم، دې راڅخه منډه کړه، ما هم دویدم اینا هم، خو ګیرش نه کردم، طفل دیګر که همرایش بود و از او کرده کمی خورد بود او را ګیر کردم، همداسې رپېده له ډاره، ما ویل مه ډارېږه، وهم دې نه، دا راته ووایه چې تاسې دلته څه کوئ او دا پښتو دې څنګه زده کړې؟ ده راته وویل چې مورې خو پښتانه یو ، دلته اوسېږو مورې کور کې پښتو وایو ، هغه بله مې خوروه ، ټول کور کې پښتو وایو ، بیا

مې د هلک پر سر لاس تېر کړ. این ها پشتونهای بودند که سابق از پاکستان به هندوستان رفته بودند و در شمله در نزدیک کوه های همالیه زندگی میکرد، پشتو را یاد داشت اما کلی انها خود را هندی میگفتند، و در تذکره شان (اندین) نوشته بود، به همه هندی ها اندین (اطلاق) میشود، همین (سلمان خورشید) که فعلاً وزیر خارجه هندوستان است از لحاظ قومی پشتون است و در پشتون اپریدی است، در اپریدی هم کوکخیل است، مگر فعلاً نمیگه که پشتون هستم، اپریدی هستم یا کوکخیل هستم، بلکی میگه که هندی یا اندین هستم. در هندوستان صدها قوم و صدها مذهب هستند، به همه شان اندین اطلاق میشود، حتی مسلمانان هندوستان هم نشنلیتي خود را (اندین) میگوید. پس گپ های تورسن صیب راست که هندو های افغان ما، در هر جای دنیا که باشد، خود را افغان میگوید و به افغان بودن خود افتخار میکند.))

ولسمشر بیا جنرال غلام حسین هزاره ته نوبت ورکړ، جنرال هزاره خپلې خبرې داسې پیل کړې: ((به اجازه رئیس صاحب جمهور و همه محترمین حاضر در این جلسه ما کمکی ملا هستم ملایی صحبت میکنیم، الله(ج) در قران عظیم الشان می فرماید: بسم الله الرحمن الرحیم، يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ...

هدف ما ازین ایه کریمه اینبود که خداوند(ج) ما را شعبه شعبه افریده، برای تعارف یکدیگر مگر به نزد خداوند(ج) مکرم کسی است که تقوا داشته باشد. وقتیکه ما برای تعارف خویش یک

هویت نداشته باشیم، مردم ما را به نام چی و از کجا میشناسد؟ افغان و افغانستان افتخار ماست، ما سر افغان بودن خویش افتخار میکنم، یک تعداد اشخاص که انها نه نمایندگی از کدام قوم میکند. نه از کدام زبان و سمت گپ انها جدا است، هیچکس حق ندارد افغانیت ما را از پیش ما بگیرد، از این خاطر ما تائید میکنم، اسلامیت و افغانیت باید در تذکره ذکر گردد. ما از گپهای برادر خود اقای یون پشتیبانی میکنم و طرفدار این هستم که (دین) و (ملت) (اسلام) و (افغان) در تذکره ذکر گردد که هویت ملی ما مستحکم گردد.

گپ دیگر من به رئیس جمهور این است که ما خو این طرف و ان طرف در تلویزیونهای گپ میزنم، دولت را گوشتزد میکنم، کاستیها، نواقص و کامیابیها را برجسته میسازیم، خوب است که رئیس صاحب وقت ناوقت این کارشناسان، اهل خبره و دیگران را دعوت نماید، از اینها در مورد مسایل کلان مملکت مشوره بگیرد، تنها سر چند نفرکه این طرف و ان طرف رئیس جمهور حلقه زده به اینها مملکت جور نه میشود، به هر حال در بعضی مسایل از عملکردها و نظر رئیس جمهور به خصوص در مورد عقد قرارداد امنیتی پشتیبانی مینمایم و در بعضی مسایل گیله ها و انتقاد های رانیز دارم. در اخر یک بار دیگر گپهای برادران خود را تائید مینمایم، و خواهان ذکر کلیمه (اسلام) و (افغان) در تذکره هستم.))

جمهور رئیس د جنرال هزاره تر خبرو وروسته وویل: ((جنرال صیب گپهای ته در تلویزیونها میشنویم از همه چیز خبر دارم.)) بیا یې

شېرعلم امله وال ته د خبرو نوبت ورکړ ! شېرعلم امله وال وويل: ((د جمهور رئيس او ټولو قدرمنو مشرانو په اجازه، زما نوم شېرعلم امله وال دی، په قوم پشه يي يم، په پشه يي، پښتو او دري ژبو درېواړو ښې خبرې کولای شم او په همدې درېواړو ژبو ليکنې کوم. تراوسه مې څو عنوانه کتابونه چاپ شوي چې دلته مې راوړي هم دي، رئيس صاحب تاسو ته به يې وروسته درکړم، په پوهنتون کې استاد يم، د حقوقو او سياسي علومو مضمون تدريسوم، لکه څنګه چې مې مخکې په خبرو کې يادونه وکړه، زه په قوم پشه يي يم، خو ملت مې افغان دی او پر افغان ويارم، افغان زما ملي هويت دی او د ټولو افغانانو ملي هويت دی، دا ويار تقريباً زر کاله وړاندې مورِ ته راکړل شوی په دې جغرافيه کې ټول اوسېدونکي افغانان دي. مورِ هېڅا ته، حتی رئيس صيب تاسو ته هم اجازه نه درکوو، چې زمورِ د ملي هويت پر وړاندې ودرېږئ. رئيس صاحب تاسو چې له امريکا سره د امنيتي ترون په باب دا دومره جنجالونه جوړ کړي او دومره ناندرۍ وهئ، دا په دې خاطر چې افغان ملت ته ګټه ورسوئ، دا ولس سوکاله کړئ، که دا هدف نه وي، نو دومره جنجالونو ته څه اړتيا ده؟ رئيس صاحب تاسو په دې تېرو دولسو کلونو کې د ملي وحدت د ټينګښت لپاره ډېر کارونه کړي دي، د خپلې واکمنۍ په دې وروستيو شپو ورځو کې دا بل ګام هم پورته کړه، دا قانوني کار دی، تاسې د اساسي قانون ساتونکي او عملي کوونکی ياست که چېرې تاسو دا کار ونه کړئ نو اينده کې به پر تاسو سخت تور پورې شي او ګټلی نوم به مو له خاورو سره خاورې شي.

نو زمونږ غوښتنه ده چې قانون تعدیل او د اساسي قانون له روحیې سره سم د افغان او اسلام کلمه د هویت په تذکرو کې راوړئ، تر اسلامیت او افغانیت نور پورته ارزښتونه مونږ نه لرو، هېڅوک حق نه لري چې له مونږ څخه دا ارزښتونه واخلي. مونږ هر ډول قربانۍ ته حاضر یو، که د وینې تویېدنې تر بریده هم ورسېږي، له تاسې څخه د یو روشنفکره افغان په توګه هیله کوم، چې اساسي قانون تطبیق کړئ، ستاسې اساسي دنده هم د اساسي قانون تطبیق او ساتنه ده.)).

د شېرعلم امله وال تر خبرو وروسته ولسمشر (چرند سنګ) ته چې د افغان سکانو له جملې څخه دی، نوبت ورکړ. ولسمشر وویل: ((چرن سنګ اوس ستا نوبت دی وایه)) چرند سنګ وویل: د ریس صاحب او ټولو په اجازه، زه افغان یم او پر افغانیت ویاړم، البته (دین) مې له نورو افغانانو جلا دی، خو افغانیت کې ټولو سره شریک یم او ملت مې افغان دی، مونږ پخوا هم په تذکره کې د (دین) او (ملت) د لیکلو غوښتنه کړې وه، اوس چې دین په کې ذکر شو، ښه شوه، ځوک چې مسلمانان دي، هغه ته به د (دین) ستون په مقابل کې (اسلام) لیکي او ځوک چې هندو وي، هغه ته به هندو لیکي، هندو خو زمونږ مذهب یا دین شو، نو دا ملت مې څه شو؟ که زه یو بل ملک ته لاړ شم، نو هغه به ماته څه ووایي؟ د کوم ځای هندو یې؟ د هندوستان هندو یې که د بل ځای؟ ملت دې څه شی دی، نو زه به ورته څه ووایم؟ څه موده وړاندې د (قاضي نذیر حنیفي) په نامه یو وکیل په ولسي جرګه کې وویل: هندوان او سکان دې مونږ ته دا ثابته کړي چې دوی څه وخت له هندوستان

څخه افغانستان ته راغلي دي؟ دې ښاغلي ته بايد وويل شي چې هندوان او سکان له هندوستانه افغانستان ته نه دي راغلي، بلکې دوی لـه دې ځايـه هندوسـتان تـه تللـي دوی ددې وطـن اصـلي اوسېدونکي دي)).

دې وخت کې جمهور ريس وويل: ((بې شکه، بې شکه چې ددې وطن اصلي اوسېدونکي دي، ښه يې نه دي کړي چې ويلي يې دي، دوی له هندوستانه راغلي دي، دوی ددې وطن اوسېدونکي دي.))

چرند سنګ زياتـه کړه: ((دا زه افغـان يم، ددې وطـن ټول هندوان او سکان ځان افغانـان بـولي، پـر افغانيت ويـاړو، مـوږ چې د دنيـا هر ملک ته لاړ شو، ځان ته افغان وايو، په هندوستان کې هم مـوږ ځان ته افغانـان وايـو، پـر افغـان ويـاړو، هلتـه زمـوږ عـزت هـم پـه همدې کېږي چې افغانان يو، مـوږ غواړو چې دا افتخار له مـوږ څخه څوک وانخلي، زمـوږ او د هندوسـتان د هنـدوانو او سـکانو خـو فـرق پـه همدې افغانيت کېږي، که نه مذهب خو مو له هغـو سره يوشان دی، خـو ملت مـو تـوپير لـري، اوس چې څوک مـوږ څخـه دا ملي هويت اخلي، دا د هېڅا حق نه دی، نو رئيس صاحب پـه پـای کې بيا وايم چې په تذکره کې د (ملت) او (دين) کليمې ليکل حتمي او ضروري دي، د ملت په مقابل کې دې ټولو تـه افغـان وليکـل شي او د (دين) په مقابل کې څوک چې مسلمان وي، هغـه تـه (اسلام) او څوک چې هندو مذهبی وي، هغه ته دې (هندو) وليکل شي، دا زما نظر و چې تاسې ته مې وړاندې کړ.))

د چرنـد سـنګ پـه خبـرو پسـې ولسمشـر د امنيتـي چـارو سـلاکار (ډاکتر رنګين دادفر سپنتا) ته نوبت ورکړ، چې خپلې خبرې وکړي.

داکتر سپنتا وویل: ((به اجازه همه دوستان ! اول باید ما متذکر شویم که ما در بسیاری مورد با همکار سابق خویش اقای یون اختلاف نظر داشتم و دارم ولی در این مورد ما نظر اینها را تائید مینمایم.

باوجودیکه ما یک فارسی زبان هستم، قومم معلوم نیست که از کدام قوم هستم، ونه خود ما به قوم متعقد هستم، مادر ما مربوط قوم طاهری است و در خانه ما اخرین کسیکه پشتو حرف میزد پدرم بود ، ما به قوم عقیده ندارم، ولی فارسی زبان هستم و زبان فارسی ما بعد از استاد واصف باختری خوب است، جناب رئیس صاحب من در این مورد بار ها به شما صحبت کردم و در جلسه اخری نیز سر موقف خود دوباره تاکید کردم. در این جلسه یک بار دیگر یاد اور می شوم که من یک افغان هستم، و افغان یک هویت ملی و سیاسي ما ست، صرف نظر از ان که بعضی ها افغان را تعبیر دوگانه میدهد ، برای ما افغان بودن هویت ملی است، در هر مملکت چندین قوم زندگی مینماید ، ما نمیتوانیم، به هر قوم خورد و کلان یک هویت علیحده ملی بدهیم ما این مثال را چند بار یاد اور شدم، یک بار دیگر تکرار میکنم که یک جامعه یا ملت مانند یک کور یا پوش پیاز است، که پرده اخری یا پوش کلان تمام پرده های انرا پوشانده، حالا ما نمیتوانیم که به هر پرده ان نام علیحده بدهم، کلش به نام پیاز یاد میگردد ، افغانستان هم کشوری است که در ان اقوام گوناگون زندگی میکند ولی همه اینها در پوش افغان گنجانیده میشود ، و پرده افغان همه اینها را افاده میکند. تمام جوامع بشری، کشورهای پیشرفته این مشکل

را حل نموده، بطور مثال فرانسه، در فرانسه سی و پنج درصد (فرانس) هستند، ولی همه باشندگان ان کشور (فرانس) را به حیث هویت ملی خود قبول کرده.)) ډاکتر سپنتا د المان په باب وویل: ((در المان به همه المانیها (دوچ) نوشته میکند، هفت سال پیش ما پاسپورت المان داشتم، شما خبر داشتید که ما او را پس تسلیم دادم، فعلاً پاسپورت ندارم، ولی اولادهای ما پاسپورت المانی دارد، در پاسپورت انها (دوچ- افغان) نوشته است. مثال های زیادی وجود دارد، رئیس صاحب ما از روز اول برای تان گفتم، که افغان هویت ملی ماست و حالا نیز ما نظریات برادرها را درین مورد تائید مینمایم. اگر ستون (ملیت) ذکر گردد و در مقابل اش به همه (افغان) نوشته شود کاری درستی است.))

تر ډاکتر سپنتا وروسته (استاد نصرالله ستانیکزي) ته نوبت ورسېد. هغه خپلې خبرې داسې پیل کړې: ((د محترم رئیس صاحب او ټولو دوستانو په اجازه، زه نه غواړم ډېرې خبرې وکړم، اکثرو دوستانو خبرې وکړې، زه د دوستانو خبرې تائیدوم، منتها د داودخان د وخت د تذکرو په باب یوه یادونه کوم، په تېره جلسه کې هم دا تذکره یاده شوه چې (ملت) په کې نه دی یاد شوی، هلته هم ما خپل دلایل درلودل، اوس یو ځل بیا د هغې تذکرې په باب خپل دلایل وایم. د داودخان تذکره د ۱۳۵۳ل کال په بهیر کې وویشل شوه، دا هغه وخت و چې د مدني حقوقو قانون نه و تصویب شوی، پر ۱۳۵۵ل کال د مدني حقوقو قانون تصویب شو. په دې قانون کې راغلي چې فردي او ملي هویت د یوه هېواد د هر تبع حق دی او دا قانون هم د داودخان په وخت کې تصویب شوی، که داودخان دویم

ځل تذکرې وېشلې نو ضرور یې په کې د ملت ستون زیاتوه، ځکه چې د هویت یا تابعیت تذکرې له دې قانون سره په مخالفت کې نه شوې تقسیمبدلای، خو داودخان وخت پیدا نه کړ او نور مشکلات تاسې خپله ولیدل چې رامنځته شول. ددې لپاره چې دا مشکل حل شي ډاکتر صیب سپنتا د افغان د تثبیت لپاره د (ملیت) کلمه پیشنهاد کړه، خو زه د (ملیت) پر ځای (ملت) د کلیمې وړاندیز کوم، ځکه چې له (ملیت) کلیمې څخه روسانو خلکو ته بل ډول ذهنیت ورکړی، هغوی (ملیت) د (قومیت) لپاره کاراوه، نه د نشنیلتي یا (ملت) د تعبیر په مانا.)) دې وخت کې ډاکتر سپنتا وویل: ((منظور ما همان نشنیلتي است نه قومیت)) ستانیکزي زیاته کړه، ددې په خاطر چې له یوې واحدې کلیمې څخه دغه دوه ګونی تعبیر له منځه لاړ شي نو ښه ده چې د (ملت) ستون زیات شي او په مقابل کې یې ټولو ته (افغان) کلیمه ولیکل شي.)) ولسمشر هم د (ملیت) د کلیمې د دوو ګونې تعبیر په باب سر وخوځوه او ویې ویل: ((دا د روسانو تعبیر و، ملیت همدا نشنیلتي ده)). دې وخت کې ما (یون) وویل ددې لپاره چې ټول ناسم تعبیرونه له منځه لاړ شي همدا د (ملت) کلیمه سمه ده، اوسنۍ تذکره کې چې همدا اوس تقسیمېږي هم همدا د (ملت) کلیمه لیکل کېږي او په مقابل کې یې ټولو ته افغان.

تر دې وروسته د علماوو شورا رئیس مولانا قیام الدین کشاف خبرې پیل کړې، هغه وویل: ((اسلامیت) او (افغانیت) او (اسلام) او (افغان) داسې حقیقتونه دي چې د لمر په شان روښانه دي، دا داسې دي چې یوځوک ووایي زه شپه ورځ، تور او سپین نه منم او

له هغو څخه انکار کوم. زه افسوس کوم د هغو خلکو په حال چې ځانته نه مسلمان وایي، نه افغان، ماته یو زیات شمېر علما راغلل راته یې وویل، چې موږ باید په دې برخه کې یوه فتوا صادره کړو، چې ولې د هویت په تذکرو کې (دین) نه دی راغلی، ما څو ځله دا خبره کړې چې افغانستان له اسلام پرته تش کالبد دی، داسې چې په تن کې روح نه وي، ما علماوو ته وویل چې دې برخه کې صبر کوو، نو اوس زه وایم، رئیس صاحب چې دا دواړه کلیمې (دین) او (ملت) دې په تذکرو کې راشي، که نه له دې څخه غټ جنجال جوړېږي، دا څه مانا ورکوي چې تذکره کې دې نه (دین) وي نه (ملت) نو دا تذکره د څه لپاره ده؟ افغانستان یو اسلامي هېواد دی، دلته باید دې مسلې ته ډېر پام وشي، د خلکو احساسات ونه پاروي.))

دې وخت کې عدلیې وزیر وویل: ((دین است چرا نیست!)) ما بیا وویل: رئیس صیب د حکومت په طرحه کې نه دین شته نه ملت، دا چې د حکومت کومو مامورینو له کومې لارې او څنګه دا کار کړی، دا بېله خبره ده، خو حقیقت دادی، چې حکومت کومه طرحه لېږلې وه په هغه کې نه (دین) شته نه (ملت).)) ولسمشر وویل: ((ولې نه شته؟ موږ خو دا مسله لېږلې وه.)) دلته عدلیې وزیر بیا وویل: ((دین است))، دې وخت کې بیا پوهاند صیب عظیمي وویل: ((دا په ارشیف کې شته)). د ارشیف مانا همغه مانا ده چې ما ورته مخکې اشاره وکړه. یانې دا چې که دلته په وزیرانو شورا یا هم عدلي او قضایي کمېسیون کې پرې بحث هم شوی، هلته نه ده لېږل شوې. ما وویل: ((دا خو د ولس زور و چې (دین) یې د ښامار له

ستوني راوويست او د تذکرې پر لومړي مخ يې ځای کړ، اوس بايد ملت هم ددې ښامار له ستوني راوځي.))

ما وويل: ((رئيس صاحب اصلي خبره داده چې په ملي شورا کې خلکو داسې فکر وکړ چې ځه دين او ملت خو حکومت په تذکره کې راوړي، يو شمېر خلکو د تذکرې پر لومړي مخ د قوميت د ليکلو غوښتنه کوله، د ولسي جرګې اکثرو غړو پربکړه وکړه چې د تذکرې پر لومړي مخ د قوميت ذکر ته اړتيا نه شته، دا کار واحد ملت پر قومونو وېشي، نو ټولو ته (افغان) ليکل سم دي. قوميت لکه څنګه چې په ډېټابېس کې و، ډېټا ببس کې پاتې شو، خو ملت نه په ډېټابېس کې و نه د حکومت په وړاندیز کې، نو ځکه هم له ډېټا ووت هم د تذکرې له لومړي مخه او کومو وکيلانو چې په شفاهي ډول د ملت يا افغان پر ليکلو ټينګار کاوه، د هغوی تصور دا و چې په متن کې شته، نو قوميت چې پر لومړي مخ رد شو نو خپله يوازې ملت پاتې کېږي، خو ويل کېږي چې د (ملت) په باب د وکيلانو شفاهي تصويب هم له ارشيف څخه ايستل شوی، نو په ليکلي متن کې خو غير له هغې هم نه و، نو ځکه (ملت) هم د تذکرې له لومړي مخ او هم له ډېټا څخه ووت، ولسي جرګه وروسته متوجه شوه، چې (دين) هم پاتې شو، وروسته يې په بله غونډه کې د مولوي صيب تره خپل په وړاندیز هغه پاس او بيا يې مشرانو جرګې ته ولېږه. مشرانو جرګې د (تخلص) په زياتولو د حکومت طرح تائيد او ولسي جرګې د (دين) د ستون په زياتولو سره قانون مشترک کمېسيون ته حواله کړ، ګډ کمېسيون پر اختلافي مسايلو بحث وکړ (ملت) د توطيو، د سيسيو او ابهاماتو قرباني شو.)) پر

دې وخت عدلي وزير يوځل بيا وويل: ((کلمه افغان در ديتا است)) ما ورته وويل: ((نه شته، ريس صاحب نه په ډېټا کې شته نه د تذکرې پر لومړي مخ.))
ولسمشر ما ته مخ راواړوه: ((دا کار خو موږ کاوه، څه ضرورت و مظاهرو ته، دومره غالمغال او ټلوېزيوني بحثونو ته!)) ما ورته وويل: ((ريس صيب اجازه راکړه، يو دوه درې معترضي جملې ووايم!)) هغه وويل: ((ووايه! ما وويل: ((يو نيم کال د مخه مې احوال درولېږه چې ماته وخت راکړه د هويت د تذکرو په باب درسره ګورم، دا حساسه مسئله ده، يو شمېر کړې شته چې غواړي ملي هويت ته زيان ورسوي، ما ته چا وخت رانه کړ، تا وويل چې هېواد مل صاحب سره تماس ونيسه، ما هغه ته وخت پر وخت خپل نظريات ورکړي، کېدی شي هغه تا سره شريک کړي وي، خو د يو نيم کال په بهير کې موږ پردې بريالي نه شو چې تاسو وګورو، کله چې ما استعفی ورکړه، دنده مې پرېښودله او تاسو سره مې ملاقات درلود، بيا مې يادونه وکړه چې که چېرې د ولسي جرګې انتخابات عادلانه شوي وای نو نن به په ولسي جرګه کې افغان ضد عناصرو د ملي هويت پر ضد کارتونه نه پورته کول، د افغان له کليمې سره به يې حساسيت نه ښود، تا وويل چې دا څو محدود کسان دي، هغه ده بايې لوله، تاسې سره دا تصور و چې اکثرو د (ملت) کليمه تاييد او تصويب کړه، خو نتيجه دا وه چې هرڅه د ملت ضد عناصرو په ګټه پای ته ورسېدل.
کله چې له حکومته اشتباه وشوه يا مامورينو درغلي وکړه، افغان او اسلام يې حذف کړل، ولسي جرګې هم اسلام او افغان ذکر نه

کړل، مشرانو جرګه هم له اسلام او افغانه لاس پر سر شوه، نو خبره نوره خلاصه وه ، یوازې خبره توشیح ته پاتې وه، دا خو د ولس د مظاهرو برکت و چې ولسي جرګه او مشرانو جرګه یې خپلو نیمګړتیاو ته متوجه کړې، په نتیجه کې اسلام ببرتۀ ځای پر ځای شو، نو چې نه دې حکومت عرض اوري، نه مشرانو، نه ولسي جرګه او نه هم کوم بل اورګان، له مظاهرې او هغه هم له اصولي مظاهرې پرته بله کومه لاره پاتې ده؟)) ولسمشر وویل: ((ما خو توشیح نه کړ دا دی پر مېز راته پروت دی)) قانون یې ښکاره کړ، ما وویل: ((ریس صیب دا د همغو مظاهرو برکت دی چې تاسو دا قانون توشیح نه کړ، مورږ نه یوازې دا غواړو چې دا قانون باید توشیح نه شي، بلکې غواړو چې په دې کې تعدیل راشي، که تاسو یې توشیح هم نه کړئ، هغه خپله پر قانون بدلېږي، مورږ خو ډېره هڅه وکړه چې ددې قانون د توشیح د معیاد تر پوره کېدو د مخه تاسو سره وګورو، خو چا زمورږ غوښتنو ته غوږ ونه نیوه، که مورږ مظاهرې نه وای کړی، نو دا خبره هم له حکومتۀ او هم له شورا څخه تېره وه (اسلام) او (افغان) دواړه قرباني شوي وو)) ولسمشر بیا وویل:((نه تاسې نور حساس کړل)) ما وویل: ((ولې حساس شي؟ مورږ خو اسلامیت او افغانیت غوښتی، ددې په مقابل کې ولې ځینې اشخاص حساس شي؟ بیا چې حساس شي، شي دې، ((نو پر دې وخت ډاکټر سپنتا وویل: ((حساسیت طرف مقابل را هم باید در نظر گیرم)) هغو کسانو ته یې اشاره وه چې ویل یې (افغان نیستم)، ما وویل: په سلو کې (۹۹) افغانان افغانیت او اسلامیت غواړي یو کم شمېر اشخاص او کړی چې له افغانیت او اسلامیت

سره د نښمني لري، د هغوی خبرو ته اوس ترجیح ورکول کېږي او (۹۹) په سلو کې خلک له نظره لویږي؟ ددې لوی اکثریت حساسیت ته پام نه کېږي خو د محدودو اشخاصو حساسیت ته پاملرنه کېږي.

بله خبره دا ده چې اوس د هویت په تذکرو کې د افغان کلیمې پر نه لیکلو ټینګار او پر لیکلو یې بې تفاوتۍ، له (ملت) او (دین) سره د مخالفت په مانا ده او بله وروستۍ خبره دا کوم چې که (دین) او (ملت) یا (اسلام) او (افغان) په تذکره کې ذکر شي، ددې تاوان څه دی؟ تذکره پرې سبزل کېږي؟ مصارف پرې زیاتېږي؟ د چا پر اوږو بار پرېوزي که څنګه؟ ګټه یې ډېره ده که زیان؟)) ولسمشر بیا وویل: ((نه ګټه یې ډېره ده)) ما وویل: ((چې ګټه یې ډېره ده نو ویې لیکه، فرمان ورکړه)) ده وویل: ((جوړوم یې خو تاسو مورږ خپل کار ته پرېږدئ))

تر دې وروسته جمهور رئیس د نتیجې او جمع بندۍ په توګه وویل: ((ورونو مورږ دلته شورا هم لرو، د هغوی نظر ته به هم ګورو، نښه پوره بحث وشو اکثریت په دې نظر دي چې په قانون کې باید تعدیل راشي)) (ډاکټر مدبر) ته یې غږ کړ د قانون د توشیح وخت تېر شوی که پاتې؟ ډاکټر مدبر او نصرالله ستانکزي ورته وویل: ((پنځلس ورځې یې پوره شوي، تېره سه شنبه یې وخت پوره شو، هغه اوس د قانون بڼه خپله کړي. دې وخت کې ولسمشر وویل: ((خیر نو حل لاره د قانون تعدیل دی؟)) نصرالله ستانکزي ورته وویل: ((هو د حل لاره یې همدا ده)) بیا ولسمشر وویل: ((نښه ده په دې به غور وکړو)) ما بیا وویل: ((ریس صیب مورږ ته دې مشخص

ونه ویل څه وخت به دا کار تر سره شي؟ بیا خبره مبهمه پاتې شوه، هسې نه چې د تېر په شان بیا پاتې شي؟ مورږ غواړو وخت رافکس کړې چې مورږ ملت ته ډاډ ورکړو)) ده بیا وویل: ((درجوړوو یې نور نو ستاسو کار نه دی دا د حکومت کار دی، مورږ خپل کار ته پرېږدئ، کوو یې خو تاسې به ټلوېزیوني بحثونه او مظاهرې نه کوئ)) ما بیا وویل: ((ریس صیب مو به ټلوېزیوني بحثونه او مظاهرې نه کوو خو تاسو به مورږ ته ددې کار د عملي کولو تضمین راکوئ او وخت به راته ټاکئ چې تر دغه وخته دا مشکل حلېږي؟)) ده بیا وویل: ((دا بس کوو په دې ورځو کې به یې خلاص کړو، نور ډېرو بحثونو او جنجالونو ته حاجت نه شته، حکومت خپل کار ته پرېږدئ !)).

په همدې جملو جلسه ختمه شوه ولسمشر بلې خونې ته د بل ملاقات لپاره لاړ.

په دې جلسه کې لوی څارنوال محمد اسحق الکو هم ناست و، زمورږ خبرو ته یې د تائید سر خوځاوه، خو خپله یې څه ونه ویل. (کریم خرم) او (ډاکټر صادق مدبر) هم خبرې ونه کړې. د اساسي قانون پر تطبیق د څار کمیسیون مشر (ګل رحمن قاضي) چې ددې غونډې بل برخوال و او لازمه وه چې خبرې یې کړې وې، تر اخره غلی و، هېڅ خبره یې ونه کړه.

تر ملاقات وروسته ما ته ډاکټر صیب صادق مدبر وویل: ((کلمه افغان در دیتا وجود ندارد)) هغه د قانون هغې مصوبې ته لاس ونیو چې ده سره وه او ملي شورا ورته رالېږلي وه.

ددې دومره جزیاتو له یادونې او د غونډې د (مینوټ) له لیکلو څخه مې هدف دا و چې د ملي او عقیده یي هویت مسله یوه ډېره حساسه مسله ده، زه اوس هم د ولسمشر پر ژمنې سل په سلو کې باوري نه یم، مورږ له جمهور رئیس سره ژمنه وکړه چې ددې قانون تر تعدیل پورې به نه ټلوېزیوني بحثونه کوو او نه مظاهرې، خو که چیرې په یو معین وخت کې د ملت دا قانوني غوښتنې ونه منل شوې، نو بیا خو مجبور یو، هم به لاریون کوو هم به ټلوېزیوني بحثونه او هم به ټولې هغه قانوني لارې کاروو چې ددې برحقې داعیې لپاره په کار دي.

ددې تفصیلي لیکنې بل هدف او پیغام دادی چې راتلونکی پښت ته دا په ډاګه کړو چې تاسو چا د هویت له بحرانه ژغورلي یاست او چا درته د هویت پر ضد توطیې جوړې کړې دي؟

ولسمشر حامد کرزي نږدې یو کال پر مورږ په صبر او انتظار کې تېر کړ، همدا یې ویل نن د سمون فرمان ورکوم او سبا یې ورکوم، په دې کې د ولسمشرۍ تاکنې راورسېدې، خو ولسمشر د مضر احتیاط له دایرې راونه ووت، خو بیا یې هم (نه) ونه ویلې، کله چې د ولسمشرۍ نوماندانو د ملاتړ خبره راغله، نو مورږ له ښاغلي ډاکټر اشرف غني احمدزي څخه د ملاتړ پرېکړه وکړه، خو له یو لړ وړاندیزونو او شرایطو سره، په دې کې یو ویشت وړاندیزونه او شرایط شامل وو، چې له نورو څخه تېرېږو یوازې (دولسمه) ماده یا برخه یې راخلم:

ملي هویت: په تېرو (۳۵) کلونو کې د افغانستان او افغان ولس د ملي هویت او ملي وحدت پر ضد زیاتې هڅې شوې. ځینې ډلې

غواړي په افغانستان کې د ملي وحدت او هويت لپاره نوي او تصنعي تعريفونه وړاندې کړي، ان د (افغان) کلمه هم مسخه کوي او شکلي بدلون په کې راولي.
که چېرې او سني دولت د هويت په تذکرو کې د (دين) او (ملت) ستونونه ونه ليکل او د دين د ستون په مقابل کې يې هر مسلمان افغان ته د (اسلام) او د دې هېواد د هر وګړي لپاره د (افغان) کلمه ونه ليکله، نو له راتلونکي دولته غواړو چې هم د هويت په تذکرو کې د اساسي قانون له محتوياتو او احکامو سره سم ضرور د (اسلام) او (افغان) د تثبيت لپاره د (دين) او (ملت) ستونونه وليکي او په دې ډول خپل اسلامي او ملي مسوليت ادا کړي او هم د افغان ضد او ملت ضد ډلو ټپلو او اشخاصو پر وړاندې ټينګ ګامونه پورته کړي).
ډاکټر اشرف غني دا او نوري شل مادې راسره ومنلې او د بريالیتوب په حالت کې يې راسره دهغو د تطبيق ژمنه وکړه.
مورږ په داسې زغرده کمپاين وکړ چې ساری يې د ده پر شاوخوا د ټولو راټولو شويو اشخاصو ګوندونو، ډلو او نورو غوړه مالانو د کمپاين په ټول بهير کې نه و ليدل شوی، منطقي، اصولي او شعوري کمپاين. کله چې دده د بريالیتوب څرګونه ولګېدل، نو په سازشونو، ناوړه احتياط او نورو معاملو يې لاس پورې کړ، هر څومره چې دا ناقانونه معاملې غځېدلې، زمورږ او ډاکټر صيب اشرف غني احمدزي تر منځ د اصولو پر بنسټ غځېدلی تار سستېده، نه نور هغه ډاکټر اشرف غني احمدزی و، نه يې هغه پخوانی تفکر او نه هم ولس ته ار مجبوريتونه، په نامه کې يې هم

تغیر راغی، په چلند کې هم، د ماضي خبرې هېرې او تېرې شوې او د وخت د تقاضا مطابق نوي یاران او نوي ماران راپیدا شول، پخوانیو مخالفینو د موافقینو او موافقینو د مخالفینو رنګ واخیست. زمونږ توافق چې له سره د اصولو پر منطق ولاړو، نود حکومت د جوړښت پر څرنګوالي مو چندان سر نه ګراوه چې احمد رائي که محمود، خو دا راته پته وه چې له څو تنو پاکو انسانانو پرته به نور همغه د بنګالي ټګان وي، همغه ښامаران، ټوپکسالاران، جنګسالاران او یا هم د هغوی دویم او درېیم نسل، خو د معنوي ارزښتونو د ساتلو لپاره مو لا هم هیله وه، ددې ارزښتونو له جملې څخه یو ارزښت هم په کې همدغه د (افغانیت) او بل هم (اسلامیت) د خوندیتابه ارزښت و، چې له تېرو لسمشر څخه زخمي او ټکنی اوسني دولت مشر ته راورسېد او هیله وه چې دی پرې د مرحم پټې ولګوي، نه دا چې مالګې پرې ودوړوي. د حج په مراسمو کې وم، د لوی خدای (ج) دربار ته مې په لسګونو ځله ددعا لاسونه پورته کړي چې یا ربه دغه دوه ستر ارزښتونه (اسلامیت) او (افغانیت) راته خوندي وساتي. په همدې خاطر مې پر یوه ورځ نهه طوافونه وکړل او (۶۳) ځله د لوی څښتن له کوره راوګرځېدم، پر همغه وخت مې د لس دقیقه یې دمې پر مهال کابل کې ببلابېلو وزیرانو ته زنګونه ووهل، چې ډاکټر صیب ته ووایي د هویت په تذکره کې یې د دوو ارزښتونو ځایونې ته جدي پام وکړي او هغه غبن چې د یو شمېر پردییپالو کړیو له خوا شوی، هغه ته متوجه شي او د ملي شورا په اصطلاح مصوبه لاسلیک نه کړي، پخواني ولسمشر چې له خپلو ګڼو مضرو مصلحتونو سره هغه

لاسلیک نه کړه، نو دی خو یو مفکر سړی ګڼل کېږي، دی خو باید په هېڅ وجه دا کار ونه کړي.
کله چې کابل ته راغلم، نو په سلګونو څه چې په زرګونو ځله مو د نوي ولسمشر حقیقي او تصنعي یارانو ته زنګونه ووهل چې یا موږ ته وخت راکړي چې ډاکتر صیب ته دا موضوع تشریح کړو، یا دې خپله فکر وکړي او یا دې حقوقي مشاورین راوغواړي، ساړه دبوالونه هم تر دوی ښه وو. له دې سوال د ځواب انګازې راځي، خو د ارګ له نویو بې روحو واکمنو څخه د (هو) او (نه) ځواب رانغی، د ارګ له چپړاسي څخه نیولې، تر مشاور، اعلی او ادنا وزیرانو ټولو پورې مې خپل غږ ورسوه او شېبه هه په شېبه مې موضوع تعقیبلوه، خو د غرور او تکبر په نشه مست، له خپل ولسه لرې نویو لویو او وړو چارواکو د دې ملي غږ د اوربدو او سپله نه لرله، د پټو پردو شاته بیا پټه معامله وشوه او د شپې د ټلوېزیون پر رڼه پرده توره امضا راڅرګنده شوه، دملي شورا یو کلنه رنځېدلې مکروبي مصوبه په ناقانونه ډول لاسلیک شوه، عیناً لکه چا چې د ګندمک او یا هم ډیورنډ معاهده په پټو سترګو لاسلیک کړې وي، په هغو معاهدو کې خو د افغانستان یوه فزیکي برخه او شتمني بل ته پرېښودل شوه، خو په دې تور لاسلیک پر ملي هویت خاورې واړول شوې، یو تورې لیکې د افغان سپینه کلمه د بربښنایي تذکرو له مخه لرې کړه.
ښاغلي (غني) د خپلې (غنا) له خزانې څخه د افغان هویت مخالفینو ته دومره نا مشروع امتیاز ورکړ چې نه یوازې یې دهغوی هغې غوښتنې ته لبیک ووایه چې ځان افغان نه بولي، خو

د افغانستان ټوله شیره زببنبي، بلکې ملتپال افغانان یې هم له خپله حق محروم کړل چې تاسې هم حق نه لرئ چې ځان ته د هویت په تذکره کې افغان ولیکئ ! دې ته وایي دملي وحدت ! دحکومت مشر، د هویت په تذکره کې د (ملت) کلمه له منځه وړي خو د ملي وحدت حکومت جوړوي؟

نن کېدی شي د قدرت دهوسونو په دریاب کې مست نهنګان ددې کار راتلونکي خطرناک عواقب سم حس نه شي کړای، خو کاشکې د دوی بل نسل یا دربیم پښت په خپل هېواد کې او سبدلای چې بیا یې راتلونکي بحرانونه کتلي وای او د خپلو نیکونو پر قبرونو یې لاړې تو کړې وای او که نه مخ خو به یې ضرور ترې اړولی وای.

اوس نو ښاغلي ډاکټر اشرف غني احمدزي ته زه د یوه افغان په حیث د افغانانو ولسمشر خطاب نه شم کولای، ځکه چې دده ناقانونه لاسلیک یو ناقانونه بهیر ته د قانوني بڼې ورکولو لپاره استعمال شو، یوازې مشر به ورته وایو، ځکه چې ولس له ارګه بهر پاتې شو او مشر یې په ارګ کې او یا هم کېدی شي د یو سپین ږیري خطاب ورته وکړو.

دا چې یو جمهور رییس او حکومت د افغان کلمه، چې هېڅ لګښت پرې نه راځي او هېڅ خوله پرې نه تویږي، هغه په هویت پاڼه کې نه شي لیکلی، نو که افغان ولس او افغان خاوره د ایران او پاکستان تر بریده لاندې راشي او هلته خو طبعاً ګڼو قربانیو ته اړتیا ده، هلته به دا جمهور رییس او دا ګډوله حکومت څه توره وکړي؟

یو حکومت مشر چې د خپلې کابینې ټاکنه (۹۰) ورځو ته غځوي، نو هغه به د هېواد نور چارې څنګه سمبال کړي؟ خیر په هر ډول په

دې برخه کې لا قضاوت تر وخته د مخه دی، خو کوم څه چې اوس څرګند دي، هغه د افغانیت پر ستوني د پردیو په لاس د هغې تېرې چړې تېرول دي. چې جوړه شوې بله چېرته وه، خو لاستی ورته دې اوسني دولتمشر ورکړ.
وېره خو لا داده چې ښاغلی غني به تر دې هم وړاندې لاړ شي، د یو شمېر تنظیمي عناصرو د فشار له امله به په افغاني بانکونو کې هم د هغو غوښتنې ومني یا به د هغو د مشرانو عکسونه او یا یې د قبرونو عکسونه پر پیسو چاپ کړي، د پیسو ژبه او بڼه به هم بدله شي.

ګرانو هېوادوالو او قدرمن افغان ولسه ! ضرور به ستاسو په ذهن کې دا خبره راګرځي چې خیر نو اوس به څه چل کېږي؟ مظاهرې به کېږي؟ لارې به بند ېږي؟ ګډ وډي به جوړېږي؟ تذکرې به اخیستل کېږي او که نه نور څه به کېږي؟ غواړم دې هرې پوښتنې او تشویش ته لږ تم شم.
دا حکومت هسې هم چینجن او وروست حکومت دی، جوړښت یې د اضدادو مجموعه ده، په خپله دبحران زېرنده ده او په خپله یې بحران ټوکولای، نه د ولس زور لري، نه د وسلوالو مخالفینو او نه هم د مدني حرکتونو ،مظاهرو او لاریونونو !
نو که هر ډول مظاهرې او مدني حرکتونه وشي او بیا وضعه د بحران خواته لاړه شي، نو بیا خو به دا دواړه حکومت مشران؛ ډاکټر صاحبان وایي، چې مور خو له دې وطن څخه ګلشن جوړوه ! خو چا پرې نه ښودو ، دا دی دوی په یوه تذکره باندې مظاهرې پیل

کړي، ملک يې بحران ته بوتە ! په دې خاطر چې د واک د مجنونانو دا پلمه ختمه شي او د دوی اصلي جوهر ولس ته څرګند شي، تر هغه پورې چې د دې نوي حکومت، سترې محکمې او دولت نورې اجزاوې بشپړ ېږي، مظاهرو ته بايد انتظار وباسو او په دې باب هر اړخيزه مشوره وکړو او بله خبره داده چې مظاهرې چاته وشي، هغه چاته چې بايد عرض وړاندې شي هغه خپله د شخړې يو عنصر دی، نو ځکه خو وايو چې درې څلورو مياشتو کې د ولس له مظاهرو څخه د افغان ضد اشخاصو دناوړه ګټې اوچتولو امکان شته، نو ځکه خو د مظاهرو پر ځای په لومړي ګام کې دنورو تدبيرونو دلټون هڅه په کار ده. ولس سره پراخه مشوره او تر مشورې وروسته مظاهرې او يا هم بل کوم غوڅ عمل.

له حل لارو څخه يوه لاره دا هم ده مخکې تر دې چې خبره بحران ته لاړه شي ښاغلی غني دې خپل فرمان ببرته مسترد کړي او دا مسله دې سترې محکمې ته محول کړي.

لارې بندول هم اصلي لار ځکه نه ده چې خپله حکومت په سلګونو ځايه لارې بندې کړي، نو که په لارې بندولو اصلاح راتلای، نو په دوی به راغلې وای، هره ګډوډي هم دولس په زيان ده او دهمغو چارواکو په ګټه يې ګڼو چې له ګډوډۍ څخه يې ګټه اخيستې او ځان يې واک ته رسولی دی.

تذکرې سره بايکاټ اونه اخيستل هم حل لاره نه ده اودا کار تر ټولو زيات خطرناک دی، اصلاً د افغانستان دښمنان غواړي، اکثريت افغانان مايوسه او نهيلي کړي چې تذکرې وانه خلي او يوازې د دوی لاسپوڅي تنظيمونه او د هغو پلويان بربښنايی

تذکرې ترلاسه کړي، دې سره به هغوی په راتلونکو ډول ډول ټاکنو کې د خپلې خوښې اشخاص بریالي کړي او بیا به خدای مه کړه د افغانستان د نوم د ورکولو لپاره هم له همدغه (دام) څخه کار واخلي چې د ولسمشر کرزي په واکمنۍ کې یې غوړولی و اود دولت مشر اشرف غني نږدې شپېته ورځنۍ نیم واکه واکمنۍ کې یې تري هدف ترلاسه کړ، نو که مورږ غواړو د هېواد د کورنیو او بهرنیو دښمنانو توطیې شنډې کړو، نو باید زورږ، ځوان، صغیر او کبیر، ښځه او نر د تذکرو د اخیستلو هڅه وکړو، که څه هم په دې تذکرو کې واکمن ښامار زمورږ ګران او ملي هویت (افغان) تر ستوني تېر کړ، خو هر افغان زلمی باید مومن خان شي او د هر ښامار له ستوني د خپل هویت جوهر ببرته راوباسي او دا کار هله کېدلای شي چې مورږ همدا بې هویته تذکرې واخلو؟ د جبري زهرو د یو ګوټ په شان یې تر ستوني تېر کړو. او بیا وروسته د منطق پر ژبه همدا بې هویته تذکرې د ملي هویت پر تذکرو بدلې کړو. کله چې مو راتلونکو ټاکنو کې د ولسوالۍ له شورا نیولې تر ولسمشرۍ پورې خپل رښتیني استازي وټاکل، نو بیا به له قانوني لارو څخه له عادي لاسپوڅي وکیله نیولې، تر دولت مشره او حکومت مشره پورې ټولو سره حساب او کتاب کېږي.

زه خپله ولس ته ډاډ ورکوم چې هېڅکله به له خپل ملي او اسلامي هویته تېر نه شم، تر هغه پورې چې زما ملت په دې برخه کې خپلو روستیو ارمانونو ته رسېږي، نو زه د یوه افغان په توګه د دې داعیې د ژوندۍ ساتلو هڅه کوم، له دولت مشر څخه نیولې تر حکومت مشره پورې او بیا له هغه څخه نیولې د هغوی تر واړه

تنخوا خور پورې، ټولو ته حاضر یم چې علني مناظره ورسره وکړم او خپله ملي داعیه ثابته کړم. هغوی چې تل به یې نورو ته د مناظرو بلنه ورکوله، نېه ده چې اوس مورږ هغو ته د مناظرې او مباحثې بلنه ورکړو، چې ولې دې د ملي هویت دا دومره ستره مسله، لکه په ملي شورا کې د شوي غبن په شان په غبن کې تېره کړه.

تل دې وي ملي یووالی
سر لوړی دې وي افغان ملت

څو چې دا ځمکه اسمان وي
څو چې ژوند په دې جهان وي
څو چې پاتې یو افغان وي
تل به دا افغانستان وي
تل به دا افغانستان وي

د اختر نوي کالي دې مبارک!
ناکامي دې مبارک!
(د نړۍ ستر مفکر دې په غور ولولي)

[دا لیکنه هغه وخت شوې وه چې د تېرو کنو وروستۍ نتیجې پاکې او ناپاکې رایې رامعلومې نه وې، خو ډاکټر اشرف غني احمدزي او ډاکټر اشرف غني احمدزي او ډاکټر عبدالله عبدالله یو بل سره په مساویانه ډول د حکومت د شریکولو پروتوکول وکړ، دا د ټول هېواد په کچه لومړۍ لیکنه یا لومړی غبرګون و چې د اشرف غني ددې عمل پر وړاندې څرګند شو، نور لوستونکي د لیکنې تر لوستلو وروسته قضاوت کولای شي.]

ښاغلی ډاکټر صیب اشرف غني احمدزی! له سریزې او تصنعي خبرو به تېر شم، پر اصلي مطلب به پیل وکړم، دلته خو دود دی چې څوك واك ته ورسېږي، خلك یې مبارکۍ ته ورځي او هغوی چې نه شي ورتلای، نو مبارکي ورلېږي، خوشالۍ کوي، اتڼونه کوي، څڼې غوړوي او د بریالي شخص پر وړاندې تبسم او تظاهر کوي، خو زه ستا د بریالیتوب له املـه تاسو ته ستا د ماتې مبارکي وایم. د بریالیتوب په لومړیو شېبو کې چې ولس لاتر اوسه د خپل تندي خوله نه ده وچه کړې او ستا د بریالیتوب د شکرانې لمونځ یې نه دی ادا کړی، نو ستا د ماتې څرك ولګېده. ستا ماته هغه وخت پیل شوه چې د ملت د دښمنانو او توطیه ګرو پر وړاندې دې د ملت د رایو ملاتړ ونه کړای شو، نه دې خپله دې ملاتړ ته ورودانګل، نه دې مذبذب او نامتجانس ټیم، نه دې د ولس خواخوږي په دې پلمه دفاع ته پرېښودل چې کرکېچ رامنځته کېږي او نه دې هم خپله ولس ته لار خلاصه کړه چې له خپلو رایو

په خپله ملاتړ وکړي. د کړکېچ په پلمه د بحران زامنو، بحران نور هم پسې اوږد کړ او کله چې هم ستاسو پر سیاسي جرئت او هېوادني تدبیر پوه شول، نو خپلې غوښتنې یې لاپسې وغځولې، ان تر هغه پورې چې د امریکا او نړیوالې ټولنې پښه یې هم په کې داسې دخیله کړه چې تر احتمالي بریالي، احتمالي ناکام ته په کې زیات امتیازات ورکړل شوي دي. له بابا ادمه تر دې دمه چې د ولسواکۍ کومې تجربې په نړۍ کې تکرار شوي، په هغو کې له هېڅ مفکر او هېڅ نا فکره سره داسې لوبه نه ده شوې چې یو چا دې هم ټاکنې ګټلې وي او هم دې ملامت وي، هم دې غلی وي او هم دې نتلی وي، مخالف لوری چې په واقعیت کې ملامت دی، هغه دې سلامت وي. هم دې د اپوزېشن امتیاز واخلي او هم دې په پوزېشن کې تر نیمایي زیات واك ولري. صلاحیت دې ولري، خو مسؤلیت دې ونه لري، هم دې امتیاز اخلي، هم دې انتقاد کوي. افسوس د هغه ملت پر حال چې مشران یې د مضر مصلحت پر نري رنځ اخته وي.

خدای دې مل شي د وطن او د ملګرو
خرڅویې رهبران په سوداګرو

موږ خبر نه وو چې مشران مو کوم لوري ته بیایي، هسې په اتڼونو او نارو سر وو او نه مو د شاعر دې بیت ته پام و:

څه خبر یې چې په کوم لوري دې بیایي؟
چې روان یې په ګډا او په سندرو!

دا منم چې تاسو به ولسمشر شئ، په نړۍ کې اوس هم یاد یاست، نور به هم یاد او ښاد شئ، خو ولس به لاپسې برباد شي، ته به مخکې لاړ شې خو قافله په شا راغله.

منم رهبر په خپله مخکې لاړو
خو قافله خو يې په شا راوسته

هر چا چې دې مظلوم ملت ته په کمه سترګه کتلي او پر جنګسالارانو يې ډډه لګولې، برخليك يې ډېر ذليل دی. ډاکټر نجيب الله هم پر همدې ډول اشخاصو ډډه ولګوله، برخليك يې هغه شان شو، ولسمشر کرزی هم د ولس په رايو ولسمشر شو، خو خواږه يې جنګسالارانو ته ورکړل او تاسو چې تر هر چا د فساد او زورواکۍ پر ضد خبرې کولې، تر ټولو ژر دې د جنګسالارانو ګوابنونو ته اوږه ټيته کړه. تاسو خو تر ډېرو تاريخ زيات لوستی دی، ايا دا ولس ډېر زور لري که پنځه جنګسالارن؟ او که يو ځل بيا د ولسمشر کرزي د مضر احتياط د فورمول او تجربې تکرار دی چې د مصلحت او ملي ګټو تر نامه لاندې يې هم ملي ګټې زيانمنې کړې او هم يې پر مصلحت ريشخند وواهه. مصلحت خو هغه مرحله ده چې د عدالت او واقعيت تر منځ انډول برابر شي، نه دا چې پر ولس داسې يو منفي واقعيت وټپل شي چې هر ځل تجربې يې ولس له ګڼو زيانونو سره مخ کړی دی، دا ولس ډېر صابر او صبور ولس دی. دې ملت ستا تر څنګ جنګسالاران، فسادګر، غوړه مالان او نور ورځچاري يوازې په دې خاطر تحمل کړل چې ستاسو ماضي وينا ته په کتو سره يې پر تا باور درلود، خو دا باور تر (تحول او تداوم) د مخه نا باوره شو. درد ځپلي، سپين زړي پښتانه او نور ملتپال افغانان ټول درپسې ودرېدل، روښنفکر، ملا، لوستی، نالوستی، پېغله، ځوان، سپين ږيری او مخور ټول په دې خاطر په يوه ليکه کې ودرېدل چې د شر او فساد د اصلي عواملو له رنځ او عذاب څخه وژغورل شي. خو اوس چې

شر او فساد په خپله له تحول او تداوم سره غاړه غړۍ شول، نو د ولس قافله مجبوره ده چې په خپله د ځان غم وخوري:

قافله دې هم منزل نه ځان خبر کړي
کله کله رهنما نه لار خطا شي

فکر کوم چې د افغانستان شخړه دومره پېچلې ده چې د ((نړۍ مفکر)) څخه هم لار خطا شوې ده، د لاښجې رسۍ لکه چې د بل چا په لاس کې ده، یوازې ممثلین یې افغانان دي، یو شاعر لا پخوا ویلي وو:

څومره چې زه یم خبر له ملکه
د مشورې سر دی بهر له ملکه

زه ډېره ښښنه غواړم که زما (کم فکره) خبرې دې پر (مفکر) ذهن ښې نه لګي، خو زه ځکه ځانته دا حق ورکوم چې تر تا وروسته، تاته ما تر هر چا زیات کمپاین کړی دی، که ستا غوړه مالان او یا ځینې دوه رولـه کمپاینران یې منې کـه نـه، خو مخالفین او عام افغان ولس پر دې واقعیت متعرف دی چې زه (یون)، زما مېرمن (اریون یون)، (ژوندون ټلوېزیون) او (د افغانستان ملي تحریك) په سوونه ځوانان تر هر چا زیات ستا په کمپاین کې ستړي شولو. ان ستاسو پر ضد مظاهره کې هم مخالفینو ستاسو پر ځای د (ژوندون) پر ضد د مرګ شعارونه ورکول، عجیبه وه! د مرګ پلویانو پر (ژوندون) مرګ وایه، دا په دې مانا نه وه چې ګنې ستاسو شخصیت یا ملي حیثیت ته یې د احترام په خاطر ستاسو نوم نه اخیست، هسې خو یې په خپلو نورو تبلیغاتو کې د اسلام له دایرې څخه هم ایستلی وې، خو هغوی د ((ژوندون)) نوم ځکه زیات یاداوه چې همدې ټلوېزیون ورته سرخوږی جوړ کړی و او

ولس ته يې يو فکري لید لوری ورکړی و، خو ستا غوړه مالاتو او ځینو کمپاینرانو (ژوندون) ته هم په همغه سترګه کتل، لکه د ((اصلاحاتو او همپالنې)) ټیم چې ورته کتل. خو بیا هم موږ ستا لـه ملاتـړه لاس وانـه خیسـت او نـه مـو د ((سـتر مفکـر او سـتر جنګسالار)) اوسنۍ ملګرتیا او تېرې ماضي ته د تصویر په ژبه اشاره وکړه. دا په دې خاطر چې د ملي ګټو لپاره د زهرو ګوټ تېرولو ته هم تیار وو. تاسو هم په دې خاطر لـه ژوندون ټلوېزین او مـا څخـه واټـن ونیـوه چـې تـر څنـګ دې یـو شـمېر متعصـبین، تنګنظره او مخالف ګروپونه، د خپل فاشیزم او تعصب د پټونې په خـاطر درباندې د (فاشیسـت) او (نیشنلسـت) ټاپـه ونـه لګـوي، موږ ستا تر څنګ فسـادګر، جنګسـالاران او غـوړه مـالان وزغمـل، خو تـا زمـوږ مشروع مبـارزې،د حق، عـدالت او سړیتوب چغې، افغانیت، اسلامیت او انسانیت ته هېڅکله هم هر کلی ونـه وایـه. اوس خلك خبرې نه تلي، عمل تلي:

د عمل د خاوندانو په حضور کې
د وینا خاوند ولاړ لاس په سلام دی

تاسو ته چې خلکو رایه درکړه، په دې خاطر چې فکر یې کاوه د ډاکټر اشرف غني وینا او عمـل برابـر دي، غـوڅ، قـاطع او پـاك سړی دی، له ناپاکو خلکو یې کرکه ده او لـه وطـن څخـه بـه دا تېـره شـل کلنـه ګنـدګي ورکـه کـړي، خلـك د حامـد کـرزي لـه مضـر مصلحت او نـاوړه احتیـاط څخـه سـتړي شـوي وو، خلکـو سـره یـو احسـاس و، عـاطفـه وه، خلکـو د سیاسـي سـوداګرۍ پـه بـاب هـېڅ فکر نه کاوه، خبر نه وو چې:

سوداګر خلك د احساس نزاكت څه پېژني
معيار يې وزن دی او تول دی ساه مې بنده شوله

زه د هغو ميلونونو افغانانو له جملې څخه يم چې ستا د بريالیتوب لپاره مې په سر او مال مبارزه کړې، خو هغه خلك چې په کليو او باندو کې اوسي، ستا مينوال وو، نه تاته لاسرسی لري او نه هم د ليك او لوست له نعمته برخمن دي، د هغوی په زړه کې به څه سرې سکروټې بادبړي، زه خو ښه يم، د زړه غوټه د قلم په نوکه خلاصوم، خو هغوی چې دا وسيله نه لري، څومره اور به زغمي، زه هيله لرم چې زما دا ليك د همغو ميليونونو افغانانو د زړه د داغونو انځور هم وګڼې، د خلکو نظر، رايو او هيلو ته درناوی وکړې، د قانون حاکميت پلی کړې، د مصلحت پر ځای قانونيت او د سيمه ييز نا مشروع جوړ جاړې پر ځای د افغانيت د پراخې مفکورې حاکميت ته لاره اواره کړې. پاچاهان ځي او راځي، مړي، ړنګېږي، خو ولسونه ژوندي وي، ولس نه مړي، تسلسل لري، همدا ولسونه دي چې يو څوك پر تخت کښوي او يو څوك له تخته پرېباسي.

ولسونه چې سند يو بله وکا
پادشاهان ورته سجود کاندي اختيار

تاسو د کمپاين په شپو او ورځو کې ويلي وو، چې زه تاسو ته د خپل حکومت په سلو (۱۰۰) ورځو کې امتحان درکوم. که پارچه مې خرابه وه، ناکام مې کړئ. اوس خو تاسو د ګډې اعلاميې تر لاسليك وروسته فيصله کړې چې په امنيتي سکتور او ځينو نورو برخو کې به تر (۹۰) ورځو پورې تغير نه راځي، دا خو دا مانا لري کوم فساد، بې عدالتي نا سم کارونه چې په دې ارګانونو کې له

پخوا څخه موجود دي، هغه به لاپر خپل ځای وي. اوس به نو د امتحان او پارچې خبره وکړو: پوره (۲۳) کاله کېږي چې زه په پوهنتون کې استاد یم او تاسو هم کلونه کلونه په بهر کې استادي کړې، راځه چې د استادۍ یوه محاسبه سره وکړو! اوس نو که تاسو په هرو (سلو ورځو) کې سل په سلو کې کار وکړئ او زه هره ورځ یوه یوه نومره درکړم هغه هم چې ټول سوالونه دې درست وي، نو پوره سل نومرې شوې، خو څرنګه اوس چې تا د امنیتي سکتور د امتحان پارچه کې (۹۰) ورځې ضایع کړې، دا که د ازموینې هر ډول سستم وي، ته مطلق محروم یې، په دې مضمون کې هېڅ د امتحان مستحق نه ګرځې او بل که په امتحان کې شامل هم شې، نو (۹۰) نومرې خو دې له لاسه ورکړې، که په پاتې (لسو ورځو) کې پوره (لس نومرې) هم یوسې، نو ته له سلو څخه په (۱۰) نومرو مطلق ناکام ګڼل کېږې، دا د واقعي امتحان نتیجه ده.

دا چې امنیتي سکتور، پر اقتصادي، سیاسي، فرهنګي، ټولنیزو او نورو ټولو برخو مستقیماً اغېز لري، نو په ټولو مضامینو کې دې نومرې ټیټېږي، نتیجه دا راوځي چې په مجموعي نیمایي (نصف مجموع) کې پاتې راځې او هر شاګرد چې د (نصف مجموعې) له خطر سره مخامخ شي، هغه د حل هېڅ بله لاره نه لري او ناکام ګڼل کېږي.

نو ښاغلیه ډاکټر صیب او راتلونکی احتمالي ولسمشره! دا ولس که غریب دی، خو حساب او کتاب ورسره شته، موږ چې ټولو ستا د ملاتړ لپاره ودانګل، په تا کې مو یو کیفیت او یو ظرفیت لیده، که نه په کمیت او لباس کې خو کېدی شي تر تا، ستاسو نور رقیبان غښتلی وو، موږ حسابي خلك یو، خبرې په حساب

کوو، د الفت صیب په وینا: [(۹) په کیفیت کې تر (۱) غټ دی، خو د عدد له مخې دواړه عددونه دي، که موږ یو (۱) تر نهو (۹) د مخه ولیکو، نولس (۱۹) کېږي خو شل (۲۰) کېږي نه، خو که نهه (۹) تر یوه (۱) د مخه ولیکو نو یو نوي (۹۱) ورځخه جوړېږي، خبره ان سلو (۱۰۰) ته رسېږي].موږ ځکه ته مخکې کړې چې کیفیت او ظرفیت دواړه درکې وو. په ټاکنو کې چې موږ، ته پنځه (۵) تر ډاکټر عبدالله عبدالله یو (۱) غوره بللې او د مخه کولې مو، د همدې کیفیت له امله و، ځکه په دې حالت کې پنځوس + یو (۱+۵۰) پوره کېدل، خبره قانوني حد ته رسېدله، خو که یو (۱) درځخه دمخه شوی وای، خبره پنځه لسو (۱۵)ته رسېدله، شل(۲۰) کېدله نه، خو ولس سره اوس اند ښښنه ده چې تاسو ډاکټر عبدالله عبدالله په نا مستقیم ډول تر ځان د مخه کړ، نو ځکه خو دې خبره شل نه کړه. اوس یو ځل بیا وایم چې دا کیفیت او ظرفیت د مضر سیاسي مصلحت له امله مه قربانوه، خپله ماضي مه بدرنګوه. ستا تریخ ولسي او ټولنیز چلند هم پر ولس ځکه ښه لګېده چې خلکو فکر کاوه، په وطن کې د حاکمې ناپاکې د پاکولو لپاره همدغسې یو ترخه شخصیت ته اړتیا ده که نه خو دا ولس د هېچا دومره ترخه او تروه ژبه نه شي زغملای، خو داسې ښکاري چې دا تریخوالی یوازې د هغو کسانو په مقابل کې استعمالېږي چې خپل پلویان دې دي، مخالفینو سره خوږ او موافقینو سره تریخ چلند تر ډېره وخته پورې هېچا ته د زغم وړ نه دی. که د ښاغلي عبدالله عبدالله د ټیم د پرله پسې غوښتنو پر وړاندې ستاسو د ټیم له خوا هم پرله پسې، خو معقولې غوښتنې مطرح شوې وای، نو خبره دې یو طرفه افراطي حد ته نه رسېده او نن به نړیوالو منځګړو د دواړو خواوو په معتدلو او معقولو

غوښتنو کې منځنی حد ټاکلی و، هم به تاسو او هم به ولس ته په ګټه و، خو څرګنده خبره ده چې ستاسو په استازی غالباً هغه کسان په مذاکراتو کې ګډون کوي چې نه قوي ولسي ببز او بنسټ لري، نه قوي سیاسي جرئت او نه هم فرهنګي مهارت، دا ډول اشخاص اکثره د پخوانۍ شمالټلوالې پاتې شوني او د هغو تېسارې دي، داسې څوک ما ونه لیدل چې مقابل تیم سره د مخالفت پخوانۍ (سره کربنه) ولري چې یو بل تر هغې وانه وړي او هر یو خپل بریدونه وپټني، ځکه خو یې په اعلامیه کې د ((مقاومت)) اصطلاح هم په خاص مهارت تېره کړې ده. ستاسو له سیاسي تجربې، علمي او سیاسي تفکر څخه دا هیله نه کېده، هغه الفاظ او یا اصطلاحات دې د ارزښتونو او درناوي په توګه ومنل شي چې لاهم ترې د وینو بوی راځي. تاسو پوهېږئ چې د ((مقاومت)) د اصطلاح تر چتر لاندې یوه خاصه ډله، سیمه او یو خاص ګروپ له دې ملت څخه ناوړه باج اخلي او دا د خپلو سیاسي او بشري جنایتونو د پټونې لپاره یوه وسیله ګڼي. کله چې د پنځه (۵) سلنه خلکو ((مقاومت)) د یو اصل په توګه منل کېږي، د پنځه نوي (۹۵) سلنه خلکو ارزښتونه بیا کوم دي؟. د (جهاد) له مقدس نامه څخه هم ځینې روس پلوه پرتوکولیان خپله سیاسي ګټه پورته کوي، جهادچې د ټول افغان ولس حماسه ګڼل کېږي، اوس څو محدودو جنګسالارانو یرغمل کړی او د جهادي ارزښتونو پر ضد ترې ګټه اخلي. کله چې د افغانستان اساسي قانون د ټولو وګړو تر منځ دتساوي اصل او اسلامي ارزښتونه معیار ګڼي، نو بیا هېڅ، ارتیا نه شته چې په دې منځ کې دې هغه تنظیمي اصطلاحات چې د نفرت بوی ورځخه راځي پر خلکو په زوره تحمیل شي، دا له طالبانو او نورو جمعیت ضد ډلو سره د

پخلاینې بهیر ته څرګند زیان رسوي او جګړه لا پسې غځوي. د جهاد له مقدس ارزښت پرته چې د ټول ملت مشترکه حماسه ګډل کېږي، نورو هېڅ ډول تنظیمي اصطلاحاتو ته اړتیا نه وه، ددې ډول اصطلاح کارول ددې څرګندونه کوي چې ستاسو ټیم کې لا هم د نظار شورا د فکري خط پلویان خپل اغېز لري. اوس چې په اوبو ورګډ شوی یې، نو د ډوبېدو احتمال دې زیات دی، هر څوك چې بې ګودره اوبو ته ورګډ ږي، کښتۍ به یې ضرور ډوبېږي.

مانو اخر به دې کښتۍ په سمندر ډوبه شي
چې بې ګودره ورګډ ږي دا مې یاده لره

په دې خاطر چې ته اوس مانو یې او ټول ملت تا سره په دې کښتۍ کې سور دی، نو د ملت د نجات لپاره هڅه وکړه، د ملت د ژغورنې یوه حل لاره دا ده چې کله د ټاکنو نتیجې رڼې او ټولو تائید کړې او ته سپین باز شوې، بیانو پر لوړ غره کښنه، خپل ملت او نړیوالو ته خپلو پیغام واوره، ووایه چې ما د څوکۍ او مقام لپاره مبارزه نه وه کړې، ما د ملت د سوکالۍ لپاره دا ټولې هلې ځلې کړې، زما ملت له جنجالي ائتلافي حکومت او د هغه له ماهیت څخه ښه خاطره نه لري، له هغه څخه کرکه کوي، که دا ائتلافي حکومت په هر نامه وي، د (ملي وحدت) د حکومت په نامه، د (اسلامي دولت)، (اسلامي امارت)، (اسلامي جمهوریت) (دیموکراتیك جمهوریت) او یا تر بل کوم نامه لاندې، خو چې ماهیت یې ائتلافي وي، نه دوام کوي او نه یې خلك منې، ښه لاره خو داده چې ډاکتر صیب عبدالله عبدالله دې د ټاکنو له قانون سره سم تاسو د ولسمشر په توګه ومنې او خپله دې د (اپوزېشن) مشر شي او ته په مقابل کې خلکو ته ډاډ ورکړه او ژمنه وکړه چې

زه په حکومت کې د افغانانو تر منځ له هر ډول تبعیض پرته د لیاقت پر اساس د ټولو افغانانو استازیتوب تضمینوم او خپل ولس ته مسؤل یم.

که چېرې نړیوالې ټولنې او ډاکټر عبدالله عبدالله بیا هم د (ملي وحدت) د حکومت په نامه پر ګډ حکومت ټینګار کاوه، نو یو اخلاقي جرئت وکړه، ټول حکومت ډاکټر عبدالله ته پرېږده، ته او په ټیم کې چې دې څه وفادار خلك دي، هغه دې اپوزېشن ته لاړشي او ووایه چې د انتخاباتو له ګټلو سره سره زه د څوکۍ شوق نه لرم، عبدالله ته لکه څنګه چې وایې، ووایه زما ورور دی، دا حکومت دې دی وکړي، هغه نو بیا د ډاکټر صیب عبدالله عبدالله کار دی چې څنګه حکومت کوي او د نړیوالې ټولنې کار دی چې څنګه ورته دوام ورکوي. درېیمه لار هم شته چې تاسو او ډاکټر صیب عبدالله دواړه موافقه وکړئ او ووایئ چې مونږ په ګډه د ملي وحدت حکومت جوړوو، خو اساسي شرط به یې دا وي چې نه د ډاکټر عبدالله عبدالله او نه هم ستاسو د انتخاباتي ټیم یو غړی به هم د حکومت په عادي او لوړ پوړي پوست کې دنده نه اخلي. حکومت دې د ولس د پراخو پرګنو له منځه له داسې باکفایته اشخاصو څخه جوړ شي چې هم لیاقت ولري او هم دې له دې دواړو ټیمونو، یوه سره هم اړیکي ونه لري. د دواړو انتخاباتي ټیمونو اشخاص دې په ګډه د اپوزېشن یوه کمېټه جوړه کړي، بایلونکی نوماند دې په راس کې وي، هر هغه کار چې دې ناپیلي حکومت کاوه او نیمګړتیا په کې وه، پر هغه دې نیوکه کوي او ولسمشر به هغه اصلاح کوي. که دا ټیمونه ربنتیا هم هېواد ته وفادار وي او څوکۍ نه غواړي، نوښه لاره یې داده چې څوکۍ نورو هېوادوالو ته د خدماتو لپاره پرېږدي او دوی دې

د خدماتو د سر ته رسولو څار وکړي او که د څوکۍ خبره نه وي، نور خو هېڅ مشکل نه شته، کله چې د دواړو ټیمونو مکس شوې تګلاره تطبقېږي، نو نوره په کې څه ستونزه پاتې کېږي؟

زه د یوه افغان او ستاسو د یوه نا رسمي کمپاینر او د هغه چا په توګه چې ستا په کمپاین کې تر ټولو زیات ستړی شوی او متضرر شوی، حاضر یم چې ستاسو په حکومت کې هېڅ ډول دنده وانه خلم او تر ځان بل مستحق ته ځای پرېږدم، نو ستاسو هر کمپاینر باید د هېواد د ګټو لپاره دې حالت ته حاضر وي.

خو له اوسني تصنعي او فشاري جوړ جاړي څخه داسې ښکاري چې دا لاره ډېره اغزنه ده. په دې ترکیب کې د نړۍ یو مفکر څه چې سل مفکران هم راشي، حکومت یې دوام نه کوي، یو (علي بابا) او (څلوېښت) غله نه چلېږي. او بیا خو چې د دواړو ټیمونو غله او فساد ګر سره یو ځای شي، نو بیا به یې ښه جوړه کړي، د اپوزېشن مشر به هم د خپل اجرائیه رییس او نیم حکومت په زور وضعه اخلالوي او ولسمشر به کار ته نه پرېږدي، هم به مسؤلیت نه لري، هم به سپینه کوتره وي، ولسمشر به هم کړېدلی وي، هم به شرمېدلی، د عوامو ښځو په اصطلاح هم به بوره وي، هم بدنامه، مزې به اپوزېشن کوي، کنځلې به په اصطلاح پوزېشن خوري، د ولسمشر کرزي د واکمنۍ دوره به بیا تکرار شي تر هغې څخه هم څو ځله په متبذله بڼه، خلك به ولسمشر کرزي ته د دعا په ارمان شي، او د ((تحول او اصلاحاتو)) او ((تداوم او همګرایي)) له یو ځای کېدو څخه به داسې یو ((شرم)) وزېږي چې پخواني شرمونه به ټول ورته له حیرته ګوته په غاښ شي. د (ملي وحدت) د حکومت تر نامه د سهامي شرکت جوړول همدا اوس عملاً د هېواد قوانین، انتخاباتي بنسټونه او نور اورګانونه پیکه

او نا اعتباره کړل، پر تاکنو د خلکو باور له منځه لاړ او افغانستان کې د تاکنو تر چتر لاندې د ائتلافونو یوه نوې متبذله لړۍ پیل شوه. نو که د نړۍ ستر مفکر صیب دا حالت همداسې غواړي، مهرباني دې وکړي ورځي دې پرې، حکومت یې غیر له هغې هم په دې حالت کې تر لویې جرګې نه رسېږي، مور ورته سر له همدا اوسه د ماتې مبارکي وایو.

وما علینا الاالبلاغ

غوڅ سړی او پڅ کارونه
(د ډاکټر غني د واکمنۍ یو کال)

[دا لیکنه د ډاکټر اشرف غني پر مشرۍ د ملي وحدت د حکومت د قانون له مخې د یو کلنۍ په مناسبت شوې وه]

د (۱۳۹۴ل) کال د غبرګولي یا جوزا پر(لومړۍ) نېټه د ډاکټر غني د واکمنۍ یو کال پوره شو. د اساسي قانون د (۶۱)مې مادې د حکم له مخې ((د جمهور رییس وظیفه تر انتخاباتو وروسته د پنځم کال د غبرګولي په لومړۍ نېټه پای ته رسېږي.

د جمهور رییس د کار تر پای ته رسېدو د مخه د نوي جمهور رییس د ټاکلو لپاره انتخابات، له دېرشو تر شپېتو ورځو پورې، موده کې کېږي.))

که د اساسي قانون همدا حکم، رښا او محتوا په پام کې ونیسو، نو د ولسمشر ډاکټر اشرف غني دنده او کاري موده د ده د واکمنۍ د پنځم کال د غبرګولي پر لومړۍ نېټه پای ته رسي او د غبرګولي له اوسنۍ لومړۍ نېټې څخه د مخه زمانه یې چې محاسبه کړو، نو د ده له واکمنۍ څخه پوره یو کال او یا هم (۳۶۵) ورځې وخت تېر شوی، البته له عملي پلوه د ده له واکمنۍ (د ۱۳۹۳ل کال د تلې یا میزان له (۷) نېټې د یا د سوګند یادولو له ورځې څخه اته میاشتې یا (۲۴۳) ورځې تېرې شوي، خو قانون دا وخت نه محاسبه کوي، د قانون حساب قانوني دی او د سیاستوالو مجبوریتونه او سازشونه د هغوی په خپل کفایت پورې اړه لري. قانون چا ته وخت نه ښیي او

نه هم چا سره خپلوي او دښمني لري اوس نو ډاکټر غني د خپلې واکمنۍ لپاره ټول (۴) کلونه يا (۱،٤٦٠) ورځې نور وخت لري. اوس ټول ضايع شوی يا تېر شوی وخت دده د ټولې قانوني واکمنۍ شل (۲۰) سلنه مهال جوړوي، يانې دا چې (شل) په سلو کې وخت ضايع شوی، خو (دوه) په سلو کې کارونه نه دي ترسره شوي، که له پاتې يو زرو څلور سوه او شپېتو (۱،٤٦٠) ورځو څخه د جمعې او پنجشنبې ورځې، د متفرقه رخصتيو ورځې، د بهرنيو سفرونو مهال، ببړني وختونه، د ناروغۍ مهال او نور داسې وختونه چې اټکل يې نه کېږي، له ياد وخت څخه وباسو، نو ډاکټر غني ته به ايله (۹۰۰) کاري ورځې پاتې شي او که په دې مهال کې حکومت په همدې سرعت روان وي، نو په سلو کې (شل) سلنه کارونه هم نه شي ترسره کولای.

اوس نو که زه د يوه افغان او مسلمان په توګه، له قانوني پلوه د ډاکټر اشرف غني تېره يوه کلنه دوره ونه ارزوم، حقيقت بيان او واقعيت څرګند نه کړم، نو د خدای (ج) او د خپل مظلوم ملت پر وړاندې به مې غاړه بنده وي، دلته غواړم تېر يو کال کې شويو او ناشويو کارونو، نيمګړتياوو او ستونزو ته لنډه نغوته وکړم:

ژمنې: پخواني نوماند او اوسني ولسمشر (ډاکټر اشرف غني) دوه ډوله ژمنې کړې دي، ترټاکنو وړاندې او ترټاکنو وروسته ژمنې، ترټاکنو وړاندې ژمنې نه يوازې دا چې عملي نه شوې، بلکې تر ډېره حده د هغو خلاف عمل هم وشو. طبيعي خبره ده چې ترټاکنو وړاندې ژمنې له عملي تطبيق سره پوره سمون نه شي لرلای او په نړۍ کې به د ولسمشرۍ داسې لږ نوماندان پيدا شي چې

خپلې ټولې کړې ژمنې ټکی په ټکی او سل په سلو کې عملي کړي، خو داسې مثالونه هم ډېر کم پیدا کېږي چې یو کاندید دې د خپلو کړیو ژمنو مخالف لوری غوره کړي.((ائیتلافي حکومت نه جوړوم، سهامي شرکت نه جوړوم، زورواکي له منځه وړم، قانون واکمنوم، د فساد جړې باسم، د خلکو په دسترخوان کې تغیر راوړم، عادلانه نظام جوړوم، خلکو ته شغل ایجادوم، دا کوم او دا... او که چېرې دا کارونه مې ونه کړل، نو امتحان راڅخه واخلئ، د سلو ورځو امتحان درکوم، که پارچه مې سپینه وه، ناکام مې کړئ)) او داسې نورې په لسګونو ژمنې.

دا تر ټاکنو د مخه ژمنې وې، تر ټاکنو وروسته ژمنې؛ په دوو اونیو کې کابینه جوړوم، په دوو میاشتو کې یې جوړوم، خبره نیم کال ته ووته، بیا هم پوره نه شوه، ښوونکو ته په شپږو میاشتو کې د کورونو لپاره نومړي ورکوم، دا کار په (۳۰) ورځو کې کوم، دا بل کار په شپږتو ورځو کې کوم، د قاچاق مخه نیسم، ایران ته د هرات د قیمتي ډبرو مخنیوی کوم، نن سرپرستي ختموم، سبا یې ختموم، خبره کال ته نږدې شوه، خو سرپرستي ختمه نه شوه. د طالبانو تر حاکمیت وروسته چې په نامه سرپرست وزیران وو، خو پوره واک یې درلود، د نړۍ په تاریخ کې دا یو بې مثاله اداره ده چې دومره عمر یې په ناقانونه سرپرستۍ کې تېر کړ. ولسمشر داسې یو دریځ کې دی چې چاروا کي ګونبه کولای شي، خو مقرروالی یې نه شي، د پوځ اعلی سر قومندان دی، خو د ولسوالۍ امنیه قومندان نه شي مقرروالی، نه یوازې په تقرر کې پوره واک نه لري، بلکې دده په حکم مقرر شوي کسان هم د ((اجراییه رییس)) له

خوا له کاره ګوښه کېدی شي، ښه ببلګه يې د انتخاباتو د سمون کمېسيون لپاره د (شکريې بارکزی) او د سترې محکمې د اجراييه مقام لپاره د ښاغلي (حليمي) تقرر و، چې د دندې تر اشغال وړاندې له دندې لرې کړای شول او د اسې نور ګڼ مثالونه.

د فساد پر ضد مبارزه کې يو څه پرمختګ شوی، هغه هم د غني تر واکمنۍ وړاندې فساد په برخه کې، لکه د (کابل بانک) د دوسيې بيا سپړنه او د دفاع وزارت کې د قراردادونو ارزونه، خو عام فساد چې د دولت په رګونو کې له پخوا راروان دی او اوس يې په دې دوره کې هم د نامسؤليتۍ او سرپرستۍ له املې ببلا ببلې بڼې خپلې کړي، ددې فساد په مخنيوي کې نه يوازې مثبت پرمختګ نه دی شوی، بلکې فساد خپلې ريښې لا پسې غځولې دي.

قانون: په افغانستان کې دا يو سياسي دود ګرځېدلی، څوک چې کوم شعار ورکوي، تر ټولو د مخه دی په خپله د همغه شعار پر وړاندې ودرېږي، ډاکټر اشرف غني هم تر هر چا زيات د قانون د حاکميت شعار ورکاوه، خو تر هر چا وړاندې ده د قانون ډډ ته تبر ونيوه. کله چې ډاکټر اشرف غني احمدزي د ولسمشر په توګه سوګند یاداوه، نو د سترې محکمې رييس ورته په اساسي قانون کې د مندرج سوګند له مخې قسم ورکړ، دا لوړه يا سوګند په دې ډول دی: ((د لوی خدای(ج) په نامه لوړه کوم چې د اسلام د سپېڅلي دين پيروي او ساتنه وکړم، د اساسي قانون او نورو قوانينو رعايت او د تطبيق ځارنه وکړم. د افغانستان د خپلواکۍ، ملي واکمنۍ، زمکنۍ بشپړتيا ساتنه او افغانستان د خلکو حقوق او ګټې خوندي کړم او د لوی خدای(ج) له دربار څخه د مرستې په

غوښتلو او د ملت په ملاتړ د افغانستان د خلکو پرمختګ او هوسایۍ په لاره کې خپلې هڅې جاري وساتم.)) تر پنځه لسو یا شلو دقیقو وروسته یې خپل دا کړی قسم هېر ، اساسي قانون یې تر پښو لاندې او د ډاکټر عبدالله لپاره یې له مخکینۍ ناقانونه ترون سره سم اجراییه پوست رامنځته کړ. دا ډول پوست په اساسي قانون کې نه شته. ځینې ښاغلي کېدی شي ووایي چې دا خو دده یو مجبوریت و ، د مجبوریتونو بحث جلا دی او د قانون بحث جلا. دلته دواړو ډاکټرانو ، یو د ځان لپاره د ناقانونه اجراییه پوست په غوښتلو او بل یې په منظورولو سره قانون تر پښو لاندې کړی دی. همدغه اساسي قانون چې څو دقیقې وړاندې پرې دې دواړو ښاغلو قسمونه وخوړل، دواړو په ګډه تر پښو لاندې کړ. په تبرو (۳۶۵) ورځو کې تر (۳۶۵) ځلو زیات اساسي قانون او د هېواد نور قوانین تر پښو لاندې شوي دي. عجیبه خبره خو لا داده چې د همدې قانون ناقضین بیا کله کله طالبانو ته د سولې لپاره د همدې اساسي قانون رعایت د یوې سرې کرښې په توګه یادوي، په داسې حال کې چې دوی تر بل هر شخص او سیاسي جریان زیات همدا اساسي قانون تر پښو لاندې کړی او بې باوره کړی دی.

امنیت: ولسمشر د خپل حاکمیت په پیل کې وویل، چې ډېره پاملرنه یې پر امنیتي چارو راڅرخي، کله چې دده له پاملرنې سره سره امنیت لا پسې خراب شو ، نو بیا یې وویل چې په لومړنیو شپږو میاشتو کې مې ټوله پاملرنه بهرنیو اړیکو ته وه. امنیت تر دې بریده خراب شو ، چې طالبان او یا په ټوله کې مخالفین له چریکي جګړو څخه منظمو جبهه یي جګړو ته راووتل، د امنیتي

ځواکونو او ولسي وګړو مرګ ژوبله هم د پخوا په اندول څو ځله زیاته شوه. اوس لږ تر لږه د هېواد (۴۰) لوی او واړه ښارونه تر شدید تهدید لاندې دي.

اقتصاد: د ډاکتر اشرف غني د کمپاین تر ټولو مرکزي ټکی همدا اقتصادي ښېرازي او اقتصادي ستراتیژي وه، سره له دې چې په چاپ شوي منشور کې یې دا برخه نه ښکاربده، خو په خبرو کې یې ډېره یاد بدله، خلکو هم ده ته د یوه اقتصاد پوه په توګه کتل او دده له ژمنو سره سم یې فکر کاوه چې رښتیا به یې په دسترخوان کې بدلون راشي. بدلون راغی، خو منفي بدلون، ډاکټر غني تر بریالیتوب وروسته هېڅکله هم نه نظري اقتصادي طرحه وړاندې کړه او نه یې کوم عملي ګټور اقتصادي ګام پورته کړ، د پانګې ټېښته لا هم روانه ده، بهرنۍ مرستې ورځ تر بلې کمېږي، یوازې چین او امریکا ته په دوو سفرونو کې د مرستې ژمنې وشوې، خو عملي بڼه یې لا نه ده خپله کړې. اوسنی حکومت په تېر نظام کې د ترسره شویو پروژو له املې هم د ځینو شرکتونو چې نږدې پنځه سوه (۵۰۰) میلیونه ډالر اټکلېږي، پوروړی دی او د بودیجې کسر هم لري. افغانۍ هم د ډالرو په مقابل کې په سلو کې نږدې پنځه (۵) سلنه خپل ارزښت له لاسه ورکړی دی. د افغانستان بانک د د اوه اعشاریه پنځه (۷،۵) ملیاردو ډالرو له زېرمې څخه د یوه کال په بهیر کې اته سوه (۸۰۰) ملیونه ډالره د افغانیو د ثبات پر ساتلو لګول شوي، خو دا ثبات لا تراوسه ټینګ شوی نه دی.

اشتغال: د اشتغال په برخه کې هم ډاکټر اشرف غني ژمنه کړې وه چې لږ تر لږه (یو میلیون شغلونه) به رامنځته کړي، نه یوازې دا چې نوي شغلونه رامنځته نه شول، بلکې تر (سلو زرو) زیاتو افغانانو خپل کارونه له لاسه ورکړل. ان دولتي ادارو کې چې تر (څلورو زرو) زیات پوستونه خالي وو، هغو ته هم د خپلمنځي اختلافاتو له امله څوک جذب نه شول. د بېکارۍ لړۍ په چټکۍ سره مخ په بره روانه ده او دا لړۍ به پر افغاني ټولنې خورا منفي اغېزه ولري.

نړیوال اړیکي: سره له دې چې ډاکټر اشرف غني وویل، په شپږو میاشتو کې یې زیات تمرکز پر نړیوالو اړیکو و او تر دې وروسته به کورنیو چارو ته ډېره پاملرنه کوي، خو دا اړیکي هغومره موثر نه وو چې افغانستان ته عملاً اقتصادي ګټه راوړي او یا هم د مرستو بهیر رامات کړي. پاکستان سره ناسنجول شوي او ناباوره اړیکي هم ددې لامل شول چې د افغانستان یو شمېر طبیعي متحدین ځان په حاشیه کې احساس کړي.

طبیعي متحدین: د تېر یو کال په تېره بیا د ولسمشر په توګه تر سوګند یادولو وروسته موده کې اشرف غني خپل یو زیات شمېر طبیعي متحدین له لاسه ورکړل، ځای یې یو شمېر غوړه مالو او ببلابېلو تنظیمي اشخاصو ونیو، دا کار ددې سبب شو چې دی د خپل دولتي سیال پر وړاندې خپل پخوانی قوي دریځ له لاسه ورکړي او هغه هم دده پر دې نیمګړتیا او کمزورتیا پوه شي او په حکومت کې خپلې ریښې لا پسې وغځلوي. دا کار ددې سبب هم

شو چې حکومت کې د واک دوه سیاسي سرچینې رامنځته شي. یوه سرچینه په خپله ولسمشر اشرف غني دی چې قانوني واک ورسره دی، خو عملي واک یې کمزوری دی او یا یې دی د تعمیل وړتیا نه لري. بله سرچینه اجراییه رییس (ډاکټر عبدالله) دی چې قانوني واک نه لري، خو عملي واک ورسره دی؛ د ویتو صلاحیت هم لري او د ډاکټر اشرف غني قانوني صلاحیتونه یې فلج کړي دي. په تېره موده کې د دولت او یا حکومت عملي او قانوني سرچینې دواړه په ټکر کې وې، نو ځکه یې ولس ته څه پاموړ خدمتونه وړاندې نه کړای شول.

ټولنیز چلند: ډاکټر اشرف غني خپل یو زیات شمېر طبیعي او نا طبیعي متحدین، کاري مامورین د خپل ترخه ټولنیز چلند له امله هم له لاسه ورکړل، دده ذاتي، ټولنیز او شخصي چلند زموږ په ټولنه کې له واکمنو ټولنیزو، اسلامي ارزښتونو او اخلاقي معیارونو سره سمون نه خوري. ډاکټر اشرف غني یوازې او یوازې د دولتي مقام له مخې تر نورو لوړ رتبه او ټیټ رتبه دولتي چارواکو او مامورینو قانوني لوړتیا لري، خو د انساني او افغاني معیارونو له مخې او دده د خپل شعار په مصداق ((هېڅ افغان تر بل افغانه برتر نه دی او هېڅ افغان تر بل افغانه کمتر نه دی))، دی هم پر بل هېڅ افغان کومه ځانګړې لوړتیا نه لري. خو دده عملي ورځنی او کاري چلند داسې دی؛ یوازې هغه مامورین به ورسره ګوزاره وکړای شي چې څوکی او مقام ته تر خپل حیثیته زیات اهمیت ورکوي. یو شمېر خلکو ورځخه د همدغه چلند له امله خپله لاره جلا کړې او دا لړۍ به نوره هم پسې دوام پیدا کوي.

مایکرو منیجمنټ: د ولسمشر غني ډېر وخت پر وړو وړو خبرو ضایع کېږي. خپل لومړی فعالیت یا کار یې له خپل اشپز سره له جنجاله پیل کړ، همدا سې د ارګ د وړو مامورینو د سهار د چای تر څرنګوالي او نورو وړو خبرو پورې وغځېد او همدا سې تر ولایتي کچې پورې یې وړې وړې خبرې تعقیب کړې، دا کار ددې سبب شو چې ولسمشر د کم ارزښته کاغذونو پر لوستو مصروف شي او د هېواد لوی لوی او مهم کارونه تر پاتې شي، له ملازم څخه نیولې تر وزیره پورې، له ټولو افرادو څخه امتحان اخیستل د ولسمشر د وخت او کاري منیجمنټ څرنګوالی په ډاګه کوي، چې په نورو هېوادونو کې ساری نه لري او نه هم شونی دی.

طرحې او ازموینه: ډاکټر اشرف غني ژمنه کړې وه چې زه د هېواد د پرمختیا لپاره طرحې لرم، ((د عادلانه نظام لار)) راته معلومه ده، د هېواد د پرمختګ ((منشور)) مې برابر کړی او که چېرې دا مې عملي نه کړل، نو په (سلو) ورځو کې راڅخه امتحان واخلئ او که پارچه مې خرابه وه، ناکام مې کړئ، خو اشرف غني هېڅکله په (سلو) ورځو او ان په درې سوه پنځه شپېته (۳۶۵) ورځو کې حاضر نه شو چې کوم ناپېلي ښوونکي ته د امتحان د پارچې لپاره کښني او نه یې هم د هېواد لپاره کومه لیکلې طرحه وړاندې کړه، اوس له نورو خلکو طرحې غواړي، له ملازمه نیولې تر وزیره پورې هر څوک چې مقرر ېږي، دی ورته وایي طرحه دې راوړه! له دې څخه معلومېږي چې نه اشرف غني، نه یې اجراییه رییس او نه هم د اوسنۍ اداري اړوندې متضادې ډلې کومه طرحه

لري چې وزير، معين، رييس او ملازم ته يې وړاندې کړي چې دغه زمونږ پنځه کلن پلان دی، راته عملي يې کړه ! نورو هېوادونو کې چې کوم نوماند بريالی شي له خپلې طرحې سره سم ژر د نظام چارې سمبال کړي، دلته د نظام مشران له مامورينو طرحې غواړي او بيا څوک دی چې دومره طرحې ولولي او ببرته يې ليکونکي ته د رد او يا تائيد ځواب ورکړي. دا ډول پلمې لور په لوټه اچول او د وخت ضايع کول دي، هېڅوک نه شته چې اوس له ده څخه پوښتنه وکړي او ورته ووايي چې هغه ستا طرحه څه شوه؟ همغه راکړه چې عملي يې کړو !

سهامي شرکت: د اشرف غني له خولې د سهامي شرکت خبره زمونږ په ولس کې اوس ډېره عامه ده، په تېره يا ده موده کې خبره تر سهامي شرکت هم واوښته، سهامي شرکت کې خو خبره د ونډې د څومره والي په مقياس وي، يو څوک په سلو کې لس سلنه پيسې ورکوي، په شرکت کې يې ونډه هم همدومره وي. خو دا سهامي شرکت چې اوسمهال له اوو (۷) ونډه والو جوړ دی، په تاکنو کې د چا ونډه زياته، د چا کمه او د چا هم په صفر حساب وه، خو اوس يې د واک د څومره والي کچه معلومه نه ده. که احمدضيا مسعود له پنجشېر څخه يو ازې خو د ګوتو په شمار رايې راوړي دي، بيا يې هم د خوست، پکتيا، پکتيکا تر ميليونونو رايو په حکومت کې د ونډې وزن زيات دی. پنجشېر دره او پخوانۍ نظار شورا بيا له څو لارو په نظام کې د زيات امتياز څښتنه شوه؛ (د ټولو نيمه نيمه د ابۍ شوه يوه نيمه) يو زيات شمېر يې له پخوا څخه په حکومت کې پر غوښنو څوکيو ناست وو، يو شمېر نورو يې د احمد

ضیا مسعود له لاري، ځینو نورو یې د ډاکټر عبدالله له لارې او یو شمېر نورو یې د ښاغلي ((مفکر)) د ((ملي تفکر)) له املې په حکومت کې پر تېر امتیاز سربېره نورې وندې او امتیازات واخیستل. دا ډول بې عدالتي د تېرې بې عدالتۍ تداوم دی، دې کار د سهامي شرکت مفهوم نور هم د خلکو په ذهن کې څرګند کړ. اوس دې حکومت یا سهامي شرکت ته خلک اووه (۷) سری حکومت او ځینې ورته (اوه سری ښامار) وایي چې د مظلوم ولس پر ستونې ناست دی.

سرپرستي: د سرپرستۍ په باب مو دمخه هم یادونه وکړه؛ اوږده سرپرستي ددې سبب شوه چې هېڅ دولتي چارواکی په ښه ډول د کارونو اجرا ته زړه ښه نه کړي، ځینو له یوې مخې پر فساد لاس پورې کړ او فکر یې وکړ چې هسې هم له دندې لرې کېږي. له ځینو نورو څخه د مسؤلیت احساس لاړ او ځینو نورو بیا د مخالفو ځواکونو پر ضد له مبارزې لاس واخیست، په ټولیز ډول ټول دولتي سیستم، د بې احساسۍ او بې مسؤلیتۍ پر رنځ اخته شو، په لسګونو زره کارونه معلق پاتې شول او کله چې سرپرستي پسې وغځېدله او حکومتي لوړ پوړي او ټیټ پوړي چارواکي پوه شول چې ولسمشر په یو اړخیز واټ کې روان دی، یوازې د انفکاک او سرپرستۍ صلاحیت لري او د نوي تقرر لپاره له خندونو سره مخ دی، نو خبره لا پسې خرابه شوه.

کرکټرونه: که ډاکټر اشرف غني او ډاکټر عبدالله هر څومره د ((ملي وحدت حکومت))، د صمیمیت، همغږۍ او یووالي خبرې کوي، واقعیت خو دادی چې دا له دوو تنو او د هغوی له متضادو

ټیمونو څخه جوړ حکومت دی او بیا هر یو ټیم یې په خپل منځ کې هم د اضدادو یوه مجموعه ده. خو ددې ترڅنګه د عبدالله ټیم پر پخوانۍ اډیالوژۍ سربېره د وخت له تقاضا سره سم ځان اعیارولی شي، زړور، ماهر، چالاک، زورواکي او ډول ډول اشخاص په کې شته، له منفي جرئت څخه هم برخمن دي، خو د غني په استازۍ چې څوک مقرربږي اکثره یې مړخولي، پخ خولي، ټپساري، مړاوي، ګوزډ وهلي او داسې اشخاص دي چې د مقابل طرف د ځواب ویلو جوګه نه دي. دده په شمول دده په ټول ټیم کې داسې څوک نه تر سترګو کېږي چې د قومندان عطا محمد نور د سپوره خبرو پر وړاندې ودربږي او هغه ته قانوني ځواب ووایي.

اندول: دې کې هېڅ شک نه شته چې د اجراییه پوست رامنځته کول د اساسي قانون یو څرګند مخالف عمل و او په حکومت کې مقابل لوري ته د پنځوس سلنې وړې ورکول هم د قانون خلاف کار و او هم د ملي یووالي پر ضد هڅه وه. دا حکومت که څه هم ((د ملي یووالي حکومت)) په نامه نومول شوی، یانې د (حکومت) کلیمه په کې قید ده، نه د (دولت) خو د ډاکټر غني سیال اوس په ټول دولت کې: په قضا، څارنوالۍ، خپلواکو ادارو او د مشرانو جرګې په انتصابي غړو کې هم همدومره ونډه غواړي. د ډاکټر غني له لوري هېڅوک نه شته چې ورته ووایي د همدې ناقانونه ټرون محتویاتو ته دې مراجعه وشي.

کله چې د دواړو سیالانو تر منځ په حکومت کې په سلو کې پنځوس ونډه ومنل شوه، نو هر طرف باید حکومت ته خپل خپل نوي پلویان معرفي کړي وای. دا وېش په داسې حال کې و چې ډاکټر عبدالله لا

وارد مخه په حکومت کې په سلو کې اویا (۷۰) ونډه لرله. ډاکټر غني نه د هغوی د لرې کولو وس پیدا کړ او نه یې په تېره موده کې د خپلو پلویانو د چټک تقرر امکان. کوم ځای کې چې دا امکان پیدا شو، په هغه کې هم تېروتنې وشوې، د ساري په توګه د دفاع وزیر تقرر د غني صلاحیت و، ده چې هر څوک غوښتل باید راوستی یې وای، دده محاسبه دومره کمزورې وه؛ لوی درستیز چې تیار پر خپلې څوکۍ ناست و، ده د هغه سیټ تش او لوی درستیز یې د دفاع وزیر په توګه ونوماوه، بیا یې په ولسي جرګه کې بریالی هم نه کړای شو، هم دفاع وزارت او هم د لوی درستیز څوکۍ ترې لاړې، د درانه پوځي کرکتر ښاغلي شېر محمد کریمي شخصیت ته یې هم زیان واړاوه، په دویم تفاهم کې عبدالله د لوی درستیز څوکۍ ونیوله او دفاع وزیر ببرته غني ته پاتې شو، دا چې بریالی کولای یې شي که نه دا به وروسته څرګنده شي. په حکومت کې د غني سهم بیا هم پر (دانش)، (دوستم)، (احمد ضیا مسعود) او نورو اشخاصو وېشل کېږي او په وروستۍ نتیجه کې ده ته ډېر څه نه پاتې کېږي، د عبدالله ونډه هم دېته ورته ده، خو دده په انډول په خپل منځ کې همغږي لري او په حکومت کې پخوانی شتوالی یې خو لا سرباری دی، نو اوس د حکومت په داخل کې پوره بحران دی، عدالت او انډول دواړه په کې نه لیدل کېږي. د ډاکټر اشرف غني همدا پرله پسې تېروتنې وې چې له یوه غوڅ او قاطع سړي څخه یې یو سست او پخ شخص جوړ کړ، داسې یو شخص چې ورځ په ورځ په تولنه کې خپل حیثیت او باور له لاسه ورکوي.

اوس راځم دې ټکې ته چې موږ هر څومره د دې حکومت پر نیمګړتیاوو وغږږو، بیا به هم ډېرې نیمګړتیاوې همدا سې ناسپړلې پاتې شي، هر ځای کې یوه نیمګړتیا شته، د عوامو په اصطلاح ((ابی ټوله بی ده))، خو راځو حل لارو ته!

څو حل لارې او څو وړاندیزونه: دې کې هیڅ شک نه شته چې دا حکومت خورا متزلزل او کمزوری دی، د ګڼو اعتراضونو او درنو مظاهرو او نورو ولسي پاڅونونو تاب نه لري، هڅه باید وشي چې دې حکومت ته لاس ورکړل شي چې له دې لړزانده حالته ووځي. دا مهال بل ښه بدیل هم نه لیدل کېږي، تر یوه (نه) حکومته، کمزوری او نیمګړی حکومت هم غنیمت دی، موږ د بې حکومتۍ تجربه هم لیدلې، هغه تجربه باید بیا تکرار نه شي، هڅه باید وشي چې له ټولو ممکنو لارو همدا متزلزل او کمزوری حکومت پر ټینګ او غښتلي حکومت بدل کړو.

ولسمشر غني او اجراییه رییس که څه هم تر دې دمه ډېر ناقانونه کارونه کړي، باید دواړه دې ته ژمن شي چې تر دې زیات ناقانونه کارونه ونه کړي، دواړه باید د ناپېلو او مسلکي اشخاصو پر ګومارنې، په ټېره بیا په امنیتي، قضایي، انتخاباتي او عدلي ارګانونو کې له یو بل سره توافق وکړي.

ولسمشر باید خپل ټولنیز او شخصي چلند له افغاني کلتور، اسلامي اخلاقي معیارونو، او زموږ د ټولنې له ټولنیز جوړښت سره اعیار کړي، خپل ولس او خپل کاري متحدین په غېږ کې ونیسي، د قانون حاکمیت له ځانه نیولې تر واړه ماموره پورې، پر ټولو باندې یو شان عملي کړي، په حکومت او نورو سیاسي چارو

کې د ولس موثر شخصیتونه شامل کړي، دولت ته انجیوي بنه ورنه کړي. انجیوي جوړښت له حکومته بهر وساتي، خپل وخت پر وړو خبرو او جزیاتو ونه لګوي. له خپل اجراییه رییس سره یو ځای د بهرنیو مرستو د راجلبولو په لټه کې شي، د نظام د بدلولو پر ځای د نظام استحکام ته پاملرنه وکړي. د سولې شورا کې بشپړ اصلاحات راولي، د ټاکنو کمیسیون او امنیتي سکتور په واقعي مانا ناپییلی کړي او له تنظیمي مکروبه یې وژغوري، د جنګسالارانو د هر ډول ګوابنونو مخه ونیسي، د هغو د دویم نسل په ګومارنه کې پوره احتیاط وکړي، په حکومت کې د حکومتي زورواکۍ مخه ونیسي.

دا او دېته ورته نور وړاندیزونه کولای شي د اوسني سست ائتلافي، سهامي او اوه سري حکومت له سمون او بیا وروسته له تداوم سره مرسته وکړي او که چېرې اوسنی حکومت په همدې بنه او همدې محتوا روان وي، نو ډېر کم امکان دی چې دا حکومت دې خپل عمر پوره کړي.

وما علینا الالبلاغ

هوډ، تکل او خپلواکي

دا د هغې وينا ليکنې بڼه ده چې ما (يون) په ژوندون ټولو ښځينو کې د (۱۳۹۴ل) کال د اسد پر (۲۸) مه نېټه د هېواد د خپلواکۍ د (۹۲) مې کالیزې په ویاړ جوړه شوې غونډه کې اوروله وه.

د لوی څښتن تعالی په نامه
چې د ټولو کائیناتو د زړې زړې حساب او کتاب ورسره دی

قدرمنو مشرانو، مخورو، د ملت د ښلابښلو انتخابي بنسټونو استازو، ځوانانو، دیني عالمانو، پوهانو او ددې پرتمیني غونډې ټولو ګډونوالو ته السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته وایم، هر کله راشئ، په خیر راشئ، شپې او ورځې مو نېکمرغه، خدای مو د غمونو له سیوري لرې لره.

نن د هېواد د خپلواکۍ د ښېرته ګټلو (۹۶) یمه کلیزه ده، زه د افغانستان ملي تحریک او ژوندون ټولو ښځینو په استازۍ ددې پرتمیني غونډې برخوالو، ټولو هېوادمښتو او بهر مېشتو افغانانو ته ددې ویاړلې، پرتمیني او مبارکې ورځې له املې د زړه له تله مبارکي وایم او هغو مېړنیو افغانانو ته د زړه له تله د دعا لاسونه لپه کوم چې د خپلو سرونو په نذرانه یې مور ته خپلواکۍ راګټلې ده.

درنو هېوادوالو ! د زمانې په تېرېدو سره يو شمېر ارزښتونه خپل رنګ او ماهيت بدلوي او يو شمېر ارزښتونه بيا داسې دي چې د زمانې د توپانونو زور پرې نه رسېږي، ملي او عقيده يي ارزښتونه د همدې تلپاتې ارزښتونو له جملې څخه دي. خو په تېرو درې څلورو لسيزو او په تېره بيا په تېره يوه نيمه لسيزه کې چې هېواد د مثبتو او منفي ارزښتونو د ټکر پر يوه ډګر بدل شوی و، بهرنيو سرچينو او د هغوی د کورنيو تاليځتو له خوا هڅه وشوه چې زمونږ ملي او عقيده يي ارزښتونه هم ترګوابښ لاندې راولي. د ملي ورځو پر ځای تنظيمي ورځې او د ملي شخصيتونو پر ځای د تنظيمي اشخاصو، قومندانانو او جنګسالارانو د نمانځلو لړۍ پيل شوه، دولتي امکانات هم د تصنعي اتلانو د ځلا لپاره وکارول شول، دولتي رسنيو د تنظيمي رسنيو بڼه خپله کړه او تنظيمي رسنۍ چې د تعصب او کينې بوی يې له ورايه محسوسېده د ملي رسنيو په نامه ډګر ته راووتې، د بيت المال په پيسو چلېدونکو دولتي رسنيو او ټلوېزيونونو د خپلواکۍ ورځې ته په کال کې دوه ساعته وخت هم نه ورکاوه، خو داسې وخت هم راغلی چې د متنازعه تنظيمي شخصيتونو لپاره يې د يوې مياشتې (۲۷) ورځې هم ځانګړې کړې وې.

دې ډول هڅو نو د ملت پر زخمونو د مالګې دوړولو مانا درلوده. په داسې حال کې چې تېرو (پنځه لسو) کلونو کې ټوله دولتي دستګاه په سلو کې (۸۵) سلنه د يوې مشخصې ډلې او سيمې په لاس کې وه، د خپل مظلوميت مظاهره يې هم کوله او د اپوزېشن د تمساح اوښکې يې هم تويولې، دې ډلو له دولتي امکاناتو څخه په

ناوړه ګڼه اخیستنې هم ملي شخصیتونه او هم ملي ارزښتونه ګوابنل او هم یې د هغوی پر ځلا خاورې وراړولې، دوی له همدې امکاناتو څخه د خپلو کاذبو شخصیتونو د جبري لوړاوي لپاره هم کار اخیسته.

همدې ډلو ټپلو دا مهال زمونږ پر پخوانیو ملي ارزښتونو او ملي شخصیتونو پسې ډول ډول منفي کمپاینونه پیل کړل، په رسمي او نا رسمي غونډو کې به یې په قصدي او نا قصدي ډول ویل چې ((دې پخوانیو نو مونږ ته څه کړي، کوم اورګاډی یې راته جوړ کړی؟ ټلیفون یې راته جوړ کړی؟ کمپیوټر او نور څه؟ تر دې خو همغه انګریز او روس ښه وو، یو شی خو یې راکول، زمونږ نیکونو غیر له جنګونو څه کړي؟ تر دې خو یې چې هغوی ته پرې اینبې وای، هالا زندګی ارام میداشتم، مرا به ازادی چی)) او داسې نورې پټې او ښکاره قصدي او نا قصدي هڅې. د دوی د قضاوت له مخې دوی له میرویس نیکه څخه د اورګاړي د پټلې د تېرولو هیله کوله او له احمد شاه بابا څخه د موبایل ټلیفون د جوړولو طمع. دوی په اوسنیو معیارونو او پرمختګونو دوه نیم سوه کاله وړاندې دوره ارزوله، خو دا یې نه ویل چې افغانستان هغه وخت کې تر کومه سیاله کم و؟ هم یې ازادي لرله، هم ژوند، نه یوازې یې د دښمن مقابله کوله، بلکې پر دښمن برلاسی هم و. دا خو د وروستیو نسلونو دنده وه چې تېرې بریاوې وساتي او د زمانې له پرمختیاوو سره ځانونه همغاړي کړي، لکه اوس چې مونږ څه نه شو کولای او ټوله پره پر تېر پښت وراچوو. د روحي، رواني، رسنیز، تنظیمي، کورني او بهرني تبلیغاتي جنګ او د ارزښتونو د ټکر پر داسې یوه

مهال ډېره سخته وه، چې يو څوک دې راولاړ شي او د حاکم منفي جريان په مقابل کې دې خپل سر پورته او خپله سينه دې د منطق په زغرو هغوی ته سپر کړي. له هغې ورځې چې ژوندون ټلوېزيون جوړ شو او ورپسې د افغانستان ملي تحريک، لومړی کار تکل او هوډ يې دا و چې د غسې سختې مبارزې ته بايد په شعوري ډول ورودانګي چې تر دې دمه هېڅا د هغو پر وړاندې بغاوت نه و کړی، سرټيټو، ځانساتو او ورځچارو ورته لا خپل سرونه ټيټ کړي وو. ژوندون ټلوېزيون تر هر څه وړاندې د جنګسالارانو د خپل سيرت او صورت، خپلې وينا او عمل له مخې (تصوير خبرې کوي) پروګرام کې له کومې تبصرې پرته د هغوی واقعي څېره د هېوادوالو مخې ته کېښوده، دې کار د جنګسالارانو او د هغوی د غوړه مالانو غوصه راوپاروله او ان خبره پر ژوندون د برید تر کچې ورسېده، ولس له خپل ژوندونه ملاتړ وکړ او ژوندون د رښتيا ويلو لړۍ لا پسې وغځوله، کله چې ملي تحريک جوړ شو، نو د ملي شخصيتونو، ملي ورځو او ملي ارزښتونو د نمانځنې لړۍ پيل شوه، ژوندون ټلوېزيون، ملي تحريک او نورو کلتوري، مدني ټولنو او ملي خوځښتونو په ګډه هڅه پيل کړه چې د ملي ورځو او ملي شخصيتونو د نمانځنې لړۍ دې پيل شي. درې کاله مخکې مو پر همدې ورځ، په همدغه ځای کې د خپلواکۍ د نمانځنې غونډه جوړه کړه، دا داسې مهال و چې د تېر ائتلافي حکومت مشرتابه په ټوله حکومتي کچه ددې جرئت نه درلود چې د خپلواکۍ ورځ په شاندارو مراسمو سره ونمانځي. يو کال وروسته د حکومت په ځانساتو چارواکو او ځينو نورو رسنيو کې هم لږ ساه وغوړېده او د

خپلواکۍ ورځې ته یې یو څه پام وکړ، خو بله ملي ورځ د سنبلې (۹) مه نېټه (له پښتنو او بلوڅو سره د پیوستون ورځ) لکه څنګه چې په کار وه، نه نمانځل کېده، نه حکومت او نه هم نورو رسنیو په دې برخه کې کوم با جرئته ګام اوچت کړ، ملي تحریک تر پنځوس کلن ځنډ وروسته (پښتونستان واټ) کې د هغه له استحقاق سره سم د هغه لپاره لوحې جوړې او پر خپل ځای یې نصب کړې او همدارنګه د هېواد په یو شمېر نورو سیمو کې یې د هغو له قانوني او رسمي نومونو سره سم یې د هغو لپاره سرلوحې جوړې کړې. دا مهال نو که تنګنظرو، پردیپالو، ملت ضد عناصرو، ځانساتو او د مېړې پر مزله روانو احتیاط کارو هر څومره پر مورِ پسې بدو رد وویل، خو مورِ د حقانیت لمن نیولې وه، خپلې ملي مبارزې ته مو دوام ورکړ، پر خپله ټولنه مو ناروا، نا مشروع او ناقانونه حاکم جریان مات کړ او د ملي ارزښتونو د ځلولو لپاره مو یوه دریځه ببرته کړه.

نن د لوی خدای (ج) په فضل اکثره هېواد مېشتي او بهر مېشتي افغانان د حالاتو د ترینګلتیا او د ستونزو له زیاتېدنې سره سره، په ډېر جوش او خروش سره د هېواد د خپلواکۍ ورځ په شاندارو مراسمو سره نمانځي، حکومت کې هم یوازې په دې برخه کې څه ناڅه د سړیتوب څرک پیدا شوی، سړ کال نه یوازې په ولسي کچه بلکې په حکومتي کچه هم د دې ورځې د نمانځنې لپاره ښه ترتیبات نیول شوي دي. په کابل، ننګرهار، خوست، لوګر، بلخ، هرات، پکتیا، کندهار، لغمان او اکثرو ولایتونو کې ترتیبات په دې ډول دي چې په (تېرو پنځه لسو) کلونو کې یې ساری نه دی

لیدل شوی، مورِ د حکومت دا کار ستایو او له ولس څخه هیله کوو چې حکومت ته نوري هم د جرئت ګولی ورکړي او د ډار د رد تعویذونه ورته غاړه کې واچوي چې د ملي ارزښتونو د ځلولو په برخه کې له هیڅا څخه ونه ډار شي، خو حکومت ته لا ډېر کارونه هم په مخ کې پراته دي، چې دنده او مسؤلیت یې ګڼل کېږي او دا د دې مانا نه ورکوي چې دا نمانځنه به د هغو نورو ارزښتونو د مخنیوي سبب کېږي او یا به هغو ته پاملرنه نه کېږي. دلته غواړم د همدې مهمو کارونو له جملې څخه د ځینو یې لنډه یادونه وکړم.

۱- **بربښنایي تذکرې:** له هغې ورځې چې د بربښنایي یا د هویت د تذکرو د جوړښت، چاپ او وېش موضوع مطرح شوې، نو له همغې ورځې زمورِ ټولو هېوادپالو او اسلامپالو هېوادوالو د هویت په تذکره کې د اسلامیت او افغانیت د تثبیت غوښتنه کړې، لاریونونه، غونډې، احتجاجونه، له اړوندو چارواکو سره کتنې، قانوني لارې چارې او ټول ممکنه امکانات چې د ولس د خواخوږو لاس کې وو، هغه ټول وکارول شول. د ولس د رښتینو بچیو همدې هلو ځلو زمورِ عقیده یې هویت (اسلام) د توطیو د ښامار له ستونې راوویست او د هویت په تذکره کې یې ځای کړ، خو ملي هویت مو د پخوانیو چارواکو د بې کفایتۍ، مضر احتیاط او د اوسنیو چارواکو د بې جرئتۍ، ډار او مضر مصلحت له املا هم خپل حقوقي مقام ته نه دی رسېدلی. که څه هم اوسنیو چارواکو د ژمنو یوه اوږده لړۍ تېره کړې، خو پر خپل تعهد یې وفا نه ده کړې، مورِ له همدې ځایه اوسنیو چارواکو، مفکرینو او نا مفکرینو، ځان ساتو او پردیساتو او ټولو اړوندو چارواکو ته اخطار ورکوو او

ورته وایو چې د هویت په تذکره کې اسلامیت او افغانیت زموږ سره کښنه ده، له دې څخه په هېڅ وجه تېرېدلای نه شو، په ډاګه یې د نړۍ اول، دویم، درېیم او څلورم مفکر ته وایو چې په دې برخه کې ژور فکر وکړي، ژر تر ژره دې له اساسي قانون سره سم د هویت په تذکره کې د افغان کلمه ذکر کړي او که نه نو ددې سست او پخ حکومت تخت او بخت چپه کول، خو دې غیور ملت ته هېڅ هم نه دي. د عوامو خبره ((یوه کپه نسوار هم نه دي)).

۲- د انتخاباتي اصلاحاتو کمیسیون: د انتخاباتي اصلاحاتو کمیسیون یو ناقانونه کمیسیون دی، هېڅ قانوني اساس نه لري، د دوو هغو کاندیدانو په خوښه جوړ شوی، چې دواړو پر یو بل باندې د بې کچې درغلیو تورونه پورې کړي، نو له هغو اشخاصو څخه چې په انتخاباتو کې د درغلیو تور ورپورې ترل شوی، له هغوی څخه څنګه هیله کېدی شي چې هغوی دې د یو بل ناعادلانه، نا اندولیز او نا مسلکي کمیسیون له لارې قانوني او عادلانه ټاکنو ته لاره اواره کړي. که د سمون خبره مطرح وي، نو ښه خو داده چې په اوسنیو انتخاباتي کمیسیونو کې سمون راشي، نه دا چې د یو ناقانونه کمیسیون له لارې د قانوني اصلاحاتو په پلمه ناقانونه هڅو ته لاره اواره شي. د اوسني کمیسیون ترکیب ته چې سړی ګوري، نو هلته سړي ته د مفکر او نورو مفکرانو د فکر په باب ډول ډول فکرونه پیدا کېږي چې دا څنګه مفکر دی چې دې حساسې مسلې ته یې فکر نه دی کړی.

۳- جهاد او فساد: جهاد د ټولو افغانانو ویاړ او افتخار دی، د ملت تقدس دی، دولت ته په کار دي چې د مجاهد او فسادګر تر

منځ سره کړنبه راکاږي، لعل او کوټي لعل سره جلا کړي، د جهاد رښتينې څېړې او د جهاد ټيکه داران سره ببل کړي د رښتينو مجاهدينو عزت او قدر بايد وشي او د سوداګرو مخه بايد ډب شي. هغوی چې جهاد کې يې سرونه نذرانه کړل، د هغوی نه نوم معلوم دی نه يې نښان، نه يې قبر شته، نه څلی، خو هغوی چې د جهاد په کلونو کې يې غاښونه نه وو شنه کړي، څوک په ورنې کې وو، څوک په سوځوني کې، څوک په زانګو او څوک په خاپوړو کې، هغوی اوس د جهاد پر معنوي او مادي امتيازاتو خپله اچولې ده. د دغه ډول سوداګرو مخه بايد ونيول شي.

۴- **مقاومت او ديموکراسي:** د مقاومت او ولسواکۍ له اصطلاحاتو هم ناوړه ګټه پورته کېږي، ځينې د خپل خيانت او جنايت د پټونې لپاره د (مقاومت) اصطلاح تر تقدس او ان تر جهاده هم پورته مقام ته رسولې، ددې کلمې تر شا په کتلوي ډول د جنګسالارانو يوه کتله پټه ده، يو خاص تنظيم او خاصه ډله له دې کليمې څخه ناوړه ګټه پورته کوي، د دوو جګړه مارو تنظيمونو تر منځ د يوې خوا جګړې ته د (مقاومت) او بلې خوا ته د (ملامت) نوم ورکول د عدالت د مسير خلاف حرکت دی، تنظيمي جګړې ته هېڅ ډول توجيح نه شي پيدا کېدی، حکومت بايد له اساسي قانون سره سم د اتباعو د تساوي اصل ته پاملرنه وکړي، عبادات له معاملاتو سره معامله نه کړي.

د ديموکراسۍ اصطلاح هم همدا ډول ده، په دوو پخوانيو جهادي څېړو کې يو يې تروريست او بل يې د ديموکراسۍ مخکښ معرفي کېږي، که پخوا يې د خلکو په سرونو کې مېخونه هم ټکوهل، خو

اوس د بشر د حقوقو، د بنځو د حقوقو او د بیان د ازادۍ پتې په همدغو بناغلو پرې کېږي او د غونډو، خوږه هم دوی تقسیموي. د دغسې جعلي او تصنعي، څو روله څېرو مخه باید ډب شي.

نورې خبرې هم ډېرې دي، خو نه غواړم خپلې خبرې اوږدې کړم، په پای کې په لنډیز سره وایم چې موږ هم د حکومت اصلاح غواړو او هم تداوم، د حکومت د سمون، غښتلتیا او پیاوړتیا په لټه او فکر کې یو، حکومت هم باید د خپلې بقا او بیا وړتیا لپاره کار وکړي، خپلې ژمنې عملي او خپل ملي هویت خوندي کړي، اقتصادي پلانونه جوړ او پلي کړي، په خپل سیاست کې انحصاري حالت له منځه یوسي. پوځ، انتخاباتي بنسټونه، عدلي او قضایي ارګانونه په بشپړ ډول ببطرفه کړي، خپل شخصي قهر او غوصه په عملي کار او تفکر بدله کړي، سهامي شرکت ته د پای ټکی کېږدي، باغي والیان او جنګسالاران دې د دولت د قوانینو تابع کړي، د سولې د بهیر د تضمین لپاره دې په حکومت کې اصلاحات راولي، پاکستان او نورو ګاونډیو سره دې د واضح سیاست له مخې پر مخ لاړ شي. د نړیوالو مرستې دې راجلب کړي، اسلامي هېوادونو په تېره بیا عربي نړۍ سره دې خپل اړیکي ټینګ کړي، لومړی دې قانون پر خپل ځان او بیا پر خپلو لیکو عملي کړي، د تنظیمي او سهامي وبش له مخې دې د بې کفایته مشاورینو لست راکم کړي او خپلو وړ مشاورینو ته د مشورې وخت او صلاحیت ورکړي.

ولسمشر باید له جزیاتو څخه کلیاتو ته راشي او داسې نور مهم کارونه باید تر سره کړي او که دا ونه کړي نو بې ځایه او تېزې منډې

دې نه وهي چې لار ډېره کنډ و کپر ده، پښې، غاښونه او سرونه ټول په کې ماتېږي، بيا يې د رغېدو امکان نه شته. خپلو رښتينو انډيوالانو سره دې هم په راستې وچلېږي که نه نو د هغوی راستي به يې ووهي بيا به ارمان کوي او ګوتې به مروړي او وايي به چې: ((د رغېدو امېد مې نه شته، زه د اشنا روغې راستې وهلی يمه)).

په پای کې غواړم د غازي امان الله خان د مقبرې د جوړولو لپاره ځانګړی وړاندیز وکړم. د افغانستان ټول مطرح انجنيران دې سره جرګه شي، د امان الله خان د مقبرې لپاره دې داسې يوه طرحه جوړه کړي چې مسجد، کتابتون، موزيم او نورې ټول اړتيا وړ ودانۍ دې ولري او ترڅنګ دې غازي امان الله خان بن زرغونتيا او ښکلا ته هم زياته پاملرنه وشي. لومړی له حکومت او بيا له ملي سوداګرو څخه هيله لرو چې د غازي امان الله خان د مقبرې د نقشې تر بشپړاوي وروسته د هغې د ودانولو عملي چارې پيل کړي. ددې ترڅنګ دې د سراج العمارت ودانۍ بشپړه ورغوي، د ملي ګالرۍ، ملي موزيم او ملي ارشيف ښه دې ورکړي.

ددې غونډې د جوړولو په چارو کې پرځان لازم بولم چې له ښاغلي هاشم هاشمي، احسان الله کامه وال، حاجي عبد القيوم پردېس، حاجي زلمي، ښاغلي غلام نبي فراهي، حاجي مطيع الله، څېړنې هدايي او نورو دوستانو څخه د زړه له تله مننه وکړم چې له موږ څخه يې خپله مادي او معنوي مرسته ونه سپمولە.

د ملي او اسلامي هويت د ځلا او بريا

او د افغان ولس د بشپړې خپلواکۍ او سوکالۍ په هيله

په تراژیدۍ کې لمانځنه او یادونه

د (۱۳۹۴ل) کال د سنبلې پر (۹)مه نېټه د ملي تحریك او ژوندون ټلوېزیون له خوا له پښتنو او بلوڅو سره د پیوستون د ورځې په ویاړ په ژوندون ټلوېزیون کې یوه درنه غونډه جوړه شوې وه، ما دې غونډې ته وینا وکړه چې لیکنی متن یې دلته وړاندې کېږي.

بسم الله الرحمن الرحیم

تر هرڅه وړاندې ټولو قدرمنو مشرانو، ځوانانو، دولتي چارواکو د لر او بر افغان مخورو شخصیتونو ته درناوی او د زړه له تله سلامونه او احترامونه!

په تېره بیا له مقبوضه افغانستان څخه راغلو قدرمنو مشرانو! اورنګزېب کاسی صیب، امان الله امان، ریاض بنګښ صیب، ریاض مروت صیب، طارق رحیم صیب، حسینه ګل تنها خور، نایاب صیب، نابناد صیب، قدرمن ورور صادق ژړك، اتمانخېل صیب او نورو دوستانو ته ځانګړي سلامونه!

غواړم په مستقیم ډول اصلي موضوعګانو ته راشم او ستاسو قدرمنو په شتوالي کې څو مهمې مسلې وړاندې کړم.

ددې ورځې یادونه او نمانځنه څه مانا؟: ځینو خلکو ته دا خبره بابیزه، بې تفاوته او کم ارزښته ښکاري چې څوک خپل ملي ارزښتونه پالي، د خپل هېواد تېر او هېر تاریخ ژوندی کوي او اصل ته د کتنې پر ارزښت ټینګار کوي، دوی وایي، والله نو موږ په څه غم کې یو، دوی په څه غم کې دي. دوی ته خپل غم، غم ښکاري او د نورو په غم غمجن نه دي، له سترو انساني ارزښتونو سره ددې ډول اشخاصو ډډه نه لګي.

زړه یې مه بوله تور کانۍ د صحرا دی
په لیدو د زخمي زړه چې زخمي نه شي

د بې تفاوتۍ، تنګنظرۍ، ډار، پردیپالنې او نورو ناروغیو په دغسې یو ګرداب کې چې هرڅوک سترې هېوادنۍ مبارزې ته وردانګي، نو هغوی به طبعاً له ډېرو ستونزو سره مخامخېږي. په یوه انسان کې د مانا او مفهوم تویېر همدغلته څرګندېږي.

ډېر تفاوت شته په انسان کې د مانا په لحاظ
واړه مشغول دي ځینې ځان ځینې جهان جوړوي

موږ دري کاله وړاندې د بې تفاوتۍ او بې جرئتۍ همدغه سکوت مات کړ، هم مو په پښتونستان واټ کې د پښتونستان لوحې نصب کړې او هم مو د هېواد د خپلواکۍ

د ورځې ترڅنګ له پښتنو او بلوڅو سره د پیوستون ورځ ونمانځله او دادی د اوږده وهم په ماتولو سره دې لرې ته دوام ورکوو. اوس زموږ ملي جرئت او حرکت قوت موندلی، خو دا حرکت لاهم نور قوت او انسجام ته اړتیا لري.

د تراژیدۍ تداوم: نړۍ ځلوېښت کاله کېږي چې افغان ملت په تېره بیا پښتون ولس په یوه ځو اړخیزه تراژیدۍ کې راګیر دی. پښتون په قصدي ډول سیاسي انزوا ته تېلوهل کېږي، له اقتصادي فقر سره مخامخېږي، د تعلیم له نعمته بې برخې کېږي او له نورې نړۍ سره یې قصداً د ټکر زمینه برابرېږي. دا ټول د یوې اوږدې ستراتیژۍ برخه ده، پښتنو سیاستوالو ته په کار دي، ددې اوږدې تراژیدۍ د ستراتیژۍ ژورتیاوو ته پام وکړي او د هرې غمیزې د مخنیوي لپاره خپل خپل پلان ترتیب کړي، د تراژیدۍ په بهیر کې د ملي روحیې پیاوړتیا هغه درملنه ده چې وخت پر وخت یې کارول په کار دي.

د کار سرونه: هر کار ته د کار سړي په کار دي. زموږ دښمن دې ټکي ته زیات متوجه دی، غواړي له موږه د کار سرونه واخلي، لومړی یې په بېلابېلو رنګونو او تورونو رنګ، د ژوند او سیاسي فعالیت ساحه یې راکمه او بیا یې له فزیکي پلوه هم محوه کړي. دوی نه غواړي چې دلته ځوك سر پورته کړي، د هر سرلوړي د سر وروستی سر دار ته رسي.

دا چې ځړېږي مخامخ درته په دار سرونه
په دې وطن کې بس همدغه وو د کار سرونه

يوازې په تېره يوه لسيزه کې په لر او بر افغانستان کې تر شلو زرو زيات د کار سرونه له کار ايستل شوي او تر داره رسېدلي دي. که دا غميزه د دنيا پر بل هر قوم راغلې واى، نو د قوم او ملت په نامه به يې نوم او نښان نه و پاتې، خو افغان ملت او پښتون ولس داسې يو مقاوم ملت دى چې د ډېرو سختيو په مقابل کې هم خپل زغم او اوسپله له لاسه نه ورکوي.

لا ژوندي يو لا د کار سړي لرو
لا د ستورو په مدار سړي لرو

نو اوس نه يوازې زمونږ د کار د سړيو د خوندیتابه اړتيا ده، بلکې د نويو سړيو او نوي پښت د روزنې او پالنې لپاره هم سخته اړتيا ده. مونږ بايد دې بهير ته ډېره پاملرنه وکړو.

د ډيورنډ کرښه: تر (سلو زيات) کلونه وشول چې ډيورنډ مړ دى، خو مصنوعي اولادونه او خپلونه يې پاتې دي. د انګرېز تصنعي نسل دلته او هلته کله کله چغه پورته کوي چې افغانان دې د دوى د نيکه توره کرښه ومني. ډيورنډ خپل تر اصلي انګرېزه هم څو ګامه وړاندې ځي، ان د افغانستان په پارلمان کې د ډيورنډ د تورې کرښې د په رسميت پېژندلو چغې وهي، يو شمېر (سياسي خپل) په (ډيورنډ خپلو) ورګډ ېږي، هغوى هم زمونږ د لوى هېواد پر

سینه د ډیورنډ د وښ تنابونه راکاږي. موږ دې ډول تالیځتو ته د خپل ملي احساس له مخې وایو چې لاس مو تر لندنه خلاص، دا ارمانونه به ګور ته یوسئ، دا ډول اشخاص چې د ډیورنډ په نامه نه شرمېږي، نو د دوی د ایمان کچه به څومره وي.؟

پر احساس سربېره د ژور تفکر له مخې یادونه کوو ، اوس ددې وخت نه دی چې موږ له انګرېزه، د هغه له برګټې او نورو برګټیانو سره په دې باب بحث وکړو او یا هم اوسني اوه سري حکومت ته ددې صلاحیت ورکړو چې زموږ د ولس په استازې زموږ د هویت له قاتل او د خاورې له وېشونکي سره د یوه لوري په توګه کېښي. دا مسله باید تر هغې پورې پر همدې حالت پرېښودل شي چې زموږ له ولسه د جګړې لمن ټوله شي او موږ له خپل اصلي سیال (انګرېز) سره د معادلې یوه برخه شو. تر هغه وړاندې د نا اندولې په حالت کې په دې باب هر ډول حقوقي بحث په خپله د خپلو حقوقو د ځپلو مانا ورکوي.

اوسنی حکومت: اوسنی حکومت په تېره بیا دولتمشر یې، چې په مجموعي ډول د ټولو افغانانو او په تېره بیا د پښتنو د انتخاباتي حماسې په برکت له ناعملي تفکر سره سره، د دولت د لومړۍ څوکۍ مقام ته ورسېد. نو دې مقام ته په رسېدو سره یې خپل پلویان، مینوال او خپل ټول ملت له ځانه دومره لرې کړ چې له بل هېڅ واکمن سره د پرتلنې وړ نه دی. مفکر د تصنعي تفکر د غرور پر اس سور شو او لاندې

پلي کسان ورته ټول ساده ګان ښکاره شول. په دغسې يو حالت کې چې ملت له حکومته پوره واټن لري، دا حکومت په تېره بيا مشرتابه يې ددې وړتيا او مشروعيت نه لري چې د ټول ملت په تېره بيا د پښتنو استازي وکړي. مونږ يو ځل بيا دې نامتجانس حکومت په تېره بيا دولتمشر ته په ډاګه اعلانوو چې نه نور ته ښاغلی د ملت په درد لګېږي او نه ملت تاسره کومه لېوالتيا لري. تاريخ تېری درمل نه په کارېږي او د استعمال اضرار يې هم ډېر دي. پر قوم، ملت او قانون باندې تر دې زياتې ملنډې وهل بس دي، هر څه يو حد لري. مونږ له دولتمشره غواړو چې خپل سر زوري واليان او نور جنګسالاران مهار کړي، د خپل مرستيال مخه دې ونيسي چې د طالب، داعش او القاعدې په نامه نورې فايدې پورته نه کړي. د اکثريت له عام وژنې (جنوسايډ) څخه دې لاس واخلي، خپل رسمي مکلفيت، حد او حدود دې وپېژني، عجيبه خبره ده د دفاع او کورنيو چارو وزير يې په کوټه او جلسه او مرستيال يې په جبهه کې. جنرال دوستم کې اوس هم خپل ځينې هغه پخواني خصلتونه پاتې دي.

ټاکنيز کمېسيونونه: هغه مهال چې ډاکتر اشرف غني احمدزی ولسمشری ته نوماند و، نو زمونږ د ملاتړ يو شرط دا و چې د بريالیتوب په حالت کې به پوځ له تنظيمي حالته باسي، انتخاباتي کمېسيونونه به ناپېيلي کوي، عدلي او قضايي ارګانونه به په بشپړ ډول خپلواکی ته پرېږدي او د اسلاميت او افغانيت داعيه به پرمخ وړي، ده دا ټول ومنل،

خو کله چې واك ته ورسېد ، ددې ټولو ژمنو خلاف عمل يې ترسره کړ، پوځ تر ډېره حده همغه تنظيمي بڼه لري، عدلي او قضايي ارګانونه خپلواك نه دي، د انتخاباتي اصلاحاتو کمېسيون د جګړه مارو تنظيمونو او متعصبو افغان ضد کړيو له افرادو ډك شو، له قومي پلوه اشرف غني پښتنو ته تر هغې کچې په سپك نظر وکتل چې د افغانستان په تاريخ کې يې ساری نه و ليدل شوی، له ځوارلسو تنو څخه دوه تنه يانې په سلو کې (۱۳) سلنه پښتانه د انتخاباتي اصلاحاتو په کمېسيون کې ځای لري، چنګېزخان هم د پښتنو حقيقت او واقعيت دومره تر پښو لاندې کړی نه و، پښتانه يې مخالفين وو، خو د سيال په سترګه يې ورته کتل. اوس چې له دې متعصب، کرکجن، ناعادلانه، تنظيمي او اکثريت ضد انتخاباتي کمېسيون څخه هره منفي نتيجه راوځي، دولتمشر او د هغه بې زړه ټيم په مستقيم ډول په دې ګناه او خطا کې شريك دی. زمور ولس په هېڅ وجه دې ته حاضر نه دی چې ددې ښاغلو د نورو ګناهونو کفاره ورکړي. همغه سزا يې بس ده چې په ټاکنو کې يې له دې ښاغلي مفکر څخه پر سر او مال ملاتړ وکړ، دا ملت نورې جفا او سزا زغملو ته حاضر نه دی.

دښمن په زوره ننوت په کور د پښتانه
خو دغه کار يې هم وکړ په زور د پښتانه

اسلاميت او افغانيت: د هويت په تذکرو کې د افغانيت او اسلاميت د تسجيل په خاطر ددې هېواد رښتينو

بچیانو له همغه پیله تر دې دمه خپلې مبارزې ته دوام ورکړ، اسلام یې د اسلامیت د مخالفینو د وهم د ښامار له خولې راوویست، د هویت په تذکره کې یې تسجیل کړ او د افغانیت لپاره یې خپلې مبارزې ته دوام ورکړ، ډاکتر غنې هم د تېر ولسمشر په شان د افغانیت د تسجیل په خاطر ژمنې وکړې، خو تر دې دمه یې هېڅ عملي او قانوني اقدام ونه کړ. اوس دولتمشر هم د دولت له فاسدو کشرانو څخه دومره وېرېږي چې په خپله هویت پاڼه کې ځان ته افغان نه شي لیکلای. د ضعیف او قومي ایمان ترمنځ د برید کربنه همدلته معلومېږي، چې یو څوك د افغانستان پر لوړ مقام ناست او له افغانیت څخه ننګه او ملاتړ نه شي کولای. نو سړی به نور چا ته وژاړي، د ښاغلي غنې یو شعار دا و چې هېڅ افغان له بل افغان څخه کمتر نه دی او هېڅ افغان له بل افغانه برتر نه دی. نو اوس چې د افغان کلمه د هویت له تذکرې څخه حذفېږي، دی مجبور دی چې ووایي: ((هیچ چیز از چیز دیگر کده کمتر نیست و هیچ چیز از چیز دیگر کده برتر نیست.))

دولتمشر حق نه لري چې ځان ته افغان ولسمشر ووایي، ځکه هغه ولس چې ولسمشر یې نوم په هویت پاڼه کې نه شي لیکلی، نو دا امتیاز هم باید ورڅخه واخیستل شي. موږ ښاغلي مفکر ته په ډېر سړیتوب سره یادونه کوو چې دې ولس ته په ټیټه ستركه مه ګوره، همدا ولس و چې ته یې دومره لوړ کړې چې اوس لاندې هېڅ شی په ستركو نه درځي.

مورِ هېڅاته اجازه نه ورکوو چې ملي هويت مو هم لکه دولتي څوکۍ په معاملو، ځانساتنو، سرتېتيو او غوړه مالیو ووېشي او ملت متفرق کړي.
د ښاغلي دولتمشر ترڅنګ ددې سهامي شرکت بل ونډه وال وزیر صاحب ښاغلي نورالحق علومي ته هم وایو چې هویت ستاسو د ښاغلو شخصي مال و متاع نه دی، چې مورِ یې ستا په شان له بې دریځه اشخاصو څخه غواړو، یو وزیر چې د (ملت) او (مملکت) په توپیر او تعبیر نه پوهېږي، له هغه څخه د ملت د ملاتړ هیله څنګه وشي؟ دا چې دا ښاغلی وایي دلته پورته لیکل شوي (د افغانستان اسلامي جمهوریت) نور هېڅ شي ته ضرورت نه شته، ښاغلیه ستاسو ضرورتونه او د ملت ضرورتونه توپیر کوي، ستا ضرورت وزارت و چې په ډېرې بدرنګۍ او معاملو ورته ورسېدې، خو هویت د ملت ضرورت دی. که د تذکرې پر لومړي مخ افغان ولیکل شي، نو ستا پر کور به څه اور بل شي؟ پردېپالنه، ملت هېرونه هم یو حد لري، یو ځل پخوا هم یوې ډلې دا ډول تجربه وکړه، خو ملت ته په ډېر زیان تمامه شوه، تاسو چې د همغو تېرو عملونو کفاره ورکړئ او خپل غیور افغان ملت ته د احترام سر ټیټ کړئ، نو ایله به مو د تېرو تېروتنو پېټی یو څه کم شي، نه دا چې د ملت پر زخمونو نورې مالګې ودوړوئ، ستر جنرال، ډګر جنرال، تورن جنرال دا جنرال او هغه جنرال، لوړې رتبې، خو د کار درك نه لګي. زمورِ د پوځ تنکي ځوانان، سرتېرې او ځوان صاحبمنصبان هره ورځ ددې

هېواد لپاره قرباني ورکوي، خو يو شمېر لوړپوړي چارواکي يې د اعاشې، اباطې، روغنياتو او مهماتو پيسو ته سترګې پټې کړې وي، په ملياردونو افغانۍ په يوه قرارداد کې غلا کېږي، لوړې رتبې او ټيټ کارونه، د يوه افغان له شان سره نه ښايي. طالبان نه رتبه لري، نه څوکۍ، نه يې هوجره معلومه ده، نه دېره او نه هم پوځي پوړۍ او تعليم لري، خو د همدغو لوړپوړو چارواکو د بې کفايتۍ له امله هره ورځ يوه ولسوالۍ نيسي او زمونږ تنکي تنکي پوځيان په کې قرباني کېږي. تاسو ښاغلی لومړی، باغران، دانګام، موسی کلا، نازيان، اچين، ګوشته او نورې سل ولسوالۍ فتح کړئ، بيا تذکره ووښه، نو د دې ګرمې حلوا له وېش څخه دې موخه څه ده؟ هدف ټولو ته څرګند دی، يوازې او يوازې د هويت ختمول. لعنت دې وي پر هغو چارواکو چې نه يوازې له خپلې خاورې او هويت څخه دفاع نه شي کولای، بلکې شرمېږي پرې هم. دوی چې پر هويت شرمېږي زمونږ ټول هېوادوال ان کانې او بوټې پر دوی شرمېږي.

درنو هېوادوالو! ځينو خلکو سره دا پوښتنه او اندېښنه ده، که چېرې په تذکره کې د افغان کلمه ونه ليکل شي، نو مونږ يې نه اخلو! نه ورونو خبره بايد سپينه او واضح وشي. مونږ د هويت په تذکره کې د اسلام او افغان دواړو کلمو ليکل غواړو او بيا تذکره اخلو. دا نو بيا د افغانيت او اسلاميت د دښمنانو کار دی چې دا تذکره اخلي که نه يې اخلي، نور نو

زمونږ د ولس د زغم، اوسپلې او پرله پسې ښه سړیتوب د صبر کاسه ډکه شوې ده.
ښاغلي دویم، درښیم او نورو مفکرینو ته یو ځل بیا یادونه کوو چې ژر تر ژره د هویت د تثبیت مسئله حل کړئ، که نه نو د ولس له داسې غبرګون سره به مخامخ شې چې بیا به ددې سست، پخ، نا متجانس او متضاد حکومت مراندې داسې سره وشلېږي چې هېڅوک به یې د راټولولو جوګه نه وي.
مونږ نه غواړو چې حکومت ړنګ شي، مونږ غواړو چې هم حکومت پیاوړی شي او هم اصلاح شي، خو همدا ځینې چارواکي دي چې د ښتینې ملي حکومت، ښتینې پوځ د جوړېدو، غښتلتیا او پیاوړتیا مخه یې نیولې ده. هغو ملتپالو افغانانو څخه هم په ټینګه غوښتنه کوو چې ملي احساس لري او د دولت پر لوړو څوکیو کار کوي، دوی څخه هم غواړو چې نور نو له خولې څخه د ډار مشنګ لرې کړي، د افغانیت او اسلامیت د داعیې لپاره راودانګي او دا غیرتي ولس له بې زړو او ډارنو چارواکو څخه وژغوري. دې کار کې مو د دین او دنیا دواړو ګټه نغښتې ده.
ملي مناظره: د انتخاباتي کمپاین پرمهال دواړو او په ټوله کې ټولو نوماندانو ببلابېلې مناظرې وړاندې کړې. ښاغلي ډاکتر غني، ښاغلي ډاکتر عبدالله ته هره ورځ د یوې لوېې مناظرې وړاندیز کاوه او هغه به د جانانه مناظرې وړاندیز. اوس ددې وخت رارسېدلی دی چې ددې مشترک پنځوس

سلیز حکومت دواړو مشرانو باندې غږ وکړو چې که د دوی په اوړو کې شګه نه وي، نو د ملي هویت پر سر دې د وضاحت، سلامت او ملامت د معلومولو لپاره یوې پراخې ملي او دیموکراتیکې مناظرې ته حاضر شي، چې حقیقت څرګند شي، که د ملتپالو هېوادپالو او اسلامپالو افغانانو داعیه په حقه نه وه، نو هغوی به له خپلې داعیې څخه تېر شي او که دوی کوم دلیل او منطق نه درلود، نو بیا دې د ملت غوښتنې ته غاړه کېږدي.

د هېواد د ملي او اسلامي هویت
د ځلا او بریا او له امو څخه تر اباسینه پورې
د لوی او غښتلي افغانستان د جوړېدو په هیله

اسلاميت، افغانيت او ملي اجماع

دا ليکنه ما د اسلاميت او افغانيت په ملاتړ د ملي اجماع تر نامه لاندې يوې پراخې غونډې ته ليکلې وه، چې د غونډې د برخوالو په استازيۍ او همدارنګه د يادو ارزښتونو د ملاتړ لپاره د پراخ لاريون د يو تن فعال له خوا واورول شوه. د اسلاميت او افغانيت د ملاتړ لپاره د (۱۳۹۴ل) کال د وږي پر (۱۴)مه نېټه د پراخو مظاهرو لړۍ پيل شوه. په کابل کې تر لوی لاريون وروسته د همدې مياشتې پر (۲۶)مه نېټه د ملي اجماع غونډه جوړه شوه او په ولايتونو کې لاد مظاهرو لړۍ دوام پيدا کړ.

بسم الله الرحمن الرحيم

درنو او قدرمنو مشرانو! ځوانانو، د سياسي، ټولنيزو، ملي او مدني خوځښتونو استازو، قومي مخورو، ديني عالمانو او ټولو ګډونوالو ته تر هر څه وړاندې السلام عليکم ورحمت الله وبرکاته وايم!

د اسلاميت او افغانيت په ننګه ولاړو ځوانانو، مخورو او ددې پرتمينې غونډې ټولو برخوالو! اجازه راکړئ تر هر څه وړاندې ستاسې په استازيۍ ستاسو د ورونو او عزيزانو له هغو سوله ييزو مبارزو او اتلوليو څخه د زړه له تله مننه وکړم چې له تېرو دوو دوه نيمو کلونو او په تېره بيا په تېرو نږدې شلو ورځو کې يې د هېواد په تاريخ کې ثبت کړې. بيا غواړم له هغو خويندو، مينډو او پلرونو څخه مننه وکړم چې د سرو مرميو باران، انفجار او انتحار

ته يې ونه کتل، خپل ورونه او اولادونه يې د سوله ييزې مبارزې او د حق پالنې ډګر ته راوايستل او د اسلاميت او افغانيت په ننګه يې ميدان ته راودانګل. له دوی ټولو څخه مننه، مننه او بيا هم مننه.

له کابل څخه مننه، له کندهار څخه مننه، له پکتيا او ننګرهار څخه مننه، له کونړ او کندوز څخه مننه، له زابل او هلمند څخه مننه، له فراه او هرات څخه مننه، له بادغيس او نيمروز څخه مننه، له ميدان او لغمان څخه مننه، له خوست او بغلان څخه مننه، له بلخ او غزني څخه مننه، له بهر مېشتو افغانانو له هند مېشتو، ډنمارک مېشتو، لندن مېشتو او نورو بهر مېشتو افغانانو څخه مننه چې په يوه غږ يې د حق ناره پورته کړه، نه ورسره ټوپك و، نه توپ، نه ټانك نه الوتکه، تش لاس او د تکبير ناره. نه يې په ښار کې څوك په تکليف کړل، نه يې څوك ټپيان کړل، نه يې څوك ووېرول، يوازې د خپل مدني حق اواز يې اوچت کړ. څه شول هغه ښاغلي چې څلوېښت کاله کېږي په کور دننه او بهر يې پر دې عظيم ملت د وحشت، دهشت او بې کلتورۍ تورونه پورې کول، د چا په لاس کې ټوپك و؟ د چا په لاس کې چاقو و؟ د چا په لاس کې ماشينګنه او چا له ځانه زغرواله وسايل تاو کړي وو؟ ټول تش لاسي ولس و، خو د ايمان او عقيدې په وسله سمبال و.

درنو هېوادوالو! د خواشينۍ او افسوس خبره خو داده چې د ملت له دومره فريادونو، مظاهرو او غږونو سره سره بيا هم حکومت د بې کفايتۍ، بې تفاوتۍ او لتې پر داسې درانه خوب ويده دی، چې د رد او يا هم د تائيد ځواب نه لري. د خپل ملت او په تېره بيا

د خپلو طبیعي پلویانو پر وړاندې دومره بې تفاوتي د نړۍ په سیاسي تاریخ کې ساری نه لري.

غیور افغان ولسه! په اوسني حکومت کې پردیپالې کړۍ نه یوازې هڅه کوي چې د افغانانو عقیده یي او ملي هویت له منځه یوسي، بلکې په چل، فریب، مهارت او شرارت سره غواړي د افغان ولس ډېره درنه برخه له سیاسي ډګره هم وباسي. د انتخاباتي اصلاحاتو کمیسیون په نامه یې یو خپل خوښی، خپلسری، تنظیمي او ملت ضد ترکیب جوړ کړی، د اساسي قانون او نورو نافذه قوانینو خلاف یې ناقانونه پرېکړه په ناقانونه ډول په توره شپه کې د توري پردې شاته د تورو نیتونو په قلم لاسلیکېږي او پر ولس تحمیلېږي.

درنو هېوادوالو! د انتخاباتي اصلاحاتو کمیسیون په نامه د تنظیمي جنګسالارانو خپلخوښی ترکیب داسې یو سیاسي طاعون دی چې د ټول افغان ملت رګونه به ونیسي او که همدا اوس یې مخه ونه نیول شي، نو زمونږ ستر ملت به له سیاسي انتحار سره مخامخ کړي. ملت لاد هویت پر تذکرو د واکمنۍ غمیزې له غمونو نه دی راوتلی چې دوی پرې د انتخاباتي اصلاحاتو په نامه د ټاکنیزو مخدراتو بل ناورین ورتحمیل کړ.

د پورته ناورینونو ترڅنګ امنیت ورځ تر بلې خرابېږي، تر سلو زیاتې ولسوالۍ د دولت له کنټرولې وتي، د پاکستان د پنجاب پوځ په کونړ، ننګرهار، کندهار، پکتیا، پکتیکا، خوست او نورو سیمو کې په لسګونو کیلو متره له پخوانیو اشغالي سیمو څخه د هېواد داخل ته راننوتی، داعش بله منفي پدیده ده چې هره ورځ زمونږ په لسګونو هېوادوال په بې رحمۍ سره وژني، خو دولت یې

تر اوسه پرضد کومه مشخصه سیاسي، پوځي او عملي پالیسي نه لري. اقتصادي فقر او وزګارتیا اوج ته رسېدلې. هره ورځ لږ تر لږه (لس زره تنه) ځوانان له هېواده بهر ته کډوال کېږي. اقتصادي پروژې له سقوط سره مخامخ دي. هره اوونۍ د بیت المال له زېرمې څخه نږدې (۵۰) ملیونه ډالره د افغانیو د ثبات په پلمه د افغانستان بانك څخه ایستل کېږي، خو په هېواد کې پولي ثبات نه ټینګېږي، د ایران او پاکستان د کرنسۍ چلند په چټکۍ سره زموږ هېواد ته غځېږي. خو دولت نه فکري ثبات لري، نه سیاسي، نه مالي، نه اخلاقي او نه هم کوم بل ډول. تر ټولو لابده خبره داده چې د حکومت سیاسي اخلاق هم دومره کمزوري دي چې نه یوازې پر خپلو نیمګړتیاوو اعتراف نه کوي، بلکې د دروغو او نه عملي کېدونکو ژمنو تنابونه لاپسې غځوي. حکومت د داخلي اختلافاتو او فساد پر داسې نري رنځ اخته دی چې د ولس له ملي او شعوري پاڅون پرته یې د رغېدو مجال نه شته. د یوه نظام مشر چې (۹۹) سلنه خپل سرسختي پلویان پر سل سلنې مخالفینو بدل کړي، تر دې نو د سیاسي مشرتابه د بې کفایتۍ بله بېلګه په نړۍ کې نه ده لیدل شوې.

موږ له اوسني مشترك حکومت څخه د مثبتو کارونو ډېره هیله نه لرو، خو دا ورځخه په ټینګه غواړو چې نوره خرابی دې نه رامنځته کوي. بې ځایه، بې وخته او مضر قوانین دې نه تصویبوي. پخواني سیستمونه دې نه ړنګوي، پخواني مامورین دې تر هغه پورې نه لرې کوي چې تر هغو ښه یې نه وي پیداکړي.

د هویت په تذکرو کې د اسلامیت او افغانیت په مسله کې هم پخوانی ولسمشر ملت ته پر دی، هم ملي شورا او هم اوسنی

دولتمشر. اوسني دولتمشر ته تر يوزر ځلو زيات د ولس پيغامونه وررسېدلي، خو ده پرې سر نه دی ګرولی، خو کله چې دوه جنګسالاران ورته پښې ودربوي، نو بيا هر څه ورته نقد په پوله ايښي دي، اوسني دولتمشر په خپل لاس ستاسو استازو ته قول ورکړ چې د هويت د تذکرو معضله به حلوم، خو پر خپل قول يې هېڅکله عمل ونه کړ. اوس چې ولس لارو او واټونو ته راووت بيا هم لکه د حکومت پر ستوني چې خپسه ناسته وي، اخ و ټوخ يې نه پورته کېږي. داسې لکه مړې تبې چې نيولی وي. مورږ ښاغلي دولتمشر ته وايو چې دا هماغه ولس دی چې ته يې له يو ځادر سره د ولسمشرۍ مقام ته ورسولې، نه دې ګوند درلود، نه دې وسلې نه دې پيسې، نه دې غوره ټولنيز او لوړ سياسي اخلاق، خو همدا ولس درپسې شو، په سر او مال يې ته دې مقام ته ورسولې، خو اوس پر ارګ د فرعونيت فضا خوره ده، د ولس فرياد، غږ او چغو ته څوك غوږ هم نه ږدي، داسې فکر هم نه کوي چې دلته هم کوم ولس شته که نه؟

دغه او دغو ښاغلو ته بايد ووايو چې ايا په خپل ټول ژوند کې مو داسې منظمې، سوله ييزې او مدني مظاهرې ليدلي چې ولس دې د خپلو حقه حقوقو لپاره فرياد پورته کړي او چاته دې په کې د زړې قدر ته تاوان پېښ نه شي. په هغو ځايونو کې چې همدا ښاغلي په ټانکونو کې نه شي ګرځېدلی، ولس له ملي بيرغونو سره راووت او خپل اسلاميت او افغانيت يې يو ځل بيا ثابت کړ.

افغان ملت د ټوپك ډېره پخه تجربه لري، چارواکي دې خپل ولس نه مجبوروي چې د وسلې تجربه يوځل بيا تکرار کړي، زما ولس

د غره په شان خوی لري، کانې لري، خو چې څوك يې په عذاب نه کړي د کانې ګوزار پرې نه کوي.

لمن مې ډکه ده له کانو خو څوك نه پرې ولم

پــه عــادتونو کــې دا يــو عادت د غره لرمه

يو ځل بيا اوسني حکومت مشرانو ته وايو چې د ولس ارادې ته غــاړه کښږدي، په څو کرايي خبريــالانو، ليکوالــو، ميرزايــانو او درباري غــوړه مالانو د ولس مخه نه شئ نيولای. له هغې ورځې ووېرېږئ چې د ولس لاس ستاسو تر ګريوانه در رسېږي.

په پای کې يو ځل بيا يادونه کوو چې مورږ په هېڅ وجه د اسلاميت او افغانيت له داعيې څخه نه شو تېرېدلای، نه يوازې د هويت په تذکره کې د اسلاميت او افغانيت تسجيل غواړو، بلکې د ټولو هغو په اصطلاح قوانينو لغوه کېدل غواړو چې زمورږ د خلکو د حقه حقوقو د مخنيوي سبب ګرځي، له حکومتــه غــواړو چې له دقت او سوچ پرته قوانين تصويب نه کړي، هسې نه چې لکه د تذکرو په شان په نورو قوانينو پسې هم ولس راپاڅېږي.

په درناوي

د اسلاميت او افغانيت په ملاتړ

د لاريونونو د انسجام کمېټې په استازې

بیا هم اسلامیت،افغانیت او د هویت تذکره

له اجرائیه رئیس (ډاکتر عبدالله عبدالله) سره د کتنې جزئیات

دا لیکنه د (۱۳۹۴ل) کال د زمري میاشتې پر (۱۹) مه نېټه، له (ډاکټر عبدالله عبدالله) سره د کتنې پر مهال شوې ده.

له هغې ورځې چې د هویت د تذکرو پر سر ستونزې راولاړې شوې، له همغه وخته بیا تر دې دمه پورې مورِ ټول جزئیات، که هغه مظاهرې وې، که له پارلمان سره جلسې او جنجالونه او یا هم له سترې محکمې، پخوانې او اوسنې ولسمشر سره جلا جلا کتنې او یا هم د بېلابېلو ملتپالو او هېوادپالو افغانانو ترمنځ په دې اړه خپل منځې جلسې، نو ددې ټولو جزئیاتو څرنګوالی مو پر خپل وخت له خپل ولس سره شریک کړی دی. په دې ورځو کې د ډاکتر عبدالله عبدالله تر مشرۍ لاندې وزیرانو شورا پرېکړه وکړه چې برېښنایي تذکرې دې د اسد پر (۲۸) مه نېټه ووېشل شي. دې کار یو ځل بیا د بېلابېلو ملتپالو او هېوادپالو کړیو ترمنځ اند ېښنې راولاړې کړې. اند ېښنې د تذکرو د وېش د نېټې په باب نه وې، بلکې په دې اړه وې چې ملي هویت (افغان) به په کې وي که

نه؟ ټولو ته څرګنده ده چې وزیرانو شورا د ملي شورا د همغې نیمګړې مصوبې د تحقق لپاره پربکړه کړې چې په هغه کې د ملت ستون یا (افغان هویت) حذف شوی و.

ددې اند ښنې د لرې کولو لپاره مورږ ډېره هڅه وکړه چې له ولسمشر ډاکتر اشرف غني سره وګورو، خو لکه څنګه چې هغه له پخوا څخه، ان په حساسو هېوادنیو مسلو کې هم د وخت د نشتوالي پر نري رنځ اخته دی، بیا هم مورږ ته له هغه سره د هغه څو درجنو کم کفایته مشاورینو له شتوالي سره سره په دې حساسه مسله کې د کتنې زمینه برابره نه شوه، نو مجبور شو د غني د پنځوس سلیز حکومت له بل مشر ښاغلي (ډاکتر عبدالله عبدالله) سره وګورو. سره له دې چې له ډاکتر عبدالله عبدالله سره زمورږ د پخواني ذهني واټن او تضاد له امله زمورږ کتنه اسانه خبره نه وه، خو د افغانیت او اسلامیت د داعیې د اعادې لپاره مورږ د هر ډول ذهني او رواني فشار زغملو ته تیار یو، نو ځکه مو د الکترونیکي تذکرو د وېش او چاپ د دوو تنو مسولینو ښاغلي (همایون محتاط) او ښاغلي (میرویس علیزي) په واسطه له ډاکتر صیب عبدالله عبدالله سره ددې اند ښنې د روښانتیا په باب لیدنه وکړه. دا کتنه د اسد پر (۱۹) مه نېټه، د دوشنبې پر ورځ د ماسپښین شل کم څلور بجې په (سپېدار) مانۍ کې تر سره شوه. په کتنه کې په خپله ښاغلي ډاکتر عبدالله عبدالله، ښاغلي همایون محتاط، ښاغلي میرویس علیزي، ښاغلي ډاکتر فیض محمد ځلاند، ما (یون) او د اجرائیه ریاست یو منشي ښاغلي (فریدون خوځون) ګډون درلود.

د غونډې په پیل کې ښاغلي عبدالله عبدالله زما (یون) د مور بي بي د مړینې له کبله ماته د دعا لاسونه پورته کړل. بیا ما ورته د غونډې برخوال که څه هم ده خپله ټول پېژندل، په ډېر لنډیز سره وروپېژندل.

ورپسې ما د هویت په تذکره کې له پیله را په ښې شوې ستونزې یوه په بله پسې بیان کړې. په ملي شورا کې په دې برخه کې شوې درغلي، غبن او نیمګړې تصویب او همدارنګه په دې باب د ولس مظاهرې او غبرګونونه، پخواني او اوسني ولسمشر سره کتنې او د هغوی تعهدونه مې ټول یو په بل پسې تشریح کړل.

اوسني وخت کې مې ورته یو ځل بیا د اساسي قانون د څلورمې مادې د پنځمې فقرې له مخې چې پر هر وګړي د افغان کلمه اطلاق ږي، د دې ستونزې قانوني حل تشریح کړ، بیا مې ورته د افغانیت د ذکر اړتیا تشریح کړه او دا مې هم ورته واضح کړه چې که دا ستونزه حل نه شي، نو حکومت ته به غټ مشکلات پیدا شي، حکومت هم په نازک حالت کې دی، که مظاهرې او ستونزې راولاړې شي، نو طبیعي خبره ده چې اوسني نازک حکومت ته غټ چیلنجونه راولاړولای شي. موږ هم نه غواړو چې حکومت ته پر اوسنیو ستونزو نورې ستونزې، چې حکومت یې بیا د کنترول وس هم ونه لري، راولاړې شي. اوس ستاسو څخه زموږ هیله ده، مخکې تر دې چې د اسد پر اته ویشتمه نېټه د تذکرو وېش پیل شي، ښه ده چې ولسمشر ته ووایې د ملت د ستون د زیاتونې یا د افغان کلمې د لیکنې په ګډون نور ضروري مسایل د یوه تقنیني فرمان له لارې په تذکره کې ځای او بیا دې د تذکرې وېش پیل شي. موږ هم د تذکرې وېش غواړو او هم د ملت د ستون لیکل. خو د افغان کلمې تر لیکنې د مخه د تذکرو له هر ډول وېش سره ځکه مخالف یو، چې دلته زموږ ملي هویت تر پوښتنې لاندې راځي.

زما تر دې او نورو توضیحاتو وروسته ډاکټر صیب عبدالله خبرې پیل کړې، هغه وویل: ((اول زه خپل نظر درته وایم، زه په اصولو کې په تذکره کې له افغان کلمې سره ایډیالوژیک مشکل نه لرم، په دې شکل چې اوس ده راشي او که افغان په کې ولیکل شي، هم مخالفت یې نه کوم،

اوس خبره داده چې دا مسله داسې يو حد ته رسېدلې چې هر طرف ته په کې يو ډول ستونزه ده، نو که د يوې خوا غوښتنې په پام کې نيول کېږي دا هم يو مشکل دی، زما خپل نظر خو دادی چې اوس تذکرې وويشل شي ښه به وي، زمونږ يو زيات شمېر مشکلات د همدې تذکرو له امله دي، تذکره زمونږ هويت دی، څومره چې ژر کېږي، بايد توزېع يې پيل شي او که اوس ونه وېشل شي نو بيا ټول عمر دا مسله پاتې ده، نه نړيوال مرسته کوي او نه نور امکانات شته، اوس د وزيرانو شورا پرېکړه کړې، بايد دا پرېکړه عملي شي، نن زه خبر شوم چې جمهور رييس په مطبوعاتي کنفرانس کې ويلي چې د تذکرو اداره په دې برخه کې تخنيکي مشکل لري او امادګي نه لري.)) دا مهال د تذکرو د وېش مشر (محتاط) صيب وويل: ((ما امادګی داريم و هيڅ نوع مشکل تخنيکی نداريم)) ډاکټر صيب عبدالله وويل: ((زه فکر کوم هېڅ ډول تخنيکي مشکل نه شته خو که بل مشکل وي جمهور رييس يې بايد واضح کړي، خو زه د اسد پر (۲۸) مه دا واضح کوم چې تخنيکي مشکل نه شته.)) دا مهال ما بيا وويل چې: ((مونږ د تذکرو د وېش له بهير سره مخالف نه يو، خو په دې شرط چې افغان کلمه په کې وليکل شي او که دا کلمه په کې راغله نو مونږ او په مجموع کې ټول ملت بيا هر ډول مرستې او همکاری ته تيار يو. له تاسو څخه اوس غوښتنه کوو چې دا مشکل له ولسمشر سره حل و فصل کړئ، مونږ خپله اوس هغه ته لاسرسی نه لرو او وخت هم ډېر کم پاتې، هسې نه چې له ملي هويت پرته تذکرې پيل شي بيا به غټ مشکل پيدا شي.))

دا مهال ډاکټر صيب ځلاند وويل: ((ډاکټر صيب له تاسو څخه مو هيله ده چې تاسو په دې برخه کې جدي اقدامات وکړئ، له افغان پرته تذکره به ستاسو حکومت ته ډېرې سختې ستونزې راولاړې کړي، ډېری خلک به سړکونو ته راووځي، په لسګونو زره خلک به مظاهرې وکړي او بيا به يې

دا حکومت د کنترول ظرفیت هم نه لري او کېدی شي د حکومت د زوال سبب شي...)) ډاکټر صیب عبدالله عبدالله وویل: ((تاسو چې جمهور رییس سره کتلي وو هغه درته په دې برخه کې څه وویل؟)) ما وویل: ((د تېر ۱۳۹۳ ل کال د جدي په میاشت کې موږ سره ولسمشر ژمنه وکړه چې د ملي شورا د ژمنیو رخصتیو پر مهال به د یو تقنیي فرمان له لارې دا مشکل حل کړم او افغان کلمه به په تذکره کې درج کړو، ډاکټر صیب اشرف غني دا هم وویل چې زه به له ډاکټر صیب عبدالله عبدالله سره په دې برخه کې مشوره وکړم.)) ډاکټر صیب عبدالله وویل: ((ما سره خو یې په دې باب څه نه دي ویلي، خو ستاسو نوم یې راته واخیست چې (یون) سره په دې باب غږېږم)) بیا ډاکټر صیب ځلاند وویل: ((جمهور رییس موږ ته تاسو د پلمې په توګه یادوي، ګنې زه خو یې منم خو دوی (تاسو) یې مخالفت کوئ او وایي چې د افغان کلمه دې په کې نه راځي.))

دې خبرې سره ډاکټر عبدالله ټینګ غبرګون وښود، ویې ویل: ((نه نه هېڅ پوښتنه نه پیدا کېږي، هېڅوک زما پر افغانیت باندې شک نه شي کولای، زه همدې وطن کې پیدا شوی یم، ما دې وطن کې ټول عمر تېر کړی، ما جهاد کړی، د جهاد د تقدس په خاطر مې جهاد کړی، څوک حق نه لري چې پر ما باندې دا تور پورې کړي، البته ځینې خلک شته چې ببلابېل نظرونه لري، زه نه وایم چې د چا نظر سم دی او د چا نه دی، خو نظرونه دلته ببلابېل دي.))

ما وویل: ((ډاکټر صیب! نظرونه به ببلابېل وي خو مهمه خبره دا ده چې قانون څه وایي، زه بیا وایم چې د اساسي قانون د څلورمې مادې پنځمه فقره حکم کوي چې د افغانستان پر هر وګړي د افغان کلمه اطلاقېږي او تذکره موږ هر وګړي ته ورکوو، نو بیا په دې کې سوال څه دی، چې موږ چاته ووایو افغان یې او که نه؟))

ډاکټر صیب عبدالله عبدالله وویل: ((پورته یې لیکلي دي، چې د افغانستان اسلامي جمهوریت د تابعیت تذکره، دې کې ټول افاده شول، اسلام هم راغی او افغانستان هم، بل تعبیر ترې نه شي کېدی، غیر له افغانه، خو که څوک بیا ببلابېل تعبیرونه ترې کوي، هغوی کولای شي، کېدی شي ځینې خلک ځانته هېڅ افغان ونه وایي، خو دا کېدی شي ډېر محدود کسان وي.))

ما وویل: ((ډاکټر صیب یو ځل بیا وایمه چې د افغانستان اسلامي جمهوریت د دولت نوم دی، چې زمونږ د دولت یو ډول څرګندوي، لکه یو وخت کې د افغانستان جمهوریت و، بیا د افغانستان دموکراتیک جمهوریت، بیا د افغانستان اسلامي دولت، بیا د افغانستان اسلامي امارت او اوس د افغانستان جمهوري دولت دی، دا نوم خو وخت پر وخت بدلېږي، خو ملت مو افغان دی او هغه نه بدلېږي، مونږ باید د مملکت (country) او ملت (Nation) تر منځ فرق وکړو. (افغانستان) له (افغانه) جوړ شوی، کله چې افغان نه منل کېږي نو افغانستان خو بیا اتومات نه منل کېږي او تاسو خو ښه پوهېږئ چې له پورته عنوان څخه د هویت په برخه کې نوره ناوړه ګټه هم پورته کېږي.)) دا مهال ډاکټر عبدالله وویل: ((هو رښتیا ځینې کسان بیا وایي، مونږ افغانستاني یو، دا نو بیا د هغوی تعبیر دی، چې دا ډېر کم کسان دي او افغانستاني بیا د افغان مانا نه لري.)) ډاکټر ځلاند وویل: ((دا خو هغه کسان دي چې افغان نه مني هغه ډېر کم دي او د ګوتو په شمار دي، مونږ د هغو په خاطر د افغان کلمې له لیکلو تېر شو چې هغوی یې نه مني؟ خو چې اکثریت یې مني هغه په پام کې نه نیسو، نو راځئ چې ریفرینډم وکړو چې څوک اکثریت کېږي؟)) ډاکټر صیب عبدالله وویل: ((په یوې کلمې ریفرینډم سخت کار دی، ملت ته په تاوان دی، ملت سره وېشل کېږي، مونږ څخه به نور کارونه پاتې وي، خو اکثریت معلومونه د پارلمان له لارې هم نسبي

اکثریت په یو نه یو ډول معلومېږي)) ډاکټر ځلاند وویل: ((دا چرته د ملت رښتیني استازي دي؟)) ډاکټر عبدالله وویل: ((هر څنګه چې دي خو د ملت استازولي کوي.)) ما (یون) وویل: ((دې پارلمان خو یو ځل د افغانستان په سفارتونو کې د دوه تابعیته وو د رد موضوع هم په اکثریت سره تصویب کړې وه، د اهله تشیعه وو د شخصیه احوالو قانون یې هم په اکثریت سره تصویب کړی و، نو څنګه ولسمشر ببرته مسترد کړل او ملي شورا پرې بیا له سره غور وکړ. ولسي جرګه یوه ورځ یو وزیر ته د ناباوري او بله ورځ همغه وزیر ته د باور رایه ورکوي، په شورا کې دا مسله په غبن سره تېره شوې، په پیل کې مې ورته اشاره وکړه، هېڅوک په شورا کې پیدا نه شول چې ووایي زه افغان نه یم، بله خبره دا که شورا د اساسي قانون خلاف پرېکړه هم وکړي، نو مورږ ته به د منلو وړ وي؟ جمهور رییس به له هغه واک څخه څه وخت ګټه پورته کوي چې شورا یو ناقانونه مسوده تصویب کړي او دی یې د یو تقنیني فرمان له مخې اصلاح او یا یې ببرته ورمسترده کړي؟)) دا مهال ډاکټر عبدالله وویل: ((زه پوره باور لرم چې شورا کې به له یو دوه درېو تنو پرته هېڅوک هم ونه وایي چې زه افغان نه یم، ټول وایي چې مورږ افغانان یو، خو اوس دا مسله همداسې راغلې ده.)) محتاط وویل ((فعلاً اکثریت شورا به این نظر است که کلمه افغان ضروری بود، اگر این موضوع دوباره به شورا محول شود، یقین است که شورا صد در صد موضوع افغانیت را تایید میکند، اکثریت شان همرای ما در تماس هستند و خواهان شروع توزیع تذکره الکترونیکی است.)) ډاکټر عبدالله عبدالله وویل: ((حل لاري ووایئ! که چېرې جمهور رییس فرمان ورکړي چې افغان کلمه دې په ډیټابیس کې راشي، مشکل به حل شي؟)) ما وویل: ((نه افغان کلمه باید د تذکرې پر لومړي مخ راشي، مورږ ولې خپل هویت د پردې تر شا پټ کړو، تذکره خو ده د هویت لپاره!))

میرویس علیزي او محتاط وویل: ((مشکل یو څه حلېږي خو پوره نه.)) دې وخت کې ډاکټر صیب عبدالله وویل: ((که قوم او ملت دواړه د تذکرې پر اول مخ راشي څنګه به شي؟)) محتاط ورته وویل: ((د قوم د لیکلو په حالت کې اروپایي اتحادیه مورږ ته فنډ نه راکوي او وایي چې دا د ملګرو ملتو د نړیوال کنوانسیون مخالف کار دی، دې حالت کې د یو چا ژوند ته ګواښونه او خطرونه پېښېدی شي.))

ما وویل: ((مورږ دري حل لارې وړاندې کوو: لومړی دا چې ټولو ته دې افغان ولیکل شي او د قانون حکم هم همدا دی، دویم که څوک پر قومیت ټینګار کوي، نو ملت دې ټولو ته افغان ولیکل شي او حتمي دې شي او قوم دې اختیاري پرېښودل شي، که د چا زړه و ودې لیکي او که د چا زړه نه و، نه دې لیکي او درېیم حالت دادی چې دا ښه حالت هېڅکله نه دی او وروستی حالت دی چې ملت دې ټولو ته افغان ولیکل شي او که چا ویل چې زه افغان نه یم، نو د ملت ستون دې ورته نه لیکل کېږي، نو بیا به وروسته وکتل شي چې له نورو قوانینو سره څه کوي؟ څوک چې له خپل ملته منکر ېږي، د هغه نور حالت به څه وي؟)) دې وروستي حالت سره ډاکټر عبدالله عبدالله جدي مخالفت وښود او ویې ویل: ((دا کار ملت پر ېبلابېلو برخو ویشي، د یوه تذکره کې به ملت افغان وي د بل کې به نه وي.)) نو ما بیا وویل چې ښه نو زمورږ همغه لومړی وړاندیز دی، چې ټولو ته دې افغان ولیکل شي، دې وخت کې یو ځل بیا د افغان کلیمې د لیکلو او نه لیکلو خبره تاوه شوه. ما بیا وویل که ولیکل شي تاوان یې څه دی؟ که ونه لیکل شي نو تاوان خو یې واضح دی، چې ملت له خپل هویت څخه محرومېږي او هېڅکله ورته دا حالت د منلو وړ نه دی.

دې وخت کې علیزي وویل: ((مورږ هېڅ تخنیکي مشکل نه لرو، هر وخت یې پیل ته تیار یو)) محتاط وویل: ((مورږ یې هم پیل ته تیار یو او هم د

ملت ستون لیکلو ته، په دې دواړو برخو کې هېڅ مشکل نه شته، تاسو باید جمهور رییس قانع کړئ چې دا مسله نوره اوږده نه کړي)) محتاط په پای کې زیاته کړه: ((ښه لاره همدا ده چې مونږ د کورنیو چارو وزارت له لارې د ملت – افغان کلیمو د زیاتولو وړاندیز کړی، تاسې یې پر ولسمشر ومنئ چې هغه یې د یو تقنیني فرمان په ترڅ کې مونږ ته راولېږي، نور نو مونږ نه تخنیکي مشکل لرو او نه هم کوم بل مشکل.)) په پای کې زمونږ د څو تنو (محتاط، علیزي، ځلاند، یون) وړاندیز دا شو چې د ملت ستون په زیاتولو او د افغان کلمې د لیکلو لپاره دې له ولسمشر څخه تقنیني فرمان واخیستل شي او ډاکټر صیب عبدالله عبدالله باید ددې فرمان په صدور او د جمهور رییس په قانع کولو کې اصلي هلې ځلې وکړي.

ډاکټر صیب عبدالله په پای کې د نتیجې په توګه وویل: ((ما ستاسو وړاندیزونه واوربدل، اول او دویم وړاندیز مې هم یاداشت کړل، زه به یې جمهور رییس سره مطرح کړم، خو وعده درسره نه کوم، چې هغه به حتمي دا کار وکړي که ونه کړي، خو زه بیا وایم چې زه د افغان کلمې سره ایډیالوژیک مخالفت نه لرم، که جمهور رییس یې راوړي او که رای نه وړي مخالفت یې نه کوم، د تذکرې د وېش پر تاریخ ټینګار کوم، خو ستاسو وړاندیزونه ورته رسوم.)) ما او ځلاند بیا د پای د ټکي په توګه وویل: ((که د افغان کلمه په کې رانه شي، مونږ یې مخالفت کوو او بیا چې هر ډول ستونزه پېښه شوه، مسؤلیت به یې د همغه چا پر غاړه وي چې دا مشکل یې تردې دمه رارسولی دی، بیا مو د مدني او بېلابېلو کلتوري ټولنو او قومي شوراګانو هغه غوښتنلیک هم ډاکټر عبدالله ته ورکړ چې د جمهوري ریاست د مقام په نامه لیکل شوی و او دی یې باید ولسمشر ته ورکړي، دا لیک په جلا ډول لیکل شوی او لوستونکی کولای شي چې تر دې متن وروسته یې ولولي.

د یادونې وړ ده چې ددې ناستې مینوټ مې ځکه ولیکه چې د یو تاریخي سند په توګه ولس ته پاتې شي. البته کېدی شي ځینې کلمې او خبرې مې له یاده وتلې وي، خو د ناستې غټ ټکي همدا وو چې تاسو ته مې یاد کړل.

د افغانستان د اسلامي جمهوریت محترم مقام ته

په برېښنایي تذکرو کې د اسلامیت او افغانیت د تثبیت غوښتنه

له هغې ورځې چې د نفوسو د احوال د ثبت قانون او په تېره بیا د هویت یا تابعیت د تذکرو د چاپ او وېش په باب بحثونه پیل شوي، نو له همغې ورځې یو شمېر ناځرګندو عناصرو هڅه پیل کړې، چې له غبن، چل، فریب او نورو نامشروعو لارو د هېواد اسلامي او ملي هویت مسخه کړي او دا کار د قانون تر پردې لاندې په ناقانونه ډول مخته بوځي. دوی په خپلو دې هڅو کې تر یوه حده بریالي شول، کله چې د هویت په تذکرو کې د (دین) او (ملت) د ستونونو د لیکلو خبره مطرح شوه او د ټولو هېوادوالو هیله وه چې د دین د ستون په مقابل کې هر مسلمان افغان ته (اسلام) او د (ملت) ستون په مقابل کې د هېواد هر وګړي ته د (افغان) کلیمه ولیکل شي او په دې ډول د افغانانو اسلامي او ملي هویت خوندي شي، خو دې ناځرګندو عناصرو د چل او غبن له لارې د هویت په تذکره کې ددې دواړو سترو ارزښتونو د لیکلو مخه ونیوله. سره له دې چې د ملي شورا اکثریت وکیلان ددې ارزښتونو غوښتونکي وو، خو یو شمېر عناصرو له داسې فریب څخه کار واخیست چې عملاً یې ددې ارزښتونو مخه ونیوله. وروسته د ولس د بېلابېلو پرګنو له خوا مظاهرې وشوې او ملي شورا مجبوره شوه، د یوه ګډ کمېسیون له لارې د (دین) ستون بېرته تذکرې ته داخل کړي، خو پر (ملت) یې بیا هم خاورې واړولې، پخواني ولسمشر هم ژمنه وکړه چې دا نیمګړی قانون به تعدیلوي او سمون به په کې راولي، خو هغه پر خپله ژمنه وفا ونه کړه.

اوسني ولسمشر (ډاکټر اشرف غني) هم د ۱۳۹۳ل کال د مرغومي په میاشت کې د ټپلابټلو مدني، کلتوري ټولنو او قومي شوراګانو د استازو په غونډه کې له هغو سره ژمنه وکړه چې د همدې کال د (دلوې) په میاشت کې به د ملي شورا د ژمنیو رخصتیو پر مهال د یو تقنیني فرمان له لارې د (ملت) ستون هم د هویت په تذکره کې زیاتوي او د هېواد هر وګړي ته به د (افغان) کلیمه لیکي.

تر هغه وروسته ولسمشر له ټپلابټلو اړوندو ارګانونو او اجراییه رییس ښاغلي (ډاکټر عبدالله عبدالله) سره هم سلا مشوره وکړه او ټولو د (ملت) د ستون له لیکلو سره موافقه وکړه، ولسمشر غني د یو تقنیني فرمان د متن د ترتیب غوښتنه وکړه او ژمنه یې وکړه چې د ملي شورا د دوښیو رخصتیو پر مهال به د یو تقنیني فرمان په ترڅ کې د تذکرې پر لومړي مخ د هېواد هر وګړي ته د (افغان) کلیمه لیکل کېږي، د فرمان متن هم ترتیب شو، خو تر اوسه پورې ولسمشر دا فرمان لاسلیک نه کړ.

اوس په هېواد کې ټپلابټلو ملي بنسټونو، مدني ټولنو، فرهنګي بنسټونو، قومي شوراګانو، سیاسي خوځښتونو او په ټوله کې ټولو اسلامپالو او ملتپالو هېواد مینو افغانانو غوښتل، یوځل بیا پر سترو مظاهرو او لاریونونو لاس پورې کړي او په خپله هویت پاڼه کې خپل اسلامي او ملي هویت (اسلامیت) او (افغانیت) تثبیت کړي، خو ددې ټولو بنسټونو د همغږۍ جرګې تر مظاهرو دمخه غوره وبلله چې له قانوني لارو چارو د خپلې داعیې د تثبیت غوښتنه وکړي. دا بنسټونه د جمهوري ریاست له محترم مقام او په تېره بیا شخصاً له قدرمن جمهور رئیس څخه هیله لري چې د ملت دې داعیې ته له قانوني لارې هرکلي ووایي. څرنګه چې د هویت د تذکرو په باب د ملي شورا پرېکړه د اساسي قانون د څلورمې مادې د پنځمې فقرې مخالفه ده، نو لازمه او ضروري ده چې دا پرېکړه د یادې مادې له محتوا سره سمه اصلاح شي. د اساسي

قانون د څلورمې مادې په پنځمه فقره کې راغلي دي: ((د افغان کلمه د ملت پر هر وګړي اطلاق کېږي)). نو څرنګه چې تذکره هم د هېواد هر وګړي ته ورکول کېږي او د هر وګړي ملي هویت (افغان) دی، نو ځکه مورږ غواړو د همدې فقرې پر اساس د هویت په تذکره کې د (دین) ستون تر څنګ د (ملت) ستون زیات شي او په مقابل کې یې هر هېواد وال ته (افغان) کلمه ولیکل شي. په دې ډول به هم د اساسي قانون محتوا او روحیه تطبیق شي، هم به ملي وحدت تامین شي او هم به ملي هویت او یووالي ته پېښې ګواښونه کمزوري او له منځه لاړ شي او د هېواد د دښمنانو هغه دسیسې به هم شنډې شي چې واحد افغان ملت پر ببلابېلو نومونو او ټوټو وېشي. مورږ له تاسو څخه هیله لرو چې د هویت تذکرو تر سمون دمخه ددې تذکرو د وېش په باب ټوله نیمګړې پروسه ودروئ. کله چې یاد سمون راغی تر هغه وروسته دې د تذکرې د وېش په اړونده اداره کې هم پوره سمون او پیاوړتیا راشي، بیا به حکومت، ولس او د هېواد مدني بنسټونه په ګډه ددې بهیر د بریالیتوب لپاره هلې ځلې کوي. د اسلامي او ملي هویت له تثبیت پرته د نیمګړې تذکرې وېش د هېواد اسلامي او ملي ارزښتونو سره د مخالفت مانا لري او هېڅ افغان ته د منلو وړ نه دی، په داسې یو حالت کې چې د مظاهرو په ګډون هر ډول مشکل پیدا شو، نو مسؤلیت به یې د ولسمشر او نورو دولتي چارواکو پر غاړه وي. خو هېواد پال او اسلامپال افغانان به تر هغه پورې خپلې مبارزې ته دوام ورکوي چې خپل اسلامي او ملی هویت یې نه وي تثبیت کړی. د اسلامي او ملي داعیې د پوره کېدو په هیله.

په درناوي

د هېواد ببلابېلې مدني، فرهنګي ټولنې، قومي شوراګانې او سیاسي خوځښتونه

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحريک له فرهنګي ځانګې څخه د زړه له تله مننه کوم چې د دې اثر چاپ ته يې اوړه ورکړه. ويارم چې ملي تحريک د علمي اثارو د چاپ لړۍ پيل کړې ده. مورږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا د ملي تحريک له فرهنګي ځانګې څخه د زړه له تله مننه کوم چې د دې اثر د چاپولو جوګه شو.

په فرهنګي مينه

محمد اسمعيل يون

DA SAMOON PA LATA

"Try for Reforming"

"THE COLLECTION OF POLITICAL AND SOCIAL ARTICLES"

By: Mohammad Ismael Yoon

Download from:aghalibrary.com

د افغانستان ملي تحريک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۹۸
د لیکوال د خپرونو لړ: ۴۳